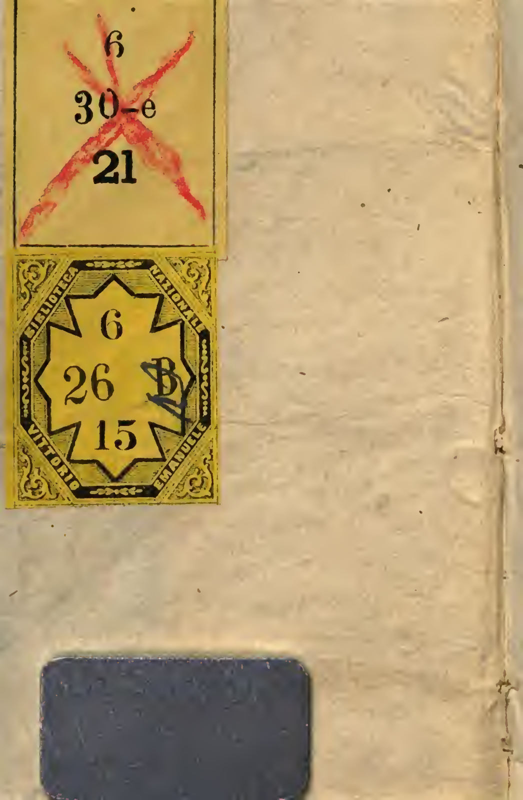
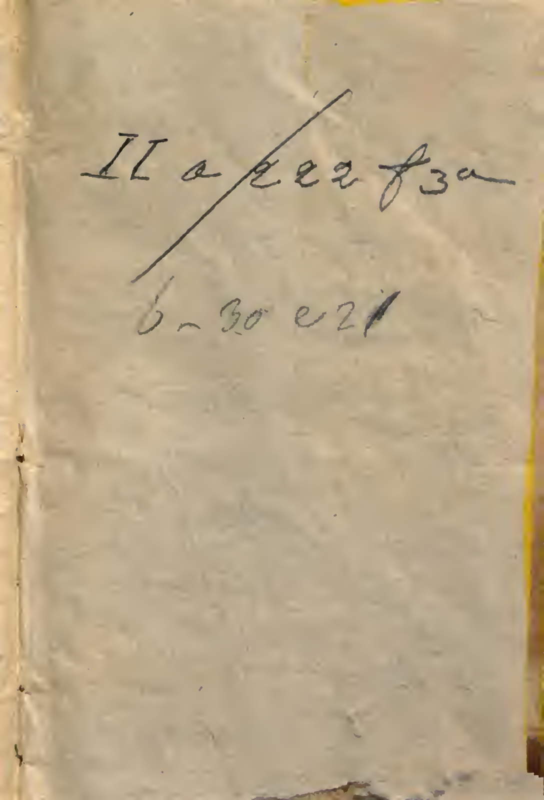

6
30-e
21
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
26 B
15

PVB.

TERENTII AFRI COMOEDIÆ SEX,

EX M. ANTONII MVRETI exemplari, P. Bembi codice vetustißimo, Gab. Faërni, & aliorum doctißimorum virorum fidelißimis voluminibus accuratißimè hac postrema editione emendata.

Accessit præterea omnium veterum verborum à Terentio vsurpatorum index locupletissimus.

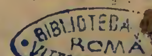

LVGDVNI,
APVD ANTONIVM GRYPHIVM.
M. D. LXXXVI.

P. TERENTII VITA, EX AELIO DONATO.

PVblius Terētius Afer, Carthagine natus, seruiuit Romæ Terētio Lucano senatori: à quo ob ingenium, & formam non institutus modò liberaliter, sed & maturè manumissus. Quidam captum esse existimāt: quod fieri nullo modo potuisse, Fenestella docet, cum in fine secundi belli Punici, & ante initiū tertij natus sit, & mortuus: nec, si à Numidis aut Getulis captus sit, ad ducem Romanum peruenire potuisset, nullo commercio inter Italicos & Afros, nisi post deletam Carthaginem, cœpto. Hic cum multis nobilibus familiariter vixit: sed maximè cum Scipione Africano, & cū Lælio: quibus etiam corporis gratia cōciliatus existimatur, quod & ipsum Fenestella arguit, cōtendens vtroque maiorem natu fuisse: quamuis Cornelius Nepos æquales omneis fuisse tradat, & Porcius suspicionem de consuetudine per hæc faciat:

Dum lasciuiam nobilium & fucosas laudes petit,
Dum Africani vocē diuinā inhiat auidis auribus,
Dum ad Furium se cœnitare, & Lælium, pulchrū putat,
Dum se amari ab hisce credit, crebrò in Albanum rapi
Ob florem ætatis suæ, ad summā inopiā redactus est.

Itaque conspectu omnium abijt Graciam, in terram vltimam.

Mortuus est in Stymphalo Arcadia oppido: nihil Scipio profuit, nihil ei Lælius, nihil Furius, (Publius Tres per idẽ tempus qui agitabãt nobiles facillimè: Eorum ille opera ne domũ quidẽ habuit cõductitiã: Saltem vt esset, quo referret obitũ domini seruulus.

Scripsit comœdias sex, ex quibus primã Andriam cũm Ædilibus daret, iussus antè Cæcilio recitare: ad cœnãtem cũ venisset, dictus est initiũ quidẽ fabulæ, quod erat cõtẽptiore vestitu, subsellio iuxta lectulũ residens legisse: post paucos verò versus, inuitatus vt accũberet, cœnasse vnà: deinde cætera percurrisse non sine magna Cæcilij admiratione: & hanc autem, & quinque reliquas æqualiter populo probauit: quamuis Volcatius de enumeratione omnium ita scribat:

Sumetur Hecyra sexta ex his fabula.

Eunuchus quidem bis acta est, meruitq; pretium, quãtum nulla antea cuiusquam comœdia, id est, octo millia nummûm: propterea summa quoque titulo adscribitur: nam Adelphorum principiũ Varro etiã præfert principio Menãdri. Nõ obscura fama est, adiutũ Terentium in scriptis, à Lælio & Scipione: quibuscum familiariter vixit: eandem ipse auxit: nunquam enim, nisi leuiter, se tutari conatur: vt in prologo Adelphorum:

Nam

Nam quod isti dicunt maleuoli, homines nobiles
Hunc adiutare, assiduéq; vnà scribere:
Quod illi maledictum vehemens existumant,
Eam laudem hic ducit maximam: cùm illis placet,
Qui vobis vniuersis, & populo placent,
Quorum opera in bello, in otio, in negotio,
Suo quisque tempore vsu' est sine superbia.

Videtur aũt se leui' defendisse, quia sciebat, Lælio & Scipioni nõ ingratã esse hãc opinionẽ: quæ tamẽ magis, & vsq; ad posteriora tẽpora valuit. Q. Memmius in oratione pro se ait: P. Africanus, qui à Terentio personã mutuatus, quæ domi luserat ipse, nomine illius in scenam detulit. Nepos auctore certo cõperisse se ait, C. Læliũ quõdam in Puteolano Cal. Martijs admonitum ab vxore, tẽporiùs vt discumberet, petijsse ab ea, ne interpellaretur: serius tãdẽ ingressum triclinium, dixisse, nõ sępe in scribẽdo magis successisse sibi: deinde rogatũ vt scripta illa proferret, pronũtiasse versus, qui sunt in Heautonti morumeno.

Sati' pol proterue me Syri promissa huc induxerũt.

Santra Terentiũ existimat, si modò in scribẽdo adiutorib. indiguerit, nõ tã Scipione & Lęlio vti potuisse, q̃ tũc adolescẽtuli fuêre; quã Sulpicio Gallo, homine docto, & qui cõsularibus ludis initiũ fecerit fabularũ dãdarũ: vel Q. Fabio Labeone, & M. Popilio, consulari vtroque ac poëta: ideo ipsum nõ iuuenes de-

ſignaſſe, qui ſe adiuuiſſe dicerētur, ſed viros: quorũ operã & in bello, & in otio, & in negotio populus ſit expertus. Poſt editas comœdias nondũ quintũ atque trigeſimũ egreſſus annũ, cauſa euitandæ opinionis, quia videbatur aliena pro ſuis edere, ſeu percipiẽdi Græcorũ inſtituta, moréſq; quos perinde exprimeret in ſcriptis, egreſſus vrbe eſt, neque amplius rediјt. De morte eius Volcatius tradit:

Sed vt Afer ſex populo edidit comœdias,
Iter hinc in Aſiam fecit: nauim cùm ſemel
Conſcendit, viſus nunquàm eſt: ſic vita vacat.

Q. Cõſetius redeũtẽ è Græcia periјſſe in mari dicit cũ cẽtũ & octo fabulis cõuerſis à Menandro: cęteri mortuũ eſſe in Arcadię Stymphalo, tradũt, Cn. Cornelio Dolabella, M. Fuluio Nobiliore coss. morbo implicitũ acri, dolore ac tædio amiſſarũ fabularũ quas in naui p̃miſerat, ac ſimul fabularũ, quas nouas fecerat. Fuiſſe dicitur mediocri ſtatura, gracili corpore, colore fuſco. Reliq̨t filiã, quę eq̨ti Ro. nupſit. Itẽ hortulos xx. iugerũ, in via Appia ad Martis villã, quo magis miror Porciũ ſcribere:

-- nihil Publius
Scipio profuit, nihil ei Lælius, nihil Furius,
Tres per idẽ tempus qui agitabãt nobiles facillimè:
Eorũ ille opera domũ quidẽ habuit conductitiam:
Saltem vt eſſet, quò referret obitũ domini ſeruulus.

Hũc Afranius quidẽ omnibus Comicis pręfert ſcribens in Compitalibus. *Ter*

Terentio non similem dices quempiam.

Volcatius autem non solũ Næuio, & Plauto, & Cæcilio, sed Licinio quoque postponit. Cicero in Limone hactenus laudat:

Tu quoque, qui solus lecto sermone Terenti
Conuersum expressumq; Latina voce Menandrum
In medio populi sedatis vocibus effers,
Quicquid come loquens, ac omnia dulcia dicens.

Item C. Cæsar.

Tu quoque tu in summis, ô dimidiate Menander
Poneris, & meritò, puri sermonis amator.
Lenibus atque vtinam scriptis adiuncta foret vis
Comica, vt æquato virtus polleret honore
Cùm Græcis, neque in hac despectus parte iaceres.
Vnum hoc maceror, & doleo tibi deesse Terenti.

Hæc Suetonius Trãquillus. Nam duos Terẽtios poëtas fuisse scribit Metius: quorũ alter Fregelanus fuerit Terẽtius Libo, alter libertinus Terẽtius, Afer patria, de quo nunc loquimur. Scipionis fabulas edidisse Terentium. Valgius in Actæone ait:

Hæ quæ vocantur fabulæ, cuius sint?
Non has, qui iura populis recensens dabat
Honore summo affectus, fecit fabulas?

Duæ ab Apollodoro translatæ esse dicuntur Comico, Phormio, & Hecyra, quatuor reliquæ à Menandro: ex quibus magno successu, & pretio stetit Eunuchus, Hecyra sæpe exclusa, vix acta est.

ARGVMENTVM.

CHremes, & Phania, fratres Athenienses fuerũt:eorũ,Chremes profectus in Asiam, Pasibulam filiolam, quam tum vnicam habebat, fratris fidei credidit. profecto eo, contigit, vt in Græcia magni bellorum motus excitarētur: quos fugiens Phania,cùm,imposita secũ in nauim puella,ad fratrem iter cepisset, vi tēpestatis fracta naui,apud Andrum insulam eiectus est: ibi applicat se ad Andrium quendã,hominem haud magna in re:à quo tamen benignè humaniterque exceptus, non ita multò post moritur.Hospes Andrius relictæ apud se puellæ commutat nomen,& pro Pasibula Glyceriũ nominat: cumque per aliquot annos eam cum filia Chryside, pari vtrãque studio, educasset,decedit ipse quoq; de vita.Chrysis,quę se & orbam,& inopem videret,abrepta secũ Glycerio Athenas nauigat:vbi cùm aliquandiu vitam lana telaque tolerasset,ad postremũ adolescentũ blanditijs,& pollicitationibus victa,quæstum corpore facere incepit. Vētitabat ad eam inter cæteros Pamphilus, Simonis filius, probus, & liberali præditus ingenio adolescēs,qui nõ Chrysidis ille quidem,sed ipsius Glycerij mirifico quodã amore percussus,primus,solusque cũ ea rē habuit.fidē que iam grauidæ dedit,eam sibi vxorē fore,Suscеperat & postea Chremes aliam filiam, Philumenã nomine,eamque(iam enim nubilis erat)Pãphilo, bona adolescētis impulsus fama,collocare cupiebat. Quid multa?vltrò ad Simonem venit,cum eo negotium conficit,inscio Pamphilo,de communi senum sentētia,faciundis nuptijs cõstituitur dies.

Ad

Adhuc hæc erãt,cùm Chrysis moritur. ibi primũ Simo de filij amore cognouit. nã cùm ambo vnà in funus prodijssent: accidit, vt, posita in ignem Chryside,Glycerium se,præ doloris impatientia, eodẽ cõiectura videretur.Accurrit Pãphilus, eãq; mediam amplexus,ita cõsolari cœpit,vt plurimas minimeq; dubias totius rei significationes daret. itaque venit ad Simonem postridie Chremes:cõditionem renũciat:cõperisse se,Pãphilum,peregrinam illam habere in vxoris loco: nescius, ex se natã esse eam,quam ita cõtumeliæ causa peregrinam nominaret.gaudere,ea re intellecta, Pamphilus: dolere contrà,ac ringi Simo:aduenit interea dies,qui nuptijs initio fuerat pręstitutus.Simo,veterator à quadam calliditate, simulandas sibi, ad pertentandũ filij animum,nuptias,statuit:hoc cogitãs,si abnueret filius, veram sibi obiurgandi illius causam fore:quæ ad eum diẽ nulla satis iusta fuerat:sin annueret,facilè se,quod vellet à Chremete impetraturum:atq;ita verò nuptias, dijs adiuuantibus factum iri.prætereũs igitur apud forũ, securo iam,& nihil tale metuẽti filio,Pãphile, inquit,abi domum,ac deos cõprecare:vxor tibi ducẽda hodie est,hoc dicto,velut improuiso quodã iaculo,sauciatus adolescens,quid ageret,aut quid cõsilij caperet,nesciebat,cùm ad eum Dauus, vafro admodum,ac versuto ingenio seruus,animaduersa senis astutia,occurrit.Erat tum vna cum Pãphilo Carinus,qui adolescẽs miro quodam amore Philumenæ incensus frustrà sæpe tentatis illius nuptijs,ad postremum audito eã eo die nupturam Pãphilo, in summam desperationem adductus,eũ orabat,si se saluum vellet,vt vel eam ne duceret, vel saltem nuptijs dies aliquot produceret. Pam-

philus eam sua quidē causa bono esse animo, atq; omnia ad impediēdas nuptias moliri iubebat: se, quantū in re effecturum, ea vt ne daretur sibi. adueniens, vt dixi, Dauus Carinum, iam spei plenū abire ad ambiēdos senis amicos iubet: deinde seorsum Pamphilo coniecturas suas aperit, persuadétque vt patri dicat, se paratum esse vxorem ducere: nam eo pacto, inquit, & patri omnē iurgandi occasionem præcideris, & non erit tamē verēdū, ne nuptiæ fiāt: nūquam enim Chremes tibi, semel repudiato, filiam suam iterum cōmissurus est. hęc ita de serui consilio acta, longe aliter cecidêre ac putabātur, exorat enim Chremetem Simo. ita res in verarum nuptiarum discrimen adducitur. forte eo ipso die Glycerium exactis temporibus puerū peperit. eum puerū Dauus, cum aliter nuptias disturbare non posset, pro foribus ædium Simonis ab ancilla collocandū curat. in eum cùm incidisset Chremes, & è Pāphilo natū esse cognosset, rursum abducit animum à nuptijs. turbæ maximę cōcitantur: donec aduenit Crito Andrius, qui quod Chrysidi genere proximus fuisset, ad cernēdam illius hæreditatem Athenas venerat. eius interuētu Chremes filiam agnoscit. ita summa omnium lætitia, Carino Philumena, Glycerium Pamphilo nubit.

PERS

PERSONÆ.

SIMO,	senex.
SOSIA,	seruus.
DAVVS,	seruus.
MYSIS,	ancilla.
PAMPHILVS,	adolescens.
CARINVS,	adolescens.
BYRRHIA,	seruus.
LESBIA,	obstetrix.
GLYCERIVM,	Chremetis filia.
CHREMES,	senex.
CRITO,	hospes.
DROMO,	seruus.

ANDRIA TERENTII.

ACTA LVDIS MEGALENSIB. M. Fuluio, & M. Glabrione Aedilib. Curulib. Egerũt L. Ambiuius Turpio, L. Attilius Prænestinus. Modos fecit Flaccus Claudij, tibijs parib. dextris & sinistris. Et est tota Cræca, edita M. Marcello, C. Sulpicio Coss.

C. SVLPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

Iambici Trimetri.

Sororem falsò creditam meretriculæ,
Genere Andriæ, Glycerium vitiat Pamphilus:
Grauidaq; facta, dat fidem vxorem sibi
Fore hanc. nam aliam pater ei desponderat

Gnatum Chremetis: atq; vt amorem comperit,
Simulat futuras nuptias, cupiens suus
Quid haberet animi filius, cognoscere.
Daui suasu non repugnat Pamphilus.
Sed ex Glycerio natum vt vidit puerulum
Chremes, recusat nuptias, generum abdicat.
Mox filiam Glycerium insperatò agnitam,
Dat Pamphilo hanc, aliam Carino coniugem.

PROLOGVS.

Trimetri Iambici.

POETA cùm primùm animum ad scribendum appulit,
Id sibi negoti credidit solùm dari:
Populo vt placerēt, quas fecisset fabulas.
Verùm aliter euenire multò intelligit:
Nam in prologis scribundis operam abutitur,
Non qui argumentum narret, sed qui maleuoli
Veteris poëtæ maledictis respondeat.
Nunc, quam rem vitio dent, quæso animum aduortite.
Menander fecit Andriam, & Perinthiam.
Qui vtramuis rectè nôrit, ambas nouerit.
Non ita sunt dißimili argumento, sed tamen
Dißimili oratione sunt factæ, ac stylo.
Quæ commouêre, in Andriam ex Perinthia
Fatetur transtulisse, atque vsum pro suis.
Isti id vituperant factum, atque in eo disputant,
Contaminari non decere fabulas.
Faciunt næ intelligendo, vt nihil intelligant.

Qui, cùm hunc accuſant, Næuium, Plautum, Ennium
Accuſant quos hic noſter auctores habet:
Quorum æmulari exoptat negligentiam
Potiùs, quàm iſtorum obſcuram diligentiam,
Dehinc vt quieſcant porrò, moneo, & deſinant
Maledicere, malefacta ne noſcant ſua.
Fauete, adeſte æquo animo, & rem cognoſcite,
Vt pernoſcatis, ecquid ſpei ſit reliquum,
Poſthac quas faciet de integro comœdias,
Spectandæ, an exigendæ ſint vobis priùs.

ACTVS I. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Simo narrat liberto primùm honeſtam filij vitã: deinde amatoriã. Ad poſtremùm etiam aperit, quo conſilio ſe daturum illi vxorem ſimulare ſtatuerit.

Trimetri.

SIMO, SOSIA.

SI. *Vos iſtac intrò auferte: abite. Soſia*
Ades dum, paucis te volo. SO. *dictũ puta.*
Nempe, vt curentur rectè hæc. SI. *imò aliud.* SO.
quid eſt
Quod tibi mea ars efficere hoc poſſit amplius?
SI. *Nihil iſtac opus eſt arte ad hanc rem quam*
paro:
Sed ijs, quas ſemper in te intellexi ſitas,

Fide

Fide, & taciturnitate. SO. exspecto, quid velis.
SI. Ego postquam te emi à paruulo, vt semper tibi
Apud me iusta, & clemens fuerit seruitus,
Scis. feci, è seruo, vt esses libertus mihi
Propterea quod seruiebas liberaliter.
Quod habui summum pretium persolui tibi.
SO. In memoria habeo. SI. haud muto factum. SO. gaudeo,
Si tibi quid feci, aut facio quod placeat Simo, &,
Id gratum fuisse aduòrsum te, habeo gratiam.
Sed mihi hoc molestum est: nam istaec commemoratio
Quasi exprobratio est immemoris benefici.
Quin tu vno verbo dic, quid est, quod me velis.
SI. Ita faciam. hoc primum in hac re prædico tibi:
Quas credis esse has, non sunt veræ nuptiæ.
SO. Cur simulas igitur? SI. rem omnem à principio audies.
Eo pacto & gnati vitam, & consilium meum
Cognosces, & quid facere in hac re te velim.
Nam is postquam excessit ex ephæbis, Sosia,
Liberius viuendi fuit potestas: nam antea
Qui scire posses, aut ingenium noscere,
Dum ætas, metus, magister prohibebant? SO. ita est.
SI. quod plerique omnes faciunt adolescentuli,
Vt animum ad aliquod studium adiungant, aut equos
Alere, aut canes ad venandum, aut ad philosophos:
Horum ille nihil egregiè præter cætera
Studebat, & tamen omnia hæc mediocriter.

Gaudebam. SO. *non iniuria: nam id arbitror*
Adprimè in vita esse vtile, vt NE QVID NIMIS:
SI. *Sic vita erat: facilè omneis perferre, ac pati:*
Cum quibus erat cumq; vna, ijs sese dedere,
Eorum obsequi studijs, aduersus nemini,
Nunquam præponens se dijs. ita facillime
Sine inuidia inuenias laudem, & amicos pares.
SO. *Sapienter vitam instituit: namque hoc tempore*
OBSEQVIVM AMICOS, VERITAS ODIVM PARIT.
SI. *Interea mulier quædam ab hinc triennium*
Ex Andro commigrauit huc viciniæ,
Inopia, & cognatorum negligentia
Coacta, egregia forma atque ætate integra.
SO. *Hei vereor, ne quid Andria adportet mali.*
SI. *Primum hæc pudicè vitam, parcè, ac duriter*
Agebat, lana ac tela victum quæritans.
Sed postquam amans accessit, pretium pollicens,
Vnus, & item alter, (ita vt ingenium est omnium
Hominum à labore procliue ad lubidinem,)
Accepit conditionem, dein quæstum occipit.
Qui tum illam amabant, forte, ita vt fit, filium
Perduxêre illuc secum, vt vna esset, meum.
Egomet continuò mecum: certè captus est:
Habet. obseruabam mane illorum seruulos
Venienteis, aut abeunteis: rogitabam, heus puer,
Dic sodes, quis heri Chrysidem habuit? nam Andriæ
Illi id erat nomen. SO. *teneo.* SI. *Phædrum, aut Cliniã*

Diceb

Dicebant, aut Niceratum. (nam hi tres tum simul
Amabant) eho, quid Pamphilus? quid? symbolum
Dedit, cœnauit: Gaudebam. item alio die
Quærebam: comperiebam nihil ad Pamphilum
Quidquam attinere. enimuero spectatum satis
Putabam, & magnum exemplum continentiæ.
Nam qui cum ingenijs conflictatur eiusmodi,
Neque commouetur animus in ea re tamen,
Scias posse habere iam ipsum suæ vitæ modum.
Cùm id mihi placebat: tum vno ore omnes omnia
Bona dicere, & laudare fortunas meas,
Qui gnatum haberem tali ingenio præditum.
Quid verbis opus est? hac fama impulsus Chremes,
Vltrò ad me venit, vnicam gnatam suam
Cum dote summa filio vxorem vt daret.
Placui: despondi: hic nuptijs dictus est dies.
SO. *Quid obstat, cur non verè fiant?* SI. *audies.*
Ferè in diebus paucis, quibus hæc acta sunt,
Chrysis vicina hæc moritur. SO. *ô factum bene:*
Beasti: metui à Chryside. SI. *ibi tum filius*
Cũ illis, qui amabant Chrysidẽ, vnà aderat frequens:
Curabat vnà funus: tristis interim:
Nonnunquam collacrumabat. placuit tum id mihi.
Sic cogitabam, hic, paruæ consuetudinis
Causa, mortem huius tam fert familiariter!
Quid, si ipse amasset? quid mihi hic faciet patri?
Hæc ego putabam esse omnia humani ingeni,
Mansuetiq; animi officia, quid multis moror?
Egomet quoque eius causa in funus prodeo,

Nihil

Nihil suspicans etiam mali. SO. *hem quid est?* SI. *scies.*
Effertur: imus. interea inter mulieres,
Quæ ibi aderant, forte vnam aspicio adolescentulam,
Forma. SO. *bona fortàsse:* SI. *& voltu Sosia*
Adeò modesto, adeò venusto, vt nihil supra.
Quia tum mihi lamentari præter cæteras
Visa est, & quia erat forma præter cæteras
Honesta, & liberali; accedo ad pedisequas;
Quæ sit, rogo. sororem esse aiunt Chrysidis.
Percussit illicò animum. at at, hoc illud est,
Hinc illæ lacrumæ, hæc illa est misericordia,
SO. *Quàm timeo, quorsum euadas.* SI. *funus interim*
Procedit: sequimur: ad sepulchrum venimus,
In ignem posita est: fletur. interea hæc soror,
Quam dixi, ad flammam accessit imprudentius,
Sat' cum periclo. ibi tum exanimatus Pamphilus
Bene dissimulatum amorem, & celatum indicat.
Accurrit: mediam mulierem complectitur:
Mea Glycerium, inquit, quid agis? cur te is perditum?
Tum illa, (vt consuetum facilè amorem cerneres,)
Reiecit se in eum flens quàm familiariter.
SO. *Quid ais?* SI. *redeo inde iratus, atque ægrè ferens,*
Nec satis ad obiurgandum causæ. diceret,
Quid feci? quid commerui, aut peccaui pater?
Quæ sese voluit in ignem iniicere, prohibui,
Seruaui, honesta oratio est. SO. *rectè putas:*
Nam si illum obiurges, vitæ qui auxilium tulit:
Quid facias illi, qui dederit damnum, aut malum?
SI. *Venit Chremes postridie ad me, clamitans,*

Indignum facinus, comperisse, Pamphilum
Pro vxore habere hanc peregrinam. ego illud sedulò
Negare factum: ille instat factum. denique
Ita tum discedo ab illo, vt qui se filiam
Neget daturũ. SO. *non tu ibi gnatum?* SI. *ne hæc quidẽ*
Satis vehemens causa ad obiurgandum. SO. *qui, cedo?*
SI. *Tute ipse his rebus finem præscripsti pater:*
Propè adest, cum alieno more viuendum est mihi:
Sine nunc meo me viuere interea modo.
SO. *Quis igitur relictus est obiurgandi locus?*
SI. *Si propter amorem vxorem nolit ducere:*
Ea primum ab illo animaduertenda iniuria est.
Et nunc id operam do, vt per falsas nuptias
Vera obiurgandi causa sit, si deneget:
Simul, sceleratus Dauus, si quid consili
Habet, vt consumat nunc, cùm nihil obsint doli:
Quem ego credo manibus, pedibúsque obnixè omnia
Facturum, magis id adeo mihi vt incommodet,
Quàm vt obsequatur gnato. S. *quapropter?* SI. *rogas?*
Mala mens, malus animus quem quidem ego si sensero.
Sed quid opus est verbis? sin eueniat, quod volo,
In Pamphilo vt nihil sit moræ: restat Chremes,
Qui mihi exorandus est, & spero confore.
Nunc tuum est officiũ, has bene vt adsimules nuptias,
Perterrefacias Dauum, obserues filium
Quid agat, quid cum illo consilij captet. SO. *sat est:*
Curabo: eamus iam nunc intrò. S. *præ, sequar.*
Non dubium est, quin vxorem non filius:
Ita Dauum modò timere sensi, vbi nuptias

Futuras

Futuras esse audiuit sed ipse exit foras.

ACTVS I. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Filij amorem explorat pater: simulat futuras nuptias: interminatur Dauo pistrinum, si quid fallaciæ in ipsis conatus fuerit nuptiis.

Partim senarij, partim Octonarij. Dimeter vnus, quo distinctionis causa vsus est per medium, inquit Priscianus.

DAVVS, SIMO.

Mirabar hoc si sic abiret: & heri semper lenitas,
Verebar, quorsum euaderet.
Qui postquam audierat non datum iri filio vxorē suo,
Nunquā cuiquā nostrū verbū fecit, neq. id ægrè tulit.
S. *At nunc faciet, neque, vt opinor, sine tuo magno malo.*
D. *Id voluit, nos sic nec opinanteis duci falso gaudio,*
Speranteis, iā amoto metu, interea oscitantes opprimi,
Vt ne esset spatiū cogitandi ad disturbandas nuptias:
Astute. S. *carnufex quæ loquitur?* D. *herus est, neque præuideram.*
S. *Daue.* D. *hem, quid est?* S. *ehodum ad me.* D. *quid hic volt?* S. *quid ais?* D. *qua de re?* S. *rogas?*
Meum gnatum rumor est amare. D. *id populus curat scilicet.*
S. *Hoccine agis, an non?* D. *ego verò istuc.* S. *sed nunc ea me exquirere,*

Iniqui patris est: nam, quod antehac fecit, nihil ad me.
Dum tempus ad eam rem tulit, siui, animum vt expleret suum:
Nunc hic dies aliã vitam adfert, alios mores postulat.
Dehinc postulo, siue æquum est, te oro, Dane, vt redeat iam in viam.
D. *Hoc quid sit?* S. *omnes qui amant, grauiter sibi dari vxorem ferunt.*
D. *Ita aiunt.* S. *tum si quis magistrum cepit ad eam rem improbum,*
Ipsum animum ægrotum ad deteriorem partem plerunque applicat.
D. *Non hercle intelligo.* S. *non? hem.* D. *non? Dauus sum: non OEdipus.*
S. *Nempe ergo apertè vis, quæ restant, me loqui?* D. *sanè quidem.*
S. *Si sensero hodie, quidquam in his te nuptiis*
Fallaciæ conari, quo fiant minus,
Aut velle in ea re ostendere, quam sis callidus:
Verberibus cæsum te in pristinum Daue dedam vsque ad necem,
Ea lege, atque omine, vt si te inde exemerim, ego pro te molam.
Quid hoc? intellextín? an nondum etiam ne hoc quidem? D. *immò callidè:*
Ita apertè ipsam rem modò locutus: nihil circuitione vsus es.
S. *Vbivis facilius passus sim, quàm in hac re, me deludier.*

D. *Bona*

D. *Bona verba quæso. S. irrides? nihil me fallis. sed dico tibi,*

Ne temere facias, neque tu hoc dicas tibi non prædictum: caue.

ACTVS I. SCENA III.

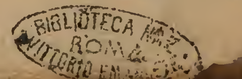
ARGVMENTVM.

In hac ſcena deliberat Dauus, velit Pamphilo eſſe adiutor, an auſcultare ſeni.

Iambici, tum Octonarij, tum Senarij.

DAVVS.

E*Nimuerò Daue nihil loci eſt ſegnitiæ, neque ſocordiæ,*
Quantum intellexi modò ſenis ſententiam de nuptiis.
Quæ ſi nõ aſtu prouidẽtur, me aut herom peſſundabũt.
Nec, quid agam, certum eſt, Pamphilum ne adiutem, an auſcultem ſeni.
Si illum relinquo, eius vitæ timeo, ſin opitulor, huius minas.
Cui verba dare difficile eſt. primum iam de amore, hoc comperit:
Me infenſus ſeruat, ne quã faciã in nuptiis fallaciam.
Si ſenſerit, perij, aut, ſi libitum fuerit, cauſam ceperit,
Quo iure quaq; iniuria præcipitẽ me in piſtrinũ dabit.
Ad hæc mala hoc mihi accedit etiam: hæc Andria,
Siue iſta vxor, ſiue amica eſt, grauida è Pamphilo eſt:
Audiréque eorum eſt operæpretium audaciam:
Nam inceptio eſt amentium, haud amantium:

Quidquid peperisset, decreuerunt tollere:
Et fingunt quandam inter se nunc fallaciam,
Ciuem Atticam esse hanc. Fuit olim quidam senex,
Mercator: nauem is fregit apud Andrum insulam:
Is obiit mortem: ibi tum hanc eiectam Chrysidis
Patrem recepisse orbam: paruam. fabulæ.
Mihi quidem non hercle fit verisimile.
Atqui ipsis commentum placet.
Sed Mysis ab ea egreditur. at ego hinc me ad forum, vt
Conueniam Pamphilum, ne de hac re pater imprudentem opprimat.

ACTVS I. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Narrat Mysis quamobrē à Glycerio exierit.& hic docet Terentius immoderatum vini vsum fugiendum esse iis, qui serijs præsunt negotiis. Nihil est enim quod rectè agi ab ebrio possit.

Trochaici Catalectici, præter duos postremos. Solet autem mutare interdum metri genus, cùm ad parasceuem ventum est scenæ sequentis.

MYSIS.

AVdiui Archilli iamdudum: Lesbiam adduci iubes.
Sane pol illa temulenta est mulier, & temeraria,
Nec satis digna, cui committas primo partu mulierem:
Tamen

Tamen eam adducam. importunitatem spectate anicula.
Quia compotrix eius est. Dij date facultatem obsecro
Huic pariundi, atque illi in alijs potius peccandi locum.
Sed quidnam Pamphilum exanimatum video? vereor quid siet.
Opperiar, vt sciam, nunquid nam hæc turba tristitiæ adferat.

ACTVS I. SCENA V.

ARGVMENTVM.

Habet hæc scena Pamphili dolorem de nuptijs: fidem se Glycerio seruaturum pollicetur, vel inuito, si res ita exigat, patre.

Partim Tetrametri cùm Iambici, tum Trochaici, partim Trimetri. Sed & Monometer vnus, & dimetri aliquot

PAMPHILVS, MYSIS.

P. *Hoccine est humanum factum, aut inceptum hoccine officium patris?*
M. *Quid illud est?*
P. *Prò deûm, atque hominum fidem quid est, si non hæc contumelia est?*
Vxorem decreuit dare sese mihi hodie: nónne oportuit?
Præsciße me ante? nónne prius cõmunicatum oportuit?
M. *Miseram me, quod verbum audio?* P. *quid Chremes qui denegauerat,*
Se commissurum mihi gnatam suam vxorem: mutauit

uit id:

Quoniam me immutatum videt.

Itáne obstinatè operam dat, vt me à Glycerio miserum abstrahat?

Quod si fit, pereo funditus.

Adeón' hominem inuenustum esse, aut infelicẽ quemquam vt ego sum?

Prò deûm, atque hominum fidem, nullón' ego

Chremetis pacto affinitatẽ effugere potero? quot modis

Contemptus, spretus? facta, transacta omnia. hem

Repudiatus repetor; quamobrem? nisi id est, quod suspicor:

Aliquid monstri alunt: ea quoniam nemini obtrudi potest,

Itur ad me, M. *oratio hæc me miserã exanimauit metu.*

P. *Nam quid ego dicam de patre? ah*

Tantámne rem tã negligenter agere? præteriens modò

Mihi apud forum, vxor tibi ducenda est Pamphile hodie, inquit, para:

Abi domũ. id mihi visus est dicere, abi citò, & suspẽde (te

Obstupui. censén' vllum me verbum potuisse proloqui?

Aut vllam caussam, ineptam saltẽ, falsam, iniquam? obmutui.

Quod si ego prius id rescissem, quid facerẽ; siquis nunc me roget,

Aliquid facerem, vt hoc ne facerem. sed nunc primum quid exsequar?

Tot me impediunt curæ, quæ meum animum diuerse trahunt;

Amor

Amor, huius misericordia, nuptiarum solicitatio,
Tum patris pudor, qui me tam leni passus est animo, vsque adhuc,
Quæ meo cunque animo libitum est, facere: eine ego vt aduorser? hei mihi,
Incertum est, quid agam. M. *misera timeo, hoc incertum quorsum accidat.*
Sed nunc peropus est, aut nunc cum ipsa, aut me aliquid de illa aduorsum hunc loqui.
DVM *in dubio est animus, paulo momento huc illuc impellitur.*
P. *Quis hic loquitur? Mysis salue.* M. *ô salue Pamphile.*
P. *Quid agit?* M. *rogas?*
Laborat è dolore, atque ex hoc misera solicita est, diem
Quia olim in hunc sunt constituta nuptiæ: tum aut in hoc timet,
Ne deseras se. P. *hem, egóne istuc conari queam?*
Ego, propter me, illam decepi miseram: sinam?
Quæ mihi suum animum, atque omnẽ vitam credidit,
Quam ego animo egregiè charã pro vxore habuerim.
Benè, & pudicè eius doctum, atque eductum, sinam,
Coactum egestate ingenium immutarier?
Non faciam. M. *haud vereor, si in te solo sit situm:*
Sed vim vt queas ferre. P. *adeón' me ignauum putas?*
Adeón' porrò ingratum, aut inhumanum, aut ferum,
Vt neque me consuetudo, neque amor, neque pudor
Commoueat, neque commoneat, vt seruem fidem?
M. *Vnum hoc scio, hanc meritam esse, vt memor esses sui.*

P. Memor essem? O. Mysis, Mysis, etiam nunc mihi
Scripta illa dicta sunt in animo Chrysidis
De Glycerio. iam fermè moriens me vocat:
Accessi: vos semota: nos soli: incipit:
Mi Pamphile, huius formam, atque ætatem vides:
Nec clam te est, quàm illi vtræque res inutiles
Et ad pudicitiam, & tutandam ad rem sient.
Quod ego per hanc te dextram oro, & genium tuum,
Per tuam fidem, pérque huius solitudinem
Te obtestor, ne abs te hanc segreges, neu deseras,
Si te in germani fratris dilexi loco,
Siue hæc te solum semper fecit maxumi,
Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus.
Te isti virum do, amicum, tutorem, patrem.
Bona nostra hæc tibi committo, & tuæ mando fidei.
Hanc mihi in manū dat: mors continuò ipsam occupat.
Accepi, acceptam seruabo. M. ita spero quidem.
P. Sed cur tu ab illa? M. obstetricem accerso. P. propera:
Atque audin' verbum vnum caue de nuptiis,
Ne ad morbum hoc etiam. M. teneo.

ACTVS II. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Charinus intelligit Pamphilo nupturam Philumenam. Idem rogat Pamphilum ne ducat. Hic Charinus & Byrrhia fabulæ adiiciuntur, ne spreta relinquatur Philumena.

Trochaici & Iambici quidem, partim Tetrametri, partim Senarij.

CHA

CHARINVS, BYRRHIA, PAMPHILVS.

QVid aïs Byrrhia?
Datur illa Pamphilo hodie nuptum? B. *sic est.* C. *quid scis Byrrhia?*
B. *Apud forum modò de Dauo audiui.* C. *væ væ misero mihi.*
Vt animus in spe, atque in timore vsque antehac attentus fuit,
Ita postquam adempta spes est, lassus, cura confectus stupet.
B. *Quæso ædepol Charine, quoniam id fieri quod vis, non potest,*
Velis id quod possit. C. *nihil aliud, nisi Philumenam, volo.*
B. *Ah, quanto satius est, id operam te dare,*
Istum qui amorem ex animo moueas, quàm id loqui,
Quo magis libido frustrà incendatur tua.
C. *Facile omnes, cùm valemus, recta consilia ægrotis damus.*
Tu si hic sis, aliter sentias. B. *age age, vt lubet.* C. *sed Pamphilum*
Video. omnia experiri certum est priùs, quàm pereo. B. *quid hic agit?*
C. *Ipsum hunc orabo: huic supplicabo: amorem huic narrabo meum:*
Credo, impetrabo, vt aliquot saltem nuptiis prodat dies.
Interea fiet aliquid, spero. B. *id aliquid nihil est.* C. *Byrrhia.*

Quid

Quid tibi videtur? adeon' ad eum? B. quid ni? si nihil impetres,
Vt te arbitretur sibi paratum mœchum, si illam duxerit.
C. *Abi hinc, abi in malam crucem cum suspicione istac, scelus.*
P. *Carinum video, salue.* C. *O salue Pamphile:*
Ad te aduenio, spem, salutem, auxilium, consilium expetens.
P. *Neque pol cõsili locum habeo neque auxilij copiam:*
Sed istuc quidnam est? C. *hodie vxorem ducis.* P. *aiunt.*
C. *Pamphile,*
Si id facis, hodie postremum me vides. P. *quid ita.* C. *hei mihi,*
Vereor dicere: huic dic quæso Byrrhia. B. *ego dicam.* P. *quid est?*
B. *Sponsam hic tuã amat.* P. *na iste haud mecum sentit. ehodum dic mihi,*
Nunquidnam amplius tibi cum illa fuit Carine? C. *ah Pamphile,*
Nihil. P. *quam vellem.* C. *nunc te amicitiam, & per amorem obsecro,*
Principio vt ne ducas. P. *dabo equidem operam.* C. *sed si id non potes,*
Aut tibi nuptiæ hæ sunt cordi. P. *cordi?* C. *saltem aliquot dies*
Profer, dum proficiscor aliquò, ne videam. P. *audi nunc iam:*
Ego Carine neutiquam officium esse liberi puto,

Cum

Cùm is nihil promereat, postulare id gratiæ opponi sibi:
Nuptias effugere ego istas malo, quàm tu adipiscier.
C. *Reddidisti animum.* P. *nunc si quid potes, aut tu, aut hic Byrrhia,*
Facite, fingite, inuenite, efficite, qui detur tibi:
Ego id agam, mihi qui ne detur. C. *sat habeo.* P. *Dauum optumè*
Video. huius consilio fretus sum. C. *at tu hercle haud quidquam mihi,*
Nisi ea, quæ nihil opu' sunt sciri. fugin' hinc? S. *ego verò ac lubens.*

ACTVS II. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Dauum cùm ex variis cõiecturis & signis compe risset nuptias non cohærere, Pamphilum toto quærens oppido, exultat insolentius.

Trochaici, Tetrametri, Catalectici.

DAVVS, CARINVS, PHIDIPPVS.

D*Ii boni, boni quid porto? sed vbi inueniam Pamphilum,*
Vt metum, in quo nunc est, adimam, atque expleam animum gaudio?
C. *Lætus est, nescio quid.* P. *nihil est. nondum hæc resciuit mala.*
D. *Quem ego nunc credo, si iam audierit sibi paratas nuptias,*

C. *Au*

C. *Audin' tu illum?* D. *toto me oppido exanimatum quærere.*

Sed vbi quæram? aut quò nunc primùm intendam? C. *cessas alloqui?*

D. *Abeo.* P. *Daue ades, resiste.* D. *quis homo est, qui me? ô Pamphile,*

Te ipsum quæro. euge ô Charine: ambo opportunè: vos volo.

P. *Daue, perij.* D. *quin tu hoc audi.* P. *interij.* D. *quid timeas, scio.*

C. *Mea quidem hercle in dubio vita est.* D. *& tu quid, scio.*

P. *Nuptiæ mihi.* D. *& id scio.* P. *hodie.* D. *obtundis, tametsi intelligo.*

Id paues, ne ducas tu illam: tu autem, vt ducas. C. *rem tenes?*

P. *Istuc ipsum.* D. *atque istuc ipsum, nihil pericli est: me vide.*

P. *Obsecro te, quamprimùm hoc me libera miserum metu.* D. *hem,*

Libero: vxorẽ tibi iam non dat Chremes. P. *qui?* D. *scio.*

Tuus pater modò me prehendit: ait, tibi vxorem dare

Hodie, item alia multa, quæ nũc non est narrãdi locus.

Continuò ad te properans percurro ad forum, vt dicam tibi hæc.

Vbi te non inuenio, ibi ascendo in quemdam excelsum locum,

Circũspicio: nusquam. forte ibi huius video Byrrhiam:

Rogo: negat vidisse: mihi molestum: quid agam, cogito.

Redeunti

Redeunti interea ex ipsa re mihi incidit suspicio: hem,
Paululum obsoni, ipsus tristis, de improuiso nuptiæ:
Non cohærent. P. quorsumnam istuc? D. egomet conti-
nuò ad Chremem.
Cum illo aduenio. solitudo ante ostium: iam id gaudeo.
P. Recte dicis, perge. D. maneo: interea introire neminẽ
Video, exire neminem, matronam nullam, in ædibus.
Nihil ornati, nihil tumulti: accessi, introspexi. P. scio.
Magnum signum. D. num videntur conuenire hæc
nuptiis?
P. Non, opinor Daue. D. opinor, narras? non rectè ac-
cipis.
Certa res est. etiam puerum inde abiens conueni Chre-
mis,
Olera, & pisciculos minutos ferre obolo in cœnam seni.
C. Liberatus sum Daue hodie tua opera. D. at nullus
quidem.
C. Quid ita? nempe huic prorsus illam non dat. D. ridi-
culum caput!
Quasi necesse sit, si huic non dat, te illam vxorem du-
cere.
Nisi vides, nisi senis amicos oras, ambis. C. bene mones.
Ibo: etsi hercle sæpe iam me spes hæc frustrata est.
vale.

ACTVS

ACTVS II. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Suadet Pamphilo', atque etiam persuadet Dauus, vt patri dicat, vxorem se ducturum.

Trochaici Tetrametri, Catalectici, & Iambici, tum Senarij, tum Octonarij.

PAMPHILVS, DAVVS.

QVid igitur sibi volt pater? cur simulat? D. *ego dicam tibi.*
Si id succenseat nunc, quia non det tibi vxorem Chremes,
Ipsus sibi esse iniurius videatur, neque id iniuria:
Prius quàm tuum vt sese habeat, animum ad nuptias perspexerit.
Sed si tu negaris ducere, ibi culpam in te transferet:
Tum illæ turbæ fient. P. *quid? vis patiar?* D. *pater est Pamphile*
Difficile est, tum hæc sola est mulier. dictum ac factum, inuenerit
Aliquam causam, quamobrē eiiciat oppidò. P. *eiiciat?* D. *citò.*
P. *Cedo igitur, quid faciam Dane?* D. *dic te ducturum.* P. *hem.* D. *quid est?*
P. *Ego dicam?* D. *cur non?* P. *nunquam faciam.* D. *ne nega.*
P. *Suadere noli.* D. *ex ea re quid fiat, vide.*
P. *Vt ab illa excludar, huc concludar.* D. *non ita est.*
Nempe hoc sic esse opinor dicturum patrem.

Ducas

Ducas volo hodie vxorem. tu, ducam, inquies:
Cedo: quid iurgabit tecum? hic reddes omnia,
Quæ nunc sunt certa ei consilia, incerta vt sient:
Sine omni periclo. nam hocce haud dubium est, quin Chremes
Tibi non det gnatam: nec tu ea causa minueris
Hæc quæ facis, ne is mutet suam sententiam.
Patri dic velle: vt cum velit tibi iure irasci, nõ queat.
Nam quod tu speres, propulsabo facile. vxorem his moribus
Dabit nemo. inopem inueniet potius, quàm te corrumpi sinat:
Sed si te æquo animo ferre accipiet. negligẽtem feceris.
Aliam otiosus quæret: interea aliquid acciderit boni.
P. *Itan' credis?* D. *haud dubium id quidem est.* P. *vide, quò inducas.* D. *quin taces?*
P. *Dicam. puerum autem ne resciscat mihi esse ab illa, cautio est:*
Nam pollicitus sum suscepturum. D. *ô facinus audax.* P. *hanc fidem*
Sibi, me obsecrauit, qui se sciret non deserturũ, vt darẽ.
D. *Curabitur. sed pater adest. caue, te esse tristẽ, sentiat.*

ACTVS II. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Hæc scena consiliorũ executionem habet. Monet Pamphilum Dauus apud patrem ne titubet, sed animo præsenti loquatur.

Trimetri Iambici.

ACTVS II. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Suadet Pamphilo, atque etiam persuadet Dauus, vt patri dicat, vxorem se ducturum.

Trochaici Tetrametri, Catalectici, & Iambici, tum Senarij, tum Octonarij.

PAMPHILVS, DAVVS.

QVid igitur sibi volt pater? cur simulat? D. *ego dicam tibi.*
Si id succenseat nunc, quia non det tibi vxorem Chremes,
Ipsus sibi esse iniurius videatur, neque id iniuria:
Prius quàm tuum vt sese habeat, animum ad nuptias perspexerit.
Sed si tu negaris ducere, ibi culpam in te transferet:
Tum illæ turbæ fient. P. *quid? vis patiar?* D. *pater est Pamphile*
Difficile est, tum hæc sola est mulier. dictum ac factum, inuenerit
Aliquam causam, quamobrẽ eiiciat oppidò. P. *eiiciat?* D. *citò.*
P. *Cedo igitur, quid faciam Daue?* D. *dic te ducturum.* P. *hem.* D. *quid est?*
P. *Ego dicam?* D. *cur non?* P. *nunquam faciam.* D. *ne nega.*
P. *Suadere noli.* D. *ex ea re quid fiat, vide.*
P. *Vt ab illa excludar, huc concludar.* D. *non ita est.*
Nempe hoc sic esse opinor dicturum patrem.

Ducas

Ducas volo hodie vxorem. tu, ducam, inquies:
Cedo: quid iurgabit tecum? hic reddes omnia,
Quæ nunc sunt certa ei consilia, incerta vt sient:
Sine omni periclo. nam hocce haud dubium est, quin Chremes
Tibi non det gnatam: nec tu ea causa minueris
Hæc quæ facis, ne is mutet suam sententiam.
Patri dic velle: vt cum velit tibi iure irasci, nõ queat.
Nam quod tu speres, propulsabo facile. vxorem his moribus
Dabit nemo. inopem inueniet potius, quàm te corrumpi sinat:
Sed si te æquo animo ferre accipiet. neglegẽtem feceris.
Aliam otiosus quæret: interea aliquid acciderit boni.
P. *Itan' credis?* D. *haud dubium id quidem est.* P. *vide, quò inducas.* D. *quin taces?*
P. *Dicam. puerum autem ne resciscat mihi esse ab illa, cautio est:*
Nam pollicitus sum suscepturum. D. *ô facinus audax.* P. *hanc fidem*
Sibi, me obsecrauit, qui se sciret non deserturũ, vt darẽ.
D. *Curabitur. sed pater adest. caue, te esse tristẽ, sentiat.*

ACTVS II. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Hæc scena consiliorũ executionem habet. Monet Pamphilum Dauus apud patrem ne titubet, sed animo præsenti loquatur.

Trimetri Iambici.

SIMO, DAVVS, PAMPHILVS.

Reuiso, quid agant, aut quid captent consilij.
D. Hic nunc non dubitat, quin te ducturū neges:
Venit meditatus alicunde ex solo loco:
Orationem sperat inuenisse se,
Quæ differat te: proin' tu face, apud te vt sies.
P. Modò vt possim. D. crede mihi hoc inquā Pamphile,
Nunquam hodie tecum commutaturum patrem
Vnum esse verbum, si te dices ducere.

ACTVS II. SCENA V.

ARGVMENTVM.

Pamphilum Byrrhia obseruat: idem Pāphilus patri respondet, se facturū quæ volet illę omnia: Charino eadem renunciat Byrrhia.

Senarij, vt superiores.

BYRRHIA, SIMO, DAVVS, PAMPHILVS.

Erus me, relictis rebus, iussit Pamphilum.
Hodie obseruare, vt, quid ageret de nuptijs,
Scirem. id propterea nunc hunc venientem sequor.
Ipsum adeo præsto video cum Dauo. hoc agam.
S. Vtrunque adesse video. D. hem serua. S. Pamphile
D. Quasi de improuiso respice ad eum. P. hem pater.
D. Probè. S. hodie vxorem ducas, vt dixi, volo.
B. Nunc nostræ parti timeo, quid hic respondeat.
P. Neque istic, neque alibi tibi vsquam erit in me mora. B. hem.

D. Obm

D. *Obmutuit.* B. *quid dixit?* S. *facis, vt te decet,*
Cùm istuc, quod postulo, impetro cum gratia.
D. *Sum verus?* B. *herus, quantum audio, vxore excidit.*
S. *I iam nunc intrò, ne in mora, cùm opu' sit, sies.*
P. *Eo.* B. *nullàne in re esse homini cuiquam fidem?*
Verum illud verbum est, volgò quod dici solet,
Omnes sibi melius malle esse, quàm alteri.
Ego illam vidi virginem, forma bona
Memini videre: quo æquior sum Pamphilo,
Si se illam in somnis, quàm illum, amplecti maluit.
Renunciabo, vt pro hoc malo mihi det malum.

ACTVS II. SCENA VI.

ARGVMENTVM.

In hac scena Dauus Simonem, & Dauum Simo fallit: quæ res non iniucunda est.

DAVVS, SIMO.

H*Ic nunc me credit aliquam sibi fallaciam*
Portare, & ea me hìc restitisse gratia.
S. *Quid Dauus narrat?* D. *æque quidquã nũc quidẽ.*
S. *Nihil ne? hem.* D. *nihil prorsus.* S. *atqui expectabam quidem.*
D. *Præter spem euenit: sentio: hoc male habet virum.*
S. *Protin' es mihi verum dicere?* D. *nihil facilius.*
S. *Num illi molestæ quidpiam hæ sunt nuptiæ,*
Huiusce propter consuetudinem hospitæ?
D. *Nihil hercle: aut, si adeò, bidui est, aut tridui*
Hæc solicitudo: nostin'? deinde desinet:

Etenim eam secum rem recta reputauit via.
S. *Laudo.* D. *dum licitum est illi, dúmque ætas tulit,*
Amauit: tum id clam: cauit, ne vnquam infamiæ
Ea res sibi esset, vt virum fortem decet.
Nunc vxore opus est: animum ad vxorem appulit.
S. *Subtristis visu' est esse aliquantulum mihi.*
D. *Nil propter hanc rem: sed est, quod succenset tibi.*
S. *Quidnam est?* D. *puerile est.* S. *quid est?* D. *nihil.*
S. *quin dic, quid est?*
D. *Ait nimium parcè facere sumptum.* S. *mene?* D. *te.*
Vix, inquit, drachmis obsonatus est decem:
Num filio videtur vxorem dare?
Quem, inquit, vocabo ad cœnam meorum æqualium
Potissimum nunc? & quod dicendum hic siet,
Tu quoque perparce nimium. non laudo. S. *tace.*
D. *Commoui.* S. *ego, istæc rectè vt fiant, videro.*
Quidnam hoc rei est? quidnam hic volt veterator sibi?
Nā si hîc mali est quidquā, hem illic est huic rei caput.

ACTVS III. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Simo præ nimia sagacitate mirū in modum fallitur, partum simulari credens, qui verus erat.

Senarij.

MYSIS, SIMO, DAVVS, LESBIA, GLYCERIVM.

M. ITa pol quidem res est, vt dixti Lesbia:
Fidelem haud ferme mulieri inuenias virum.

S. *Ab*

S. *Ab Andria est ancilla hæc.quid narras?* D. *ita est.*
M. *Sed hic Pāphilus.* S. *quiddicis?* M. *firmauit fidē.* S. *hē.*
D. *Vtinam aut hic surdus,aut hæc muta facta sit.*
M. *Nam quod peperisset,iussit tolli.* S. *ô Iupiter,*
Quid ego audio? actum est,siquidē hæc vera prædicat.
L. *Bonum ingenium narras adolescentis.* M. *optumum.*
Sed sequere me intro,ne in mora illis sis. L. *sequor.*
D. *Quod remediū nunc huic malo inueniā?* S. *quid hoc?*
Adeon' est demens? ex peregrina? iam scio: ah
Vix tandem sensi stolidus. D. *quid hic sensisse ait?*
S. *Hæc primum adfertur iam mihi ab hoc fallacia.*
Hanc simulant parere, quo Chremetem absterreant.
G. *Iuno Lucina fer opem,serua me obsecro.*
S. *Hui,tam cito? ridiculum.postquam ante ostium*
Me audiuit stare,approperat.non sat commode
Diuisa sunt temporibus tibi Daue hæc. D. *mihin'?*
SI. *Num immemor es? discipuli?* D. *ego quid narres, nescio.*
SI. *Hiccine si me imparatum in veris nuptijs*
Adortus esset,quos mihi ludos redderet?
Nunc huius periclo fit. ego in portu nauigo.

ACTVS III. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Lesbia egrediens,narrat,quo in statu sit Glyceriū puerpera,simul agit de dāda illi potione,imitata medicos,qui præscribere solēt ęgrotis omnia ad esum potúmque pertinentia.Deinde Simo.i & Dauus de puero nato callide altercantur.

Initio scenæ Poeta Trochaico Trimetro, mi\sto vel confuso cum Iambico vtitur. Deinde sequitur Dimeter Iambicus Catalecticus: post quem Iambici Trimetri, Acatalectici, & Trochaici Acatalectici. Deinde Dimeter Trochaicus. in fine Iambici aliquot senarij.

LESBIA, SIMO, DAVVS.

Adhuc Archillis, quæ adsolent, quæque oportet
Signa ad salutem esse omnia huic esse video.
Nunc primum fac istæc vt lauet. post deinde,
Quod iussi ei dare bibere, & quantum imperaui,
Date: mox ego huc reuertor.
Per æcastor, scitu' puer natu' est Pamphilo,
Deos quæso, vt sis superstes: quandoquidem ipse est ingenio bono,
Cúmque huic veritus est optumæ adolescenti facere iniuriam.
SI. *Vel hoc quis non credat, qui norit te, abs te esse ortum?* D. *quidnam id est?*
SI. *Non imperabat coram, quid opus facto esset puerperæ:*
Sed postquam egressa est, illis, quæ sunt intus, clamat de via.
O Daue, itan' contemnor abs te? aut itane tandem idoneus
Tibi videor esse, quē tam apertè fallere incipias dolis?
Saltem accuratè, vt metui videar certe, si resciuerim.
D. *Certe hercle nunc hic se ipsus fallit, haud ego.* SI. *edixin' tibi?*
Interminatus sum, ne faceres? nū veritus? quid retulit?

Cred

Credeń' tibi hoc nunc peperiſſe hanc è Pamphilo?

D. Teneo, quid erret: quid ego agam habeo. S. quid taces?

D. Quid credas? quaſi non tibi renunciata ſint hæc ſic fore.

S. Mihíne quiſquam? D. eho, an tute intellexti hoc adſimulari? S. irrideor.

D. Renunciatum eſt: nam qui iſtæc tibi incidit ſuſpicio?

S. Qui? quia te noram. D. quaſi tu dicas, factum id conſilio meo.

S. Certe enim ſcio. D. non ſatis me pernoſti etiam, qualis ſim, Simo.

S. Egone te? D. ſed, ſi quid narrare occœpi, cõtinuo dari

Tibi verba cenſes. S. falſo. D. itaque hercle nihil iam mutire audeo.

S. Hoc ego ſcio vnum, neminem peperiſſe hic. D. intellextin'?

Sed nihilo ſecius mox deferent puerum huc ante oſtiũ.

Id ego iam nunc tibi renuncio here futurum, vt ſis ſciens:

Ne hoc poſterius dicas, Daui factum cõſilio, aut dolis.

Prorſus à me opinionẽ hanc tuam ego eſſe amotã volo.

S. Vnde id ſcis? D. audiui, & credo. multa concurrunt ſimul,

Qui coniecturam hãc nunc facio. iam primum hæc ſe è Pamphilo

Grauidam dixit eſſe. inuentum eſt falſum. nunc, poſtquam videt

Nuptias domi apparari, missa est ancilla illico
Obstetricem accersitum ad eam, & puerum vt adferret simul.
Hoc nisi fit, puerum vt tu videas, nil mouetur nuptiæ.
S. *Quid ais? cum intellexeras,*
Id consilij capere, cur non dixti extemplo Pamphilo?
D. *Quis igitur eum ab illa abstraxit, nisi ego? nam omnes nos quidem*
Scimus, quam misere hanc amarit: nunc sibi vxorem expetit.
Postremò id mihi dat negoti. tu tamen idē has nuptias
Perge facere ita, vt facis: & id spero adiuturos deos.
S. *Imo abi intrò. ibi me operire, & quod parato opus est, para.*
Non impulit me, hæc nunc omnino vt crederem.
Atque haud scio, an, quæ dixit, sint vera omnia:
Sed paruipendo illud mihi multo maximum est,
Quod mihi pollicitu' est ipsius gnatus. nunc Chremem
Conueniam: orabo gnato vxorem: si impetro,
Quid alias malim, quam hodie has fieri nuptias?
Nam gnatus quod pollicitu' est, haud dubium est mihi,
Si nolit, quin eum merito possim cogere.
Atque adeo in tempore eccum ipsum obuiam Chremē.

ACTVS III. SCENA III.

ARGVMENTVM.

In hac scena congressu duorum senum ex falsis veræ fiunt nuptiæ.

Pauci Octonarii, partim Acatalectici, partim vt in fine scenæ,

næ, Catalectici. Bona pars Senarij, Dimeter vnus.

SIMO, CHREMES.

S. IVbeo Chremetem. C. oh, te ipsum quærebam.
S. & ego te. C. optato aduenis.
Aliquot me adiere, ex te auditum qui aiebant, hodie filiam
Meam nubere tuo gnato: id viso, tune, an illi insaniãt.
S. Ausculta paucis: & quid ego te velim, & tu quod quæris scies.
C. Ausculto: loquere, quid velis.
S. Per ego te deos oro, & nostram amicitiam Chreme,
Quæ incepta à paruis cum ætate accreuit simul,
Perque vnicam gnatam tuam, & gnatum meum,
Cuius tibi potestas summa seruandi datur;
Vt me adiuues in hac re, atque ita, vti nuptiæ
Fuerant futuræ, fiant. C. ah ne me obsecra:
Quasi hoc te orando à me impetrare oporteat.
Alium esse censes nunc me, atque olim, cum dabam?
Si in rem est vtrique, vt fiant, accersi iube.
Sed si ex ea re plus mali est, quam commodi
Vtrique: id oro te, in commune vt consulas.
Quasi illa tua sit, Pamphilique ego sim pater.
S. Imo ita volo, itaque postulo vt fiat, Chreme:
Neque postulem abs te, nisi ipsa res moneat. C. quid est?
S. Iræ sunt inter Glycerium, & gnatum. C. audio.
S. Ita magnæ, vt sperem posse auelli. C. fabulæ.
S. Profecto sic est. C. sic hercle, vt dicam tibi:

AMANTIVM *iræ amoris integratio est.*
S. *Hem, id te oro, vt antè eamus, dum tempus datur,*
Dúmque eius lubido occlusa est contumelijs.
Prius quam harum scelera, & lacrumæ confictæ dolis
Reducant animum ægrotum ad misericordiam
Vxorem demus. spero consuetudine, &
Coniugio liberali deuictum, Chreme.
Dehinc facile ex illis sese emersurum malis.
C. *Tibi ita videtur: at ego non posse arbitror:*
Neque illum hanc perpetuo habere, neq; me perpeti.
S. *Quî scis ergo istuc, nisi periculum feceris?*
C. *At istuc periculum in filia fieri graue est.*
S. *Nempe incommoditas deniq; huc omnis redit,*
Si eueniat, quod dij prohibeant, discessio.
At si corrigitur, quot commoditates, vide:
Principio amico filium restitueris:
Tibi generum firmum, & filiæ inuenies virum.
C. *Quid istuc? si istuc animum induxti esse vtile,*
Nolo tibi vllum commodum in me claudier.
S. *Merito te semper maxumi feci Chreme.*
C. *Sed quid ais?* S. *quid?* C. *quid scis eos nunc discordare inter se?*
S. *Ipsus mihi Dauos, qui intimus est eorum cõsilijs, dixit*
Et is mihi suadet nuptias, quãtum queam, vt maturē
Num censes faceret, filium nisi sciret eadem hæc velle
Tute adeò iam eius audies verba. heus euocate huc Dauom.
Sed eccum video ipsum foras exire.

ACTVS III. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Dauus seni insultans, hortatur eum ad faciendas nuptias: nō enim putabat fore, vt sic ageretur. Quum igitur videt herū seriò de tradenda filia colloqui cum Chremete, anxius & exanimatus redditur.

Octonarij Acatalectici, & Dimeter vnus.

DAVVS, SIMO, CHREMES.

AD te ibam. S. *quidnam est?*
D. *Cur non accersitur? iam aduesperascit.* S. *audin' tu illum?*
Ego dudū nō nihil veritus sum Daue abs te, ne faceres
Quod volgus seruorū solet, dolis vt me deluderes, (idē,
Propterea quod amat filius. D. *egon' istuc facerem?*
S. *credidi:*
Idque adeò metuens vos celaui, quod nunc dicam. D. *quid?* S. *scies.*
Nam propemodum habeo iam tibi fidem. D. *tandem agnosti, qui siem.*
S. *Nō fuerāt nuptiæ futuræ,* D. *quid nō?* S. *sed ea gratia*
Simulaui, vos vt pertentarem. D. *quid ais?* S. *sic est res.*
D. *vide.*
Nunquam quiui ego istuc intelligere. vah consilium callidum!
S. *Hoc audi. vt hinc te iussi introire, opportunè hic fit mihi obuiam.*

Hem

D. *Hem, num nam periymu'?* S. *narro, quæ tu de dum narraſti mihi.*

D. *Quidnam audio?* S. *gnatam, vt det oro, vixque i exoro.* D. *occidi.*

S. *Hem, quid dixit?* D. *optume inquam factum.* S. *nunc per hunc nulla eſt mora.*

C. *Domum modo ibo: vt apparentur, dicam: atqu huc renuncio.*

C. *Nunc te oro, Daue quoniam ſolus mihi effeciſti ha nuptias.*

D. *Ego vero ſolus.* S. *corrigere mihi gnatũ porro enitere*

D. *Faciam hercle ſedulo.* S. *potes nunc, dum animu irritatus eſt.*

D. *Quieſcas.* S. *age igitur: vbi nunc eſt ipſus?* D. *mirum, ni domi eſt.*

S. *Ibo ad eum, atque eadem hæc, quæ tibi dixi, dicam itidem illi.* D. *nullu' ſum.*

Quid cauſæ eſt, quin hinc in piſtrinũ recta pficiſcar vi
Nihil eſt preci loci relictum: iam perturbaui omnia:
Herum feſelli: in nuptias conieci herilem filium:
Feci hodie, vt fierent, inſperante hoc, atque inuito Pamphilo.
Hem aſtutias. quod ſi quieſſem, nihil eueniſſet mali.
Sed eccum ipſum video: occidi:
Vtinam mihi eſſet aliquid hic, quo nunc me præcipitem darem.

AC

ACTVS III. SCENA V.

ARGVMENTVM.

tomachatur Pamphilus quod dolosum Daui cōsiliū secutus, responderit patri se ducturū vxorē.

Tetrametri Iambici, admistis Throcaicis quibusdam.

PAMPHILVS, DAVVS.

P. *V Bi illic scelus est, qui me perdidit?* D. *perij.* P. *atque hoc confiteor:*
Iure obtigisse: quandoquidem tā iners, tā nulli consili
Sum. seruon' fortunas meas me commisisse futili!
Ergo pretium ob stultitiam fero: sed inultum id nunquam à me auferet.
D. *Posthac incolumen sat scio fore me, nunc si euito hoc malum.*
P. *Sed quid ego nunc dicam patri? negabon' velle me, modò*
Qui sum pollicitus ducere? qua fiducia id facere audeā?
Nec, quid me nunc faciam, scio. D. *nec de me equidē, atque id ago sedulo.*
Dicam aliquid iam inuenturum, vt huic malo aliquā producam moram. P. *oh.*
D. *Visus sum.* P. *ehodum bone vir quid ais? viden' me consilijs tuis*
Miserum impeditum esse? D. *at iam expediam.* P. *expedies?* D. *certe Pamphile.*
P. *Nempe vt modo.* D. *imo melius spero.* P. *oh, tibi ego vt credam furcifer?*

Tu rem impeditam , & perditam restitues? hem quo fretu' sim,
Qui me hodie ex tranquillißima re cōiecisti in nuptias!
An non dixi hoc esse futurum? dixti. P. quid meritus es? D. crucem.
Sed paululum sine ad me vt redeam: iam aliquid dispiciam. P. hei mihi,
Cur non habeo spatium, vt de te sumam supplicium, vti volo:
Nanque hocce tempus, præcauere mihi me, haud te vlcisci, sinit.

ACTVS IIII. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Hæc scena potissimum continet iurgium Charini in Pamphilum.

Trochaicis Iambici permisti, partim quidē Senarij, partim verò Tetrametri.

CHARINVS, PAMPHILVS, DAVVS.

Hoccine credibile est, aut memorabile,
Tanta vecordia innata cuiquam vt siet,
Vt malis gaudeat alienis, atque ex incommodis
Alterius sua vt comparet commoda? ah,
Id ne est verum? imo id genus est hominum pessimum,
In denegandò modo queis pudor est paululum:
Pòst vbi iam tempus est promissa perfici,
Tum coacti necessariò se aperiunt, & timent,

Et tamen res cogit eos denegare. ibi
Tum impudentissima eorum oratio est:
Quis tu es? quid mihi es? cur meam tibi? heus,
Proxumus sum egomet mihi. attamen, vbi fides est,
Si roges, nihil pudet. hic, vbi opus est,
Non verentur: illic, vbi nihil opus est, ibi verentur.
Sed quid agam? adeámne ad eum, & cum eo iniuriam hanc expostulem?
Mala ingerã multa, atq; aliquis dicat, nihil promoueris.
Multum. molestus certè ei fuero; atque animo morem gessero.
P. *Charine, & me & te imprudens, nisi quid dij respiciunt, perdidi.*
C. *Itane imprudens? tandem inuenta est causa: soluisti fidem.*
P. *Quid tandem?* C. *etiam nunc me seducere istis dictis postulas?*
P. *Quid istuc est?* C. *postquam me amare dixi, complacita est tibi,*
Heu me miserum, qui tuum animum ex animo spectaui meo.
P. *Falsu' es.* C. *non tibi satis esse hoc visum solidum est gaudium,*
Nisi me lactasses amantem, & falsa spe produceres?
Habeas. P. *habeam? ah nescis quantis in malis verser miser,*
Quantásq; hic suis consilijs mihi conficit solicitudines
Meus carnifex. C. *quid istuc tam mirum est? de te exemplum capit.*

P. Haud istuc dicas, si cognoris vel me, vel amorem meum.
S. Scio, cum patre altercasti dudum, & is nunc propterea tibi.
Succenset, nec te quiuit hodie cogere, illam vt duceres.
P. Imo etiam, quo tu minus scis ærumnas meas,
Hæ nuptiæ non apparabantur mihi,
Nec postulabat nunc quisquam vxorem dare.
C. Scio: coactus tua voluntate es. P.: mane:
Nondum scis, C. scio equidem illam ducturum esse te.
P. Cur me enecas? hoc audi: nunquam destitit
Instare, vt dicerem esse ducturum patri:
Suadere, orare, vsq; adeo donec perpulit.
C. Quis homo istuc? P. Dauos. C. Dauos? P. Dauos oīa.
C. Quamobrem? P. nescio. nisi mihi deos satis
Scio fuisse iratos, qui auscultauerim.
C. Factū est hoc Daue? D. factū est C. hē, quid ais scelus?
At tibi dij dignum factis exitium duint.
Eho, dic mihi: si omnes hunc coniectum in nuptias
Inimici vellent, quod, ni hoc, consilium darent?
D. Deceptus sum, at non defatigatus. C. scio.
D. Hac non successit, alia aggrediemur via:
Nisi id putas, quia primo processit parum,
Non posse iam ad salutem conuerti hoc malum.
P. Imo etiam: nam satis credo, si aduigilaueris,
Ex vnis geminas mihi conficies nuptias.
D. Ego Pamphile hoc tibi pro seruitio debeo,
Conari manibus, pedibus, noctesque, & dies,
Capitis periculum adire, dum prosim tibi.

Tuum

Tuum est, si quid præter spem euenit, mihi ignoscere.
Parum succeßit quod ago, at facio sedulo.
Vel melius tu aliud reperi, me missum face.
P. *Cupio, restitue in quem me accepisti locum.*
D. *Faciam.* P. *at iam hoc, opus est.* D. *hem sed, mane: crepuit à Glycerio ostium.*
P. *Nihil ad te.* D. *quæro.* P. *hem, nunccine demum?* D. *at iam hoc tibi inuentum dabo.*

ACTVS IIII. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Pollicetur hic Pamphilus Mysidi, nunquam se deserturum Glycerium: etiam si omnes homines sibi ob id infestos sit habiturus.

Iambici Tetrametri Catalectici.

MYSIS, PAMPHILVS, CHARINVS, DAVVS.

M. *Iam, vbi vbi erit, inuentum tibi curabo, & mecum adductum.*
Tum Pamphilū: tu modo, anime mi, noli te macerare.
P. *Mysis.* M. *quid est, hem Pamphile, optume mihi te offers.* P. *Quid est?*
M. *Orare iußit, si se ames, hera, iam vt ad sese venias:*
Videre ait te cupere. P. *vah, perij: hoc malum integrascit.*
Siccine me, atque illam opera tua nunc miseros solicitarier?
Nam idcirco accersor, nuptias quod mi apparari sensit.

C. *Quibu' quidem quam facile poterat quiesci, si hic quiesset.*

D. *Age, si hic non insanit satis sua sponte, instiga.* M. *atque aedepol,*

Ea res est, proptereáque nunc misera in mœrore est. P. *Mysis,*

Per omneis tibi adiuro deos, nunquam eam me deserturum;

Non, si capiundos mihi sciam esse inimicos omneis homines.

Hanc mihi expetiui, contigit: conueniunt mores: valeãt

Qui inter nos dissidium volunt: hanc, nisi mors, mihi adimet nemo.

C. *Resipisco.* P. *non Apollinis magi' verum, atque hoc responsum est.*

Si poterit fieri, vt ne pater per me stetisse credat,

Quo minus hæ fierent nuptiæ; volo, sed si id non poterit;

Id faciam, in procliui quod est, per me stetisse vt credat.

Quis videor? C. *miser æquè, atque ego.* D. *consilium quæro.* C. *fortis est.*

Scio, quid conere. D. *hoc ego tibi profecto effectum reddam.*

P. *Iam hoc opus est.* D. *quin iam habeo.* C. *quid est?* D. *huic, non tibi, habeo; ne erres.*

C. *Sat habeo.* P. *quid facies? cedo.* D. *dies hic mi vt sit satis, vereor,*

Ad agendum: ne vacuum esse me nunc ad narrandum credas.

Proinde hinc vos amolimini: nã mi impedimento estis.
P. *Ego hanc visam.* D. *quid tu? quo hinc te agis?* C. *verum vis dicam?* D. *imo etiam*
Narrationis incipit mihi initium. C. *quid me fiet?* (do,
D. *Eho impudẽs, non satis habes, quod tibi dicculã ad-*
Quantum huic promoueo nuptias? C. *Daue, attamen.*
D. *quid ergo?*
C. *Vt ducam.* D. *ridiculum.* C. *huc face ad me vt venias si quid poteris.*
D. *Quid veniam? nihil habeo.* C. *attamen, si quid.* D. *age, veniam.* C. *si quid,*
Domi ero. D. *Tu Mysis, dum exeo, parumper opperire hic.*
M. *Quapropter?* D. *ita facto opus est.* M. *matura.* D. *iam inquam hic adero.*

SCENA III. ACTVS IIII.

ARGVMENTVM.

In hac scena Mysis heram suam Glycerium à Pãphilo desertam conqueritur.

Senarij.

MYSIS.

Nil ne esse proprium cuiquam? Dij vostrã fidem!
Summum bonum esse heræ putabam hũc Pamphilum,
Amicum, amatorem, virum, in quouis loco
Paratum: verum ex eo nunc misera quem capit
Dolorem? facile hic plus mali est, quam illic boni.

Sed Dauus exit. mi homo, quid istuc obsecro est?
Quò portas puerum?

ACTVS IIII. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

In hac scena Dauus puerum defert ante ostium Simonis, vt ita Chremes deterreatur à nuptiis. Et consistit hæc scena in gestu magis, quam in oratione.

Senarii.

MYSIS, DAVVS.

D. *Mysis, nunc opus est tua*
Mihi ad hanc rem exprompta memoria atque astutia.
M. *Quidnam incepturus?* D. *accipe à me hunc ocyus,*
Atque ante nostram ianuam appone. M. *obsecro,*
Humine. D. *ex ara hinc sume verbenas tibi,*
Atque eas substerne. M. *quamobrem id tute nō facis?*
D. *Quia, si forte opus sit ad herum iusiurandum mihi*
Non opposuisse, vt liquido possim. M. *intelligo.*
Noua nunc religio in te istæc incessit, cedo?
D. *Moue ocyus te, vt, quid agam, porro intelligas.*
Pro Iupiter M. *quid?* D. *sponsæ pater interuenit.*
Repudio consilium, quod primum intenderam.
M. *Nescio, quid narres.* D. *ego quoque hinc ab dextera*
Venire me adsimulabo. tu, vt subseruias
Orationi, vtcunque opu' sit verbis, vide.
M. *Ego quid agas, nihil intelligo: sed, si quid est,*

Quod

Quod mea opera opus sit vobis, aut tu plus vides,
Manebo ne quid vostrum remorer commodum.

ACTVS IIII. SCENA V.

ARGVMENTVM.

In hac scena Chremes puerũ ex Glycerio natum audit: & illam ciuem esse Atticam, vt sic à nuptiis deterreatur.

Senarij fere, paucis admissis Octonarijs.

CHREMES, MYSIS, DAVVS.

C. R*euertor, postquam, quæ opus fuere ad nuptias*
Gnatæ, paraui: vt iubeã accersi. sed quid hoc?
Puer hercle est. mulier, tun' apposuisti hunc? M. *vbi*
Illic est? C. *non mihi respondes?* M. *hem, nusquam est. væ miseræ mihi,*
Reliquit me homo, atque abit. D. *di vostram fidem,*
Quid turbæ est apud forũ? quid illic hominum litigant,
Tum annona cara est. quid dicam aliud, nescio.
M. *Cur tu obsecro hic me solam?* D. *hem, quæ hæc est fabula?*
Eho Mysis, puer hic vnde est? quisue huc attulit?
M. *Satin' sanus es, qui me id rogites?* D. *quem igitur rogem,*
Qui hic neminem alium video? C. *miror, vnde sit.*
D. *Dicturan' quod rogo?* M. *au.* D. *cõcede ad dexterã.*
M. *Deliras non tute ipse?* D. *verbum si mihi*
Vnum, præterquam quod te rogo, faxis, caue. (hæ.
M. *Male dicis.* D. *vnde est? dic clare.* M. *à vobis.* D. *haha*

 Mirum

Mirum vero, impudenter mulier si facit meretrix.
C. *Ab Andria est ancilla hac, quantum intelligo.*
D. *Adeon' videmur vobis esse idonei,*
In quibus sic illudatis? C. *veni in tempore.*
D. *Propera adeò puerum tollere hinc ab ianua.*
Mane: caue quoquam ex istoc excesßis loco.
M. *Dij te eradicent, ita me miseram territas.*
D. *Tibi ego dico, an non?* M. *quid vis?* D. *at etiam rogas?*
Cedò, cuium puerum hîc opposuisti, dic mihi!
M. *Tu nescis?* D. *mitte id, quod scio: dic quod rogo.*
M. *Vestri.* D. *cuius vestri?* M. *Pamphili.* D. *hem, quid Pamphili?*
M. *Eho, an nô est?* C. *rectè ego semper fugi has nuptias.*
D. *O facinus animaduertendum.* M. *quid clamitas?*
D. *Quemne ego heri vidi ad vos adferri vesperi?*
M. *O hominem audacem.* D. *verum vidi Cantharam*
Subfarcinatam. M. *dijs pol habeo gratias,*
Cùm in pariundo aliquot adfuerunt liberæ.
D. *Ne illa illum haud nouit, cuius causa hæc incipit.*
Chremes, si positum puerum ante ædes viderit,
Suam gnatam non dabit: tanto hercle magis dabit.
C. *Non hercle faciet.* D. *nunc adeo, vt tu sis sciens,*
Ni puerum tollis, iamiam ego hunc mediam in viam
Prouoluam, teque ibidem peruoluam in luto.
M. *Tu pol homo non es sobrius.* D *fallacia*
Alia aliam trudit. iam susurrari audio,
Ciuem Atticam esse hanc. C. *hem.* D. *coactus legibus*
Eam vxorem ducet. M. *au, obsecro. an non ciuis est?*
C. *Iocularium in malum insciens penè incidi.*

D. *Quis*

D. *Quis hic loquitur? ô Chreme, per tempus aduenis:*
Ausculta. C. *audiui iam omnia,* D. *an ne tu omnia?*
C. *Audiui inquam à principio,* D. *audistin' obsecro? hem*
Scelera: hanc iam oportet in cruciatum hinc abripi.
Hic ille est: non te credas Dauum ludere.
M. *Me miseram: nihil pol falsi dixi, mi senex.*
C. *Noui rem omnem. sed est Simo intus?* D. *intus est.*
M. *Ne me attingas scelste: si pol Glycerio nõ omnia hæc*
D. *Eho inepta, nescis quid sit actum?* M. *quid sciam:*
D. *Hic socer est. alio pacto haud poterat fieri,*
Vt sciret hæc, quæ volumus. M. *hem prædiceres.*
D. *Paulum interesse censes, ex animo omnia,*
Vt fert natura, facias, an de industria?

ACTVS IIII. SCENA VI.

ARGVMENTVM.

Crito veniens ex Andro Athenas de Glycerio percontatur, an parentes repererit suos: audiẽs nondum reperisse, dolet quod videat hoc sibi obfuturum in adeunda hæreditate.

Senarij.

CRITO, MYSIS, DAVVS.

IN hac habitasse platea dictum est Chrysidem,
Quæ se inhoneste optauit parare hic diuitias
Potius, quam in patria honeste pauper viuere.
Eius morte ea ad me lege redierunt bona.
Sed quos percunter, video, saluete. M. *obsecro,*
Quem video? estne hic Crito, sobrinus Chrysidis?
Is est. C. *ô Mysis salue.* M. *saluus sis Crito.*

C. Itan' Chrysis? hē M. nos quidē pol miseras perdidit.
C. Quid vos? quo pacto hic? satis' ne recte? M. nosne? sic
Vt quimus, aiunt, quando, vt volumus, non licet.
C. Quid Glycerium? iam hic suos parentes reperit?
M. Vtinam. C. an nondum etiam? haud auspicato huc me appuli:
Nam pol si id scissem, nunquam huc tetulissem pedem:
Semper enim eius dicta est hæc, atque habita est soror:
Quæ illius fuerunt, possidet. nunc me hospitem
Lites sequi, quam hic mihi sit facile, atque vtile,
Aliorum exempla commonent. simul arbitror,
Iam esse aliquem amicum, & defensorem ei: nam fere
Grandiuscula iam profecta est illinc: clamitent,
Me sycophantam hæreditatem persequi,
Mendicum tum, ipsam despoliare non licet.
M. O optume hospes: pol Crito antiquum obtines.
C. Duc me ad eam, quando huc veni, vt videam. M. maxume.
D. Sequar hos: nolo me in tempore hoc videat senex.

ACTVS V. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Simo cupit fieri nuptias: generum recusat Chremes, ob natum ex Glycerio puerum.

Trochaici Tetrametri Catalectici

CHREMES, SIMO.

C. SAtis' iam, satis' Simo spectata erga te amicitia est mea:

Satis'

Sati' pericli cœpi adire: orandi iam finem face.
Dum studio obsequi tibi, pene illusi vitam filiæ.
S. Imo enim quam maxime abs te oro, atque postulo Chreme,
Vt beneficiũ, verbis initum dudum, nunc re comprobes.
C. Vide, quam iniquus sis præ studio: dum efficias, id quod cupis,
Neque modũ benignitatis, neque quid me ores, cogitas:
Nam si cogites, remittas iam me onerare iniuriis.
S. Quibus? C. ah rogitas? perpulisti me, vt homini adolescentulo,
In alio occupato amore, abhorrenti ab re vxoria,
Filiam darem in seditionem, atque incertas nuptias,
Eius labore, atque eius dolore gnato vt medicarer tuo.
Impetrasti: incepi, dum res tetulit: nunc non fert: feras.
Illã hinc ciuem esse aiũt: puer est natus: nos missos face.
S. Per ego te deos oro, vt ne illis animum inducas credere,
Quibus id maxume vtile est illum esse quãm deterrimum.
Nuptiarũ gratia hæc sunt ficta, atque incepta omnia.
Vbi ea causa, quamobrem hæc faciunt, erit adempta his, desinent.
C. Erras. cum Dauo egomet vidi iurgantem ancillam. S. scio. C. at
Vero voltu; cum, ibi me adesse, neuter tum præsenserat.
S. Credo, & id facturas, Dauus dudum prædixit mihi:
Et nescio quid tibi sum oblitus hodie, ac volui dicere.

ACTVS V. SCENA II.

ARGVMENTVM.

In hac ſcena Simo quum audit veniſſe, qui Glycerium dicat ciuē eſſe Atticā, ira accēſus, Dauum intrò raptum coniicit in vincula : & miro hîc artificio patris, ac domini offenſi conſuetudinem exprimit Terentius.

Trochaici Catalectici, bona ex parte, præter ſex Trimetros in fine ſcenæ: admiſtis tamē interd. Iābicis quadratis.

DAVVS, CHREMES, SIMO, DROMO.

A*Nimo iam nunc otioſo eſſe impero.* C. *hem Dauum tibi.*

S. *Vnde egreditur?* D. *meo præſidio, atque hoſpitis.* S. *quid illud mali eſt?*

D *Ego commodiorem hominem, aduentum, tempus non vidi.* S. *ſcelus,*

Quemnam hic laudat? D. *omnis res eſt iam in vado.* S. *ceſſo alloqui?*

D. *Herus eſt : quid agam?* S. *ô ſalue bone vir.* D. *hem Simo, ô noſter Chreme,*

Omnia apparata iam ſunt intus. C. *curaſti probe?*

D. *Vbi voles, accerſe.* S. *bene ſane id, enimuero hic nunc abeſt.*

Etiam tu hoc reſpondes, quid iſtic tibi negotij eſt? D. *mihin'?* S. *ita.*

D. *Mihine?* S. *tibi ergo.* D. *modo introij.* S. *quaſi ego, quam dudum, rogem.*

D. Cum

D. *Cum tuo gnato vnà.* S. *an ne est intus Pamphilus? crucior miser.*

Eho, non tu dixti esse inter eos inimicitias carnufex?

D. *Sunt.* S. *cur igitur hic est?* C. *quid illum censes? cum illa litigat.*

D. *Imo vero indignum Chreme iam facinus faxo ex me audias.*

Nescio quis senex modo venit: ellum: confidens: catus:

Cum faciem videas, videtur esse quantiuis preti:

Tristis seueritas inest in voltu, atque in verbis fides.

S. *Quidnam adportat?* D. *nihil equidem, nisi quod illum audiui dicere.*

S. *Quid ait tandem?* D. *Glycerium se scire esse ciuem Atticam.*

S. *Hem Dromo, Dromo.* D. *quid est?* S. *Dromo.* D. *audi.* S. *verbum si addideris. Dromo.*

D. *Audi obsecro.* DR. *quid vis?* S. *sublimen hunc intrò rape, quantum potes.*

DR. *Quem?* S. *Dauom.* D. *quamobrem?* S. *quia lubet. rape inquam.* D. *quid feci?* S. *rape.*

DA. *Si quidquam mentitum inuenies, occidito.* S. *nihil audio.*

Ego iam te commotum reddam. D. *Tametsi hoc verum est.* S. *tu tamen*

Cura adseruandum vinctum: atque audin'? quadrupedem constringito.

Age nunc: iam ego pol hodie, si viuo tibi

Ostendam, herum quid sit pericli fallere, &

Illi patrem. C. *ah ne saeui tantopere.* S. *Chreme,*

Pietatem gnati. nonne te miseret mei?
Tantum laborem capere ob talem filium?
Age Pamphile: exi Pamphile: ecquid te pudet?

ACTVS V. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Simo acriter obiurgat filium. confessus crimen filius, veniam petit, ac se totũ paternæ subiicit voluntati. Nimis commotum Simonem placare nititur Chremes.

Partim Iambici Senarij, partim Trochaici Tetrametri Catalectici, idque in fine scenæ,

PAMPHILVS, SIMO, CHREMES.

P. *QVis me volt? perij, pater est.* S. *quid ais omnium?* C. *ah.*
Rem potius ipsam dic, ac mitte male loqui.
S. *Quasi quidquam in hunc iam grauius dici possiet.*
Ain' tandem, ciuis Glycerium est? P. *ita prædicant.*
S. *Ita prædicant? ingentem confidentiam:*
Num cogitat, quid dicat: num facti piget?
Num eius color pudoris signum vsquam indicat?
Adeon' impotenti esse animo, vt præter ciuium
Morem, atque legem, & sui voluntatem patris
Tamen hanc habere studeat cum summo probro?
P. *Me miserum.* S. *modone id demum sensti Pamphile?*
Olim istuc, olim, cum ita animum induxti tuum,
Quod cuperes, aliquo pacto efficiundum tibi,
Eodem die istuc verbum vere in te accidit.

Sed

Sed quid ago? cur me excrucio? cur me macero?
Cur meam senectam huius sollicito amentia? an
Pro huius ego ut peccatis supplicium sufferam?
Imo habeat, valeat, uiuat cum illa. P. mi pater.
S. Quid mi pater? quasi tu huius indigeas patris.
Domus, uxor, liberi inuito patre
Adducti, qui illam ciuem hinc dicant: viceris.
P. Pater licetne pauca? S. quid dices mihi?
C. Attamẽ Simo audi. S. ego audiam? quid ego audiã
Chreme? C. attamen dicat sine. S. age, dicat, sino:
P. Ego me amare hanc fateor. si id peccare est, fateor
id quoque.
Tibi pater me dedo. quiduis oneris impone: impera.
Vis me uxorẽ ducere? hanc amittere? ut potero, feram:
Hoc modo te obsecro, ut ne credas à me allegatum hunc
senem.
Sine expurgem, atque illum huc coram adducam. S.
adducas? P. sine pater.
C. AEquum postulat: da ueniam. P. sine te hoc exorem. S. sino.
Quiduis cupio, dum ne ab hoc me falli comperiar Chreme.
C. Pro peccato magno paulum supplicij satis est patri.

ACTVS

ACTVS V. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Hæc ſcena continet Andrij Critonis cum Simone & Chremete congreſſum, in quo error omnis fabulæ aperitur: nam Glycerium oſtenditur hic filia eſſe Chremetis.

Trochaici Tetrametri, & Iambici Quadrati, admiſſo vno Dimetro.

CRITO, CHREMES, SIMO, PAMPHILVS.

Mitte orare. vna harum quæuis cauſa me, vt faciam, monet,
Vel tu, vel quod verum eſt, vel quod ipſi cupio Glycerio.
CH. *Andrium ego Critonem video? certe is eſt.* CR. *ſaluos ſis Chreme.*
CH. *Quid tu Athenas inſolens?* CR. *euenit. ſed hiccine eſt Simo?*
CH. *Hic eſt.* S. *me ne quæris? eho tu Glycerium hinc ciuem eſſe ais?*
CR. *Tu negas?* S. *itane huc paratus aduenis?* CR. *quare?* S. *rogas?*
Tune impune hæc facias? tune hic homines adoleſcentulos,
Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem illicis?
Solicitando, & pollicitando eorum animos lactas? CR. *ſanus es?*

S. Ac meretricios amores nuptiis conglutinas?

P. Perij: metuo, vt subset hospes. CH. si, Simo, hunc noris satis,

Non ita arbitrere. bonus hic est vir. S. hic vir sit bonus?

Itáne attemperate venit hodie in ipsis nuptiis,

Vt veniret antehac nunquam? est vero huic credendum Chreme.

P. Ni metuam patrem, habeo pro illa re, illum quod moneam probe.

S. Sycophanta. CR. hem. CH. sic Crito est hic: mitte. CR. videat, qui siet.

Si mihi pergit, quæ volt, dicere, ea, quæ, non volt, audiet.

Ego istæc moueo, aut curo? non tu tuum malum æquo animo feres?

Nam, ego quæ dixi, vera, an falsa audieris, iam sciri potest.

Atticus quidam olim naui fracta apud Andrum eiectus est,

Et istæc vna parua virgo. tum ille egens forte applicat

Primum ad Chrysidis patrem se. S. fabulam inceptat. CH. sine.

CR. Itáne verò obturbat? CH. perge. CR. tum is mihi cognatus fuit,

Qui eũ recepit. ibi ego audiui ex illo sese esse Atticũ.

Is ibi mortuus est. CH. eius nomen? CR. nomen tam citò tibi?

Phania

ACTVS V. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Hæc scena continet Andrij Critonis cum Simone & Chremete congressum, in quo error omnis fabulæ aperitur: nam Glycerium ostenditur hic filia esse Chremetis.

Trochaici Tetrametri, & Iambici Quadrati, admisso vno Dimetro.

CRITO, CHREMES, SIMO, PAMPHILVS.

Mitte orare. vna harum quævis causa me, vt faciam, monet,
Vel tu, vel quod verum est, vel quod ipsi cupio Glycerio.
CH. *Andrium ego Critonem video? certe is est.* CR. *saluos sis Chreme.*
CH. *Quid tu Athenas insolens?* CR. *euenit. sed hiccine est Simo?*
CH. *Hic est.* S. *me ne quæris? eho tu Glycerium hinc ciuem esse ais?*
CR. *Tu negas?* S. *itane huc paratus aduenis?* CR. *quare?* S. *rogas?*
Tune impune hæc facias? tune hic homines adolescentulos,
Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem illicis?
Solicitando, & pollicitando eorum animos lactas? CR. *sanus es?*

S. At

S. *Ac meretricios amores nuptiis conglutinas?*
P. *Perij: metuo, vt substet hospes.* CH. *si, Simo, hunc noris satis,*
Non ita arbitrere. bonus hic est vir. S. *hic vir sit bonus?*
Itáne attemperate venit hodie in ipsis nuptiis,
Vt veniret antehac nunquam? est vero huic credendum Chreme.
P. *Ni metuam patrem, habeo pro illa re, illum quod moneam probe.*
S. *Sycophanta.* CR. *hem.* CH. *sic Crito est hic: mitte.* CR. *videat, qui siet.*
Si mihi pergit, quæ volt, dicere, ea, quæ, non volt, audiet.
Ego istæc moueo, aut curo? non tu tuum malum æquo animo feres?
Nam, ego quæ dixi, vera, an falsa audieris, iam sciri potest.
Atticus quidam olim naui fracta apud Andrum eiectus est,
Et istæc vna parua virgo. tum ille egens forte applicat
Primum ad Chrysidis patrem se. S. *fabulam inceptat.* CH. *sine.*
CR. *Itáne verò obturbat?* CH. *perge.* CR. *tum is mihi cognatus fuit,*
Qui eũ recepit. ibi ego audiui ex illo sese esse Atticũ.
Is ibi mortuus est. CH. *eius nomen?* CR. *nomen tam citò tibi?*

Phania, CH. *hem, perij.* CR. *Verum hercle opinor fuisse Phaniam.*

Hoc certo scio, Rhamnusiō se aiebat esse. CH. *o Iupiter.* CR. *Eadem hæc Chreme multi alij in Andro tum audiuere.* CH. *vtinam id fiet,*

Quod spero, eho dic mihi, quid is eam tum, Crito?

Suam ne aiebat esse? CR. *non.* CH. *cuiam igitur?* CR. *fratris filiam.*

CH. *Certè mea est.* CR. *quid ais?* S. *quid tu? quid ais?* P. *arrige aures Pamphile.*

S. *Qui credis?* CH. *Phania ille, frater meus fuit.* S. *noram & scio.*

CH. *Is hinc bellum fugiens, meque in Asiam persequens, proficiscitur.*

Tum illam hîc relinquere est veritus. post illa nunc primum audio,

Quid illo sit factum. P. *vix sum apud me: ita animus commotu' est metu,*

Spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono.

S. *Næ istam multimodis tuam inueniri gaudeo.* P. *credo pater.*

CH. *At mihi vnus scrupulus etiam restat, qui me male habet.* P. *dignus es*

Cum tua religione odio. nodum in scirpo quæris. CH. *quid istuc est?*

CR. *Nomen non conuenit.* CR. *fuit hercle aliud huic paruæ.* CH. *quod Crito?*

Nunquid meministi? CR. *id quæro.* P. *egone huius memoriam patiar meæ.*

Volu

Voluptati obstare, cùm ego poßim in hac re medicari mihi?

Non patiar. heus Chreme: quod quæris, Paßibula. CR. *ipsa est.* CH. *ea est.*

P. *Ex ipsa millies audiui.* S. *omneis nos gaudere hoc Chreme,*

CR. *Te credo credere.* CH. *ita me dij ament, credo.* P. *quid restat pater?*

S. *Iamdudum res reduxit me ipsa in gratiam.* P. *ô lepidum patrem!*

S. *De vxore ita, vt poßedi, nihil mutat Chremes.* CH. *causa optuma est,*

Nisi quid pater aliud ait. P. *nempe.* S. *scilicet.* CH. *dos, Pamphile est*

Decem talenta. P. *accipio.* CH. *propero ad filiam, eho mecum Crito:*

Nam illam me haud nosse credo. S. *cur non illam huc tranferri iubes?*

P. *Rectè admones. Dauo istuc dedam iam negoti.* S. *non potes.*

P. *Qui?* S. *quia habet aliud magis ex sese, & maius.* P. *quidnam?* S. *vinctus est.*

P. *Pater, non rectè vinctu' est.* S. *haud ita iußi.* P. *iube solui obsecro.*

S. *Age fiat.* P. *at matura.* S. *eo intrò.* P. *ô faustum, & felicem hunc diem!*

ACTVS V. SCENA V.

ARGVMENTVM.

Charini & Pãphili colloquium ideò hîc introducitur, vt vna narratione Charini quoque negotium transigatur.

Trochaici Iambicis permisti.

CHARINVS, PAMPHILVS.

PRouiso, quid agat Pamphilus:atq; eccum. P. *aliquis forsan me putet.*
Non hoc putare verum, at mihi nunc sic esse hoc verum lubet:
Ego vitam deorum propterea sempiternã esse arbitror,
Quod voluptates eorum propriæ sunt. nam mihi immortalitas
Parta est, si nulla huic ægritudo gaudio intercesserit.
Sed quem ego potissimum exoptem nunc mihi, cui hæc narrem, dari?
C. *Quid illuc gaudi est?* P. *Dauom video, nemo est, quem mallem, omnium:*
Nam hunc scio mea solidè solũ gauisurum esse gaudia.

ACTVS V. SCENA VI.

ARGVMENTVM.

Dauo narrat Pamphilus, Glycerium inuẽtam esse ciuẽ Atticam, seq; illam ducturum in vxorem Charinus ostẽdit per Pamphilum facilè se impetraturum à Chremete Philumenam. Hæc scena

na alterum generum Chremeti comparat:ne aut Charinus tristis abeat : aut non prouisum Philumenæ sit.

Trochaici Iambicis permisti.

DAVVS, PAMPHILVS, CHARINVS.

P*Amphilus vbinam hic est?* P. *Daue.* D. *quisnam homo est?* P. *ego sum.* D. *ô Pamphile.*

P. *Nescis, quid mihi obtigerit?* D. *certè: sed, quid mihi obtigerit, scio.*

P. *Et quidem ego.* D. *more hominum euenit, ego vt quod sum nactus mali,*

Prius rescisceres tu, quàm ego, tibi quod euenit boni.

P. *Mea Glycerium suos parentes reperit.* D. *ô factum bene.*

C. *Hem.* P. *pater amicus summus nobis.* C. *quis?* P. *Chremes.* D. *narras probè.*

P. *Nec mora vlla est quin eam vxorem ducam.* D. *nũ ille somniat*

Ea, quæ vigilans voluit? P. *tum de puero Daue?* D. *ah desine:*

Solus est, quẽ diligũt dij. C. *saluus sum, si hæc vera sunt*

Conloquar. P. *quis homo est? Charine, in tempore ipso mihi aduenis.*

C. *Bene factum.* P. *hem, audisti?* C. *omnia. age, me in tuis secundis rebus respice.*

Tuus est nũc Chremes. facturum, quæ voles, scio omnia.

P. *Memini: atque adeò longum est, nos illum expectare, dum exeat.* *(ue abi domum,*

Sequere hâc me intus apud Glycerium est nunc. tu Da-

Propera, accerse, hinc qui auferãt eam: quid stas? quid cessas? D. eo.
Ne expectetis, dum exeat huc: intus despondebitur,
Intus transigetur, si quid est, quod restet: plaudite.

FINIS ANDRIAE.

IN EVNVCHVM

ARGVMENTVM.

CIVIS quidam Atheniensis filiam, cui Pãphilæ, & filiũ, cui Chremeti nomen erat habuit. ex ijs Pãphilam adhuc infantulam prædones rapuêre è Sunio, & mercatori cuidã Rhodio vendidêre: qui, Rhodum aduectã meretrici, quam amabat, dono dedit. hæc acceptam puellam pari cura ac studio, cum Thaïde filia cœpit educare: nemo vt esset, qui non vtrãque ex ipsa genitam esse arbitraretur. Thaïs, quæ grandiuscula erat, cùm ad eã ætatem peruenisset, vt viris placere posset, maternam, vt fit, viuẽdi rationem insecuta, cum hospite quodã Athenas venit, qui eam postea moriens hæredem reliquit. interea miles Thraso nomine, ad eam adiecit animũ: cũque cum ea per aliquod tẽpus consueuisset, in Cariam profectus e... Thaidis mater per eos dies vitam cum morte cõmutauerat: fraterque ipsius Pãphilam venalem proposuerat, sperans eam, quòd & formosa esset, & fidibus sciret, pra clarè ... se venditũ iri: forte accidit, vt eo ipso tẽpore Thaïdis amator miles esset Rhodi, qui, harum omnium rerum inscius, Pãphilam emit, vt esset, quod amicæ, Athenas reuersus, dono daret. Thaïs, profecto milite, aliam conditionem

nem quæſierat, adiunxeratq; ſibi Phædriam, adoleſcentem Athenienſem, Lachetis filium, inaudiuerat interim etiam aliquid de Pamphila: iamq; cum fratre ipſius Chremete aliquoties collocuta, eò peruenerat, vt non dubijs indicijs intelligeret, ſororem illius eſſe, quæ ſecū in maternis ædibus educata foret. Summopere cupiebat igitur occaſionem ſibi aliquam dari, qua Pamphilam ſuis reſtitueret, eódemque facto & puellam ſummo afficeret beneficio, & propinquorum illius amicitia fortunas cobſtabiliret ſuas. Redit miles: ſed cùm cognoſſet de amore Phædriæ, puellā, ſe niſi eo repulſo, daturum negat. Thaïs, quid ageret neſcire: nam & Phædriam amabat ex animo, & Pamphilæ recipiendæ gratia quid vis ſibi faciēdum putabat. tandem, cum ſperaret, ſe poſtea facilè conſilium ſuum ei ipſi, cuius animum offenderet, probaturā, Phædriam, vt militi gratificaretur, excludit, poſtridie accerſito ei, atque ægreferēti, tandem ſe purgat, multíſque precibus ab eo impetrat, vt, per biduum priores partes habere Thraſonem ſineret: vbi primùm eripuiſſet puellam, nihil ſibi cum illo amplius fore. Phædria, vt huius bidui moleſtiam æquiore animo ferret, rus ſibi abeundum eſſe ſtatuit: itaque abiens, mandat Parmenoni, vt eunuchum & Æthiopiſſam ad Thaïdem, cui eos emerat, duceret. Pāphilam, cùm ex ædibus Thraſonis ad Thaïdem deduceretur, cōſpicatus in via Phædriæ frater natu minor Chærea, ita eius amore flagrare cœpit, nihil vt pēſi haberet, dū ea potiretur: neque priùs conquieuit, quàm, eius rei cauſa, ad Thaïdem pro eunucho deductus eſt. quid plura? Thaïde ad cœnam cum milite profecta, virgini à Chærea per vim vitium offertur. turbæ vndique

mirabiles, donec, tota re patefacta, Thaïs à Lache te in fidem & clientelam recipitur, Chærea agnitam Pāphilam ducit vxorem : Thraso diu illusus, tandem in amoris meretricij partem, Gnathonis parasiti opera, admittitur.

EVNVCHI PERSONÆ.

PHÆDRIA	adolescens.
PARMENO	seruus.
THAIS	meretrix.
GNATHO	parasitus.
CHÆREA	adolescens.
THRASO	miles.
PYTHIAS	ancilla.
CHREMES	senex.
ANTIPHO	adolescens.
DORIAS	ancilla.
DORVS	eunuchus.
SANGA	seruus.
SOPHRONA	nutrix.
LACHES	senex.

EVNVCHVS TERENTII.

ACTA LVDIS MEGALENSIB. L. Postumio Albino, L. Cornelio Merula Ædilibus, Curulib. Egêre L. Ambiuius Turpio, L. Attilius Prænestinus. Modulauit Flaccus Claudij tibijs duabus dextra, & sinistra. Græca Menandru, Acta II. M. Valerio, C. Fannio Coss.

C. SVLPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

Trimetri Iambici.

Sororem falso dictitatam Thaidis,
Id ipsum ignorans, miles aduexit Thraso:
Ipsiq; donat. erat hæc ciuis Attica.
Eidem eunuchum, quem emerat, tradi iubet
Thaidis amator Phædria: ac rus ipse abit,
Thrasoni oratus biduum concederet.
Ephebus frater Phædriæ puellulam
Cùm deperiret dono missam Thaidi,
Ornatu eunuchi induitur: suadet Parmeno:
Introïjt: vitiat virginem: sed Atticus
Ciuis repertus frater eius, conlocat
Vitiatam ephebò: Phædriam exorat Thraso.

Ἄλλον.

MERETRIX *adolescentèm, cuius mutuo amore tenebatur, exclusit: eique renocato exclusionis causas reddidit. eius frater minor natu virginem,*

quam miles meretrici dono miserat, amare cœpit, deductuq; in domum meretricis pro Eunucho, vitiat. Re itaque cognita, cùm illusam se meretrix doleret, ab eodem adolescente placatur: interuentuq; fratris eius ciuem cognitam Athenienſem ducit vxorem: miles quoq; in partem meretricij amoris receptus illuditur.

PROLOGVS.

Trimetri.

SI quisquã est, qui placere se studeat bonis
Quàm plurimis, & minimè multos lædere,
In his poëta hic nomen profitetur suum.
Tum si quis est, qui dictũ in se inclemẽtius
Existimauit esse, sic existimet,
Responsum, non dictum esse, quia læsit prior,
Qui benè vertendo, & easdem scribendo malè, ex
Græcis bonis Latinas fecit non bonas.
Idem Menandri Phasma nunc nuper dedit,
Atque in Thesauro scripsit, causam dicere
Prius vnde petitur, aurum quare sit suum,
Quàm illi, qui petit, vnde is sit thesaurus sibi,
Aut vnde in patrium monumentum peruenerit.
Dehinc ne frustretur ipse se, aut sic cogitet,
Defunctus iam sum, nihil est quod dicat mihi:
Is ne erret, moneo, & desinat lacessere.
Habeo alia multa, quæ nunc condonabitur,
Quæ proferentur post, si perget lædere
Ita vt facere instituit. nunc quam acturi sumus

Menand

Menandri Eunuchum, postquam ædiles emerunt,
Perfecit, sibi vt inspiciundi esset copia.
Magistratus cùm ibi adesset, occepta est agi.
Exclamat furem, non poëtam: fabulam
Dedisse, & nihil dedisse verborum tamen:
Colacem esse Næui, & Plauti veterem fabulam,
Parasiti personam inde ablatam, & militis.
Si id est peccatum, peccatum imprudentia est
Poëtæ, non qui furtum facere studuerit.
Id ita esse, vos iam iudicare poteritis.
Colax Menandri est: in ea est parasitus Colax,
Et miles gloriosus: eas se non negat
Personas transtulisse in Eunuchum suam
Ex Græca: sed eas fabulas factas prius
Latinas scisse sese id vero pernegat.
Quod si personis iisdem vti aliis non licet:
Qui magis licet currentes seruos scribere,
Bonas matronas facere, meretrices malas,
Parasitum edacem, gloriosum militem,
Puerum supponi, falli per seruum senem,
Amare, odisse, suspicari? denique
Nullum est iam dictum, quod non dictum sit prius.
Quare æquum est vos cognoscere, atque ignoscere,
Quæ veteres factitarunt, si faciunt noui.
Date operam, & cum silentio animaduertite,
Vt pernoscatis, quid sibi Eunuchus velit.

ACTVS I. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Phædria exclusus consultat an redire debeat ad Thaidē. Huic Parmeno suadet, vt animo æquo amoris molestias ferat.

Trimetri.

PHAEDRIA, PARMENO.

QVid igitur faciam? non eam? ne nunc quidem,
cùm accersor vltrò? an potiùs ita me comparem,
Non perpeti meretricum contumelias?
Exclusit, reuocat. redeam? non, si me obsecret.
PA. *Siquidem hercle possis, nihil prius, neque fortius:*
Verum si incipies, neque perficies nauiter:
Atque vbi pati non poteris, cùm nemo expetet,
Infecta pace, vltrò ad eam venies, indicans
Te amare, & ferre non posse: actum est, ilicet,
Perijsti: eludet, vbi te victum senserit.
Proin tu, dum est tempus, etiam atque etiam cogita,
Here, quæ res in se neque consilium, neque modum
Habet vllum, eam consilio regere non potes.
In amore hæc omnia insunt vitia, iniuriæ,
Suspiciones, inimicitiæ, induciæ,
Bellum, pax rursum. incerta hæc si tu postules
Ratione certa facere, nihilo plus agas,
Quàm si des operam, vt cum ratione insanias.
Et quod nunc tute tecum iratus cogitas:
Egóne illam? quæ illum? quæ me? quæ nō? sine modò:

Mori

Mori me malim: sentiet qui vir siem:
Hac verba mehercule vna falsa lacrumula,
Quam, oculos terendo miserè, vix vi expresserit,
Restinguet: & te vltrò accusabis, & ei dabis
Vltrò supplicium. PH. *indignum facinus. nunc ego &*
Illam scelestam esse, & me miserum sentio:
Et tadet: & amore ardeo: & prudens, sciens,
Viuus vidensq; pereo: nec, quid agam, scio.
PA. *Quid agas? nisi vt te redimas captum quàm queas*
Minimo, si nequeas paululò, at quanti queas:
Et ne te afflictes PH. *itáne suades?* PA. *si sapis:*
Neque praterquàm quas ipse amor molestias
Habet, addas: & illas, quas habet rectè feras.
Sed ipsa egreditur nostri fundi calamitas:
Nam quod non capere oportet, hac intercipit.

ACTVS I. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Thaidis blando sermone victus Phædria pollicetur se biduum rus concessurum, vt Thrasoni interim locus sit apud illam.

Trimetri.

THAIS, PHAEDRIA, PARMENO.

M*Iseram me, vereor, ne illud grauius Phædria*
Tulerit, néue aliorsum, atq; ego feci, acceperit,
Qu[...]eri intromissus non est. PH. *totus Parmeno*
Tremo horreóque, postquam aspexi hanc. PA. *bono*
animo es.

Acc[...]

Accede ad ignem hunc, iam calesces plus satis.
T. *Quis hîc loquitur? hem, tun' eras mi Phædria?*
Qui hîc stabas? cur non recta introibas. PA. *cæterùm*
De exclusione verbum nullum. T. *quid taces?*
PH. *Sanè quia verò hæ mihi patent semper fores.*
Aut quia sum apud te primus. T. *missa istæc face.*
PH. *Quid missa? ô Thais, Thais, vtinam esset mihi*
Pars æqua amoris tecum, ac pariter fieret, vt
Aut hoc tibi doleret itidem, vt mihi dolet,
Aut ego istuc abs te factum nihili penderem.
T. *Ne crucia te obsecro, anime mi, mi Phædria.*
Non pol; quò quemquam plus amem, aut plus diligam,
Eò feci: sed ita erat res: faciundum fuit.
PA. *Credo, vt fit, misera præ amore exclusit hûc foras.*
T. *Siccine ais Parmeno? age. sed, huc qua gratia*
Te accersi iussi, ausculta. PH. *fiat.* T. *dic mihi*
Hoc primùm: potin' est hic tacere? PA. *egóne? optumè.*
Verum heus tu, lege hac tibi meam astringo fidem:
Quæ vera audiui, taceo & contineo optumè:
Sin falsum, aut vanũ, aut fictũ est, continuò palam est.
Plenus rimarum sum, hâc atque illac perfluo.
Proin' tu, taceri si vis, vera dicite:
T. *Samia mihi mater fuit: ea habitabat Rhodi.*
PA. *Potest taceri hoc.* T. *ibi tum matri paruolam*
Puellam dono quidam mercator dedit,
Ex Attica hinc abreptam. PH. *ciuémne?* T. *arbitror:*
Certum non scimus: matris nomen & patris
Dicebat ipsa: patriam, & signa cætera
Neque sciebat, neque per ætatem etiam potuerat.

Merc

Mercator hoc addebat, è prædonibus,
Vnde emerat, se audisse, abreptam è Sunio.
Mater vbi accepit, cœpit studiosè omnia
Docere, educere, ita vti esset filia.
Sororem plerique esse credebant meam.
Ego cum illo, quo cum vno rem habebam tum, hospite,
Abij huc: qui mihi reliquit hæc, quæ habeo, omnia.
PA. *Vtrunq; hoc falsum est: effluet.* T. *quid istuc?* PA. *quia*
Neque tu vno eras contenta, neque solus dedit:
Nam hic quoq; bonã, magnamq; partem ad te attulit.
T. *Ita est, sed sine me peruenire, quò volo.*
Interea miles, qui me amare occeperat,
In Cariam est profectus, te intereà loci.
Cognoui, tute scis, post illa quàm intimum.
Habeam te, & mea consilia vt tibi credam omnia.
PH. *Ne hoc quidem tacebit Parmeno.* PA. *oh, dubium ne id est?*
T. *Hoc agite amabò. mater mea illic mortua est*
Nuper. eius frater aliquantum ad rem est auidior.
Is vbi hanc forma videt honesta virginem,
Et fidibus scire pretium sperans, illicò,
Producit, vendit: forte fortuna adfuit
Hic meus amicus: emit eam dono mihi,
Imprudens harum rerum, ignarúsque omnium:
Is venit: postquàm sensit me tecum quoque
Rem habere, fingit causas, ne det, sedulò,
Ait, si fidem habeat, se iri præpositum tibi,
Apud me, ac non id metuat, ne, vbi eam acceperim,
Sese relinquam, velle se illam mihi dare:

Verùm id vereri,sed,ego quantum suspicor,
Ad virginem animum adiecit. PH. *etiámne amplius?*
T. *Nihil:nam quæsiui nunc ego eam,mi Phædria,*
Multæ sunt causæ,quamobrem cupio abducere:
Primùm,quòd soror est dicta:præterea,vt suis
Restituam,ac reddam : sola sum:habeo hîc neminem,
Neq; amicum,neque cognatum.quamobrem Phædria,
Cupio aliquos parare amicos beneficio meo.
Id amabò adiuta me,quò id fiat facilius.
Sine illum prioreis parteis hosce aliquot dies
Apud me habere.nihil respondes? PH. *pessuma,*
Egon' quidquam cum istis factis tibi respondeam?
PA. *Hei noster,laudo,tandem perdoluit:vir es.*
PH. *At ego nesciebam,quorsum tu ires.paruola*
Hinc est abrepta:eduxit mater pro sua:
Soror est dicta:cupio abducere,vt reddam suis.
Nempe omnia hæc nunc verba huc redeunt denique
Excludor ego,ille recipitur : qua gratia?
Nisi illum plus amas,quàm me : & istam nunc times,
Quæ adiecta est,ne illum talem præripiat tibi?
T. *Egón' id timeo?* PH. *quid te ergo solicitat?cedò.*
Num solus ille dona dat ? nuncubi meam
Benignitatem sensisti te claudier?
Nónne, vbi mihi dixti cupere te ex Æthiopia
Ancillulam,relictis rebus omnibus,
Quæsiui?Eunuchum porrò dixti velle te,
Quia solæ vtuntur his reginæ,repperi:
Heri minas viginti pro ambobus dedi:
Tamen contemptus abs te,hæc habui in memoria:

Ob hæc facta abs te spernor. T. quid istuc Phædria?
Quamquam illā cupio abducere, atque hac re arbitror
Id fieri posse maximè: veruntamen,
Potius quàm te inimicum habeam, faciam vt iusseris.
PH. *Vtinā istuc verbum ex animo, ac verè diceres,*
Potiùs, quàm te inimicum habeam: si istuc crederem
Sincerè dici, quiduis possem perpeti.
PA. *Labascit, victus vno verbo. quàm citò?*
T. *Ego non ex animo misera dico? quam ioco*
Rem voluisti à me tandem, quin perfeceris?
Ego impetrare nequeo hoc abs te, biduum
Saltem vt concedas solum. PH. *Siquidem biduum:*
Verùm ne fiant isti viginti dies.
T. *Profectò non plus biduū, aut,* PH. *aut? nihil moror.*
T. *Non fiet, hoc modò sine te exorem.* PH. *scilicet*
Faciundum est, quod vis. T. *meritò amo te.* PH. *bene facis.*
Rus ibo: ibi hoc me macerabo biduum:
Ita facere certum est: mos gerundu' est Thaidi.
Tu huc Parmeno fac illi adducantur. PA. *maximè.*
PH. *in hoc biduum Thais vale.* T. *mi Phædria,*
Et tu: nunquid vis aliud? PH. *egóne quid velim?*
Cum milite isto præsens, absens vt sies:
Dies, noctésque ames me: me desideres:
Me somnies: me expectes: de me cogites:
Me speres, me te oblectes: mecum tota sis:
Meus fac sis postremò animus, quando ego sum tuus.
T. *Me miseram, forsitā hic mihi paruā habeat fidem,*
Atque ex aliarum ingeniis nunc me iudicet.

Ego pol, quæ mihi sum conscia, hoc certò scio,
Neque me finxisse falsi quidquam neque meo
Cordi esse quenquam chariorem hoc Phædria:
Et quidquid huius feci, causa virginis
Feci: nam me eius spero fratrem propemodum
Iam repperisse, adolescentem adeò nobilem: &
Is hodie venturum ad me constituit domum.
Concedam hinc intrò, atque expectabo, dum venit.

ACTVS II. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Phædria rus cōcedit, id quod Thaidi se facturum dixerat. Illius ex amore immutationem miratur Parmeno: & militis donū ita laudat, vt heri sui eunucho præferat.

Trochaici, Iambicis admistis, hisque partim Tetrametris, partim Trimetris, vno etiam Dimetro.

PHAEDRIA, PARMENO.

ITa fac, vt iussi: deducantur isti. P. *faciam.* PH. *at diligenter.*
PA. *Fiet.* PH. *at maturè.* PA. *fiet.* PH. *satin' hoc mandatum est tibi?*
PA. *Ah rogitare? quasi difficile siet. vtinam*
Tam aliquid facilè inuenire possis Phædria,
Hoc quàm peribit. PH. *ego quoque vna pereo, quod mihi est charius.*
Ne istuc tam iniquo patiare animo. PA. *minimè: quin*
Effectum dabo: sed nunquid aliud imperas?

PHA. *Mun*

PH. *Munus nostrum ornato verbis, quod poteris: &*
Istum æmulum, quod poteris, ab ea pellito.
PA. *Memini, tametsi nullus moneat.* PH. *ego rus, ibo, atque ibi manebo.*
PA. *Censeo.* PH. *sed heus tu.* PA. *quid ait?* PH. *censen' posse me obfirmare, &*
Perpeti, ne redeam interea? PA. *tene? non hercle arbitror:*
Nam aut iam reuertere; aut mox noctu te adiget horsum insomnia.
PH. *Opus faciam, vt defatiger vsque, ingratiis, vt dormiam.*
PA. *Vigilabis lassus: hoc plus facies.* PH. *ah, nihil dicis Parmeno.*
Eiiciunda hercle hæc mollities animi. nimis me indulgeo.
Tandem ego non illa caream, si sit opus, vel totum triduum? PA. *hui,*
Vniuersum triduum? vide, quid agas. PH. *stat sententia.*
PA. *Dij boni, quid hoc morbi est? adeon' homines immutarier*
Ex amore, vt non cognoscas eundem esse? hoc nemo fuit
Minus ineptus, magis seuerus quisquam, nec magis continens.
Sed quis hic est, qui huc pergit? at at, hic quidem est parasitus Gnatho
Militis: ducit secum vna virginem huic dono. papæ!

Facie honesta mirum, ni ego me turpiter hodie hic dabo.
Cum meo decrepito hoc eunucho, hac superat ipsam Thaidem.

ACTVS II. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Quasi ambulantem Gnathonis personam inducit, sub cuius verbis corrupti hominum mores ostenduntur, maximè assentatorum qui patellam sequuntur, & ad prandia præstò sunt.

Trochaici, & Iambici, Tetrametri, Catalectici.

GNATHO, PARMENO.

DIi immortales, homini homo quid præstat? stulto intellegens
Quid interest? hoc adeò ex hac re venit in mentem mihi:
Conueni hodie aduenien quendam mei loci hinc, atque ordinis,
Hominem haud impurum, itidem patria qui abligurierat bona.
Video sentum, squalidum, ægrum, pannis, annisque obsitum.
Quid istuc, inquam, ornati est? quoniam miser, quod habui, perdidi.
Hem quò redactus sum: omnes noti me atque amici deserunt.

His

Hic ego illum comtempsi præ me: quid homo, inquam, ignauissime?
Itáne parasti te, vt spes nulla reliqua in te siet tibi?
Simul consilium cum re amisti? viden'me ex eodem ortum loco?
Qui color, nitor, vestitus, quæ habitudo est corporis?
Omnia habeo, neque quidquam habeo: nihil cùm est, nihil desit tamen.
At ego infelix neque ridiculus esse, neque plagas pati
Possum. quid tu his rebus credis fieri? tota erras via.
Olim isti fuit generi quondam quæstus apud seclum prius.
Hoc nouum est aucupium: ego adeò hanc primus inueni viam.
Est genus hominum, qui esse primos se omnium rerum volunt,
Nec sunt: hos consector: hisce ego non paro me vt rideant,
Sed eis vltrò arrideo, & eorum ingenia admiror simul:
Quidquid dicunt, laudo: id rursum si negant, laudo id quoque:
Negat quis, nego: ait, aio: postremò imperaui egomet mihi,
Omnia assentari. is quæstus nunc est multò vberrimus.
PA. *Scitum hercle hominem: hic homines prorsum ex stultis insanos facit.*
G. *Dum hæc loquimur, intereà loci ad macellum vbi aduenimus,*
Concurrunt læti mihi obuiam cupedinarij, coqui,

Lanij, cetarij, fartores piscatores, aucupes,
Quibus & re salua & perdita profueram, & prosum saepe:
Salutant: ad coenam vocant: aduentum gratulantur.
Ille vbi miser, famelicus, videt me esse in tantum honorem,
Et tam facile victum quaerere; ibi homo coepit me obsecrare,
Vt sibi liceret discere id de me. sectari iussi,
Si potis est, tanquam philosophorum habent disciplinae ex ipsis
Vocabula, parasiti itidem vt Gnathonici vocentur.
P. A. *Viden', otium, & cibus quid faciat alienus?* G N. *sed ego cesso*
Ad Thaidem hanc deducere, & rogitare ad coenam vt veniat.
Sed Parmenonem ante ostium Thaidis tristem video,
Riualis seruum. salua est res: nimirum hic homines frigent.
Nebulonem hunc certum est ludere. P A. *hice hoc munere arbitrantur*
Suam Thaidem esse. G N. *plurima salute Parmenonem*
Summum suum impartit Gnatho. quid agitur? P A. *statur.* G N. *video.*
Nunquid nam hic, quod nolis, vides? P A. *te.* G N. *credo. at nunquid aliud?*
P A. *Quid dum?* G N. *quia tristis es.* P A. *nihil equidem.*
G N. *ne sis; sed quid videtur.*

Hoc

Hoc tibi mancipium? PA. *non malum hercle.* GN. *vro hominem.* PA. *vt falsus animi est.*
GN. *Quam hoc munus gratum Thaidi arbitrare esse?* PA. *hoc nunc dices,*
Eiectos hinc, nos. OMNIVM *rerum heus vicißitudo est.*
GN. *Sex ego te totos Parmeno hos menses quietum reddam?*
Ne sursum, deorsum cursites: néue vsque ad lucem vigiles.
Ecquid beo te? PA. *men'? papæ.* GN. *sic soleo amicos.* PA. *laudo.*
GN. *Detineo te fortasse: tu profectus aliò fueras.*
PA. *Nusquam.* GN. *tum tu igitur paulum da mihi operæ. fac, admittar*
Ad illam. PA. *age modò, nunc tibi patent fores hæ, quia istam ducis.*
GN. *Num quem euocari hinc vis foras?* PA. *sine, biduum hoc prætereat,*
Qui mihi nunc vno digitulo fores aperis fortunatus,
Næ tu istas faxo calcibus sæpe insultabis frustrà.
GN. *Etiam tu hic stas Parmeno? eho, numnam tu hic relictus custos,*
Ne quis forte internuncius clam à milite ad istam cursitet?
PA. *Facetè dictum: mira vero, militi quæ placeant.*
Sed video herilem filium minorem huc aduenire.
Miror, qui ex Piræo abierit: nam ibi custos publicè est nunc.

Non temere est : & properans venit : nescio quid circunspectat.

ACTVS II. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Charea laudat fortè conspectam virginem: queritur subductam : Parmeno ostendit, quì fieri posſit,vt illa potiatur.

Iambici,Trochaicique, Tetrametri permisti. Senarij item aliquot in media scena.

CHAEREA, PARMENO.

Occidi.

Neque virgo est vsquam, neque ego,qui illam è conspectu amisi meo.

Vbi quæram? vbi inuestigem ? quem perconter? quam insistam viam?

Incertus sum: vna hæc spes est ; vbi vbi est , diu celari non potest.

O faciem pulchram: deleo omnes dehinc ex animo mulieres:

Tædet quotidianarum harum formarum. PA. *ecce autem alterum,*

De amore nescio quid loquitur. CH. *ô infortunatum senem.*

P. *Hic verò est , qui si amare occeperit , ludum iocúmque.*

Dices fuiſſe illum alterum , præut huius rabies, quæ dabit.

CH.

CH. *Vt dij illum, deæque senium perdant, qui me hodie remoratus est.*
Méque adeò, qui restiterim: tum autem qui illum flocci fecerim.
Sed eccum Parmenonem, salue. PA. *quid tu es tristis? quídue alacris?*
Vnde is? C. *ego hercle nescio, neque vnde eam, neque quorsum eam:*
Ita prorsum oblitus sum mei.
PA. *Qui quæso?* C. *amo.* PA. *hem.* C. *nunc te Parmenò ostende, qui vir sies.*
Scis te mihi sæpe pollicitum esse: Chærea, aliquid inueni.
Modò, quod ames: in ea re vtilitatem ego faciam vt noscas meam:
Cum in cellulam ad te patris penum omnem congerebam clanculum?
PA. *Age inepte.* C. *hoc hercle factum est. fac, sis, nunc promissa appareant,*
Siue adeò digna res est, vbi tu neruos intendas tuos,
Haud similis virgo est virginum nostrarum: quas matres student
Demissis humeris esse, vincto pectore, vt graciles sient.
Si qua est habitior paulò, pugilem esse aiunt: deducunt cibum:
Tametsi bona est natura, reddunt curatura iunceas:
Itaque ergo amantur. PA. *quid tua istæc?* C. *noua figura oris.* PA. *Papæ.*

CH. *Color verus, corpus solidum, & succi plenum.*
PA. *anni.* C. *sedecim.*
PA. *Flos ipse.* C. *hanc tu mihi vi, clam, precario*
Fac tradas: mea nihil refert, dum potiar modò.
PA. *Quid, virgo cuia est?* C. *nescio hercle.* P. *unde est?* C. *tantundem.* P. *vbi habitat?*
CH. *Ne id quidem.* P. *vbi vidisti?* C. *in via.* P. *qua ratione amisisti?*
C. *Id quidem aduenens mecum stomachabar modò:*
Neque quenquam hominem esse ego arbitror, cui magis bonæ
Fœlicitates omnes aduersæ sient.
PA. *Quid hoc est sceleris?* C. *perij.* P. *quid factum est?* C. *rogas?*
Patris cognatum atque æqualem Archidemidem
Nostin'? P. *Quid ni?* C. *is, dum sequor hanc, fit mihi obuiam.*
PA. *Incommodè hercle.* CH. *imo enimuero infœliciter.*
Nam incommoda alia sunt dicenda Parmeno.
Illum liquet mihi deierare, his mensibus
Sex septem prorsum non vidisse proximis,
Nisi nunc, cùm minimè vellem, miniméque opus fuit.
Eho, nónne hoc monstri simile est? quid ais? P. *maximè.*
CH. *Continuò accurrit ad me quàm longè quidem,*
Incuruus, tremulus, labiis demissis, gemens:
Heus, heus, tibi dico Charea, inquit, restiti.

Scin'

Scin' quid ego te volebam? dic cras est mihi
Iudicium. quid tum? vt diligenter nuncies
Patri, aduocatus mane mihi esse vt meminerit.
Dum hæc dicit, abijt hora. rogo, num quid velit.
Rectè inquit abeo. cùm huc respicio ad virginem,
Illa sese interea commodum huc aduorterat
In nostram hanc plateã. PA. *mirũ, ni hanc dicit modò*
Huic quæ data est dono C. *huc cũ aduenio, nulla erat.*
PA. *Comites secuti scilicet sunt virginem?*
CH. *Verum, parasitus cum ancilla.* PA. *ipsa est scilicet.*
Desine: iam conclamatum est. CH *alias res agis.*
PA. *Istuc ago quidẽ.* CH. *nostin' quæ sit? dic mihi: aut*
Vidistin'? PA. *vidi, noui: scio, quò abducta sit.*
CH. *O Parmeno mi, nostin'?* PA. *noui.* C. *& scis, vbi siet?*
PA. *Huc deducta est ad Thaidem: ei dono data est.*
CH. *Quis is est tam potens cum tãto munere hoc?* PA. *miles Thraso,*
Phædriæ riualis. C. *duras fratris partes prædicas.*
PA. *Imo, enim, si scias quod donum huic dono contrà comparet,*
Tum magis id dicas. CH. *quodnam quæso hercle?* PA. *eunuchum.* C. *illúmne obsecro*
Inhonestum hominem; quem mercatus est heri, senem, mulierem?
PA. *Istúc ipsum.* C. *homo quatietur certè cũ dono foras.*
Sed istam Thaidem non sciui nobis vicinam. PA. *haud diu est.*
CH. *Perij, nunquámne etiam me illam vidisse? ehodum dic mihi,*

f s Est

Estne, ut fertur, forma? PA. *Sanè.* C. *at nihil ad nostrã hanc.* PA. *alia res est.*

CH. *Obsecro te hercle Parmeno, fac vt potiar.* P. *faciam sedulò, ac*

Dabo operam, adiutabo. nunquid me aliud vis? C. *quò nunc is?* PA. *domum,*

Vt mancipia hæc, ita vt iussit frater, deducam ad Thaidem.

CH. *O fortunatum istum eunuchum, qui quidem in hanc detur domum.*

PA. *Quid ita?* C. *rogitas? summa forma semper conseruam domi*

Videbit, conloquetur, aderit vnà in vnis ædibus,

Cibum nonnumquam capiet cum ea, interdum propter dormiet.

PA. *Quid, si nunc tute fortunatus fias?* CH. *quare Parmeno?*

Responde. PA. *capias tu illiu' vestem.* CH. *vestem? quid tum postea?*

PA. *Pro illo te deducam.* C. *audio.* P. *te esse illum dicam.* C *intelligo,*

P. *Tu illis fruare commodis, quibu' tu illum dicebas modò:*

Cibum vna capias, adsis, tãgas, ludas, propter dormias:

Quandoquidem illarum neque quisquam te nouit, neque scit qui sies.

Præterea forma, et æ ipsa est, facilè vt te pro eunucho probes.

CH. *Dixisti pulchrè: nũquã vidi melius consiliũ dari.*

Age

Age eamus intrò: nunc iam orna me, abduc, duc, quantum potes.
P. Quid agis? iocabar equidem. C. garris. P. perij, quid ego egi miser?
Quò trudis? perculeris iam tu me? tibi equidem dico, mane.
CH. Eamus. P. pergin'? C. certum est P. vide, ne nimium calidum hoc sit modò.
C. Non est profectò. sine. P. at enim istæc in me cudetur faba. ah
Flagitium facinus. C. an id flagitium est, si in domum meretriciam
Deducar, & illis crucibus, quæ nos, nostrámque adolescentiam
Habent despicatam, & quæ nos semper omnibus cruciant modis,
Nunc referam gratiam, atque eas itidem fallam, vt ab illis fallimur?
An potius hæc pati, æquũ est fieri, vt à me ludãtur dolis?
Quod qui rescierint, culpent? illud meritò factum omnes putent.
P. Quid istuc? si certum est facere facias, verùm ne pòst conferas
Culpam in me. C. non faciam. P. iubésne? C. iubeo, cogo, atque impero.
P. Nunquam defugiam autoritatem, sequere. C. dij vortant bene.

ACTVS

ACTVS III. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Assentatur Gnatho, assentanti credit Thraso, séque & facta sua immodicè iactat. Consulit item Gnatho, ne miles purget se Thaidi de amore Pamphilæ, imo potius augeat suspicionem, ita par pari relaturus.

Senarii.

THRASO, GNATHO, PARMENO.

Magnas verò agere gratias Thais mihi?
Ingentes. T. *ain'tu, læta est?* G. *non tam ipso quidem*
Dono, quàm abs te datum esse: id verò seriò
Triumphat. P. *huc prouiso, vt vbi tempus siet,*
Deducam. sed eccum militem. T. *est istuc datum*
Profectò mihi, vt sint grata, quæ facio, omnia.
G. *Aduorti hercle animũ.* T. *vel rex semper maxumas*
Mihi agebat, quidquid feceram; aliis non item.
G. *Labore alieno magno partam gloriam*
Verbis sæpe in se transmouet, qui habet salem,
Qui in te est. T. *habes.* G. *rex te ergo in oculis.* T. *scilicet.*
G. *Gestire.* T. *verò credere omnem exercitum,*
Consilia. G. *mirum.* T. *tum sicubi eum satietas*
Hominum, aut negoti si quando odium ceperat,
Requiescere vbi volebat, quasi: nostin'? G. *scio.*
Quasi vbi illam expueret miseriam ex animo. T. *tenes.*
Tum me conuiuam solum abducebat sibi. G. *hui,*

Regem

Regem elegantem narras. T. *imò sic homo*
Est perpaucorum hominum. G. *imò nullorum arbitror,*
Si tecum viuit. T. *inuidere omnes mihi,*
Mordere clanculum: ego non flocci pendere:
Illi inuidere miserè, verùm vnus tamen
Impensè, elephantis quem Indicis præfecerat.
Is vbi molestus magis est, quæso, inquam, Strato
Eóne es ferox, quia habes imperium in belluas?
G. *Pulchrè mehercle dictum, & sapienter: papæ:*
Iugularas hominem. quid ille? T. *mutus illicò.*
G. *Quid ni esset?* P. *dij vostram fidem, hominem perditum,*
Miserúmque, & illum sacrilegum. T. *quid illud Gnatho,*
Quo pacto Rhodium tetigerim in conuiuio,
Nunquid tibi dixi? GN. *nunquam: sed narra obsecro.*
Plus millies iam audiui. T. *vna in conuiuio*
Erat, hic, quem dico, Rhodius adolescentulus.
Fortè habui scortum, cœpit ad id alludere,
Et me irridere. quid ais, inquam, homo impudens?
Lepus tute es, & pulpamentum quæris. G. *ha, ha, ha.*
T. *Quid est?* G. *facetè, lepidè, lautè, nihil suprà.*
Tuum obsecróne hoc dictum erat? vetu' credidi,
T. *Audieras?* G. *sæpe; & fertur in primis.* T. *meum est.*
G. *Dolet dictum imprudenti adolescenti, & libero.*
P. *At te dij perdant.* G. *quid ille, quæso?* T. *perditus,*
Risu omnes, qui aderant, emoriri, denique

Metue

Metuebant omnes iam me. G.non iniuria.
T.Sed heus tu purgon' ego me de istac Thaidi,
Quòd eam me amare suspicatur? G.nihil minus,
Imò magis auge suspicionem. T.cur? G.rogas?
Scin'? si quando illa mentionem Phædriæ
Facit, aut si laudat, te vt malè vrat. T. sentio.
G.Id vt ne fiat, hæc res sola est remedio.
Vbi nominabat Phædriam, tu Pamphilam
Continuò. si quando illa dicet, Phædriam
Comessatum intromittamus: tu, Pamphilam
Cantatum prouocemus. si laudabit hæc
Illius formam: tu huius contra. denique
Par pro pari referto, quod eam remordeat.
T.Siquidem me amaret, tum istuc prodesset Gnatho.
G.Quando illud, quod tu das, expectat, atque amat,
Iamdudum amat te: iam dudum illi facile fit,
Quod doleat: metuet semper, quem ipsa nunc capit
Fructum, ne quando iratus tu aliò conferas.
T.Bene dixti, at mihi istuc non in mentem venerat.
G.Ridiculum: non enim cogitaras: cæterum,
Idem hoc tute, melius quantò inuenisses Thraso?

ACTVS III. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Parmeno Eunuchum & AEthiopissam, Phædriæ munera, tradit Thaidi, & vti iussus erat, verbis ornat. Eidem Thraso, & parasitus insultant.

Senarij.

THAIS, THRASO, PARMENO, GNATHO, PYTHIAS.

Audire vocem visa sum modò militis: mea,
Atque eccũ: salue mi Thraso. THR. ô Thais
Meum suauium? quid agitur? ecquid nos amas
De fidicina istac? A. quàm venustè! quod dedit
Principium aduenienst! TH. plurimùm merito tuo.
G. Eamus ergo ad cœnam: quid stas? PA. hem alterum
Ex homine hunc natum dicas. TH. vbi vis, non moror.
PA. Adibo, atque adsimulabo, quasi nunc exeam.
Iturán' Thais quopiam es? THR. ehem Parmeno,
Bene fecisti: hodie itura. PA. quò? TH. quid? hunc non vides?
PA. Video, & me tadet, vbi vis, dona adsunt tibi
A Phadria. THR. quid stamus? cur non imus hinc?
P. Quæso hercle vt liceat, pace quod fiat tua,
Dare huic quæ volumus. conuenire & conloqui.
THR. Perpulchra credo dona, haud nostris similia.
PA. Res indicabit. heus iubete istos foras
Exire, quos iussi. ocyus procede tu huc.
Ex Aethiopia est vsque hæc. T. hîc sunt tres minæ.
G. Vix. P. vbi tu es Dore? accede huc. hem eunuchum tibi,
Quàm liberali facie, quàm ætate integra?
TH. Ita me dij ament, honestus est. P. quid tu ais Gnatho?
N[illegible]quid habes, quod contemnas? quid tu autem Thraso?

Tacens

Tacent: satis laudant. fac periculum in literis,
Fac in palæstra, in musicis, quæ liberum
Scire æquum est adolescentem, solertem dabo.
THR. Ego illum eunuchum, si sit opus, vel sobrius.
P. Atque hæc qui misit, non sibi soli postulat
Te viuere, & sua causa excludi cæteros:
Neque pugnas narrat, neque cicatrices suas
Ostentat: neque tibi obstat: quod quidam facit.
Verùm, vbi molestum non erit, vbi tu voles,
Vbi tempus tibi erit, sat habet, si tum recipitur.
THR. Apparet seruum hunc esse domini pauperis,
Miserique. G. nam hercle nemo posset sat scio,
Qui haberet, qui pararet alium, hunc perpeti.
P. Tace tu: quem esse ego puto infra omnes infimos
Homines: nam, qui huic animum assentari induxeris,
E flamma te petere cibum posse arbitror.
THR. Iámne imus? T. hos priùs introducam, & quæ volo,
Simul imperabo: posteà continuò exeo.
TH. Ego hinc abeo: tu istam opperire. P. haud conuenit
Vnà cum amica ire imperatorem in via.
TH. Quid tibi ego multa dicam? domini similis es.
GNA. Ha, ha, hæ. T. quid rides? GNA. istud, quod dixti modò:
Et illud de Rhodio dictum in mentem venit.
Sed Thais exit. T. abi: præcurre, vt sint domi
Parata omnia. G. fiat. TH. diligenter Pythias
Fac cures, si Chremes huc forte aduenerit,

Vt ores, primùm vt maneat: si id non commodum est,
Vt redeat: si id non poterit, ad me adducito.
PY. *Ita faciam.* TH. *quid? quid aliud volui dicere?*
Hem curate istam diligenter virginem.
Domi adsitis, facite. THR. *eamus.* T. *vos me sequimini.*

ACTVS III. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Chremes probus adolescens amari se à Thaide suspicatur, quem amorem effugere studet.

Senarij.

CHREMES, PYTHIAS.

PRofectò quanto magis magisq; cogito,
Nimirum dabit hæc Thais mihi magnũ malum:
Ita me video ab ea astutè labefactarier:
Iam tum, cùm primùm iussit me ad se accersier:
(Roget quis, quid tibi cum illa? ne noram quidem)
Vbi veni, causam, vt ibi manerem, reperit:
Ait rem diuinam fecisse, & rem seriam.
Velle agere mecum. iam tum erat suspectio,
Dolo malo hæc fieri omnia: ipsa accumbere
Mecum, mihi sese dare, sermonem quærere.
Vbi friget, huc euasit, quàm pridem pater
Mihi & mater mortui essent: dico; iam diu.
Rus Sunij ecquod habeam, & quam longè à mari.
Credo ei placere hoc: sperat se à me auellere.
Postremò, ecqua inde paruæ perisset soror.

Ecquis cum ea vnà: quid habuisset, cùm perit:
Ecquis eam posset noscere. hæc cur quæritet?
Nisi illa forte, quæ olim perijt paruola
Soror, hanc se intendit esse, vt est audacia.
Verùm ea si viuit, annos nata est sedecim,
Non maior: Thais, ego quàm sum, maiuscula est.
Misit porrò orare, vt venirem seriò.
Aut dicat quid volt, aut molesta ne siet.
Non hercle veniam tertiò. heus, heus. PY. *hic quis est?*
CH. *Ego sum Chremes.* PY. *ô capitulum lepidißimum.*
CH. *Dico ego mihi insidias fieri?* PY. *Thais maxumo*
Te orabat opere, vt cras redires. CH. *rus eò.*
PY. *Fac amabo.* CH. *non possum, inquam.* PY. *at apud nos hîc mane.*
Dum redeat ipsa. CH. *nihil minus.* PY. *cur mi Chremes?*
CH. *Malam in rem abi hinc?* PY. *si istuc ita certum est tibi,*
Amabo, vt illuc transeas, vbi illa est. CH. *eo.*
PY. *Abi Dorias, citò hunc deduce ad militem.*

ACTVS III. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Inducit personam cui narraturus est Chærea, qu[...] intus patrarit. Hoc ideo fit, vt populus percipia[t] auribus, quod honestis oculis subijci nequit.

Iambici Tetrametri Catalectici.

AN

ANTIPHO.

HEri aliquot adolescentuli coïimus in Piræo,
In hunc diē vt de symbolis essemus: Chæreā ei rei
Præfecimus: dati annuli: locus, tempus constitutum est.
Præterijt tempus: quo in loco dictū est, parati nihil est:
Homo ipse nusquam est: neq; scio, quid dicam, aut quid coniectem.
Nunc mihi hoc negoti cæteri dedere, vt illum quæram:
Idque adeò visam, si domi est. quisnam hinc à Thaide exit?
Is est, an non est? ipsus est. quid hoc hominis? quis est hic ornatus?
Quid illud mali est? nequeo satis mirari, neque conijcere.
Nisi quidquid est, procul hinc libet prius, quid sit, sciscitari.

ACTVS III. SCENA V.

ARGVMENTVM.

Chærea foras prosiliens exultat, quòd virgine potitus sit. Quid intus patrarit, narrat forte obuio Antiphoni.

Trochaici & Iambici Tetrametri permisti.

CHAEREA, ANTIPHO.

NVm quis hîc est? nemo est. num quis hinc me sequitur? nemo homo est.
Iámne erumpere hoc licet mihi gaudium? prò Iupiter!

Nunc tempu' profectò est, cùm perpeti me possum interfici,
Ne vita aliqua hoc gaudium contaminet ægritudine.
Sed neminémne curiosum interuenire nunc mihi,
Qui me sequatur, quoquò eam, rogitando obtundat, enecet,
Quid gestiam, aut quid lætus sim, quò pergam, vnde emergam, vbi siem
Vestitum hũc nactus, quid mihi quæram, sanus sim án ne insaniam?
A. *Adibo, atque ab eo gratiam hãc, quam video velle, inibo.*
Chærea, quid est quod sic gestis? quid sibi hic vestitus quærit?
Quid est quod lætus sis? quid tibi vis? satis ne sanus? quid me
Aspectas? quid taces? CH. *ô festus dies hominis: amice*
Salue: nemo omnium est, quem ego magis nunc cuperem videre.
A. *Narra istuc, quæso, quid siet.* CH. *imò ego te obsecro hercle, vt audias.*
Nostin' hanc, quam frater amat? A. *noui nempe opinor Thaidem.*
CH. *Istam ipsam.* A. *sic commemineram.* CH. *quædam hodie est ei dono data.*
Virgo: quid ego eius tibi nunc faciem prædicem, aut laudem, Antipho?
Cùm ipsum me noris, quàm elegans formarum spectator siem?

In hac commotus sum. A.*ain' tu?* CH.*primam dices,*
scio, si videris.
Quid multa verba? amare cœpi. forte fortuna domi
Quidam erat Eunuchus, quem mercatus fuerat frater
Thaidi:
Neque is deductus etiam tum ad eam: summouit me
Parmeno
Ibi seruus, quod ego arripui. A. *quid id est?* C.*tacitus,*
citius audies.
Vt vestem cum illo mutem, & pro illo iubeam me illuc
ducier.
A. *Pro eunuchón'?* C. *sic est.* A. *quid tandem ex ea re*
vt caperes commodi?
CH. *Rogas? viderem, audirem, essem vnà, qua cum cu-*
piebam Antipho.
Num parua causa, aut parua ratio est? traditus sum
mulieri.
Illa illicò vbi me accepit, læta verò ad se abducit domũ:
Commendat virginem. A. *cui tibíne?* CH. *mihi.* A.*sa-*
tis tutò tamen.
C. *Edicit, ne vir quisquam ad eam adeat, & mihi, ne*
abscedam, imperat,
In interiore parte vt maneam solus cum sola annuo,
Terram intuens modestè. AN. *miser.* CH.*ego. inquit ad*
cœnam hinc eo:
Abducit secum ancillas: paucæ, quæ circum illam es-
sent, manent
Nouitiæ. continuò hæc adornant, vt lauet. (*sedet,*
Adhortor, properẽt. dum apparatur, virgo in conclaui

Sic per flabellum clanculum, & simul alia circumspecto,
Satin' explorata sint. video esse: pessulum ostio obdo.
A. *Quid tum?* C. *quid tum fatue?* A. *fateor.* C. *egon' occasionem*
Mihi ostentatam, tam breuem, tam optatam, tam insperatam
Amitterem? tũ pol ergo is essem verè, qui assimulabar.
A. *Sane hercle vt dicis. sed interim de symbolis quid actum est?*
C. *Paratum est.* A. *frugi es: vbi? domin'?* C. *imò apud libertum Discum.*
A. *Perlonge est: sed tanto ocyus properemus: muta vestem.*
C. *Vbi mutem? perii: nam domo exulo nunc: metuo fratrem-*
Ne intus sit: porrò autem, pater ne rure redierit iam.
A. *Eamus ad me: ibi proxumum est vbi mutes.* C. *rectè dicis.*
Eamus: & de istac simul, quo pacto porrò possim
Potiri, consilium volo capere vna tecum. A. *fiat.*

ACTVS IIII. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Dorias ancilla hîc narrat, quid in conuiuio militis actum sit.

Eiusdem rationis.

DORIAS.

Ita me dij bene ament, quantum ego illum vidi, nonnihil timeo
Misera, ne quam ille hodie insaniẽ turbam faciat, aut vim Thaidi.
Nam postquam iste aduenit Chremes adolescẽs frater virginis,
Rogat, illum admitti vt iubeat: ille continuò irasci, neque
Negare audere: Thais porrò instare, vt hominem inuitet. id
Faciebat retinẽdi illius causa: quia, illa quæ cupiebat de sorore eius indicare, ad eã rem tempus non erat.
Inuitat tristis, mansit ibi. illa cum illo sermonem ilicò.
Miles vero sibi putare adductum ante oculos æmulum,
Voluit facere contrà huic agrè: heus heus, inquit, puer, huc Pamphilam
Accerse, vt delectet hîc nos. Illa exclamat, minimè gentium.
Tun' in conuiuium illam? miles tendere inde ad iurgium.
Interea aurum sibi clam mulier demit, dat mihi vt auferam.
Hoc est signi, vbi primùm poterit, sese illinc subducet, scio.

ACT

ACTVS IIII. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Secum cogitans Phædria, quæ sit intercepti amoris passurus incōmoda, sit totum biduum ruri manserit, vincente amore in vrbem redit.

Senarij.

PHÆDRIA.

DVm rus eo, cœpi egomet mecum inter vias,
(Ita vt fit, vbi quid in animo est molestiæ,)
Aliam rem ex alia cogitare, & ea omnia in
Peiorem partem. quid opu' est verbū? dum hæc puto,
Præterij imprudens villam. longè iam abieram
Cùm sensi. redeo rursum, malè verò me habens.
Vbi ad ipsum veni diuerticulum, constiti:
Occepi mecum cogitare: hem biduum hîc
Manendum est soli sine illa? quid tum postea?
Nihil est? quid? nihil? si non tangendi copia est,
Eho ne videndi quidem erit? si illud non licet,
Saltem hoc licebit, certè extrema linea
Amare, haud nihil est. villam prætereo sciens.
Sed quid hoc, quòd timida subitò egreditur Pythias?

ACTVS IIII. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Pamphilam ab eunucho vitiatā magnopere queritur Pythias: miratur Phædria: atq; ita ex illius

querela,& huius errore,multùm delectationis spectator capit.

Iambici Tetrametri misti Trochaicis. Senarius vnus atque alter, Dimeter vnus.

PYTHIAS, DORIAS, PHAEDRIA.

Vbi illum ego scelerosum misera, atque impium inueniam? aut vbi

Quæram? hoccine tam audax facinus facere esse ausum? PH. *perij: hoc quid sit, vereor.*

PY. *Quin insuper etiam scelus, postquam ludificatus est virginem,*

Vestem omnem miseræ discidit, tum ipsam capillo conscidit.

PH. *Hem.* PY. *qui nunc si detur mihi,*

Vt ego vnguibus facilè illi in oculos inuolem venefico?

PH. *Profectò nescio quid absente nobis turbatum est domi.*

Adibo. quid istuc? quid festinas? aut quem quæris Pythias?

PY. *Hem Phædria, egon' quem quæram? abi hinc quo dignus es cum donis tuis*

Tam lepidis. PH. *quid istuc est rei?*

PY. *Rogas me? eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas dedit?*

Vitiauit virginem, quam hera dederat dono miles.

PH. *quid ais?*

PY. *Perij.* PH. *temulenta es.* PY. *vtinam sic sient, mihi qui malè volunt.*

D. *Au, obsecro mea Pythias, quid istuc iam monstri fuit.*

PH. *Insanis: qui istuc facere eunuchus potuit?* PY. *ego illum nescio*

Qui fuerit: hoc quod fecit, res ipsa indicat.

Virgo ipsa lacrumat, neque, cùm rogites quid sit, audet dicere.

Ille autem bonus vir nusquam apparet. etiam hoc misera suspicor,

Aliquid domo abeuntem abstulisse. PH. *nequeo mirari satis,*

Quo abire ignauos ille possit longius, nisi domum

Fortè ad nos redierit. PY. *vise amabò, num sit.* PH. *iam faxo scies.*

D. *Perij, obsecro, tam infandum facinus mea tu, ne audiui quidem.*

PY. *At pol ego amatores audieram mulierum esse eos maxumos,*

Sed nihil potesse: verum misera non in mentē venerat:

Nam illum aliquo conclussem, neque illi commissem virginem.

ACTVS IIII. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Hic ridiculo quodam & periucundo errore spectatores oblectantur. Phædria enim credit eunuchum quæri, quem dono Thaidi dederat: & hunc iratus adoritur, vt virginis stupratorem: signis tandem & argumentis comperit à Chæreafratre perpetratum scelus.

Iamb

Iambici Senarij: praterea Throchaici, Tetrametri Catalectici.

PHÆDRIA, DORVS, PYTHIAS, DORIAS.

E*Xi foras scelestè: at etiam restitas?*
Fugitiue prodi, malè conciliate. DO. *obsecro.* PH. *oh,*
Illud vide, os vt sibi distorsit carnufex.
Quid huc reditio est? quid vestis mutatio est?
Quid narras? paulum si cessassem Pythia,
Domi non offendissem: ita iam ornabat fugam.
PY. *Habésne hominem amabò?* PH. *quid ni?* PY. *ô factum bene.*
DO. *Istud pol verò bene.* PY. *vbi est?* PH. *rogitas? non vides?*
PY. *Videam obsecro, quem?* P. *hunc scilicet.* PY. *quis hic est homo?*
PH. *Qui ad vos deductus hodie est.* PY. *hunc oculis suis*
Nostrarum nunquam quisquam vidit Phædria.
PH. *Non vidit?* PY. *an tu hunc credidisti esse, obsecro,*
Ad nos deductum? PH. *nanque alium habui neminem.* PH. *au,*
Ne comparandus hic quidem ad illum est, ille erat
Honesta facie, & liberali. PH. *ita visus est*
Dudum, quia varia veste exornatus fuit:
Nunc tibi videtur fœdus, quia illam non habet.
PY. *Tace obsecro: quasi verò paulum intersiet.*
Ad nos deductus hodie est adolescentulus,

Quem

Quem tu verò videre velles, Phadria.
Hic est vetus, vietus, veternosus, senex,
Colore mustèllino. P: *hem; qua hæc est fabula?*
Eò redigis me, vt quid egerim, egomet nesciam.
Eho tu, emín' ego te? DO: *emisti.* PY: *iube mihi denuò*
Respondeat. PH. *roga.* PY: *venistin' hodie ad nos? negat.*
At ille alter venit annos natus sedecim:
Quem secum adduxit Parmeno. P: *agedum, hoc mihi expedi:*
Primùm vnde habes istam, quam habès, vestem? taces?
Monstrum hominis, non dicturus? DO: *venit Chærea.*
PH. *Fratérne?* DO. *ita est.* PH: *quandò?* DO. *hodie.* PH. *quàmdudum?* DO. *modò.*
PH. *Qui cum?* DO. *cum Parmenone.* PH. *noráſne eum prius?*
DO: *Non nec quis esset, vnquam audieram dicier.*
PH: *Vndè igitur, meum fratrem esse, sciebas?* DO: *Parmeno*
Dicebat eum esse: is dedit hanc mihi vestem. PH: *occidi.*
DO. *Meam ipsè induit: pòst vnà ambo abierunt foras.*
PY: *Iam satis credis sobriam esse me, & nihil mentitam tibi?*
Iam satis certum est virginem vitiatam esse? PH: *age nunc bellua,*
Credis huic quod dicat? PY: *quid isti credam? res ipsa indicat.*
PH: *Concede istuc paululum, audin'? etiam paululum:*
sat est.

Disc

Dic dum hoc rursum, chareán' tuam vestem detraxit tibi?
D O. factum. P. & ea est indutus? D. factum. P. & pro te huc deductu' est? D O. ita.
P. Iupiter magne, ô scelestum, atque audacem hominem. P Y. va mihi.
Etiam nunc non credis indignis nos irrisas modis?
PH. Mirum ni tu credas quod iste dicat. quid agam, nescio.
Heus, tu, negato rursum, possúmne ego hodie ex te exsculpere
Verum? vidistin' fratrem Chaream? D O. non. P H. non potest sine.
Malo fateri, video. sequere me hac. modò ait, modò negat.
Ora me. D O. obsecro te verò Phadria. PH. i intro. D O. hoi, hei.
P. Alio pacto honestè quomodo hinc nunc abeam, nescio:
Actum est siquidem. tu me hic etiam nebulo ludificabere.
P Y. Parmenonis tam scio esse hanc technam, quàm me viuere.
D O. Sic est. P Y. inueniam hodie, parem vbi pol referam gratiam.
Sed nunc quid faciendum censes Dorias? D O. de istac rogas
Virgine P Y. ita: vtrum taceámne, an prædicem? D O. tu pol si sapis.

Quod

Quod scis, nescis, neque de eunucho, neque de vitio virginis.
Hac re & omni turba euolues te, & illi gratū feceris.
Id modò dic, abisse Dorum. PY. *ita faciam.* DO. *sed videon' Chremem?*
Thais iam aderit. PY. *quid ita?* DO. *quia cum inde abeo, iam nunc inceperat*
Turba inter eos. PY. *aufer aurum hoc: ego scibo ex hoc quid fiet.*

ACTVS IIII. SCENA V.

ARGVMENTVM.

A cœna militis vino semigrauis egreditur Chremes adolescēs: in cuius persona Terentius exprimit egregiè temulentorum cōsuetudinem, qui priorū memores, in præsentibus titubant.

Iambici Octonarij Acatalectici.

CHREMES, PYTHIAS.

AT, at, data hercle verba mihi sunt: vicit vinum quod bibi.
Ac dum accubabam, quàm videbar mihi esse pulchrè sobrius!
Postquàm surrexi, neque pes, neque mens satis suum officium facit.
PY. *Chreme.* C. *quis est? ehem Pythia: vah quantò nunc formosior*
Videre, quàm dudum? PY. *certè quidem tu pol multò alacrior.*

Verbum

CH. *Verbum hercle verum hoc est:* SINE *Cerere & Libero friget Venus.*

Sed Thais multò antè venit? PY. *anne abijt iam à milite?*

CH. *Iam dudum ætatem: lites sunt inter eos factæ maxumæ.*

PY. *Nihil dixit tum, vt sequerere sese?* C. *nihil, nisi obiēs mihi innuit.*

PY. *Eho, nónne id sat erat?* C. *at nesciebam id dicere illam, nisi quia*

Correxit miles quod intellexi minus: nam me extrusit foras.

Sed eccam ipsam video: miror, vbi huic ego anteuerterim.

ACTVS IIII. SCENA VI.

ARGVMENTVM.

Colloquuntur Thais & Chremes: cōtra militem se muniunt, quem venturum putant, vt virginem eripiat. Timidior hîc Chremes inducitur, quàm Thais.

Octonarij. Miscuit autem more suo Trochaicos Iambicū Est & dimeter vnus.

THAIS, CHREMES, PYTHIAS.

CRedo equidem illum iam affuturum esse, illam vt eripiat: sine

Veniat: atqui si illam digito attigerit vno, oculi illic

Effodientur. vsque ego illū ferre possum ineptias,

Et magnificas verba, verba dū sint: verū enim si ad re

Conf

Conferentur, vapulabit.

CH. *Thau, ego iam dudum hîc adsum.* T. *ô mi Chreme, te ipsum expectabam:*

Scin' tu turbam hanc propter te esse factám? & adeò ad te attinere hanc

omnem rem? C. *ad me? qui? quasi istuc.* T. *quia dum tibi sororem studeo*

Reddere, & restituere, hæc atque huiusmodi sum multa passa.

CH. *Vbi ea est?* T. *domi apud me* C. *ehem.* T. *quid est?*

Educta ita, vti téque, illáque dignum est. C. *quid aìs?* T. *id quod res est.*

Hanc tibi dono do, neque repeto pro illa abs te quidquam pretij.

CH. *Et habetur, & refertur à me Thaïs tibi, ita vti merita es,*

Gratia. TH. *at enim caue, ne priùs, quàm hanc à me accipias, amittas*

Chreme: nam hæc ea est, quam miles à me vi nunc venit ereptum.

Abi tu, cistellam Pythias domo effer cum monumentis.

CH. *Viden' tu illum Thaïs?* PY. *vbi sita est?* TH. *in risco, odiosa cessas?*

CH. *Militem secum ad te quantas copias adducere?*

At at. TH. *num formidolosus obsecro es mi homo?* CH. *apagesis,*

Ego formidolosus? nemo est hominum, qui viuat, minus.

TH. *Atque ita opu' est.* CH. *au, metuo, qualem tu me esse hominem existumes.*

TH. *Imò hoc cogitato: qui cum res tibi est, peregrinus est,*

Minu' potens quàm tu, minu' notus, amicorum hic habens minus.

CH. *Scio istuc: sed tu quod cauere possis, stultum admittere est.*

Malo ego nos prospicere, quàm hunc vlcisci accepta iniuria.

Abi tu, atque ostium obsera intus, ego dum hinc transcurro ad forum:

Volo ego adesse hîc aduocatos nobis in turba hac. TH. *mane.*

CH. *Melius est.* TH. *mane.* CH. *omitte, iam adero.* TH. *nihil opus est istis chreme:*

Hoc dic modò, sororem illam tuam esse, & te paruam virginem

Amisisse, nunc cognosse: signa ostende. PY. *adsunt.* TH. *cape:*

Si vim faciet, in ius ducito hominem: intellextin'? C. *probè.*

TH. *Fac, animo hac præsenti dicas.* C. *faciam.* TH. *attolle pallium.*

Perij: huic ipsi opus patrono est, quem defensorem paro.

ACTVS IIII. SCENA VII.

ARGVMENTVM.

Inepti militis vanitatem optimè hîc exprimit Terentius, cum furenti similis ad amicam, tanquam ad hostilem pergit exercitum.

Tetrameti i partim Iambici Acatalectici, partim Trochaici Catalectici.

THRASO, GNATHO, SANGA, CHREMES, THAIS.

Hanccine ego vt contumeliam tam insignem in me accipiam Gnatho?

Mori me satius est. Simalio, Donax, Syrisce, sequimini.

Primùm adeis expugnabo. GN. *rectè* THR. *virginem eripiam.* GN. *probè.*

THR. *Malè multabo ipsam.* GN. *pulchrè.* THR. *in medium huc agmen cum vecli Donax,*

Tu Simalio in sinistrum cornu: tu Syrisce in dexterum.

Cedò alios: vbi centurio est Sanga, & manipulus furum? S. *eccum adest.*

THR. *Quid ignaue? peniculón' pugnare, qui istum huc portes, cogitas?*

S. *Egóne? imperatoris virtutem noueram, & vim militum:*

Sine sanguine hoc fieri non posse: qui abstergerem vulnera.

THR. *Vbi alij? S. qui malum, alij? solus Sannio seruat domum.*

THR *Tu hosce instrue: hic ego ero post principia: inde omnibus signum dabo.*

G. *Illuc est sapere: vt hosce instruxit, ipsus sibi cauit loco.*

THR *Idem hocce Pyrrus factitauit:* C. *viden' tu Thais quam hic rem agit?*

Nimirum consilium illud rectum est de occludendis ædibus.

TH. *Sanè quòd tibi nunc vir videatur esse, hic nebulo magnus est:*

Ne metuas. THR. *quid videtur?* G. *fundam tibi nunc nimis vellem dari,*

Vt tu illos procul hinc ex occulto cæderes: facerent fugam.

THR. *Sed eccam Thaidem ipsam video.* G. *quam mox irruimus?* THR. *mane.*

Omnia prius experiri consilio, quàm armis sapientem decet.

Qui scis, an, quæ iubeam, sine vi faciat? G. *Dij, vostram fidem,*

Quanti est sapere? nunquam accedo ad te, quin abs te abeam doctior.

THR. *Thais, primùm hoc mihi responde: cùm tibi do istam virginem,*

Dixtin' hos mihi dies soli dare te? TH. *quid tū posteà?*

THR. *rogitas?*

Quæ mihi ante oculos amatorē coràm adduxisti tuum?

Quid

Quid cum illo agas? & cum eo clàm subduxisti te mihi?

VH. *Libuit,* THR. *Pamphilam ergo huc redde, nisi vi mauis eripi.*

CH. *Tibi illam reddat? aut tu eam tangas? omnium.* GN. *ah, quid ais? tace.*

CH. *Quid tu tibi vis?* THR. *ego non tangam meam?* CH. *tuam autem furcifer?*

GN. *Caue sis: nescis cui maledicas nunc viro.* CH. *non tu hinc abis?*

Scin' tu, vt tibi res se habeat? si quidquam hodie hîc turbæ cœperis,

Faciam, huius loci, dieique, meique semper memineris.

GN. *Miseret tui me, qui hunc tantum hominem facias inimicum tibi.*

CH. *Diminuam ego caput tuũ hodie, nisi abis.* GN. *ain' verò canis?*

Siccine agis? THR. *quis tu es homo? quid tibi vis? quid cum illa rei tibi est?*

CH. *Scies. principio eam esse dico liberam.* THR. *hem.* CH. *ciuem Atticam.* THR. *hui.*

CH. *Meam sororem.* THR. *os durum.* CH. *miles, nunc adeò edico tibi,*

Ne vim facias vllam in illam. Thais, ego eo ad Sophronam

Nutricem, vt eam adducam, & signa ostendam hæc. THR. *tun' me prohibeas,*

Meam ne tangam? CH. *prohibeo inquam.* GN. *audin' tu? hic furti se alligat.*

CH. *Satin' hoc est tibi?* THR. *hoc idem tu ah?* THA. *quare, qui respondeat.*

THR. *quid nunc agimus?* GN. *quin redeamus: iam hæc tibi aderit supplicans*

Vltrò. TH. *credin'?* GN. *imò certè: noui ingenium mulierum:*

Nolunt, vbi velis: vbi nolis, cupiunt vltrò. THR. *bene putas.*

GN. *Iam dimitto exercitum?* THR. *vbi vis.* GN. *Sanga ita vti fortes decet*

Milites, domique, focique fac vicißim vt memineris.

SAN. *Iamdudum est animus in patinis.* GN. *frugi es.*

THR. *Vos me hâc sequimini.*

ACTVS V. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Ex Pythia ancilla Thais à Chærea vitiatam cognoscit Pamphilam.

Senarij.

THAIS' PYTHIAS.

PErgin' scelesta mecum perplexè loqui?
Scio: nescio: abiit: audiui: ego non affui.
Non tu istuc mihi dictura apertè es, quidquid est?
Virgo conscissa veste lacrumans obticet:
Eunuchus abijt, quamobrem? quid factum est? taces?
PY. *Quid tibi ego dicam misera, illum eunuchum negant.*

Fuisse

Fuisse. TH. *quis fuit igitur?* PY. *iste Charea.*
TH. *Qui Charea?* PY. *iste ephebus frater Phædriæ.*
TH. *Quid ais venefica?* PY. *atque certò comperi.*
TH. *Quid is obsecro ad nos, quamobrem adductus est?*
PY. *nescio,*
Nisi amasse credo Pamphilam. T. *hem misera occidi,*
Infelix, si quidem tu istac vera prædicas.
Num id lacrumat virgo? PY. *id opinor.* T. *quid ais sacrilega?*
Istuccine interminata sum hinc abiens tibi?
PY. *Quid facerem? ita vt tu iusti, soli credita est.*
TH. *Scelesta, ouem lupo commisti dispudet,*
Sic mihi data esse verba, quid hominis illic est?
PY. *Hera mea tace, obsecro, saluæ sumus: hominem*
Habemus ipsum. T. *vbi is est?* P. *hem ad sinistram, non vides?*
En. T. *video.* PY. *comprehendi iube, quantum potest.*
TH. *Quid illi facies stulta?* PY. *quid faciam, rogas?*
Vide amabò, si non, cùm aspicias, os impudens
Videtur. TH. *non.* PY. *tum quæ eius confidentia est.*

ACTVS V. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Thais cum Chærea contendit ob vitiatam Pamphilam: deinde condonat noxam petenti vxorem, quam vitiauerat.

Senarij.

CHAEREA, THAIS, PYTHIAS.

Apud Antiphonem vterque, mater, & pater,
Quasi dedita opera, domi erant, vt nullo modo
Introire possem, quin viderent me. interim
Dum ante ostium, sto, notus mihi quidam obuiam
Venit. vbi vidi, ego me in pedes, quantum queo,
In angiportum quoddam desertum, inde item
In aliud, inde in aliud: ita miserrimus
Fui fugitando, ne quis me cognosceret.
Sed est ne hæc Thais, quam video? ipsa est, hæreo.
Ah, quid faciam? quid mea autem? quid faciet mihi?
TH. *Adeamus. bone vir Dore, salue: dic mihi,*
Aufugistin'? CH. *hera factū.* TH. *satin' id tibi places?*
CH. *Non.* TH. *credín' te impunè abiturum?* CH. *vnam hanc noxiam*
Mitte: si aliam vnquam admisero vllam, occidito.
TH. *Num meam sæuitiam veritus es?* CH. *non.* T. *quid igitur?*
CH. *Hanc metui, ne me criminaretur tibi.*
TH. *Quid feceras?* CH. *paululum quiddam:* PY. *eho, paululum impudens?*

An

An paululum esse hoc tibi videtur, virginem
Vitiare ciuem? CH. conseruam esse credidi.
PY. *Conseruam? vix me contineo, quin inuolem in*
Capillum: monstrum, etiam vltrò derisum aduenit.
TH. *Abi hinc insana* PY. *quid ita verò? debeam,*
Credo, isti quidquam furcifero, si id fecerim;
Præsertim cùm se seruum fateatur tuum.
TH. *Missa hæc faciamus non te dignum Chærea*
Fecisti. nam si ego digna hac contumelia
Sum maximè, at tu indignus, qui faceres tamen.
Neque edepol, quid nunc consilij capiam scio,
De virgine istac: ita conturbasti mihi
Rationes omnes, vt eam non possim suis,
Ita vt æquum fuerat, atque vt studui, tradere, vt
Solidum parerem hoc mihi beneficium Chærea.
CH. *At nunc dehinc spero æternam inter nos gratiam*
Fore Thaïs, sæpe ex huiusmodi re quapiam, &
Malo ex principio magna familiaritas
Conflata est. quid, si hoc quispiam voluit deus?
TH. *Equidem pol in eam partem accipióque & volo,*
CH. *Imò ita quæso. vnum hoc scito, contumeliæ*
Non me fecisse causa, sed amoris. TH. *scio,*
Et pol propterea magis nunc ignosco tibi.
Non adeò inhumano ingenio sum Chærea,
Neque tam imperita, vt, quid amor valeat, nesciam.
CH. *Te quoque iam Thais, ita me dij bene ament, amo.*

PY. *Tum pol ab isto tibi hera cauendum intelligo.*
CH. *Non ausim.* PY. *nihil tibi quidquam credo.* TH. *desinas.*
CH. *Ego me tua commendo & committo fidei.*
Nunc ego te in hac re mihi oro vt adiutrix sies.
Te mihi patronam cupio Thais: te obsecro:
Emoriar, si non hanc vxorem duxero.
TH. *Tamen si pater.* CH. *quid? ah volet, certò scio.*
Ciuis modò hæc sit. TH. *paululum opperirier*
Si is, iam frater ipse hîc aderit virginis:
Nutricem accersitum iit, quæ illam aluit paruolam:
In cognoscendo tute ipse aderis Chærea.
CH. *Ego verò maneo.* TH. *visne interea, dum is venit,*
Domi opperiamur potius, quam hîc antè ostium?
CH. *Imò percupio.* P. *quam tu rem actura obsecro es?*
TH. *Nam quid ita?* P. *rogitas? hunc tu in ædes cogitas*
Recipere posthac? TH. *cur non?* P. *crede hoc meæ fidei.*
Dabit hic aliquam pugnam denuò. TH. *au, tace obsecro.*
PY. *Parùm perspexisse eius videre audaciam.*
CH. *Non faciam Pythia.* P. *non pol credo, Chærea,*
Nisi si commissum non erit. C. *quin Pythias*
Tu me seruato. P. *neque pol seruandum tibi*
Quidquam dare ausim, neque te seruare. apage te.
TH. *Optimè adest ipse frater.* C. *perij hercle: obsecro*
Abeamus intrò Thais: nolo, ne in via
Cum hac veste videat. TH. *quamobrem tandem? an quia pudet?*

CH

CH. *Idipsum.* P. *idipsum? virgo verò.* T. *i præ, sequar.*
Tu istic mane, vt Chremem introducas, Pythias.

ACTVS V. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Pythias secum cogitat quo dolo Parmenonem vlcisci posit.

Senarij omnes.

PYTHIAS, CHREMES, SOPHRONA.

Quid? quid venire in mentem nunc posit mihi?
Quidnam, qui referam illi sacrilego gratiam,
Qui hunc suppo suit nobis? C. *moue verò ocius*
Te nutrix. S. *moueo.* C. *video: sed nihil promoues.*
PY. *Iámne ostendisti signa nutrici?* C. *omnia.*
PY. *Amabò, quid ait? cognoscítne?* C. *ac memoriter.*
PY. *Bene ædepol narras: nam illi faueo virgini.*
Ite intrò: iamdudum hera vos expectat domi.
Virum bonum eccum Parmenonem incedere
Video: vide, vt otiosus sit, si diis placet.
Spero me habere, qui hunc meo excruciem modo.
Ibo intrò, de cognitione vt certum sciam:
Pòst exibo, atque hunc perterrebo sacrilegum.

ACTVS

ACTVS V. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Gloriatur Parmeno, quòd Chæream pro eo eunucho ad Thaidem deduxerit: meretricum sordes commemorat: quam rem iniquo fert animo Pythias.

Senarii.

PARMENO, PYTHIAS.

Reuiso, quidnam Charea hîc rerum gerat.
Quòd si astu rem tractauit, dij vostram fidem,
Quantam, & quam veram laudem capiet Parmeno?
Nam vt omittam, quod ei amorem difficillimum, &
Charissimum ab meretrice auara: virginem
Quàm amabat, eam confeci sine molestia,
Sine sumptu, sine dispendio: tum hoc alterum,
Id verò est, quod ego mihi puto palmarium,
Me reperisse, quomodo adolescentulus
Meretricum ingenia & mores posset noscere,
Maturè vt cùm cognorit, perpetuò oderit.
Quæ dum foris sunt nihil videtur mundius,
Nec magis compositum quidquam, nec magis elegãs:
Quæ, cum amatore suo, cùm cœnant, liguriunt.
Harum videre ingluuiem, sordes, inopiam,
Quàm inhonestæ solæ sint domi, atque auidæ cibi,
Quo pacto ex iure hesterno panem atrum vorent:
Nosse omnia hæc, salus est adolescentulis.
PY. *Ego pol te pro istis dictis & factis, scelus,*
Vlciscar, vt ne impunè in nos illuseris.

ACTVS

ACTVS V. SCENA V.

ARGVMENTVM.

Parmenonem terret Pythias, confingens intus colligatum à Chremete Chæream, propter illatum Pamphilæ vitium.

Trochaici, Tetrametri Catalectici.

PYTHIAS, PARMENO.

PRò deûm fidem, facinus fœdum. ô infœlicem adolescentulum,
O scelestum Parmenonem, qui istum huc adduxit. PA. *quid est?*
PY. *Miseret me: itaque, vt ne viderem misera huc effugi foras.*
Quæ futura exempla dicunt in eum indigna? PA. *Iupiter,*
Quæ illæc turba est? númnam ego perij? adibo. quid istuc Pythias?
Quid ais? in quem exempla fient? PY. *rogitas audacissimè?*
Perdidisti istum, quem adduxti pro eunucho, adolescentulum,
Dum studes dare verba nobis. PA. *quid ita? aut quid factum est? cedò.*
PY. *Dicam. virginem istam, Thaidi hodie quæ dono data est,*
Scin' eam hinc ciuem esse? & eius fratrem adprimè nobilem?

PA. *Nescio.* PY. *atqui sic inuenta est; eam iste vitiauit miser.*

Ille vbi id resciuit factum frater violentissimus.

PA. *Quidnam fecit?* PY. *colligauit primùm eum miseris modis.*

PA. *Colligauit? hem.* PY. *atque equidem orante, vt ne id faceret, Thaide.*

PA. *quid ais?* PY. *nunc minatur porrò sese, id, quod mœchis solet:*

Quod ego nunquam vidi fieri, neque velim. PA. *qua audacia*

Tantum facinus audet? PY. *quid ita tantum?* PA. *an non hoc maxumum est?*

Quis homo pro mœcho vnquam vidit in domo meretricia

Deprendi quemquam? PY. *nescio.* PA. *at ne hoc nesciatis Pythias.*

Dico edico vobis, nostrum esse illum herilem filium. PY. *hem,*

Obsecro an is est? PA. *ne quam in illum Thais vim fieri sinat.*

Atque adeò autem cur non egomet intrò eo? PY. *vide Parmeno*

Quid agas, ne neque illi prosis, & tu pereas: nam hi putant,

Quidquid factum est, ex te esse ortum. PA. *quid igitur faciam miser?*

Quíduæ incipiam? ecce autem video rure redeuntem senem.

Dicam huic, an non? dicam hercle: etsi mihi magnum malum

Scio paratum: sed necesse est, huic vt subueniat. PY. *sapis.*

Ego abeo intrò: tu isti narrato rẽ ordine, vt factum siet.

ACTVS V. SCENA VI.

ARGVMENTVM.

A villa otioso & quieto redit ad vrbẽ animo hic senex: neque enim mores suorum clamitat, neque mali quippiam suspicatur: sed rusculo suo gratias agit, cuius beneficio ignorat, quid in vrbe agant filij: quorum amores & facta nunc demum cognoscit ex Parmenone.

Senarij.

LACHES, PARMENO.

Ex meo propinquo rure hoc capio commodi:
Neque agri, neque vrbis odium me vnquam percipit.
Vbi satias cœpit fieri, commuto locum.
Sed estne ille noster Parmeno? & certè ipsus est.
Quem præstolare Parmeno hîc ante ostium?
PA. *Quis homo est? hem, saluum te aduenire here gaudeo.*
LA. *Quem præstolare?* P. *perij: lingua hæret metu.* L. *hem,*
Quid est, quod trepidas? satin' ne salua, dic mihi.
PA. *Here, primùm te arbitrari id, quod res est, velim:*

Quidquid huius factum est, culpa non factum est mea.
LA. *Quid?* PA. *rectè sanè interrogasti oportuit*
Rem prænarrasse me. emit quendam Phædria
Eunuchum, quem dono huic daret. LA. *cui?* PA. *Thaidi,*
LA. *Emit? perij hercle. quanti?* PA. *viginti minis.*
LA. *Actum est.* PA. *tum quandam fidicinam amat hic Chærea.*
LA. *Hem, quid, amat? an scit iam ille, quid meretrix siet?*
An in astu venit? aliud ex alio malum.
PA. *Here, ne me spectes: me impulsore hæc non facit.*
LA. *Omitte de te dicere. ego te furcifer,*
Si viuo, sed istuc, quidquid est, primùm expedi.
PA. *Is pro illo eunucho ad Thaidem hanc deductus est.*
LA. *Pro eunuchon'?* PA. *sic est. hunc pro mœcho posteà*
Comprehendêre intus, & constrinxêre. LA. *occidi.*
PA. *Audaciam meretricum specta.* LA. *nunquid est*
Aliud mali, damnúe, quod non dixeris,
Reliquum? P. *tantum est.* LA. *cessón' huc intrò irrumpere?*
PA. *Non dubium est, quin mihi magnum ex hac re sit malum,*
Nisi, quia necesse fuit hoc facere, id gaudeo,
Propter me hisce aliquid esse euenturum mali:
Nam iam diu aliquam causam quærebat senex,
Quamobrem insigne aliquid faceret iis: nunc reperit.

ACTVS V. SCENA VII.

ARGVMENTVM.

Pythias egrediens irridet Parmenonem plus satis credulum: simul populum docet, quid intus egerit senex.

Iambici Octonarij Catalectici.

PYTHIAS, PARMENO.

NVnquam edepol quidquam iamdiu, quod magis vellem euenire,
Mihi euenit, quàm quod modò senex intrò ad nos venit errans.
Mihi solæ ridiculo fuit, quæ, quid timeret, sciebam.
PA. *Quid hoc autem est?* PY. *nunc id prodeo, vt conueniam Parmenonem.*
Sed vbi obsecro est? PA. *mén' quærit hæc?* PY. *atque eccum video: adibo.*
PA. *Quid est inepta? quid tibi vis? quid rides? pergin'?* PY. *perij.*
Defessa iam sum misera te ridendo. PA. *quid ita?* PY. *rogitas?*
Nunquam edepol hominem stultiorem vidi, nec videbo. ah,
Non possum satis narrare, quos ludos præbueris intus.
At etiam primò callidum, & disertum credidi hominem.
Quid? illicóne credere ea, quæ dixi, oportuit te?
An pœnitebat flagitij, te auctore quod fecisset
Adolescens, ni miserum insuper etiam patri indicares?
Nam quid illi credis animi tum fuisse, vbi vestẽ vidit

illam

Illam esse eum indutum pater? quid? iam scis te perüsse?

PA. *Ehem, quid dixti pessuma? an mentita es? etiam rides?*

Itan' lepidum tibi visum est scelus, nos irridere? PY. *nimium.*

PA. *Siquidem istuc impunè habueris.* PY. *verum.* PAR. *reddam hercle.* PY. *credo:*

Sed in diem istuc, Parmeno est fortasse, quod minitare

Tu iam pendebis, qui stultum adolescentulum nobilita

Flagitüs, & eundem indicas: vterque in te exempla edent.

PA. *Nullus sum.* PY. *hic pro illo munere tibi honos est habitus: abeo.*

PA. *Egomet meo indicio miser, quasi sorex, hodie perü.*

ACTVS V. SCENA VIII.

ARGVMENTVM.

Statuit hic miles vltrò se dedere Thaidi, Herculis exemplo, qui Omphalæ seruiuit in lanificio, pro claua & leonis tegmine, acceptis ab ea calatho & colo.

Trochaici.

GNATHO, THRASO.

Q*Vid nunc? qua spe, aut quo consilio huc imus? quid inceptas Thraso?*

TH. *Egóne? vt Thaidi me dedam, & faciam quod iubeat.* GN. *quid est?*

TH. Q

TH: *Quî minus huic, quàm Hercules seruiuit Omphale?* GN. *exemplum placet.*
Vtinam tibi commitigari videam sandalio caput.
Sed quid? fores crepuêre ab ea. quid autem hoc est mali?
Hunc ego nunquam videram etiam. quidnam properans hinc prosilijt?

ACTVS V. SCENA IX.

ARGVMENTVM.

Qui aliàs gaudebat à se vitiatam puellam Chęrea, eandem quòd permissu sit parentis habiturus vxorem, nunc exultat. Et in partem amoris recipitur à Thaide miles Thraso.

Tetrametri partim Iambici Acatalectici, partim Trochaici Catalectici.

CHAEREA, PARMENO, PHAEDRIA, GNATHO, THRASO.

O Populares, ecquis me viuit hodie fortunatior?
Nemo hercle quisquam: nam in me planè dij potestatem suam
Omnem ostendêre, cui tam subitò tot congruerint commoda.
PA. *Quid hîc lætus est?* CH. *ô Parmeno, ô mearum voluptatum omnium*
Inuentor, inceptor, perfector, scin' me in quibus sim gaudijs?
Scis Pamphilam meam inuentam ciuem? PA. *audiui* C. *scis sponsam mihi?*

PA. *Bene, ita me dij ament, factum.* GN. *audin' tu il-*
lum, quid ait? C. *tum autem Phædria,*
Meo fratri, gaudeo amorem esse omnem in tranquillo
vna est domus:
Thais patri se commendauit in clientelam & fidem
Nobis dedit se. P. *fratris igitur Thais tota est.* CH.
scilicet.
P. *Iam hoc aliud est, quod gaudeamus: miles pellitur*
foras.
CH. *Tum tu, frater, vbi vbi est, fac quamprimum hæc*
audiat. A. *visam domum.*
T. *Nunquid Gnatho dubitas, quin ego nunc perpetuò*
perierim? GN *sine*
Dubio opinor. CH. *quid commemorem primum, aut*
quem laudem maxume?
Illum, qui mihi dedit consilium vt facerem, an me, qui
id ausu' sim,
Incipere? an fortunam collaudem, quæ gubernatrix
fuit,
Quæ tot res, tantas, tam opportunè in vnum conclusit
diem? an
Mei patris festiuitatem, & facilitatem? ô Iupiter
Serua obsecro hæc nobis bona. PH. *Dij vostram fidem*
incredibilia
Parmeno modò quæ narrauit. sed vbi est frater? C. *præ-*
sto est. PH. *gaudeo.*
C. *Satis credo. nihil est Thaide hac frater tua dignius*
Quod ametur: ita nostra est omni fautrix familiæ. PH.
hui, mihi

Illam

Illam laudas? T. perij, quantò spei est minus, tantò magis amo.
Obsecro Gnatho in te spes est. GN. quid vis faciam? T perfice hoc
Precibus, pretio, vt haream aliqua in parte tandē apud Thaidem.
GN. Difficile est. T. si quid conlibuit, noui te hoc si effeceris,
Quoduis donum, & præmium à me optato, id optatum feres.
GN. Itáne? T. sic erit, GN. hoc si efficio, postulo vt mihi tua domus
Te præsente, absente pateat, inuocato vt sit locus
Semper. TH. do fidem ita futurum. GN. accingar. PH. quem hic ego audio?
O Thraso. T. saluete. PH. tu fortasse, quæ facta hic siet,
Nescis. T. scio. PH. cur ergo in his te ego conspicor regionibus?
T. Vobis fretus. PHAE. scis quàm fretus? miles edico tibi.
Si in platea hac te offendero pòst vnquam, quod dicas mihi,
Alium quærebam, iter hâc habui: perijsti. GN. eia haud sic decet.
P. Dictum est. GN. non cognosco vostrum tam superbum. PH. sic erit.
GN. Prius audite paucis: quod cùm dixero, si placuerit,
Facitote. PH. audiamus. GN. tu concede paulum istuc Thraso.

Principiò, ego vos credere ambos hoc mihi vehementer velim,
Me, huius quidquid facio, id facere maxumè causa mea
Verùm idem si vobis prodest, vos non facere inscitia est.
PH. *Quid id est?* GN. *militem rivalem ego recipiendum censeo.* PH. *hem,*
Recipiendum? GN. *cogita modò: tu hercle cum illa Phædria*
Et libenter viuis, etenim bene libenter victitas,
Et quod des paulum, & necesse est multum accipere Thaidem.
Vt tuo amori suppeditare possit sine sumptu tuo, ad
Omnia hæc magis opportunus, nec magis ex vsu tuo
Nemo est. principiò & habet quod det, & dat nemo largius:
Fatuus est, insulsus, tardus, stertit, noctésque, & dies:
Neque tu istum metuas ne amet mulier: pellas facilè, vbi velis.
PH. *Quid agimus?* GN. *præterea hoc etiam, quod ego vel primum puto,*
Accipit hominem nemo melius prorsus; neque prolixius.
PH. *Mirum, ni illoc homine quoquo pacto opus est.*
C. *idem arbitror.*
GN: *Rectè facitis. vnum etiam hoc vos oro, vt me in vostrum gregem*
Recipiatis: satis diu hoc iam saxū voluo. PH. *recipimus*

CH. *A*

CH. *Ac libenter.* G. *at ego pro istoc Phadria, & tu Chærea,*
Hunc comedendum & bibendum vobis prabeo. CH. *placet,*
P. *Dignus est.* G. *Thraso, vbi vis, accede.* T. *obsecro te, quid agimus?*
G. *Quid isti te ignorabant: postquam eis mores ostendi tuos,*
Et collaudaui secundum facta & virtutes tuas,
Impetraui. T. *bene fecisti, gratiam habeo maxumam.*
Nunquam etiam fui vsquam, quin me omnes amarent plurimùm.
GN. *Dixin' ego vobis, in hoc esse Atticam eloquentiam?*
PH. *Nihil præter promissum est. ite hàc. vos valete, & plaudite.*

FINIS EVNVCHI.

IN HEAVTONTIMORVMENON TERENTII,

ARGVMENTVM.

CHREMES Sostratæ vxori grauidæ præceperat, si puellã pareret, vt eam statim interficeret. fuit hæc immanitas in veterum moribus, vt cùm fera nulla sit, quæ fœtus suos non diligat, ipsi, quos alere nollent liberos, eos recens natos aut interficere, aut exponere fas putarent. Sostrata puellã enixa, (vt est maternus semper animus

clementior) vitā ei adimere nō ſuſtinuit:ſed pauperculæ cuidā ani Corinthiæ, Philteræ nomine, exponendam dedit:etiámque,muliebri quadā ſuperſtitione,annulum de digito detractū ſuo, iuſſit,vt vna cum puella exponeret,id, quod tū ſtultè factùm videri poterat,poſtea puellæ ſaluti fuit. eius enim annuli ope tandē agnita eſt à ſuis,anus acceptam puellā, Antiphilā nominat, educáttque vt ſuam,eam,cùm adoleuiſſet, anúſque illius filia putaretur,Menedemi filius,Clinia perditè amare cœpit; propè iam vt pro vxore haberet.quod vbi reſciuit pater,ita violenter tulit,vt filium,aſſiduitate iurgandi, clàm militatū in Aſiam abire coēgerit. tum vero qui filij amorē iniquo animo tulerat, multò iniquiore eiuſdem abſentiam ferre cœpit. itaque vt de ſe ſupplicium abſenti filio daret,qui eum ſæuitia ſua exegiſſet ex ædibus,ædes, ſuppellectilem, familiam vendit,præter,qui ſerui ad opus ruri faciūdum vtiles erant:ingentémque ſibi agrum comparat,vbi à prima luce ad noctem non ſeruos modò exerceret,verùm etiam, homo ſexagenarius, ſenectutę miſeris modis excruciaret ſuā,profecto Clinia,Philtere,quæ,vt dixi, Antiphile putabatur mater,extremū vitę diem morte confecit.Clinia, cū iam menſes tres abfuiſſet, amicæ deſiderio reuerſus, nō auſus eſt patri ſe in conſpectum dare, antiquàm illius aſperitatē veritus:ſed ad Clitiphonem,Chremetis filiū,diuertit: qui cū magna ipſi à puero familiaritas interceſſerat.Clitipho,ſodalis reditu lætus,Syrū & Dromonem ſeruos(iam autem aduesperaſcebat)in vrbē, ad accerſendam Antiphilā, mittit. expoſuerat eo ipſo die Menedemus Chremeti,quāto ſibi deſiderio eſſet filius: parùm vt abfuerit,quin Chremes,

cùm

cùm primũ de reditu Clinię accepit,mitteret,quì ei nunciarent. continuit tamẽ se in diem posterũ, quod ita magis è re illius fore cẽseret. Syrus,summa seruus & audacia,& astutia, qui Antiphilã tãtum accersere iussus esset , etiam Bacchidẽ adduxit,erat hæc meretrix procax, potens,sumptuosa, nobilis,cuiˀse amore haud ita pridẽ irretierat Clitipho. quo autem res Chremetẽ lateret , hoc cõsilium capiunt, vt Bacchidẽ quidem amicam Cliniæ,Antiphilam verò vnã de illius ancillis esse simularẽt.postridie mane Chremes ad Menedemũ diluculo proficiscitur, & rediisse Cliniã nunciat. ille gaudio amens,filium,iamiã videre,iamiã amplecti,iam ã ei se,suáque omnia permittere cupiebat.at Chremes,caue,inquit,faxis:istoc enim modo & te,& eum,& rẽ vnà perdideris tuã. simul ei ostendit,quot incõmoda capturus sit,si iam molli esse se,támque infracto animo ostẽderit. Clinię amicam(eam enim Bacchidẽ existimabat)nõ iam pauperculã esse,aut paruo cõtentam,vt antea:sed sumptuosam,gemmis atque auro collucentẽ,cum familia numerosissima,vna,inquit,mihi nox tantum non paupertatẽ attulit:nedum tu te censeas oneri ferundo fore , si te illi perpetuò sumptibus suppeditare oporteat:quin tu ita potius agito,humanè quidem & comiter excipito filiũ: istud tamen tam impotens illius desiderium occultũ habeto:tũ si ille,quod amicæ det,vt habeat, machinam aduersũ te aliquã struet,falli te fingito.ita & eũ cõmodius retinebis apud te,& sumptuũ facies minus. hęc Chremes,nesciˀ(vt sunt humana)oculatum foris esse se,cæcũ domi, interea enim meditabatur Syrus,decẽ minas, quas Bacchidi pollicitˀ erat dare,eas quomodo illi à Chremete ipso

conficeret.iámque inibi erat,cùm eum Chremes arreptū blādè cōpellat;hortatúrque, aliquam ad Menedemum fallaciā moliatur.iniecit in sermone Syrus mēdacium à se pro tempore confictum: anum Corinthiā,Antiphilæ (ita enim putabatur) matrem,mille drachmarū mutuò accepisse à Bacchide;ea mortua,puellā pro pecunia illa arrhaboni relictam dum hæc aguntur,annulū suum agnouit Sostrata,eiúsq; indicio, Antiphilam filiam suā esse cognouit gaudio exiliēs,omnem rem defert ad virum: qui,ea leniter obiurgata, repertā támē filiam ipse quoq; gauisus est. iam omnia in trāquillo erāt:absq; Bacchide fuisset. sed & illi quoquomodo decem excudēdæ erant argenti minæ, & periculū erat,ne aliqua eam Chremes filij amicam esse résciscceret. Ibi Syrus audax cōsiliū init; quomodo & vtrique seni rem vt erat,patefaceret; & cōmodè se etiam impedito negotio expediret. primum igitur Chremeti,Reperi, inquit quomodo argentū à Menedemo eripiā,dicemus ei, Bacchidē hāc tuiClitiphonis amicam esse,orabimúsque, vt eā domi suæ dies aliquot esse patiatur,téque id celatum velit. porrò Clinia filiæ tuæ quæ modò reperta est,formam sibi cōplacitam esse dicet,eámque petet vxorem. Quid tum? pecuniam, inquit,petet à patre suo,qui nouę nuptæ ornamēta coëmat, eam pecuniā numeraturus est Bacchidi. iam autem ad Menedemū,Syri hortatu,trāsierat Bacchis,& eò pōpam omnem suam traduxerat Chremes,primò non satis cōsilium illud probare:at illā certe,inquit Syrus;pecuniam,pro qua filia tua opposita erat pignori,quin dissoluas, facere honestè nō potes.Ego verò,īquit Chremes, & libenter quidē. Imo verò,inquit Syrus,datō eā

Clitiph

Clitiphoni,qui ad Bacchidē deferat.ita enim facilius credet Menedemus,eā illius esse. Sit ita sanè. numeratur à patre Clitiphoni pecunia, quam ad meretricem perferret;interea tota res detegitur. indignari Chremes,& fremere,& minitari se omnia atrocissima exēpla editurū tādem, cum prius Antiphilam Cliniæ collocasset, partim Menedemi, partim vxoris precibus delenitus, ignoscit. Clitipho se,relictis meretricijs amoribus, vxorē, ducturū pollicetur. Cùm autem cæterarum fabularum argumentum vno die contineri soleat,huius,non nisi biduo explicari potest.

FABVLÆ INTERLOCVTORES.

CHREMES,	senex.
MENEDEMVS,	senex.
CLITIPHO,	adolescens.
CLINIA,	adolescens.
SYRVS,	seruus.
DROMO,	seruus.
SOSTRATA,	matrona.
PHRIGIA,	ancilla.
BACCHIS,	meretrix.
ANTIPHILA,	Chremetis filia.

NVTRIX.

HEAVTONTI-
MORVMENOS
TERENTII.

GRAECA EST MENANDRV, ACTA LVdis Megalensib. L. Cornelio Lentulo, L. Valerio Flacco ædilib curulib. Egit Ambiuius Turpio Modos fecit Flaccus Claudi. Acta primum tibiis imparibus. Deinde duabus dextris. Acta etiam tertio, Ti. Sempronio, M. Iuuentio Coss.

C. SVLPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

Trimetri.

IN militiam proficisci gnatum Cliniam,
Amantem Antiphilam, compulit durus pater:
Animique sese angebat facti pœnitens.
Mox vt reuersus est, clam patre diuortitur
Ad Clitiphonem. is amabat scortum Bacchidem.
Cùm accerseret cupitam Antiphilam Clinia,
Vt eius Bacchis venit amica, ac seruolæ.
Habitum gerens Antiphila. factum id, quò patrem
Suum celaret Clitipho: hic technis Syri
Decem minas meretriculæ aufert a sene.
Antiphila Clitiphonis reperitur soror.
Hanc Clinia, aliam Clitipho vxorem accipit.

PROL

PROLOGVS.

Trimetri omnes.

E cui sit vostrûm mirum, cur parteis seni
Poeta dederit, quæ sunt adolescentium:
Id primũ dicã: deinde: quod veni, eloquar
Ex integra Græca, integram comœdiam
Hodie sunt acturus Heautontimorumenon:
Duplex quæ ex argumento facta est simplici.
Nouam esse ostendi, & quæ esset: nunc, qui scripserit,
Et cuia Græca sit, ni partem maxumam
Existimarem scire vostrum, id dicerem.
Nunc quã ob rem has parteis didicerim, paucis dabo.
Oratorem volui esse me, non prologum:
Vestrum iudicium fecit: me actorem dedit.
Sed hic actor tantùm poterit à facundia,
Quantùm ille potuit cogitare commodè,
Qui orationem hanc scripsit, quam dicturu' sum.
Nam quod rumores distulerunt maleuoli,
Multas contaminasse Græcas, dum facit
Paucas Latinas: factum hic esse id non negat:
Neque se id pigere: & deinde facturum autumat.
Habet bonorum exemplum: quo exemplo si bi
Licere id facere, quod illi fecerunt, putat.
Tum quod maleuolus vetus poeta dictitat,
Repentè ad studium hunc se applicasse musicum,
Amicum ingenio fretum, haud natura sua,
Arbitrium vestrum, vestra existimatio
Valebit. quam ob rem omneis vos oratos volo,

Ne plus iniquum poßit, quàm æquum oratio.
Facite, æqui sitis, date crescendi copiam,
Nouarum qui spectandi faciunt copiam
Sine vitijs: nē ille pro se dictum existumet,
Qui nuper fecit seruo currenti in via
Decesse populum. cur insano seruiat?
De illius peccatis plura dicet, cum dabit
Alias nouas, nisi finem maledictis facit.
Adeste æquo animo: date potestatem mihi,
Statariam agere vt liceat per silentium:
Ne semper seruos currens, iratus senex,
Edax parasitus, sycophanta autem impudens,
Auarus leno, aßiduè agendi sint mihi.
Clamore summo, cum labore maxumo.
Mea causa, causam hanc iustam esse, animū inducite,
Vt aliqua pars laboris minuatur mihi:
Nam nunc nouas qui scribunt, nihil parcunt seni:
Laboriosa si qua est, ad me curritur:
Sin lenis est, ad alium defertur gregem.
In hac est pura oratio, experimini,
In vtramque partem ingenium quid poßit meum.
Si nunquam auarè pretium statui arti meæ,
Et eum esse quæstum in animum induxi maxumum,
Quàm maxumè seruire vostris commodis:
Exemplum statuite in me, vt adolescentuli
Vobis placere studeant potiùs, quàm sibi.

ACT

ACTVS I. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Menedemũ execruciãtem ſeſe in agro laboribus Chremes alloquitur, ſedulò cauſam inquirens, cur præter ætatẽ ille ſuam id faciat. Reſpõdens Menedemus, ſui mœroris cauſam dicit eſſe filij abitionem, quem iurgijs & contumelijs domo eiectum impotentius deſiderat.

Trimetri.

CHREMES, MENEDEMVS.

QVanquam hæc inter nos nuper notitia admodũ eſt,
Inde adeò quod agrum in proxumo hîc mercatus es,
Nec rei ferè ſanè amplius quicquam fuit:
Tamen vel virtus tua me, vel vicinitas,
Quod ego in propinqua parte amicitiæ puto,
Facit vt te audacter moneam, & familiariter:
Quid mihi videre præter ætatem tuam
Facere, & præterquàm res te adhortatur tua.
Nam prò deûm, atq; hominum fidem, quid vis tibi? aut
Quid quæris? annos ſexaginta natus es,
Aut plus eò, vt coniicio. agrum in his regionibus
Meliorem, neque pretij maioris nemo habet:
Seruos complureis: proinde quaſi nemo ſiet,
Ita tute attentè illorum officia fungere.
Nunquam tam manè egredior, neque tam veſperè
Domum reuertor, quin te in fundo conſpicer
Fodere, aut arare, aut aliquid ferre denique.

Nullum remittis tempus, neque te respicis.
Hæc non voluptati esse, satis certò scio.
Ac enim me, quantum hic operis fiat, pœnitet.
Quod in opere faciundo operæ consumis tuæ,
Si sumas in illis exercendis, plus agas.
ME. *Chreme, tantúmne est ab re tua otij tibi.*
Aliena vt cures, eáque, nihil quæ ad te attinent?
CH. *Homo sum: humani à me nihil alienum puto.*
Vel me monere hoc, vel percontari puta:
(Rectum est) ego vt faciam, non vt deterream.
ME. *Mihi sic est vsus: tibi vt opus est facto, face.*
CH. *An cuiquam est vsus homini, se vt cruciet?* M. *mihi est.*
CH. *Si quid laboris est, nollem: sed istuc quid mali est?*
Quæso, quid de te tantum meruisti? M. *heu, hoi.*
CH. *Ne lacruma, atque istuc, quidquid est, fac me vt sciam.*
Ne retice: ne verere: crede, inquam, mihi:
Aut consolando, aut consilio, aut re iuuero.
M. *Scire hoc vis?* C. *hac causa equidem, qua dixi tibi.*
ME. *Dicetur.* C. *istos rastros interea tamen*
Depone, ne labora. M. *minimè.* C. *quam rem agis?*
ME. *Sine me, vacuum tempus ne quod dem mihi*
Laboris. CH. *non sinam inquam.* ME. *ah, non æquom facis.*
CH. *Hui, tam graueis hos quæso?* M. *sic meritum est meum.*
CH. *Nunc loquere.* M. *filium vnicum adolescentulum*
Habeo. ah quid dixi habere me? imò habui Chreme.

Nunc

Nunc habeam, nécne, incertum est. CH. *quid ita istuc?*
M. *scies.*
Est è Corintho hîc aduena anus paupercula.
Eius filiam ille amare cœpit perditè,
Propè iam vt pro vxore haberet, hæc clam me omnia.
Vbi rem resciui, cœpi non humaniter,
Neque vt ægrotum animum decuit adolescentuli,
Tractare: sed vi & via peruolgata patrum:
Quotidie accusabam: hem tibíne hæc diutius
Licere speras facere me viuo patre,
Amicam vt habeas propè iam in vxoris loco?
Erras, si id credis, & me ignoras Clinia.
Ego te meum esse dici tantisper volo,
Dum, quod te dignum est, facies: sed si id non facis,
Ego, quod me in te sit facere dignum, inuenero.
Nulla adeò ex re istuc fit, nisi ex nimio otio.
Ego istuc ætatis non amori operam dabam,
Sed in Asiam abij hinc propter pauperiem, atque ibi
Simul rem, & gloriam armis belli reperi.
Postremò adeò res redijt: adolescentulus
Sæpe eadem, & grauiter audiendo victus est:
Ætate me putauit, & sapientia
Plus scire, & prouidere, quàm seipsum sibi:
In Asiam ad regem militatum abiit Chreme.
CH. *Quid ais?* M. *clam me profectus, menses treis abest.*
CH. *Amabo accusandi: etsi illud inceptum tamen*
Animi est pudentis signum, & non instrenui.
ME. *Vbi comperi ex iis, qui ei fuêre conscij,*
Domum reuertor mœstus, atque animo ferè

Perturbato, atque incerto præ ægritudine.
Aßido: accurrunt serui: soccos detrahunt,
Video alios festinare, lectos sternere,
Cœnam apparare: pro se quisque sedulò
Faciebat, quo illam mihi lenirent miseriam.
Vbi video hæc, cœpi cogitare; hem, tot mei
Solius soliciti sunt causa, vt me vnum expleant?
Ancillæ tot me vestiant? sumptus domi
Tantos ego solus faciam? sed gnatum vnicum,
Quem pariter vti his decuit, aut etiam amplius,
Quod illa ætas magis ad hæc vtenda idonea est,
Ego eum hinc eieci miserum iniustitia mea.
Malo quidem me dignum quouis deputem;
Si id faciam: nam vsque dum ille vitam illam incolit
Inopem, carens patria ob meas iniurias,
Interea vsque illi de me supplicium dabo,
Laborans, quærens, parcens, illi seruiens.
Ita facio prorsus: nihil relinquo in ædibus,
Nec vas, nec vestimentum: corrasi omnia:
Ancillas, seruos, nisi eos, qui opere rustico
Faciundo facilè victum exercerent suum,
Omneis produxi ac vendidi: inscripsi illicò
Aedeis: mercedem quasi talenta ad quindecim
Coëgi: agrum hunc mercatus sum: hìc me exerceo:
Decreui tantisper me minus iniuriæ
Chreme, meo gnato facere, dum fiam miser:
Nec mihi fas esse vlla me voluptate hìc frui,
Nisi vbi ille huc saluos redierit meus particeps.
CH. *Ingenio te esse in liberos leni puto, &*

Illum

Illum obsequentem, si quis rectè aut commodè
Tractaret. verùm neque tu illum sati' noueras,
Nec te ille, hoc vbi fit, ibi non verè viuitur.
Tu illum, nunquam ostendisti, quanti penderes,
Nec tibi ille est credere ausus; quæ est æquom patri.
Quod si esset factum, hæc nunquam euenissent tibi.
M. *Ita res est, fateor: peccatum à me maximum est.*
CH. *Menedeme, at porrò rectè spero: illum tibi*
Saluum affuturum esse hîc confido propediem.
ME. *Vtinã dij ita faxint.* C. *faciẽt. nunc, si cõmodũ est,*
Dionysia hîc sunt, hodie apud me sis, volo.
ME. *Non possum.* C. *cur non? quæso tandem aliquantulum*
Tibi parce; idem absens facere te hoc volt filius.
ME. *Non conuenit, qui illum ad laborem impulerim,*
Nunc me ipsum fungere. C. *siccine est sententia?*
ME. *Sic.* CH. *bene vale.* ME. *& tu.* CH. *lacrumas excussit mihi,*
Miserétque me eius: sed, vt diei tempus est,
Monere oportet me hunc vicinum Phaniam,
Ad cœnam vt veniat: ibo, vt visam si domi est.
Nihil opus fuit monitore: iamdudum domi,
Aiunt, præstò apud me esse: egomet conuiuas moror.
Ibo adeo hinc intrò. sed quid crepuerunt fores?
Hinc à me quisnam egreditur? huc concessero.

ACTVS

ACTVS I. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Clinia domum ex Asia reuersus, mirũ in modum solicitus est de amica, quam abiens Athenis reliquerat. De Cliniæ in patriam reditu magna cũ animi voluptate Clitipho nunciat patri suo Chremeti, Chremes filio ex Cliniæ vita & moribus viuendi modum præscribit.

Initio scenæ Iãbici Catalectici. Deinde Trochaici quidã. Postremò Iambici Tetrametri Acatalectici.

CLITIPHO, CHREMES.

Nihil adhuc est, quod vereare Clinia: haud quaquã etiam cessant:
Et illam simul cum nuntio tibi hîc ego affuturam
Hodie, scio. proin' tu solicitudinem istam falsam, quæ te
Excruciat, omittas. CH. *qui cùm loquitur filius?* CL. *pater adest,*
Quem volui adibo. pater opportunè aduenis.
CH. *Quid est?* CLI. *hunc Menedemum nostine nostrum vicinum?* C. *probè.*
CLI. *Huic filium scis esse?* CH. *audiui, in Asia.* CLI. *non est pater, apud*
Nos est. CH. *quid ais?* CLI. *venientem, è naui egredientem adduxi illicò*
Ad cœnam mihi magna cum eo iam inde vsque pueritia
Semper fuit familiaritas. CM. *voluptatem magnam nuncias.*

Quàm

Quam vellem Menedemum inuitatum, vt nobiscum hodie esset amplius,
Vt hanc lætitiam nec opinanti primus ei obiicerem domi:
Atque etiam nunc tempus est. CLI. *caue faxis: non est opus pater.*
CH. *Quapropter?* CLI. *quia enim incertum est etiam, quid se faciat: modò venit.*
Timet omnia, patris iram, & animum amicæ se erga vt sit sua.
Eam miserè amat: propter eam hæc turba, atque abitio euenit. CH. *scio.*
CLI. *Nunc seruolum ad eam in vrbem misit, & ego nostrum vnà Syrum.*
CH. *Quid narrat?* CLI. *quid ille? se miserum esse.* CH. *miserum? quem minus credere est?*
Quid relliqui est, quin habeat, quæ quidem in homine dicuntur bona?
Parenteis, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, diuitias:
Atque hæc perinde sunt, vt illius animus, qui ea possidet:
Qui vti scit, ei bona, illi, qui non vtitur rectè mala.
CLI. *Imò ille senex fuit importunus semper: & nunc nihil magis*
Vereor, quàm ne quid in illum iratus plus satis faxit pater.
CH. *Idéne? sed reprimam me: nam, in metu esse hunc, illi est vtile.*

CLI. Quid tute tecum? CH. dicam. vt erat, mansum tamen oportuit.
Fortasse aliquantò iniquior erat præter eius lubidinem:
Pateretur: nam quem ferret, si parentem non ferret suum?
Hunccine erat æquom ex illius more, an illum ex huius viuere? &
Quod illum insimulant durum, id non est: nam parentum iniuriæ
Vniusmodi sunt fermè: paulò qui est homo tolerabilis.
Scortari crebrò nolunt: nolunt crebrò conuiuarier:
Præbent exiguè sumptum: & ea sunt tamen ad virtutem omnia.
Verùm vbi animus semel se cupiditate deuinxit mala,
Necesse est Clitipho consilia consequi consimilia. hoc
Scitum, PERICVLVM *ab alijs facere, tibi quod ex vsu siet.*
CLI. *Ita crede.* CH. *ego ibo hinc intrò, vt videam, nobis quid cœna siet.*
Tu, vt tempus est diei, vide, sis, ne quò hinc abeas longiùs.
CLI. *Quàm iniqui sunt patres in omneis adolescenteis iudices:*
Qui æquom esse censent, nos iam à pueris illicò nasci senes:
Neque illarum affines rerũ esse, quas fert adolescentia.
Ex sua libidine moderantur, quæ est nunc, non quæ olim fuit.

Mih

Mihi si vnquam filius erit, næ ille facili me vtetur patre.
Nam & cognoscendi, & ignoscendi dabitur peccati locus:
Non vt meus, qui mihi per alium ostendit suam sententiam.
Perij: is mihi, vbi adbibit plus paulò, sua quæ narrat facinora?
Nunc ait: PERICLVM *ex alijs facito, tibi quod ex vsu siet.*
Astutus, næ ille haud scit, quam mihi nunc surdo narret fabulam.
Magis nunc me amicæ dicta stimulant: da mihi, atque affer mihi:
Cui quid respondeam, nihil habeo: neque me quisquam est miserior.
Nam Clinia hic, etsi is quoque suarum rerum satagit, attamen
Habet bene ac pudicè eductam, ignaram artis meretriciæ.
Mea est potens, procax, magnifica, sumptuosa, nobilis.
Tum, quod dem ei, rectè est: nam nihil esse mihi, religio est dicere.
Hoc ego mali non pridem inueni: neque etiam dum scit pater.

ACTVS II. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Clinia cessatione & mora Antiphilæ amicæ nimiũ torquetur. Solet enim amãtis animus omnis moræ, quantũuis breuis, impatientior esse.

Octonarij.

CLINIA, CLITIPHO.

SI mihi secundæ res de amore meo essent, iamdudum, scio,
Venissent: sed vereor, ne me absente mulier hîc corrupta sit.
Concurrunt multæ opiniones, quæ mihi animum exaugeant;
Occasio, locus, ætas, mater, sub imperio cuius est, mala;
Cui nihil præter pretium iam dulce est. CLIT. *Clinia.* CLIN. *hei misero mihi.*
CLIT. *Etiam caues, ne videat forte hinc te à patre aliquis exiens.*
CLIN. *Faciam: sed nescio quid profectò mihi animus præsagit mali.*
CLIT. *Pergin' istuc priùs diiudicare, quàm scis quid veri siet?*
CLIN. *Si nihil mali esset, iam hîc adessent.* CLIT. *iam aderunt.* CLIN. *quando istuc erit?*
CLIT. *Non cogitas hinc longiùs abesse? & nosti mores mulierum:*

Dum

Dum moliuntur, dum comuntur, annus est. CLIN. *ô Clitipho,*

Timeo. CLIT. *respira. eccum Dromonem cum Syro: vna adsunt tibi.*

ACTVS II. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Clinia ex Syro intelligit se absente pudicè admodum vixisse Antiphilam; qua ex re ingenti gaudio perfunditur. Bacchis Clitiphonis amica ad cœnam adducitur: quæ tamen interim fingitur esse amica Cliniæ.

Tetrametri partim Trochaici, partim Iambici: Praeterea Senarii non pauci.

SYRVS, DROMO, CLINIA, CLITIPHO.

An' tu? DR. *sic est.* SY. *verùm intereà dum sermones cædimus,*

Illæ sunt relictæ. CLIT. *mulier tibi adest, audin' Clinia?*

CLIN. *Ego verò audio nunc demum, & video, & valeo Clitipho.*

CLIT. *Minimè mirum, adeò impeditæ sunt: ancillarum gregem*

Ducunt secum. CLIN. *perij, vnde illi sunt ancillæ?* CLIT. *mén' rogas?*

SY. *Non oportuit relictas: portant quid rerum?* CLIN. *hei mihi.*

SY. *Aurum, vestem: & vesperascit, & non nouerunt viam.*

Pactum à nobis stulte est. abi dũ tu Dromo illis obuiam
Propera. quid stas? CLIN. *væ misero mihi, quanta de spe decidi!*
CLIT. *Quid istuc? quæ res te solicitat autem?* CLIN. *rogitas quid siet?*
Viden' tu ancillas, aurum, vestem? quam cum vna hîc ancillula
Ego reliqui. vnde ea esse censes? CLIT. *vah, nunc demum intelligo.*
CY. *Dÿ boni, quid turbæ est? ædes nostræ vix capient, scio.*
Quid comedent? quid ebibent? quid sene erit nostro miserius?
Sed video, eccos, quos volebam. CLIN. *ô Iupiter, vbinam est fides!*
Dum ego propter te errans patria careo demens, tu interea loci
Conlocupletasti te Antiphila, & me in his deseruisti malis,
Propter quam in summa infamia sum, & meo patri minus' sum obsequens:
Cuius nunc pudet me, & miseret, qui harum mores cantabat mihi,
Monuisse frustrà: neque potuisse vnquam me ab hac expellere.
Quod nunc faciam tamen: cùm gratum mihi esse potuit, nolui.
Nemo est miserior me. SY. *hic de nostris verbis errat videlicet,*

Quæ hîc sumus locuti. Clinia, aliter tuum amorem, atque est, accipis:
Nam & vita est eadem, & animus te erga idem ac fuit,
Quantum ex ipsa re coniecturam fecimus.
CLI. *Quid est obsecro? nam mihi nunc nihil rerum omnium est.*
Quod malim, quàm me hoc falsò suspicarier.
SY. *Hoc primùm, vt ne quid huius ignores, anus*
Quæ est dicta mater esse ei antehac, non fuit:
Ea obijt mortem: hoc ipsa in itinere altera
Dum narrat, forte audiui. CLIT. *quænam est altera?*
SY. *Mane, hoc, quod cœpi, primum enarrem Clitipho:*
Pòst istuc veniam. CLIT. *propera.* SY. *iam primùm omnium,*
Vbi ventum ad ædem est, Dromo pulsat fores;
Anus quædam prodit: hæc vbi aperuit ostium,
Continuò hic se coniecit intrò: ego consequor:
Anus foribus obdit pessulum, ad lanam redit.
Hinc sciri potuit, aut nusquam alibi, Clinia,
Quo studio vitam suam te absente exegerit:
(Vbi de improuiso est interuentum mulieri.
Nam ea res dedit tum existumandi copiam.
Quotidianæ vitæ consuetudinem,
Quæ cuiusque ingenium, vt sit, declarat maxumè.)
Texentem telam studiosè ipsam offendimus,
Mediocriter vestitam veste lugubri,
Eius anus causa opinor, quæ erat mortua.

Sine

Sine auro tum ornatam, ita vti quæ ornantur sibi.
Nulla re malam expolitam muliebri:
Capillus passus, prolixus, circum caput
Reiectus negligenter: pax. CLIN. *Syre mi, obsecro*
Ne me in lætitiam frustrà conicias. SY. *anus.*
Subtegmen nebat: præterea vna ancillula
Erat: ea texebat vnà pannis obsita,
Neglecta, immunda illuuie. CLIT. *si hæc sunt Clinia*
Vera, ita vti credo, quis te est fortunatior?
Scin' hanc, quam dicit sordidatam, & sordidam?
Magnum hoc quoque signum est dominam esse extra noxiam,
Cùm eius tam negliguntur internuncij:
Nam disciplina est eisdem, munerarier
Ancillas primùm, ad dominas qui affectant viam.
CLI. *Perge obsecro te, & caue ne falsam gratiam*
Studeas inire. quid ait, vbi me nominas?
SY. *Vbi dicimus rediisse te, & rogare vti*
Veniret ad te, mulier telam deserit
Continuò, & lacrumis opplet os totum sibi, vt
Facilè scires desiderio id fieri tuo.
CL. *Præ gaudio (ita me dij ament) vbi sim nescio.*
Ita timui. CLIT. *at ego nihil esse scibam Clinia.*
Agedum vicissim Syre, dic quæ illa est altera.
SY. *Adducimus tuam Bacchidem.* CLIT. *hem, quid Bacchidem?*
Eho, scelesle quò illam adducis? S. *quò illam ego? ad nos scilicet.*

CLIT. *Ad patrémne? S. ad eum ipsum.* CLIT. *ô hominis impudentem audaciam!* SY. *heus*

Tu, NON *fit sine periclo facinus magnum & memorabile.*

CLIT. *Hoc vide: in mea vita tu tibi laudem is quæsitum, scelus:*

Vbi si paululum modò quid te fugerit, ego perierim.

Quid illo facias? S. *at enim.* CLIT. *quid enim?* SY. *si sinas dicam.* CLI. *sine.*

CLIT. *Sino.* S. *ita res est, hæc nunc quasi cum.* CLIT. *quas, malùm, ambages mihi*

Narrare occipis? CLI. *Syre, verum hic dicit: mitte ad rem redi.*

SY. *Enimuero reticere nequeo: multimodis iniurius*

Clitipho est: neque ferri potis est. CLI. *audiendum hercle est: tace.*

SY. *Vis amare: vis potiri, quod des illi, effici,*

Tuum esse in potiundo periclum non vis: haud stultè sapis:

Siquidem id sapere est, velle te id, quod non potest contingere.

Aut hæc cum illis sunt habenda, aut illa cum his amittenda sunt.

Harum duarum conditionum nunc vtram malis, vide.

Et si consilium, quod cepi, rectum esse & tutum scio.

Nam tua apud patrem amica tecum sine metu vt sit, copia est:

Tum, illi argentum quod pollicitu' es, eadem hac inueniam via:

Quod

Quod vt efficerem, orando surdas iam aureis reddideras mihi.

Quid aliud tibi vis? CLIT. *siquidem hoc fit.* S. *siquidem, experiundo scies.*

CLIT. *Age age, cedò istuc tuum consilium: quid id est?* S. *aßimulabimus,*

Tuam amicam, huius esse amicam. CLIT. *pulchrè, cedò: quid hic faciat sua?*

An ea quoque huius dicetur, si hæc vna dedecori est parum?

SY. *Imò ad tuam matrem deducetur.* CL. *quid eò?* S. *longum est Clitipho,*

Tibi si narrem, quam ob rem id faciam: vera causa est. CLIT. *fabulæ:*

Nihil satis firmi video, quam ob rem accipere hunc mihi expediat metum.

S. *Mane, habeo aliud, si istuc metuis, quod ambo confiteamini*

Sine periclo esse. CLIT. *huiusmodi, obsecro, aliquid reperi.* S. *maxumè:*

Ibo obuiam hinc: dicam, vt reuertantur domum. CLIT. *hem,*

Quid dixti? S. *ademptum tibi iam faxo omnem metum,*

In aurem vtramuis otiose vt dormias.

CLIT. *Quid ago nunc?* CLI T. *tunc? quod boni.* CLIT. *Syre, dic modò*

Verum. S. *age modò: hodie serò: ac nequicquam voles.*

CLIN. *Datur modò, fruere dum licet: nam nescias,*

Eius

Eius sit potestas posthac an nunquam tibi.
CLIT. *Syre inquam.* S. *perge porrò, tamen istuc ago.*
CLIT. *Verum hercle istuc est, Syre, Syre, inquam heus heus Syre.*
SY. *Concaluit: quid vis?* CLIT. *redi, redi.* S. *adsum, dic quid est:*
Iam hoc quoque negabis tibi placere. CLIT. *imò Syre*
Et me, & meum amorem, & famam permitto tibi.
Tu es iudex: ne quid accusandus sis, vide.
S. *Ridiculum est, istuc me admonere Clitipho.*
Quasi istic minor mea res agatur, quàm tua.
Hic si quid nobis fortè aduorsi euenerit.
Tibi erunt parata verba, huic homini verbera.
Quapropter neutiquam hæc res neglectui est mihi.
Sed istum exora, vt suam esse adsimulet. CLI. *scilicet*
Facturum me esse in eum iam res rediit locum
Vt sit necesse. CLI. *meritò amo te Clinia.*
CLIN. *Verum illa ne quid titubet.* S. *perdocta est probè.*
CLIT. *At hoc demiror, qui tam facile potueris*
Persuadere illi, quæ solet quos spernere?
S. *In tempore ad eam veni, quod rerum omnium est*
Primùm: nam miserum quendam offendi ibi militem
Eius noctem orantem. hæc arte tractabat virum,
Cupidum vt illius animum inopia incenderet,
Eadémque vt apud te esset ob hoc quàm gratissima.
Sed heus tu vide sis, ne quid imprudens ruas,
Patrem nouisti, ad has res quàm sit perspicax.

Ego

Ego te autem noui, quàm esse soleas impotens.
Inuersa verba, euersas ceruices tuas,
Gemitus, screatus, tußis, risus abstine.
CLIT. *Laudabis.* S. *vide sis.* CLIT. *tutemet mirabere.*
S. *Sed quàm citò sunt consecuta mulieres?*
CLIT. *Vbi sunt? cur retines?* S. *iam nunc hæc non est tua.*
CLIT. *Scio apud patrem, at nunc interim.* S. *nihilo magis.*
CLIT. *Sine.* S. *non sinam inquam.* CLIT. *quæso paulisper.* S *veto.*
CLIT. *Saltem salutare.* S. *abeas, si sapis.* CLIT. *eo, quid*
Istic? S. *manebit.* CLIT. *ô fœlicem hominem.* S. *ambula.*

ACTVS II. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Meretricia conditio per eam exprimitur, quæ meretrix est. Habet deinde hæc scena iucundum Cliniæ & Antiphilæ congressum.

Tetrametri partim Trochaici, partim Iambici: & in fine Senarij aliquot,

BACCHIS, ANTIPHILA, CLINIA, SYRVS.

A *Edepol Antiphila mea laudo te, & fortunatam iudico,*

Id

Id cùm studuisti isti formæ mores vt consimiles forent:
Miniméque (ita me dij ament) miror, si te sibi quisq; expetit.
Nam mihi quale ingenium haberes, fuit indicio oratio tua.
Et cùm egomet nunc mecum in animo vitam tuam cõsidero,
Adeóque vostrarum omnium, volgus quæ ab sese segregant,
Et vos esse istiusmodi, & nos nõ esse, haud mirabile est.
Nam vobis expedit esse bonas: nos, quibuscum res est, non sinunt.
Quippe forma impulsi nostra nos amatores colunt:
Hæc vbi immutata est, illi suum animum aliò conferunt.
Nisi prospectum est interea aliquid nobis, desertæ viuimus.
Vobis cum vno simul vbi ætatẽ agere decretũ est viro,
Cuius mos maxumè est consimilis vostrum, hi se ad vos applicant,
Hoc beneficio vtrique ab vtrisque vero deuincimini,
Vt nunquam vlla amori vostro incidere poßit calamitas.
AN. *Nescio alias: me scio quidem semper fecisse sedulò,*
Vt ex illius commodo meum compararem commodum.
CLIN. *ah.*
Ergo mea Antiphila tu nunc sola reducem me in patriam facis.

Nam, dũ abs te absum, omnes mihi labores fuēre, quos cœpi, leues,
Præterquam tui carendum quòd erat. S. *credo.* CLI. *Syre, vix suffero.*
Hoccine me miserum non licere meo modò ingenio frui?
SY. *Imò vt patrem tuum vidi esse habitum, diu etiam duras dabit.*
BA. *Quisnam hic adolescens est qui intuitur nos?* A. *ah, retine me obsecro.*
B. *Amabò, quid tibi est?* A. *disperij.* B. *perij misera, quid stupes*
Antiphila? A. *videon' cliniam, an non?* B. *quem vides?* CLI. *salue anime mi.*
A. *O mi exspectate Clinia, salue.* CLIN. *vt vales?*
AN. *Saluom venisse gaudeo.* CLIN. *teneóne te*
Antiphila, animo exoptata maxumè meo!
SY. *Ite intrò: nam vos iam dudum exspectat senex.*

ACTVS III. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Chremes Menedemo nũciat ex Asia redijsse filiũ ex qua re Menedemus incredibili gaudio perfunditur, & filio posthac indulgere magis instituit, quod ei magnopere dissuadet Chremes.

Trimetri omnes.

CHREMES, MENEDEMVS.

Lucescit: hoc iam cesso pulsare ostium
Vicini? primùm ex me vt sciat, sibi filium

Redij

Rediisse: etsi adolescentem hoc nolle intelligo.
Verùm, cùm videam miserum hunc tam excruciarier
Eius abitu, celem tam insperatum gaudium,
Cùm illi nihil pericli ex indicio siet?
Haud faciam: nam, quod potero, adiutabo senem,
Ita vt filium meum amico, atque aequali suo
Video inseruire, & socium esse in negotiis.
Nos quoque senes est aequom senibus obsequi.
ME. *Aut ego profectò ingenio egregiè ad miseriam*
Natus sum, aut illud falsum est, quod volgò audio
Dici, diem adimere aegritudinem hominibus:
Nam mihi quidem quotidie augescit magis
De filio aegritudo, & quantò diutius
Abest, magis cupio tantò, & magis desidero.
CH. *Sed ipsum egressum foras video: adibo, alloquar.*
Menedeme salue nuncium apporto tibi,
Cuius maxumè te fieri participem cupis.
ME. *Nunquidnam de gnato meo audisti Chreme?*
CH. *Valet, atque viuit.* M. *quaeso, vbinam?* C. *apud me domi.*
ME. *Meus gnatus?* C. *sic est.* M. *venit?* C. *certè.* M. *Clinia*
Meus venit? C. *dixi.* M. *eamus, duc me ad eum obsecro.*
CH. *Non volt te scire se rediisse etiam: & tuum*
Conspectum fugitat ob peccatum: tum hoc timet,
Ne tua duritia illa antiqua etiam adaucta sit.
ME. *Non tu ei dixisti, vt essem?* C. *non.* M. *quam ob rem Chreme?*
CH. *Quia pessumè, istuc in te, atque in illum consulis,*
Si te tam leni, & victo esse animo ostenderis.

Nam, dũ abs te absum, omnes mihi labores fuêre, quos cæpi, leues,

Præterquam tui carendum quòd erat. S. *credo.* CLI. *Syre, vix suffero.*

Hoccine me miserum non licere meo modò ingenio frui?

SY. *Imò vt patrem tuum vidi esse habitum, diu etiam duras dabit.*

BA. *Quisnam hic adolescens est qui intuitur nos?* A. *ah, retine me obsecro.*

B. *Amabò, quid tibi est?* A. *disperij.* B. *perij misera, quid stupes*

Antiphila? A. *viden' Cliniam, an non?* B. *quem vides?* CLI. *salue anime mi.*

A. *O mi exspectate Clinia, salue.* CLIN. *vt vales?*

AN. *Saluom venisse gaudeo.* CLIN. *tenetóne te*

Antiphila, animo exoptata maxumè meo!

SY. *Ite intrò: nam vos iam dudum exspectat senex.*

ACTVS III. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Chremes Menedemo nũciat ex Asia redijsse filiũ: ex qua re Menedemus incredibili gaudio perfunditur, & filio posthac indulgere magis instituit, quod ei magnopere dissuadet Chremes.

Trimetri omnes.

CHREMES, MENEDEMVS.

L*Vcescit: hoc iam cesso pulsare ostium*

Vicini? primùm ex me vt sciat, sibi filium

Redijssi

Rediisse: etsi adolescentem hoc nolle intelligo.
Verùm, cùm videam miserum hunc tam excruciarier
Eius abitu, celem tam insperatum gaudium,
Cùm illi nihil pericli ex indicio siet?
Haud faciam: nam, quod potero, adiutabo senem,
Ita vt filium meum amico, atque æquali suo
Video inseruire, & socium esse in negotijs.
Nos quoque senes est æquom senibus obsequi.
ME. Aut ego profectò ingenio egregiè ad miseriam
Natus sum, aut illud falsum est, quod volgò audio
Dici, diem adimere ægritudinem hominibus:
Nam mihi quidem quotidie augescit magis
De filio ægritudo, & quantò diutius
Abest, magis cupio tantò, & magis desidero.
CH. Sed ipsum egressum foras video: adibo, alloquar.
Menedeme salue nuncium apporto tibi,
Cuius maxumè te fieri participem cupis.
ME. Nunquidnam de gnato meo audisti Chreme?
CH. Valet, atque viuit. M. quæso, vbinam? C. apud me domi.
ME. Meus gnatus? C. sic est. M. venit? C. certè. M. Clinia
Meus venit? C. dixi. M. eamus, duc me ad eum obsecro.
CH. Non volt te scire se rediisse etiam: & tuum
Conspectum fugitat ob peccatum: tum hoc timet,
Ne tua duritia illa antiqua etiam adaucta sit.
ME. Non tu ei dixisti, vt essem? C. non. M. quam ob rem Chreme?
CH. Quia pessumè, istuc in te, atque in illum consulis,
Si te tam leni, & victo esse animo ostenderis.

ME. *Non possum: satis iam, satis pater durus fui.* C. *ah,*
Vehemens in vtramque partem Menedeme es nimis,
Aut largitate nimia, aut parsimonia:
In eandem fraudem ex hac re, atque ex illa, incides.
Primùm olim potius, commeare filium
Quàm patere ad mulierculam, quæ paululò
Tum erat contenta, cuique erant grata omnia.
Proterruisti hinc. ea coacta ingratiis
Post illa cœpit victum volgò quærere.
Nunc, cum sine magno intertrimento non potest
Haberi, quiduis dare cupis. nam, vt tu scias,
Quàm ea nunc instructa pulchrè ad perniciem siet:
Primùm, iam ancillas secum adduxit plus decem,
Oneratas veste, atque auro: satrapes si siet,
Sufferre amator nunquam eius sumptus queat,
Nedum tu possis. M. *est ne ea intus?* C. *si sit rogas?*
Sensi: nam ei vnam cœnam, atque eius comitibus
Dedi: quod si iterum mihi sit danda, actum siet:
Nam, vt alia omittam, pitissando modò mihi
Quid vini absumpsit? sic, hoc, dicens, asperum
Pater est: hoc aliud lenius. sodes vide,
Releui dolia omnia, omnes serias:
Omnes habui solicitos: atque hæc vna nox.
Quid te futurum censes, quem assiduè exedent?
Sic me dij amabunt, vt tuarum miseritum est
Menedeme fortunarum. M. *faciat, quod lubet:*
Sumat, consumat, perdat: decretum est pati:
Dum illum modo habeam mecum. C. *si certum est tibi*
Sic facere, illud permagni referre arbitror.

Vt

Vt nescientem sentiat te id sibi dare.
M. *Quid faciam?* C. *quiduis potius, quàm quod cogitas:*
Per alium quemuis vt des, falli te sinas
Technis per seruolum: etsi subsensi id quoque,
Illos ibi esse, & id inter se agere clanculum.
Syrus cum illo vostro consusurrat: conferunt
Consilia adolescentes: & tibi perdere
Talentum hoc pacto satius est, quàm illi minam.
Non nunc pecunia agitur, sed illud, quo modo
Minimo periclo id demus adolescentulo.
Nam si semel tuum animum is intellexerit,
Prius proditurum te tuam vitam, & prius
Pecuniam omnem, quàm abs te amittas filium: hui,
Quantam fenestram ad nequitiam patefeceris?
Tibi autem porrò vt non sit suaue viuere.
Nam DETERIORES *omnes sumus licentia.*
Quodcunque inciderit in mentem, volet: neque id
Putabit, prauom, an rectum, quod petet, fiet.
Tu rem perire, & ipsum, non poteris pati:
Dare denegabis, ibit ad illud illicò
Quo maximè apud te se valere sentiet:
Abiturum se abs te esse illicò minabitur.
ME. *Videre verum, atque ita vti res est, dicere.*
CH. *Somnum hercle ego hac nocte oculis non vidi meis,*
Dum id quaero, tibi qui filium restituerem.
ME. *Cedò dextram: porrò te oro idem vt facias Chreme.*
CH. *Paratus sum.* ME. *scin', quid nunc te facere volo?*

ME. *Non possum: satis iam, satis pater durus fui.* C. *ah,*
Vehemens in vtramque partem Menedeme es nimis,
Aut largitate nimia, aut parsimonia:
In eandem fraudem ex hac re, atque ex illa, incides.
Primùm olim potius, commeare filium
Quàm patere ad mulierculam, quæ paululò
Tum erat contenta, cuique erant grata omnia.
Proterruisti hinc. ea coacta ingratis
Post illa cœpit victum volgò quærere.
Nunc, cum sine magno intertrimento non potest
Haberi, quiduis dare cupis. nam, vt tu scias,
Quàm ea nunc instructa pulchrè ad perniciem siet:
Primùm, iam ancillas secum adduxit plus decem,
Oneratas veste, atque auro: satrapes si siet,
Sufferre amator nunquam eius sumptus queat,
Nedum tu possis. M. *est ne ea intus?* C. *si sit rogas?*
Sensi: nam ei vnam cœnam, atque eius comitibus
Dedi: quod si iterum mihi sit danda, actum siet:
Nam, vt alia omittam, pitissando modò mihi
Quid vini absumpsit? sic, hoc, dicens, asperum.
Pater est: hoc aliud lenius. sodes vide,
Relevi dolia omnia, omnes serias:
Omnes habui solicitos: atque hæc vna nox.
Quid te futurum censes, quem assiduè exedent?
Sic me dij amabunt, vt tuarum miseritum est
Menedeme fortunarum. M. *faciat, quod lubet:*
Sumat, consumat, perdat: decretum est pati:
Dum illum modo habeam mecum. C. *si certum est tib*
Sic facere, illud permagni referre arbitror.
V

Vt neſcientem ſentiat te id ſibi dare.
M. *Quid faciam?* C. *quiduis potius, quàm quod cogitas:*
Per alium quemuis vt des, falli te ſinas
Technu per ſeruolum: etſi ſubſenſi id quoque,
Illos ibi eſſe, & id inter ſe agere clanculum.
Syru' cum illo voſtro conſuſurrat: conferunt
Conſilia adoleſcentes: & tibi perdere
Talentum hoc pacto ſatius eſt, quàm illi minam.
Non nunc pecunia agitur, ſed illud, quo modo
Minimo periclo id demus adoleſcentulo.
Nam ſi ſemel tuum animum is intellexerit,
Prius proditurum te tuam vitam, & prius
Pecuniam omnem, quàm abs te amittas filium: hui,
Quantam feneſtram ad nequitiam patefeceris?
Tibi autem porrò vt non ſit ſuaue viuere.
Nam DETERIORES *omnes ſumus licentia.*
Quodcunque inciderit in mentem, volet: neque id
Putabit, prauom, an rectum, quod petet, ſiet.
Tu rem perire, & ipſum, non poteris pati:
Dare denegabis, ibit ad illud illicò
Quo maximè apud te ſe valere ſentiet:
Abiturum ſe abs te eſſe illicò minabitur.
ME. *Videre verum, atque ita vti res eſt, dicere.*
CH. *Somnum hercle ego hac nocte oculis non vidi meis,*
Dum id quaero, tibi qui filium reſtituerem.
ME. *Cedò dextram: porrò te oro idem vt facias Chreme.*
CH. *Paratus ſum.* ME. *ſcin', quid nunc te facere volo?*

CH. *Dic.* M. *quod sensisti illos me incipere fallere,*
Id ut maturent facere, cupio illi dare,
Quod volt: cupio ipsum iam videre. CH. *operam dabo.*
Syrus est prehendendus atque adhortandus mihi.
A me nescio quis exit: concede hinc domum,
Ne nos inter nos congruere illi sentiant.
Paulum hoc negoti mihi obstat: Simus, & Crito
Vicini nostri hîc ambigunt de finibus:
Me cœpere arbitrum: ibo, ac dicam, ut dixeram,
Operam daturum me, hodie non posse his dare.
Continuò hîc adero. ME. *ita quæso. dij vostram fidem!*
Itán' comparatam esse hominum naturam omnium,
ALIENA *melius ut videant, & iudicent,*
Quàm sua? an eò fit, quia in re nostra aut gaudio
Sumus præpediti nimio, aut ægritudine?
Hic mihi nunc quanto plus sapit, quàm egomet mihi?
CH. *Dissolui me, otiosus operam ut tibi darem.*

ACTVS III. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Seruus herũ Chremetem decipit, credentem Menedemo fallaciam intendi: & ita sua ipsius cõiectura & solertia fallitur.

Senarij.

SYRVS, CHREMES.

H*Ac illac circuncursa: inueniendum est tamen*
Argentum, intendenda in senem est fallacia.

CH. *Num*

CH. *Num me fefellit, hosce id struere? videlicet*
Est Cliniæ ille seruus tardiusculus:
Iccircò huic nostro tradita est prouincia.
SY. *Quis hîc loquitur. perij, numnam hæc audijt?* CH. *Syre.* SY. *hem.*
CH. *Quid tu istic?* SY. *rectè. equidem te demiror Chreme*
Tam manè, qui here tantum biberis. CH. *nihil nimis.*
SY. *Nihil, narras? visa verò est, quod dici solet,*
Aquilæ senectus. CH. *eia.* SY. *mulier commoda, &*
Faceta hæc est meretrix. CH. *sanè idem visa est mihi.*
SY. *Et quidem hercle forma luculenta.* CH. *sic satis.*
SY. *Ita non vt olim, sed vti nunc, sanè bona:*
Minimeq; miror, Clinia hanc si deperit:
Sed habet patrem quendam auidum, miserum atque aridum,
Vicinum hunc. nostin'? at quasi is non diuitijs
Abundet, gnatus eius profugit inopia.
Scin' esse factum, vt dico? CH. *quid ego nesciam?*
Hominem pistrino dignum. SY. *quem?* CH. *istum seruolum*
Dico adolescentis. SY. *Syre tibi timui malè.*
CH. *Quî passus est id fieri.* SY. *quid faceret?* CH. *rogas?*
Aliquid reperiret, fingeret fallacias,
Vnde esset adolescenti, amicæ quod daret,
Atque hunc difficilem inuitum seruaret senem.
S. *Garris.* CH. *hæc facta ab illo oportebat Syre.*
S. *Eho quæso laudas qui heros fallunt?* CH. *in loco,*
Ego verò laudo S. *rectè sanè.* CH. *quippe quia*

Magnarum sæpe id remedium ægritudinum est:
Iam huic mansisset vnicus gnatus domi.
S. *Iocóne, an serio illæc dicat, néscio,*
Nisi mihi quidem addit animum, quó lubeat magis.
CH. *At nũc quid exspectat Syre? an, dum hinc denuò*
Abeat, cùm tolerare huius sumptus non queat?
Nonne ad senem aliquam fabricam fingit? S. stolidus est.
CH. *At te adiutare oportet adolescentuli*
Causa. S. equidem facilè facere possum, si iubes:
Etenim, quo pacto id fieri soleat, calleo.
CH. *Tantò hercle melior. S. non est mentiri meum.*
CH. *Fac ergo. S. at heus tu, facito dum eadem hæc memineris,*
Si quid huius simile fortè aliquando euenerit,
Vt sunt humana, tuus vt faciat filius.
CH. *Non vsus veniet, spero. S. spero herclè ego quoq;:*
Neq; eò nunc dico, quod quidquam illum senserim:
Sed si quid, ne quid. quæ sit eius ætas, vides:
Et næ ego te, si vsus veniat, magnificè, Chreme
Tractare poßim. CH. de istoc, cum vsus venerit,
Videbimus quid opus sit: nunc istuc age.
S. *Nunquam commodius vnquam herum audiui loqui,*
Nec, cùm malefacere crederem mihi impunius
Licere. quisnam à nobis egreditur foras?

ACTVS

ACTVS III. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Chremes filium obiurgat, & immodestiæ arguit, quem cum Bacchide ludentem videat. Syrus hero id suadet, quod maximè ad extorquēdum facit argentum.

Iābici Tetrametri partim Catalectici, partim Acatalecti-ci, admistis interdum Trochaicis. Vnus Dimeter & Trimeter vnus.

CHREMES, CLITIPHO, SYRVS.

Quid istuc, quæso? qui istic mos est Clitipho? itáne fieri
Oportet? CLI. *Quid ego feci?* CH. *vidin' ego te modò manum in sinum huic*
Meretrici inserere? S. *acta est res, perij.* CLI. *méne?*
CH. *hisce oculis, ne nega.*
Facis adeò indignè iniuriam illi, qui non abstineas manum:
Nam istæc quidem contumelia est, hominem amicum ad te recipere,
Atque eius amicā subagitare! vel heri in vino, quàm immodestus
Fuisti? S. *factum est.* CH. *quàm molestus, vt equidem,*
Ita me dij ament, metui quid futurum denique esset. noui ego
Animos amantium: grauiter aduortunt, quæ non censeas.
CL. *At mihi fides apud hunc est, nihil me istius facturum pater.*

CH. Esto: at certè concedas ab eorum ore aliquantisper aliquò.
Libido multa fert: ea prohibet facere tua præsentia.
Ego de me facio coniecturam. nemo est meorum amicorum hodie,
Apud quem expromere omnia mea occulta Clitipho audeam.
Apud aliũ prohibet dignitas: apud alium ipsius facti piget,
Ne ineptus, ne proteruos videar ꝙ illum facere credito.
Sed nostrum est intelligere, vtcunque, atque vbicunque opus sit, obsequi.
SY. Quid istic narrat? CLIT. perij. SY. Clitipho, hæc ego præcipio tibi.
Hominis es frugi & temperantis functus officium.
CLIT. tace
Sodes. SY. rectè sanè. CH. Syre pudet me. SY. credo: neque id iniuria.
Quin mihi molestum est. CLIT. pergin'? SY. hercle verum dico, quod videtur.
CLI. Nónne accedam ad illos? CH. eho, quæso, vna accedundi via est?
SY. Actum est: hic se prius indicarit, quàm ego argẽtum effero. Chreme,
Vin' tu homini stulto mihi auscultare? CH. quid faciam
SY. iube hunc
Abire hinc aliquò. CLIT. quò ego hinc abeam? SY. quò? quò lubet, da illis locum:
Abi deambulatum. CLIT. deambulatum, quò? SY. vah, quasi desit locus.

Abi sanè istac, istorsum, quò vis, CH. rectè dicis censeo.

CLIT. Dij te eradicent Syre, qui me istinc extrudis. SY. at tu pol tibi

Posthac comprimito istas manus.

Censén' verò? quid illum porrò credis facturum Chreme,

Nisi eum, quantum dij dant tibi opus, seruas, castigas, mones?

CH. Ego istuc curabo. SY. atqui nunc, here hic tibi asseruandus est.

CH. Fiet. SY. si sapias: nam mihi iam minus minúsq; obtemperat.

CH. Quid tu? ecquid de illo, quod dudum tecũ egi, egisti Syre? aut

Reperisti quod placeat, an nondum etiam? SY. de fallacia?

Inuenta est: inueni quandam nuper. CH. frugi es: cedò, quid id est?

SY. Dicam verum, vt aliud ex alio incidit. CH. quidnam Syre?

SY. Pessuma hac est meretrix. CH. ita videtur. SY. imo, si scias.

Hoc vide: quod inceptet facinus. Fuit quadam anus Corinthia

Hic: huic drachmarum argenti hac mille dederat mutuum.

CH. Quid tum? SY. ea mortua est: reliquit filiam adolescentulam:

Ea relicta huic arrhaboni est pro illo argento. CH. *intelligo.*

SY. *Hanc secum huc adduxit, eaq; est nunc ad vxorem tuam.*

CH. *Quid tum?* SY. *Clinia orat, sibi vti nunc det illam: illi tamen*

Post daturum mille nummûm poscit. CH. *& poscit quidem?* SY. *hui.*

Dubium id est? CH. *ego sic putaui. quid nunc facere cogitas?*

SY. *Egóne? ad Menedemum ibo: dicam hanc esse captam è Caria,*

Ditem, & nobilem: si redimat, magnum inesse in ea lucrum.

CH. *Erras.* SY. *quid ita?* CH. *pro Menedemo nunc tibi ego respondeo:*

Non emo. quid ais? SY. *optata loquere.* CH. *atqui non est opus.*

SY. *Non opus est?* CH. *non hercle verò.* SY. *quid? istuc miror.* CH. *iam scies.*

Mane, mane, quid est, quòd tam à nobis grauiter crepuêre fores?

ACTVS IIII. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Hæc scena Antiphilæ continet agnitionem, vnde iurgium inter virum & vxorem oritur. Chremes enim iusserat exponi partum, si puellam peperisset ipsa, quod factum non est.

Tetram

Tetrameteri partim Iambici Acatalectici, partim Throchaici Catalectici.

SOSTRATA, CHREMES, NVTRIX, SYRVS.

NIsi me animus fallit, hic profectò est annulus, quẽ ego suspicor,
Is, qui cum exposita est gnata. CH. *quid volt sibi Syre haec oratio?*
SO. *Quid est? isne tibi videtur?* NV. *dixi equidem, vbi ostendisti, illicò,*
Eum esse. SO. *at vt sati' cõtemplata modò sis, mea nutrix.* NV. *satis.*
SO. *Abi nunc iam intrò: atque illa si iam lauerit, mihi nuncia.*
Hic ego virum interea operibor: SY. *te volt: videas, quid velit.*
Nescio quid tristis est: non temerè est: metuo, quid siet. CH. *quid siet?*
Nã ista hercle magno iam conatu magnas nugas dixerit.
SO. *Ehem mi vir.* CH. *ehem mea vxor:* SO. *te ipsum quaero.* CH. *loquere, quid velis.*
SO. *Primùm te hoc oro, ne quid credas me aduorsum edictum tuum*
Facere ausam. CH. *vis tibi me istuc, etsi incredibile est, credere?*
Credo. S. *nescio, quid peccati portet haec purgatio.*
SO. *Meministin' me esse grauidã, & mihi te magnoperè interminatum,*

Si puellam parerem, nolle tolli? CH. *scio quid feceris:*
Sustulisti. SY. *si sic factum est domina, ergo herus dãno auctus est.*
SO. *Minimè: sed erat hîc anus Corinthia haud impura ei dedi*
Exponendam. CH. *ô Iupiter, tantam esse in animo inscitiam?*
SO. *Perij, quid ego feci?* CH. *at rogitas?* SO. *si peccaui, mi Chreme,*
Insciens feci. CH. *id quidem ego, etsi tu neges, certè scio,*
Te inscientem, atque imprudentem dicere, ac facere omnia:
Tot peccata in hac re ostendis. nam iam primùm, si meum
Imperium exequi voluisses, interemptam oportuit,
Non simulare mortem verbis, re ipsa spem vitæ dare.
At id omitto: misericordia, animus maternus: sino:
Quàm bene verò abs te prospectum est: quid voluisti? cogita:
Nempe anui illi prodita abs te filia est planissumè,
Per te vel uti quæstum faceret, vel uti veniret palàm.
Credo id cogitasti: quiduis satis est, dum viuat modò.
Quid cum illis agas, qui neque ius, neque bonum, atq; æquom sciunt:
Melius, peius, prosit, obsit, nihil vident, nisi quod lubet.
SO. *Mi Chreme, peccaui, fateor: vincor: nunc hoc te obsecro,*
Quantò tuus est animus natu grauior, ignoscentior,

Vt

Vt mea stultitia iustitia tua sit aliquid præsidi.
CH. *Scilicet equidem istuc factum ignoscam: verùm Sostrata*
Malè docet te mea facilitas multa. sed istuc quidquid est,
Qua hoc occeptum est causa, loquere. SO. *vt stultæ, & miseræ omnes sumus*
Religiosæ, cùm exponendam do illi, de digito annulum
Detraho, & eum dico vt vna cum puella exponeret,
Si moreretur, ne expers partis esset de nostris bonis.
CH. *Istuc rectè. conseruasti te, atque illam.* SO. *hic is est annulus.*
CH. *Vnde habes?* SO. *quam Bacchis secum adduxit adolescentulam.* SY. *hem.*
CH. *Quid ea narrat?* SO. *ea lauatum dum it, seruandū mihi dedit*
Annulum. non aduorti primò: at postquam aspexi, illicò
Cognoui: ad te exilij. C. *quid nunc suspicare, aut inuenis*
De illa? SO. *nescio, nisi vt ex ipsa quæras, vnde hunc habuerit,*
Si potis est reperiri. SY. *interij: plus spei video, quàm volo:*
Nostra est, ita si est. C. *viuítne illa, cui tu dederas?* SO. *nescio.*
CH. *Quid renūciauit olim fecisse?* SO. *id quod iusseram.*
CH. *Nomen mulieris cedò quod sit, vt quæratur.* SO. *Philtera.*

SY. *Ipsa*

SY. *Ipsa est mirum, ni illa salua est, & ego perij.* C. *Sostrata*

Sequere me intrò hâc. SO. *vt præter spem euenit, quàm timui malè,*

Ne nunc animo ita esses duro, vt olim in tollenda Chreme.

CH. *Non licet hominem esse sæpe ita vt volt, si res non sinit.*

Nunc ita tempus est mihi, vt cupiam filiam, olim nihil minus.

SY. *Nisi fallit me animus, haud multum à me aberit infortunium:*

Ita hercle in angustū oppidò nūc meæ coguntur copiæ.

Nisi aliquid video, ne esse amicam hāc gnati resciscat senex.

Nam quòd sperem de argento, aut posse postulem, me fallere,

Nihil est: triumpho, si licet me latere, tecto abscedere.

Crucior, bolum tantum mihi ereptum tam subitò è faucibus.

Quid agam? aut quid comminiscar? ratio de integro ineunda est mihi.

Nihil tam difficile est, quin quærēdo inuestigari possit.

Quid, si hoc sic incipiam nunc? nihil est. si sic? tātundem egero.

At sic opinor: non potest: imò optumè. euge optumam habeo.

Extraham hercle, opinor, ad me illud idem fugitiuum argentum tamen.

ACT

ACTVS IIII. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Clinia hîc testatur quàm gaudeat de agnita Antiphila:& à Syro admonetur, vt amici etiā Clitiphonis rem curet in seruanda Bacchide.

Iambici quadrati Catalectici, & Trochaici plerique, Senarius vnus.

CLINIA, SYRVS.

NVlla mihi res posthac potest iam interuenire tanta,
Quæ mihi ægritudinem afferat:tanta hæc lætitia oborta est.
Dedo patri me nunc iam, vt frugalior sim quam volt.
S. *Nihil me fefellit: cognita est, quantum audio huius verba.*
Istuc tibi ex sententia tua obtigisse lætor.
C. *O mi Syre, audistin' obsecro?* S. *quid ni? qui vsque vna affuerim!*
C. *Cui æquè audisti commodi quicquam eueniße?* S. *nulli.*
C. *Atque, ita me dij ament, vt ego nunc non tam meapte causa*
Lætor, quàm illius: quam ego scio esse honore quouis dignam.
S. *Ita credo: sed nunc Clinia age; da te mihi vicißim:*
Nam amici quoque res est videnda, in tuto vt collocetur,

Ne quid de amica nunc senex. CLIN. *ô Iupiter.* S. *quiesce.*

CLIN. *Antiphila mea nubet mihi.* S. *siccine me interloquere?*

CLIN. *Quid faciam Syre mi? gaudeo: ferme.* S. *fero hercle verò.*

CLIN. *Deorum vitam adepti sumus.* S. *frustrà operam hanc opinor sumo.*

CLIN. *Loquere, audio.* S. *at iam hoc non ages.*

CLI. *agam.* S. *videndum est, inquam,*

Amici quoque res Clinia tui in tuto vt collocetur.

Nam si nunc à nobis abis, & Bacchidem hîc relinquis,

Noster resciscet illicò esse amicam hanc Clitiphonis:

Si abduxeris, celabitur itidem, vt celata adhuc est.

CLIN. *At enim istoc nihil est magis, Syre, meis nuptiis aduorsum:*

Nam quo ore appellabo patrem? tenes, quid dicam? S. *quid ni?*

CLIN. *Quid dicam? quam causam afferam?* S. *quin nolo mentiare:*

Apertè, ita vt res sese habet, narrato. CLIN. *quid ais?* S. *iubeo:*

Illam te amare, & velle vxorem, hanc esse Clitiphonis.

CLIN. *Bonam atque iustam rem oppidò imperas, & factu facilem.*

Et scilicet iam me hoc voles patrem exorare, vt celet

Senem

Senem vostrum. S. imò vt recta via rem narret ordine omnem. CLI. hem,

Satin' sanus es, & sobrius? tu quidem illum planè prodis:

Nam quî ille poterit esse in tuto, dic mihi?

S. Huic equidem consilio palmam do: hîc me magnificè effero.

Qui vim tantam in me, & potestatem habeam tantæ astutiæ,

Vera dicendo vt eos ambos fallam: vt, cùm narret senex

Voster nostro, istam esse amicam gnati, non credat tamen.

CLI. At enim spem istoc pacto rursum nuptiarum omnem eripis:

Nam dum amicam hanc meam esse credet, non committet filiam.

Tu fortasse, quid me fiat, parui curas, dum illi consulas.

S. Quid, malum, me ætatem censes velle id adsimularier?

Vnus est dies, dum argentum eripio, pax, nihil amplius.

CLIN. Tantum sat habes? quid tum quæso, si hoc pater resciuerit?

SY. Quid, si redeo ad illos, qui aiunt, quid si nunc cælum ruat?

CL. Metuo. quid agam. S. metuis? quasi non ea potestas sit tua,

Quo velis in tempore vt te exsoluas, rem facias palàm.

CL. *Age, age, traducatur Bacchis.* S. *optumè, ipsa exit foras.*

ACTVS IIII. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Bacchis irata ob decem minas nondum traditas, abituram se adsimulat. Cum Syro expostulat. Tandem placata suasu eiusdem, cum omni strepitu ac turba transit ad Menedemum, tantisper dum Chremes fallatur.

Iambici quadrati Catalectici.

BACCHIS, CLINIA, SYRVS, DROMO, PHRYGIA.

Satis pol proteruè me Syri promissa huc induxerunt,
Decem minas quas mihi dare pollicitus est. quod si is nunc me
Deceperit: sæpe obsecrans me vt veniam, frustrà veniet:
Aut cùm venturam dixero, & constituero: cùm is certè
Renunciarit, Clitipho cùm spè pendebit animi.
Decipiam, ac non veniam. Syrus mihi tergo pœnas pendet.
CLI. *Satis scitè promittit tibi.* S. *atqui tu hanc iocari credis?*
Faciet: nisi caueo. BA. *dormiunt: pol ego istos commouebo.*

Mea

Mea Phrygia, audiſtin', homo iſte modò quam villam demonſtrauit

Charini? P. audiui. B. proxumam eſſe huic fundo ad dextram? P. memini.

B. Curriculo percurre: apud eũ miles Dionyſia agitat.

SY. Quid inceptat? B. dic me hîc oppidò eſſe inuitam, atque aſſeruari:

Verùm aliquo pacto verba me his daturam eſſe, & venturam.

SY. Perij hercle: Bacchis mane, mane: quo mittis iſtanc quæſo?

Iube, maneat. B. abi. S. quin paratum eſt argentum. B. quin maneo.

S. Atqui iam dabitur. B. vt lubet, num ego inſto? S. at ſcin' quid ſodes?

B. Quid. S. tranſeundum nunc tibi eſt ad Menedemũ, & tua pompa

Eò traducenda eſt. B. quam rem agi' ſcelus? S. egone? argentum cudo,

Quod tibi dem. B. dignam me putas, quam illudas? S. non eſt temerè.

B. Etiámne tecum hic res mihi eſt? S. minimè: tuum tibi reddo.

B. Eatur. S. ſequere hâc. heus Dromo. D. quis me volt? S. Syrus. D. quid eſt rei?

SY. Ancillas omnes Bacchidis traduce huc ad nos properè.

B. Quam ob rem? S. ne quæras: & ferant, quæ ſecum huc attulerunt.

Sperabit sumptum sibi senex esse harum abitu leuatum,
Næ ille haud scit, hoc paululum lucri quantum ei damni apportet.
Tu nescis id quod scis Dromo, si sapies. DR. *mutum dices.*

ACTVS IIII. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Per fallaciam Syrus ab hero Chremete argentum accipit. Menedemi Chremes rursum miseretur ob traductam ad illum cum omni pompa sumptuosam Bacchidem, quam Cliniæ, non sui filij amicam putat.

Senarij.

CHREMES, SYRVS.

ITa me dij amabunt, vt nunc Menedemi vicem
Miseret me, tantum deuenisse ad eum mali.
Illamccine mulierem alere cum illa familia?
Et si scio, hosce aliquot dies non sentiet:
Ita magno desiderio fuit ei filius:
Verùm vbi videbit tantos sibi sumptus domi
Quotidianos fieri, nec fieri modum:
Optabit rursum, vt abeat ab se filius.
Syrum optumè eccum. S. *cesso hunc adoriri?* C. *Syre.* S. *hem.*
C. *Quid est?* S. *te mihi ipsum iam dudum optabam dari.*

C. *Videre*

C. *Videre egisse iam nescio quid cum sene.*
S. *De illo, quod dudum dictum, ac factum reddidi.*
C. *Bonán' fide? S. bona hercle. C. non possum pati,*
Quin tibi caput demulceam, accede huc Syre:
Faciam boni tibi aliquid pro ista re, ac lubens.
S. *At si scias, quam scitè in mentem venerit.*
C. *Vah, gloriare euenisse ex sententia?*
S. *Non hercle verò: verum dico. C. dic, quid est?*
S. *Tui Clitiphonis esse amicam hanc Bacchidem*
Menedemo dixit Clinia, & ea gratia
Secum adduxisse, ne tu id persentisceres.
C. *Probè. S. dic sodes. C. nimium inquam. S. imo sic satis.*
Sed porro ausculta quod superest fallaciæ.
Sese ipse dicet tuam vidisse filiam:
Sibi complacitam eius formam, postquam aspexerit:
Hanc se cupere vxorem. C. modò quæ inuenta est? S. eam:
Et quidem iubebit posci. C. quam ob rem istuc Syre?
Nam prorsus nihil intelligo. S. hui, tardus es.
C. *Fortasse. S. argentum dabitur ei ad nuptias,*
Aurum, atque vestem, qui, tenésne? C. compararet?
S. *Idipsum. C. at illi ego nec do, nec despondeo.*
S. *Non? quam ob rem? C. quam ob rem, me rogas? homini fugitiuo dabo. S. vt lubet.*
Non ego perpetuò dicebam illam illi vt dares,
Verum vt simulares. C. non mea est simulatio:
Ita tu istæc tua misceto, ne me admisceas.
Egon', cui daturus non sim, vt ei, despondeam?

S. Credebam. C. minimè. S. scitè poterat fieri;
Et ego hoc, quia dudum tu tantopere iusseras,
Eò cœpi. C. credo. S. cæterum equidem istuc Chreme,
Aequi boníque facio. C. atqui tum maxumè
Volo te dare operam vt fiat; verùm alia via.
S. Fiat: quæretur aliud: sed illud quod tibi
Dixi de argento, quod ista debet Bacchidi,
Id nunc reddendum est illi: neque tu scilicet.
Eò nunc confugies: quid mea? num mihi datum est?
Num iussi? num illa oppignerare filiam
Meam me inuito potuit? verum illud Chreme
Dicunt: IVS summum, sæpe summa malitia est.
C. Haud faciam. S. imò aliis si licet, tibi non licet.
Omnes in lauta te & bene parte aucta putant.
C. Quin egomet iam ad eam deferam. S. imò filium
Iube potius. C. quam ob rem? S. quia enim in eum suspicio est
Translata amoris. C. quid tum? S. quia videbitur
Magis verisimile id esse, cùm hic illa dabit:
Et simul conficiam facilius ego quod volo.
Ipse adeò adest: abi, effer argentum. CH. effero.

ACTVS IIII. SCENA V.

ARGVMENTVM.

Irascitur Clitipho, à Syro placatur, eidem præscribente, quibus vti mox debeat verbis, & oratione apud patrem, pro amica ab illo argentum accepturus.

Trimetri.

CLITIPHO, SYRVS.

NVlla est tam facilis res, quin difficilis siet,
Quam inuitus facias. vel me hæc deambulatio,
Quàm non laboriosa, ad languorem dedit:
Nec quidquam magis nunc metuo, quàm ne denuò
Miser aliquò extrudar hinc, ne accedam ad Bacchidem.
Vt te omnes equidem dij, deæ, quantum est, Syre
Cum tuo isto inuento, cúmque incepto perduint.
Huiusmodi mihi res semper comminiscere,
Vbi me excarnufices. S. is hinc quo dignus es?
Quam penè tua me perdidit proteruitas.
CLI. Vellem hercle factum: ita meritu' S. meritu'? quo modo?
Nam me istuc ex te prius audisse gaudeo,
Quàm argentum haberes, quod daturus iam fui.
CLI. Quid igitur dicam tibi vis? abiisti: mihi
Amicam adduxti, quam non liceat tangere.
S. Iam non sum iratus: sed scin' vbi nunc sit tibi
Bacchis? CLI. apud nos. S. non. CLI. vbi igitur? S. apud Cliniam.
CLI. Perij. S. bono animo es; iam argentum ad eam deferes,
Quod ei es pollicitus. CLI. garris. vnde id? SY. à patre.
CLI. Ludis fortasse me. S. ipsa re experibere.
CLI. Ne ego fortunatus homo sum. deamo te Syre.
SY. Sed pater egreditur: caue quidquam admiratu' sis,

Qua causa id fiat: obsecundato in loco.
Quod imperabit, facito: loquitor paucula.

ACTVS IIII. SCENA VI.

ARGVMENTVM.

Chremes argentum adfert, quod det Clitiphoni. Ad postremum queritur de sumptu faciendo filiæ causa.

Trimetri.

CHREMES, CLITIPHO, SYRVS.

V*Bi Clitipho nunc est?* SY. *eccum me, inque.* CL. *eccum hic tibi.*
CH. *Quid rei esset, dixti huic?* SY. *dixi pleraque omnia.*
CH. *Cape hoc argentum, ac defer.* S. *hei, quid stas lapis!*
Quin accipis? CLI. *cedò sanè.* S. *sequere hâc me ocyus.*
Tu hîc nos, dum eximus, interea opperibere:
Nam nihil est illic, quod moremur diutius.
CH. *Minas quidem iam decem habet à me filia:*
Quas pro alimentis esse nunc duco datas.
Hasce ornamentis consequentur altera.
Porrò hæc talenta dotis apposcent duo.
Quàm multa iniusta, ac praua fiunt moribus?
Mihi nunc, relictis rebus, inueniendus est
Aliquis, labore inuenta mea cui dem bona.

ACTVS

ACTVS IIII. SCENA VII.

ARGVMENTVM.

Iucundum habet errorem Chremetis, qui Menedemum falli putat, dum ipse fallitur.

Trimetri.

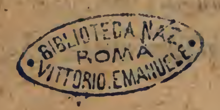
MENEDEMVS, CHREMES.

MVltò omnium nunc me fortunatißimum
Factum puto esse gnate, cùm intelligo.
Resipisse. CH. *vt errat.* ME. *teipsum quærebam Chreme:*
Serua, quod in te est, filium, & me, & familiam.
CH. *Cedo, quid vis faciam?* ME. *inuenisti hodie filiam.*
CH. *Quid tum?* ME. *hanc vxorem sibi dari volt Clinia.*
CH. *Quæso, quid hominis es?* ME. *quid?* CH. *iámne oblitus es,*
Inter nos quid sit dictum de fallacia,
Vt ea via abs te argentum auferretur? M. *scio.*
CH. *Ea res nunc agitur ipsa.* ME. *quid dixti Chreme?*
Errauí res acta est. quanta spe decidi?
CH. *Et quidem istæc, quæ est apud te, Clitiphonis est*
Amica. M. *ita aiunt.* CH. *& tu credis?* ME. *omnia.*
CH. *Et illum aiunt velle vxorem, vt cùm desponderim,*
Des, qui aurum, ac vestem, atque alia, quæ opus sunt, comparet,

ME. *Id*

ME. *Id est profectò: id amicæ dabitur.* CH. *scilicet*
Daturum. M. *ah, frustrà igitur gauisus miser.*
Quiduis tamen iam malo, quàm hunc amittere,
Quid nunc renunciem abs te responsum Chreme,
Ne sentiat me sensisse, atque ægrè ferat?
CH. *Aegrè? nimium illi Menedeme indulges.* ME. *sine,*
Inceptum est, perfice hoc mihi perpetuò, Chreme.
CH. *Dic conuenisse, egisse te de nuptiis.*
ME. *Dicam. quid deinde?* CH. *me facturum esse omnia,*
Generum placere: postremò etiam si voles,
Desponsam quoque esse dicito. ME. *hem, istuc volueram.*
CH. *Tantò ocyus te vt poscat, & tu id, quod cupis,*
Quàm ocyssimè vt des. M. *cupio.* CH. *ne tu propediem,*
Vt istam rem video, istius obsaturabere.
Sed hæc ita vt sunt, cautim, & paulatim dabis,
Si sapies. M. *faciam.* CH. *abi intrò: vide, quid postulent.*
Ego domi ero, si quid me voles. M. *sane volo:*
Nam te scientem faciam, quidquid egero.

ACTVS

ACTVS V. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Ad exitum iam properãte Comedia, Syri fallacia detegitur, vt Cliniȩ nubat Antiphila. Bacchidẽ Clitiphonis eſſe amicam Menedemus oſtẽdit.

Partim Trochaici, Tetrametri Catalectici, partim Iambici: Senarij.

MENEDEMVS, CHREMES.

EGo me non tam aſtutum, neque ita perſpicacem eſſe id ſcio:
Sed hic adiutor meus, & monitor, & præmonſtrator Chremes
Hoc mihi præſtat: in me quiduis harũ rerum conuenit,
Quæ ſunt dicta in ſtultum; caudex, ſtipes, aſinus, plumbeus:
In illũ nihil poteſt: nã exſuperat eius ſtultitia oĩa hac.
CH. *Ohe, iam deſine deos vxor gratulando obtundere,*
Tuam eſſe inuentam gnatam, niſi illos tuo ex ingenio iudicas,
Vt nihil credas intelligere, niſi idem dictum eſt centies.
Sed quid iamdudum interim illic gnatus ceſſat cum Syro?
ME. *Quos ais homines Chreme ceſſare?* CH. *hem, Menedeme aduenis?*
Dic mihi: Cliniæ, quæ dixi, nunc aſtin' ME. *omnia.*
CH. *Quid ait?* ME. *gaudere adeò occepit, quaſi qui cupiunt nuptias.*

CH. Ha, ha, ha. ME. quid risisti? CH. serui venêre in mentem Syri
Calliditates. ME. itáne? CH. voltus quoque hominum fingit scelus.
ME. Gnatus quòd se adsimulat lætum, id dicis? CH. id
M. idem istuc mihi
Venit in mentem. CH. vetereator. ME. magis, si magis noris, putes
Ita rem esse. CH. ain' tu? ME. quin tu ausculta. C. mane: prius hoc scire expeto,
Quid perdideris: nam vbi desponsam nunciasti filio,
Continuò iniecisse verba tibi Dromonem, scilicet,
Sponsæ vestem, aurum, atque ancillas opus esse, argentum vt dares.
ME. Non. CH. quid non? ME. non inquam. CH. neque ipse gnatus? ME. nihil prorsus Chreme.
Magis vnum etiam instare, vt hodie conficerentur nuptiæ.
CH. Mira narras. quid Syrus meus? ne is quidē quidquam? ME. nihil?
CH. Quamobrem? M. nescio equidem: sed te miror, qui alia tam planè scias.
Sed tuum ille quoque Syrus idem mire finxit filium,
Vt ne paululum quidem suboleat amicam esse hanc Cliniæ.
CH. Quid ais? ME. mitto iam osculari, atque amplexarier: id nihil puto.
CH. Quid est, quod amplius simuletur? M. vah. CH. quid est? ME. audi modò:

Est

Eſt mihi vltimis conclaue in ædibus quoddam retrò:
Huc eſt intrò latus lectus, veſtimentis ſtratus eſt.
CH. Quid, poſtquam hoc eſt factum? ME. dictum, factum, huc abiit Clitipho,
CH. Solus? M. ſolus. C. timeo. M. Bacchis conſecuta eſt illicò.
CH. Sola? ME. ſola. CH. perij. ME. vbi abiere intrò, operuêre oſtium. CH. hem,
Clinia hæc fieri videbat? M. quidni? vna mecum ſimul.
CH. Filij eſt amica Bacchis Menedeme: occidi.
ME. Quamobrem? CH. decem dierum vix mihi eſt familia.
ME. Quid? iſtuc times, quod operam amico ille dat ſuo?
CH. Imò quod amicæ. M. ſi dat. CH. an dubium id tibi eſt?
Quenquámne animo tam comi eſſe, aut leni putas,
Qui ſe vidente amicam patiatur ſuam? M. ha, ha, ha.
Quid mi? quò verba faci lius dentur mihi.
CH. Derides: meritò mihi nunc ego ſuccenſeo.
Quot res dedêre, vbi poſſem perſentiſcere,
Ni eſſem lapis? quæ vidi? væ miſero mihi,
At næ illud haud inultum, ſi viuo, ferent:
Nam iam. ME. non tute cohibes? non te reſpicis?
Non tibi ego exempli ſatis ſum? CH. præ iracundia,
Menedeme, non ſum apud me. ME. te ne iſtuc loqui?
Nónne id flagitium eſt, te aliis conſilium dare,

Forìs sapere, tibi non posse auxiliarier?
CH. *Quid faciam?* ME. *id, quod me fecisse aiebas parum:*
Fac, te esse patrem sentiat: fac, vt audeat
Tibi credere omnia, abs te petere, & poscere.
Ne quam aliam quærat copiam, ac te deserat.
CH. *Imò abeat potius multò quouis gentium,*
Quàm hic per flagitum ad inopiam redigat patrem:
Nam si illi pergo suppeditare sumptibus
Menedeme, mihi illæc verè ad rastros res redit.
MENE. *Quot incommoda tibi in hac re capies, nisi caues?*
Difficilem ostendis te esse, & ignosces tamen
Pòst, & ingratum. CH. *ah nescis, quàm doleam.* ME. *vt lubet,*
Quid hoc, quod volo, vt illa nubat nostro? nisi quid est,
Quod malis. CH. *imò & gener, & affines placent.*
ME. *Quid dotis dicam te dixisse filio?*
Quid obticuisti? CH. *dotis?* ME. *ita dico.* CH. *ah.* ME. *Chreme,*
N[illegible] quid vereare, si est minus: nihil dos nos mouet.
CH. *Duo talenta pro re nostra ego esse decreui satis:*
Sed ita dictu opus est, si me vis saluum esse, & rem, & filium,
Me mea omnia bona doti dixisse illi. ME. *quam rem agis?*
CH. *Id mirari te simulato, & illum rogitato simul,*
Quamobrem id faciam. ME. *quin ego verò, quamobrem id facias, nescio.*

CH.

CH. *Egóne? vt illius animum, qui nunc luxuria, & lasciuia*
Diffluit, retundam, redigam, vt, quò se vortat, nesciat.
ME. *quid agis?* CH. *mitte, ac sine me in hac re gerere mihi morem.* M. *sino:*
Itáne vis? CH. *ita.* ME. *fiat.* CH. *age iam, vt vxorem accersat, paret.*
Se: hic ita, vt liberos est æquom, dictis confutabitur.
Sed Syrum. ME. *quid eum?* CH. *egóne? si viuo, adeò exornatum dabo,*
Adeò depexum, vt, dum viuat, meminerit semper mei:
Qui sibi me pro ridiculo, ac delectamento putat:
Non (ita me dij ament) auderet facere hæc vidua mulieri,
Quæ in me facit.

ACTVS V. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Clitiphonem filium obiurgat propter amicam pater: idque adeò fit, vt sic admonitus redeat in viam, & Bacchide relicta vxorem ducat. Cõtinet hæc scena & callidum Syri consilium, quo catastrophen, id est, exitum euentúmque negotij machinatur.

Trochaici & Iambici Tetrametri: hi Acatalectici, illi Catalectici.

Foris sapere, tibi non posse auxiliarier?
CH. *Quid faciam?* ME. *id, quod me fecisse aiebas parum:*
Fac, te esse patrem sentiat: fac, vt audeat
Tibi credere omnia, abs te petere, & poscere.
Ne quam aliam quærat copiam, ac te deserat.
CH. *Imò abeat potius multò quouis gentium,*
Quàm hic per flagitum ad inopiam redigat patrem:
Nam si illi pergo suppeditare sumptibus
Menedeme, mihi illæc verè ad rastros res redit.
MENE. *Quot incommoda tibi in hac re capies, nisi caues?*
Difficilem ostendis te esse, & ignosces tamen
Pòst, & ingratum. CH. *ah nescis, quàm doleam.* ME. *vt lubet,*
Quid hoc, quod volo, vt illa nubat nostro? nisi quid est,
Quod malis. CH. *imò & gener, & affines placent.*
ME. *Quid dotis dicam te dixisse filio?*
Quid obticuisti? CH. *dotis?* ME. *ita dico.* CH. *ah.* ME. *Chreme,*
Ne quid vereare, si est minus: nihil dos nos mouet.
CH. *Duo talenta pro re nostra ego esse decreui satis:*
Sed ita dictu opus est, si me vis saluum esse, & rem, & filium,
Me mea omnia bona doti dixisse illi. ME. *quam rem agis?*
CH. *Id mirari te simulato, & illum rogitato simul,*
Quamobrem id faciam. ME. *quin ego verò, quamobrem id facias, nescio.*

CH. *Egóne? vt illius animum, qui nunc luxuria, & lascivia*
Diffluit, retundam, redigam, vt, quò se vortat, nesciat.
ME. *quid agis?* CH. *mitte, ac sine me in hac re gerere mihi morem.* M. *sino:*
Itáne vis? CH. *ita.* ME. *fiat.* CH. *age iam, vt vxorem accersat, paret.*
Se: hic ita, vt liberos est æquom, dictis confutabitur.
Sed Syrum. ME. *quid eum?* CH. *egóne? si viuo, adeò exornatum dabo,*
Adeò depexum, vt, dum viuat, meminerit semper mei:
Qui sibi me pro ridiculo, ac delectamento putat.
Non (ita me dij ament) auderet facere hæc viduæ mulieri,
Quæ in me facit.

ACTVS V. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Clitiphonem filium obiurgat propter amicam pater: idque adeò fit, vt sic admonitus redeat in viam, & Bacchide relicta vxorem ducat. Cõtinet hæc scena & callidum Syri consilium, quo catastrophen, id est, exitum euentúmque negotij machinatur.

Trochaici & Iambici Tetrametri: hi Acatalectici, illi Catalectici.

CLITIPHO, MENEDEMVS, CHREMES, SYRVS.

ITane tandem quaeso est Menedeme, vt pater
Tam in breui spatio omnem de me eiecerit animum patris?
Quodnam ob facinus? quid ego tantum sceleris admisi miser?
Volgò id faciunt. ME. *scio tibi esse grauius multò, ac durius,*
Cui sit. verũ ego haud minus agrè patior id, qui nescio,
Nec rationem capio, nisi quod tibi bene ex animo volo. CLI. *hîc*
Patrem adstare aiebas? ME. *eccum.* CH. *quid me incusas Clitipho?*
Quidquid ego huius feci, tibi prospexi, & stultitiae tuae.
Vbi te vidi animo esse omisso, &, suauia in praesentia
Quae essent prima habere, neque consulere in longitudinem:
Coepi rationem vt neque egeres, neque vt haec posses perdere.
Vbi, cui decuit primò, tibi non licuit per te mihi dare,
Abij ad proxumos, tibi qui erãt, eis cõmisi, & credidi.
Ibi tuae stultitiae semper erit praesidium Clitipho,
Victus, vestitus, quò in tectum te receptes. CL. *hei mihi*
CH. *Satius est, quàm te ipso haerede, haec possidere Bacchidem.*
SY. *Disperij: scelestus quantas turbas conciui insciens?*
CL. *Emori cupio.* CH. *prius quaeso disce, quid sit viuere.*

Vbi

Vbi scies, si displicebit vita, tum istoc vtitor.

SY. *Here, licétne?* CH. *loquere.* SY. *at tutò.* CH. *loquere.* SY. *quæ ista est prauitas,*

Quæue amentia, quod peccaui ego, id obesse huic? CH. *licet,*

Ne te admisce: nemo accusat Syre te: nec tu aram tibi,

Neque precatorem pararis. SY. *quid agis?* CH. *nihil succenseo,*

Nec tibi, nec huic, nec vos est æquum, quod facio, mihi.

SY. *Abijt, rogasse vellem.* CLIT. *quid Syre?* SY. *vnde mihi peterem cibum:*

Ita nos abalienauit. tibi iam esse ad sororem intelligo.

CLIT. *Adeón' rem rediisse, vt periculum etiam fame mihi sit Syre?*

SY. *Modò liceat viuere, spes est.* CLIT. *quæ?* SY. *nos esurituros satis.*

CLIT. *Irrides in re tanta, neque me quidquam consilio adiuuas?*

SY. *Imò & ibi nũc sum, & vsque dudum id egi, dum loquitur pater:*

Et quantum ego intelligere possum. SY. *quid?* S. *non abierit longiùs.*

CLI. *Quid id ergò?* SY. *sic est, non esse horum te arbitror.* CL. *quid istuc Syre?*

Satin' sanus es? SY. *ego dicam, quod mihi in mentem: tu diiudica.*

Dum istis fuisti solus, dum nulla alia delectatio,

Quæ propior esset, te indulgebant, tibi dabant: nũc filia

Postquam est inuenta vera, inuenta est causa, qua te expellerent:

CLI. *Est verisimile.* SY. *an tu ob peccatum hoc esse illum iratum putas?*

CLIT. *Non arbitror.* S. *nunc aliud specta: matres omnes filiis*

In peccato adiutrices, auxilio in paterna iniuria

Solent esse: id non fit. CLI. *verùm, quid ergo nunc faciam Syre?*

S. *Suspicionem quære ex illis istam: rem profer palàm.*

Si non est verum, ad misericordiam ambos adduces citò, aut

Scibis cuius sis. CLIT. *rectè suades: faciam.* S. *sat rectè hoc mihi in*

Mentem venit: nanque adolescens, quàm minima in spe situs erit,

Tam facillimè patris pacem in leges conficiet suas.

Etiã haud scio, an ne vxorẽ ducat: ac Syro nihil gratiæ.

Quid autẽ hoc? senex exit foras: ego fugio. adhuc quod factum est,

Miror nõ iussisse illicò me arripi. ad Menedemum hinc pergam: eum

Precatorem mihi paro: seni nostro fidei nihil habeo.

ACTVS V. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Chremes filij occasione vxorẽ obiurgat: & mordacibus dictis impetit, salibúsque nõ illepidis. & maternum animum in hac scena ob oculos ponit Terentius.

Eiusdem

Eiusdem rationis præter Dimetrum vnum.

SOSTRATA, CHREMES.

Profectò, nisi caues tu homo, aliquid gnato cõficies mali.
Idque adeò miror, quî tam ineptum quidquam potuerit tibi
Venire in mentem mi vir. C. *oh, pergin' mulier esse? vllámne ego*
Rem vnquam volui, quin tu in ea mihi aduorsatrix fueris Sostrata? at
Si rogitem iam, quid est quod peccem, aut quamobrem id faciam nescias.
In qua re nunc tam confidenter restas stulta? S. *ego nescio.*
C. *Imò scis potius, quàm quidem redeat ad integrum eadem oratio.*
S. *Oh, iniquus es, qui me tacere de re tanta postules.*
C. *Non postulo: iam loquere: nihilo minus ego hoc faciam tamen.*
S. *Facies?* C. *verùm.* S. *non vides, quantum mali ex ea re excites?*
Subditum se suspicatur. C. *ain' tu? subditum?* S. *certè inquam mi vir.* C. *confitere tu*
Tuum non esse. S. *au, obsecro istuc nostris inimicis siet.*
Egon' confitear meum non esse filium, qui sit meus?
C. *Quid metuis? ne non, cùm velis, conuincas esse illum tuum?*
S. *Quòd filia est inuenta?* C. *non, sed, quod magis credendum siet,*

Postquam est inuenta vera, inuenta est causa, qua te expellerent:

CLI. *Est verisimile.* SY. *an tu ob peccatum hoc esse illum iratum putas?*

CLIT. *Non arbitror.* S. *nunc aliud specta: matres omnes filijs*
In peccato adiutrices, auxilio in paterna iniuria
Solent esse: id non fit. CLI. *verùm, quid ergo nunc faciam Syre?*

S. *Suspicionem quære ex illis istam: rem profer palàm.*
Si non est verum, ad misericordiam ambos adduces citò, aut
Scibis cuius sis. CLIT. *rectè suades: faciam.* S. *sat rectè hoc mihi in*
Mentem venit: nanque adolescens, quàm minima in spe situs erit,
Tam facillimè patris pacem in leges conficiet suas.
Etiã haud scio, an ne vxorẽ ducat: ac Syro nihil gratiæ.
Quid autẽ hoc? senex exit foras: ego fugio. adhuc quod factum est,
Miror nõ iussisse illicò me arripi. ad Menedemum hinc pergam: eum
Precatorem mihi paro: seni nostro fidei nihil habeo.

ACTVS V. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Chremes filij occasione vxorẽ obiurgat: & mordacibus dictis impetit, salibúsque nõ illepidis. & maternum animum in hac scena ob oculos ponit Terentius.

Einsdem rationis præter Dimetrum vnum.

SOSTRATA, CHREMES.

PRofectò, nisi caues tu homo, aliquid gnato cõficies mali.
Idque adeò miror, quî tam ineptum quidquam potuerit tibi
Venire in mentem mi vir. C. oh, pergin' mulier esse? nullámne ego
Rem vnquam volui, quin tu in ea mihi aduorsatrix fueris Sostrata? at
Si rogitem iam, quid est quod peccem, aut quamobrem id faciam nescias.
In qua re nunc tam confidenter restas stulta? S. ego nescio.
C. Imò scis potius, quàm quidem redeat ad integrum eadem oratio.
S. Oh, iniquus es, qui me tacere de re tanta postules.
C. Non postulo: iam loquere: nihilo minus ego hoc faciam tamen.
S. Facies? C. verùm. S. non vides, quantum mali ex ea re excites?
Subditum se suspicatur. C. ain' tu? subditum? S. certè inquam mi vir. C. confitere tu
Tuum non esse. S. au, obsecro istuc nostris inimicis siet.
Egon' confitear meum non esse filium, qui sit meus?
C. Quid metuis? ne non, cùm velis, conuincas esse illum tuum?
S. Quòd filia est inuenta? C. non, sed, quod magis credendum siet,

Quòd est consimilis moribus,
Facilè conuinces ex te natum: nam tui similis est probè:
nam illi nihil vitij est relictum, quin id itidem sit tibi:
Tu præterea talem, nisi tu, nulla pareret filium.
Sed ipse egreditur, quàm seuerus, rem cùm videas, censeas.

ACTVS V. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Clitipho cùm matre colloquens, suos sibi parẽtes commonstrari cupit: qua oratione hãc admodum reddit solicitam. Chremes contumeliosè filium obiurgat.

Trochaici Tetrametri Catalectici.

CLITIPHO, SOSTRATA, CHREMES.

SI vnquam vllum fuit tempus, mater, cùm ego voluptati tibi
Fuerim, dictus filius tuus tuâ voluntate, obsecro
Eius vt memineris, atque inopis nunc te miserescat mei,
Quod peto, & volo, parentes meos vt commõstres mihi.
S. *Obsecro mi gnate, ne istuc in animum inducas tuum,*
Alienum esse te. CLIT. *sum.* S. *miseram me, hoccine quæsisti obsecro?*
Ita mihi atque huic sis superstes, vt ex me, atque hoc natus es:
Et caue posthac, si me amas, vnquam istuc verbum ex te audiam. CH. *at*

Eg

Ego, si me metuis, mores caue in te esse istos sentiam.
CLIT. *Quos?* CH. *si scire vis ego dicam: gerro, iners, fraus, helluo,*
Ganeo, damnosus: crede, & nostrum te esse credito.
CLIT. *Non sunt hæc iam dicta parentis.* CH. *non, si ex capite sis meo*
Natus, item vt aiunt Mineruam esse ex Ioue, ea causa magis
Patiar Clitipho flagitijs tuis me infamem fieri.
SO. *Dij istæc* CH. *nescio deos: ego, quod potero enitar sedulò.*
Quæris id, quod habes, parentes: quod abest, non quæris, patri
Quo modo obsequare, & serues quod labore inuenerit.
Non mihi per fallacias adducere ante oculos? pudet.
Dicere hæc præsente verbum turpe: at te id nullo modo
Facere piguit. CLIT. *eheu, quàm ego nunc totus displiceo mihi,*
Quàm pudet: neque, quod principium incipiam ad placandum, scio.

ACTVS V. SCENA V.

ARGVMENTVM.

Menedemi interuentu post turbationes trăquilla fiunt omnia, volenti datur Clitiphoni vxor Archonidis filia, Syro à Chremete ignoscitur.

Trochaici Tetrametri, Iambicis quibusdam admistis.

MENEDEMVS, CHREMES, CLITIPHO, SOSTRATA.

ENimuero Chremes nimi' grauiter cruciat adolescentulum,

Nimísque inhumanè. exeo ergo, vt pacem conciliem. optumè

Ipsos video. CH. ehem, Menedeme cur non accersi iubes

Filiã, & quod dotis dixi, firmas? SO. mi vir te obsecro

Ne facias. CLIT. pater obsecro vt mihi ignoscas. M. da veniam Chreme:

Sine te exorem. CH. egón' mea bona vt dem Bacchidi dono sciens?

Non faciam. M. at id nos non sinemus. CLIT. si me viuum vis pater,

Ignosce. S. age, Chreme mi. M. age quæso, ne tam obfirma te Chreme.

CH. Quid istuc? video non licere, vt cœperam, hoc pertendere.

M. Facis, vt te decet. C. ea lege hoc adeò faciam, si faciat id,

Quod ego hunc æquom censeo. CLIT. pater, omnia faciam: impera.

CH. Vxorem vt ducas. CL. pater. CH. nihil audio. ME. ad me recipio:

Faciet. CH. nihil etiam audio ipsum. CL. perij. SO. an dubitas Clitipho?

CH. Imò vtrum vult? ME. faciet omnia. SO. hæc, dum incipias, grauia sunt,

Dumq; ignores: vbi cognoris, facilia. CL. faciam pater.

S. Nate

S. *Nate mi ego pol dabo puellam lepidam, quam tu facilè ames,*
Filiam Phanacratæ nostri. CLI. *rufámne illam virginem,*
Cæsiam, sparso ore, adunco naso? non possum pater.
CH. *Eia, vt elegãs est, credas animum ibi esse?* S. *aliam dabo.*
CLI. *Quid istuc? quandoquidem ducenda est, egomet habeo propemodum,*
Quam volo. S. *nunc laudo te gnate.* CLIT. *Archonidis filiam.*
S. *Perplacet.* CL. *pater hoc nunc restat.* CH. *quid?* CL. *Syro ignoscas volo,*
Quæ mea causa fecit. C. *fiat. Vos valete, & plaudite.*

IN ADELPHOS TERENTII

ARGVMENTVM.

MITIO, & Demea, duo dissimillimo fratres ingenio fuêre, ille vrbanam vitã secutus est, hic rusticã: ille cœlebs vixit, hic vxorẽ duxit: ille ingenio lenissimo: hic asperrimo: ille mitis etiam in alienos: hic sæuus etiam in suos. ille etiã in ira placidus: hic etiam citra iram ferox. Erãt Demeæ filij duo ex quibus natu maiorẽ Æschinũ sibi adoptauit Mitio, eúmque secum in vrbe liberalissimè, indulgentissimeq; educauit: minorẽ Ctesiphonem ruri secũ sæuerè in primis, ac restrictè habuit pater. Æschinus multas meretrices, patre ad omnia cõniuẽte, adamauit: multa cõuiuia celebrauit; quæ deniq; iuuẽtus fert, ea omnia nõ liberè modò, sed

etiam licẽter exercuit. poſtremò eò vſq; progreſſus eſt.in virginem paupcrculã quidem,ſed bonã, bonis prognatam,Pãphilam nomine,quam mater Sophrona vidua ſanctè ſecũ,& pudicè, vt poterat, educabat,noctu temulẽtus cũ incidiſſet,vim ei attulit,grauidãq; fecit.venit poſtea ad matrẽ illius, veniã petẽs,pollicẽſq; ſe puellã in vxorẽ ducturũ. ea fide data,& ignotũ eſt,& tacitũ.Cteſipho, cùm in vrbẽ interdũ ventitaret,ipſe quoq; Cithariſtriç cuiuſdã amore correptus eſt,totã eius rei famam, ne qua emanaret,ac perueniret ad Demeã,in ſeſe Æſchinus trãsferebat.tãdẽ,cũ leno,puellę dominus,aut pecuniã ſibi,quãti ea erat,vellet in manũ dari,aut ſe eã alij vẽditurũ minitaretur: adductus in ſummã deſperationẽ Cteſipho,iã de relinquẽda patria cogitabat,cũ Æſchin⁹,re intellecta, qui nullo neq; pudore teneretur,neq; metu,domũ lenonis per vim ingreſſus eſt,& ipſum,& familiã cõ tudit pugnis,puellãq; per vim abreptã tradidit fratri.Spargitur tota vrbe rumor:venit Demea. Mitionẽ obiurgat,inclamat,teſtatur deos atq; homines quòd diſſolutus,quòd intemperãs,quòd vino ſus,quòd ſcortator,quòd nullius bonæ rei Æſchinus foret,omnẽ in Mitione vno hærere culpã:dijs gratias agere,quod ille ſaltẽ, quẽ ipſe ruri haberet,frugi,ac tẽperãs eſſet,rei ſtuderet, & famæ:illarũ rerũ nihil ne cogitaret quidẽ:tantũ videlicet intereſſe inter ſuã&fratris diſciplinã.placat hominẽ,quantũ in ſe eſt, Mitio:iámq;ſe ab eo expedi uerat,cũ ſuperuenit aliud,quod maiores etiã tumultus excitaret.raptã ab Æſchino Cithariſtriã perfertur ad matrẽ Pãphilæ,quæ quidem Pãphila ita erat ad pariẽdũ vicina,vt iam è dolore laboraret.quid faceret miſera?mutatũ Æſchini animũ,ſ
ve

verò, filiámque suam proditas per summam perfidiam, ac desertas putabat. Getā seruulū, qui pauperem familiam solus, vt poterat, alebat, mittit ad Hegionem puellæ cognatum, iubétque ei rem, vt erat, exponere. interea audierat Demea, suū quoque Ctesiphonē in raptione affuisse. iámq; totus in fermēto, vt aiunt, erat: cū ei Syrus seruus vaferrimus mendaciolū aspergit: venisse quidem rure Ctesiphonem: sed venisse obiurgatum Æschinū: multa ei medio foro mala dixisse, deinde rediisse rus in præfecturā suam. lacrumare gaudio Demea, & gratulari sibi, quod vnum saltē haberet, in quo extaret paternæ seueritatis exēplum. dum rus redit, incidit in Hegionem, à quo de cōstuprata per vim ab Æschino Pamphila intelligit: denuò commotus, dum fratrem, vt in eum iram euomeret, quærit, obuiū habuit mercenarium à villa, ex quo sciscitatus de filio, accipit, non esse ruri, redit ad Syrum: à quo ei rursus nouum mendacium, velut offa in os, ne latraret, obiicitur. quærit, vbi fratrem reperire posset, id verò ita indicauit Syrus, vt infœlix senex, dum illius verbis fidem habet, nequicquam omne oppidum perreptauerit. interea Mitio omniū ab Hegione certior factus, ipsemet ad mulieres profectus, iacētes iam & afflictas erexerat, labantes & dubias confirmauerat, tristitia ac mœrore confectas recreauerat, pollicitus, se Æschino Pāphilam vxorem daturum. venit Demea, clamor, iurgium, cōuicia: etiam eo præsente, seruulus quidam Ctesiphonem per imprudētiam nominat. ille cū subitò per vim in ædes irrupisset, quem iāpridem putabat ruri fodere, aut arare, aut aliquid ferre denique, eum accubātem cum amica, & suauiter potitantem deprehendit: ibi vero tanta

tãtâ iracũdia incitatus eſt,vt arderet.ſatis diu vociferatus cùm eſſet, tandẽ placida & cõpoſita Mitionis oratione eò perducitur,vt depoſita vetere ſęuitia,benignus,affabilis,lepidus eſſe meditetur. itaq; ipſo non permìttẽte tãtùm, ſed etiam iubẽte,puerpera domũ traducitur:fiũt nuptiæ: lenoni numeratur argẽtum,Mitio ipſe Sophronam ducit in vxorẽ:Hegioni datur,vnde viuat:Syrus vnà cum Phrygia vxore manumittitur.cùm Mitio,cæteriq; omnes, ſed tamen præcipuè Mitio illã tantã,tam inſperatã,tam,ſubitam mutationem admiraretur, graui & cordata oratione claudit fabulã Demea: ſi omnia profundere,ſi in omni libidine ac nequitia viuere,ſi totã rem helluationibus,ſcortationibus,largitionibus conſumere libeat,nihilo id ſua magis,aliquãto etiam minus,quo ſibi minus ætatis ſuperſit, quàm aliorum intereſſe:ſin corrigi ſe in loco,& modicè coërceri, atque admoneri velit, eum eſſe ſe, qui id præſtare poſſit: permittuntur ei omnia:ita fabula concluditur.

ADELPHORVM INTERLOCVTORES.

MITIO,	ſenex.
DEMEA,	ſenex.
SANNIO,	leno.
ÆSCHINVS,	adoleſcens.
SYRVS,	ſeruus.
CTESIPHO,	adoleſcens.
SOSTRATA,	matrona.
CANTHARA,	nutrix?
GETA,	ſeruus.
HEGIO,	ſenex.
DROMO,	ſeruus.

ADELPHI TERENTII.

ACTA LVDIS FVNEBRIB. L. AEMILII Pauli. Q. Fabio Maximo, P. Cornelio Africano ædil. cur. egêre L. Attilius Prænestinus, Minutius Protimus. Modos fecit Flaccus Claudij, tibijs Serranis. Facta è Græca Menandru, L. Anicio, M. Cornelio Coss.

C. SVLPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

Senarij omnes.

Duos cùm haberet Demea adolescentulos,
Dat Mitioni fratri adoptādum AEschinum:
Sed Ctesiphonem retinet. hunc citharistriæ
Lepore captum sub duro ac tristi patre,
Frater celabat AEschinus, famam quoque
Amoris in se transferebat. denique
Fidicinam lenoni eripuit. vitiauerat
Idem AEschinus ciuem Atticam pauperculam,
Fidemq; dederat, hanc sibi vxorem fore.
Demea iurgare, & grauiter ferre: mox tamen,
Vt veritas patefacta est, ducit AEschinus
Vitiatam, potitur Ctesipho citharistriam,
Exorato suo patre duro Demea.

PROL.

PROLOGVS.

Trimetri.

Ostquam poëta sensit scripturam suam
Ab iniquis obseruari, & aduersarios
Rapere in peiorem partem, quam acturi
sumus:
Indicio de se ipse erit: vos eritis iudices,
Laudíne an vitio duci factum oporteat.
Synapothnescontes Diphili comœdia est.
Eam commorientes Plautus fecit fabulam.
In Græca adolescens est, qui lenoni eripit
Meretricem, in prima fabula. eum Plautus locum
Reliquit integrum: eum hic locum sumpsit sibi
In Adelphos, verbum de verbo expressum extulit.
Eam nos acturi sumus nouam: pernoscite,
Furtúmne factum existum eis, an locum
Reprehensum, qui præteritus negligentia est.
Nam quod isti dicunt maleuoli, homines nobiles
Eum adiutare, assidueq; vnà scribere,
Quod illi maledictum vehemens existumant,
Eam laudem hic ducit maxumam: cùm illis placet,
Qui vobis vniuersis & populo placent:
Quorum opera in bello, in otio, in negotio,
Suo quisque tempore vsu' est sine superbia.
Dehinc ne exspectetis argumentum fabulæ:
Senes qui primi venient, hi partem aperient,
In agendo partem ostendet, facite, æquanimitas
Vestra poëtæ adscribendum augeat industriam.

ACTVS I. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Admodum est solicitus Mitio, quòd nõdum à cœna redierit filius Æschinus. Ostendit in liberis educandis lenitate plus quàm asperitate parẽtes proficere.

Senarij.

MITIO.

STorax, non redijt hac nocte à cœna Æschinus,
Neque seruulorum quisquam, qui aduorsum ierãt?
Profectò hoc verè dicunt: si absis vspiam,
Aut vbi si cesses, euenire ea satiu' est,
Quæ in te vxor dicit, & quæ in animo cogitat
Irata, quàm illa, quæ parentes propitij.
Vxor, si cesses, aut te amare cogitat,
Aut tete amari, aut putare, aut animo obsequi,
Et tibi bene esse soli, cùm sibi sit malè.
Ego, quia non redijt filius, quæ cogito?
Quibu' nunc solicitor rebus? ne aut ille alserit,
Aut vspiam ceciderit, aut perfregerit
Aliquid. vah, quenquámne hominem in animo instituere, aut
Parare, quod sit carius, quàm ipse est sibi?
Atqui ex me hic non natus est, sed ex fratre: is adeò
Dissimili studio est, iam inde ab adolescentia.
Ego hanc clementem vitam vrbanam, atque otium
Secutus sum: &, quod fortunatum isti putant,
Vxorem nunquam habui. ille contrà, hæc omnia,
Ruri agere vitam, semper parcè, ac duriter

Se habere: vxorem duxit: nati filij
Duo. inde ego hunc maiorem adoptaui mihi.
Eduxi à paruulo, habui, amaui pro meo:
In eo me oblecto; solum id est charum mihi.
Ille vt item contra me habeat, facio sedulò:
Do, prætermitto, non necesse habeo omnia
Pro meo iure agere. postremò, alij clanculum
Patres quæ faciunt, quæ fert adolescentia,
Ea ne me celet, consuefeci filium:
Nam qui mentiri, aut fallere insuerit patrem, aut
Audebit, tantò magis audebit cæteros.
PVDORE, & liberalitate liberos
Retinere, satius esse credo, quàm metu.
Hæc fratri mecum non conueniunt, neque placent.
Venit sæpe ad me clamans quid agis Mitio?
Cur perdis adolescentem nobis? cur amat?
Cur potat? cur tu his rebus sumptus suggeris?
Vestitu nimium indulges: nimium ineptus es.
Nimium ipse durus est, præter æquomq; & bonum.
Et errat longè, mea quidem sententia,
Qui imperium credat grauius esse, aut stabilius,
Vi quod fit, quàm illud, quod amicitia adiungitur.
Mea est sic ratio, & sic animum induco meum,
MALO coactus qui suum officium facit,
Dum id rescitum iri credit, tantisper cauet:
Si sperat fore clàm, rursum ad ingenium redit.
Quem beneficio adiungas, ille ex animo facit,
Studet par referre, præsens, absénsq; idem erit.
Hoc patrium est, potius consuefacere filium,

Sua sponte rectè facere, quàm alieno metu.
Hoc pater, ac dominus interest; hoc qui nequit,
Fateatur nescire imperare liberis.
Sed estne hic ipsus, de quo agebam, & certè is est.
Nescio quid tristem video credo iam, vt solet,
Iurgabit. saluom te aduenire Demea,
Gaudemus.

ACTVS I. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Demea AEschinum absentem petulantiæ grauiter accusat: excusat eundem Mitio, plus nimio indulgens pater. Hic attende lenem Mitionem asperum Demeam induci à Terentio.

Senarij.

DEMEA, MITIO.

Hem, opportunè: te ipsum quærito.
MI. *Quid tristis es?* DE. *rogas me; vbi nobis*
AEschinus
Siet; quid tristis ego sim? MI. *dixin' hoc fore?*
Quid infecit? DE. *quid ille fecerit? quem neque pudet*
Quidquam; neque metuit quenquã: neque legem putat
Tenere se vllam, nam illa, quæ antehac facta sunt,
Omitto: modò quid designauit? MI. *quidnam id est?*
DE. *Fores effregit, atque in ædeis irruit*
Alienas: ipsum dominum, atque omnem familiam
Multauit vsque ad mortem: eripuit mulierem,

Quam amabat: clamant omnes indignißimè
Factum esse. hoc aduenienti quot mihi Mitio
Dixere? in ore est omni populo. denique,
Si conferendum exemplum est, non fratrem videt
Rei dare operam, ruri esse parcum ac sobrium?
Nullum huius simile factum? hæc cùm illi Mitio
Dico, tibi dico: tu illum corrumpi sinis.
MI. *Homine imperito nunquam quidquam iniustius,*
Qui, nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.
DE. *Quorsum istuc?* MI. *quia tu Demea hæc male iudicas.*
Non est flagitium, mihi crede, adolescentulum
Scortari, neque potare, non est, neque fores
Effringere. hæc si neque egò, neque tu fecimus,
Non fuit egestas facere nos. tu nunc tibi
Id laudi ducis, quod tum fecisti inopia.
Iniurium est: nam si esset vnde id fieret,
Faceremus: & tu illum tuum, si esses homo,
Sineres nunc facere, dum per ætatem licet,
Potius quàm, vbi te exspectatum eiecisset foras,
Alieniori ætate pòst faceret tamen.
DE. *Prò Iupiter, rediges tu homo me ad insaniam.*
Non est flagitium facere hæc adolescentulum? MI. *ah,*
Ausculta, ne me obtundas de hac re sæpius.
Tuum filium dedisti adoptandum mihi:
Is meus est factus: si quid peccat Demea,
Mihi peccat: ego illi maxumam partem feram.
Obsonat, potat, olet vnguenta de meo.
Amat? dabitur à me argentum, vbi erit commodum.

Vbi non erit, fortasse excludetur foras.
Fores effregit? restituentur: discidit
Vestem? resarcietur. est (dis gratia,)
Et vnde hæc fiant, & adhuc non molesta sunt.
Postremò aut desine, aut cedò quemuis arbitrum:
Te plura in hac re peccare ostendam. DE. *hei mihi:*
Pater esse disce ab aliis, qui verè sciunt.
MI. *Natura tu illi pater es, consiliis ego.*
DE. *Tun' consulis quidquam?* MI. *ah, si pergis, abiero.*
DE. *Siccine agis?* MI. *an ego toties de eadem re audiam?*
DE. *Curæ est mihi.* MI. *& mihi curæ est: verùm Demea*
Curemus æquam vterque partem, tu alterum,
Ego item alterum: nam ambos curare, propemodum
Reposcere illum est, quem dedisti. DE. *ah Mitio.*
MI. *Mihi sic videtur.* DE. *quid istuc? tibi si istuc placet,*
Profundat, perdat, pereat, nihil ad me attinet.
Iam si verbum vnum posthac. MI. *rursum Demea*
Irascere? DE. *an non credis? repetén' quem dedi?*
Aegrè est. alienus non sum. si obsto: hem desino.
Vnum vis curem: curo. & est, dis gratia,
Cum ita, vt volo, est. iste tuus ipse sentiet
Posterius: nolo in illum grauius dicere.
MI. *Nec nihil, neque omnia hæc sunt, quæ dicit: tamen*
Nonnihil molesta hæc sunt mihi: sed ostendere,
Me ægrè pati illi nolui: nam ita est homo:

Cùm placo, aduorsor sedulò, & deterreo,
Tamen humanè vix patitur: verùm si augeam,
Aut etiam adiutor sim eius iracundiæ,
Insaniam profectò cum illo. etsi Aeschinus
Nonnullam in hac re nobis facit iniuriam:
Quam hic non amauit meretricem? aut cui non dedit
Aliquid? postremò nuper (credo iam omnium
Tædebat) dixit velle vxorem ducere.
Sperabam iam deseruisse adolescentiam:
Gaudebam. ecce autem deintegro: nisi, quidquid est,
Volo scire, atque hominem conuenire, si apud forum est.

ACTVS II. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Senibus omissis describitur AEschini factū, iurgā tis cum lenone. Nec error est poëtæ quod hic fiant, quæ facta esse Demea dixit, qui fortasse rumore nuncio acceperat fecisse Æschinum, quod facturum illo se minatus fuerat.

Iambici Octonarii partim Catalectici, partim Acatalectici, & Trochaici Tetrametri Catalectici. Vnus præterea Dimeter.

SANNIO, ÆSCHINVS.

Obsecro populares ferte misero, atque innocenti auxilium:
Subuenite inopi. AE. *otiosè, nunc iam illico hîc consiste:*
Quid respectas? nihil pericli est: nunquam, dum ego adero, hic te

Tanget.

Tanget. SA. *ego istam inuitis omnibus.*
AE. *Quanquam est scelestus, non committet hodie vnquam iterum vt vapulet.*
SA. *Audi Aeschine, ne ignarum fuisse te dicas morum meorum,*
Ego leno sum. AE. *scio.* SA. *at ita, vt vsquam fuit fide quisquam optuma.*
Tu quòd te posterius purges, nolle hanc iniuriam mihi
Factam esse; huius non faciam: crede hoc, ego meum ius persequar:
Neque tu verbũ solues vnquam, quod re mihi malefeceris.
Noui ego vestra hac: nollem factum: dabitur iusiurandum, esse te
Indignum iniuria hac; indignũ cùm egomet sim acceptus modis.
AE. *Abi praestrenuè, ac fores aperi.* SA. *caeterum hoc nihil facis.*
AE. *Intro nunc iam.* SA. *at enim non sinam.* AE. *accede illuc Parmeno,*
Nimiũ abusti istoc. hic propter hunc assiste. hẽ, sic volo,
Caue nunc iam oculos à meis oculis quoquam dimoueas tuos,
Ne mora sit, si innuerim, quin pugnus continuò in mala haereat.
SA. *Istuc volo ergò ipsum experiri.* AE. *hem serua omitte mulierem.*
SA. *O facinus indignum.* AE. *geminabit, nisi caues.* SA. *hei misero mihi.*

AE. *Non innueram: verùm in istam partem potius peccato tamen.*

I *nunc iam.* SA. *quid hoc rei est? regnúmne Aeschine hic tu possides?*

AE. *Si possiderem, ornatus esses ex tuis virtutibus.*

SA. *Quid tibi rei mecum est?* AE. *nihil.* SA. *quid? nostin', qui sim?* AE. *non desidero.*

SA. *Tetigin' tui quidquam?* AE. *si attigisses, ferres infortunium.*

SA. *Qui tibi magis licet meam habere, pro qua ego argentum dedi?*

Responde. AE. *ante aedes non fecisse erit melius hîc conuicium:*

Nam si molestus pergis esse, iam intrò arripiere, atque ibi

Vsque ad necem operiere loris. SA. *loris liber?* AE. *sic erit.*

SA. *O hominem impurum. hiccine libertatem aiunt aequam esse omnibus?*

AE. *Si satis iam debacchatus es leno, audi si vis nunc iam.*

SA. *Egon' debacchatus sum in te, an tu in me?* AE. *omitte ista, atque ad rem redi.*

SA. *Quam rem? quò redeam?* AE. *iámne me vis dicere, quod ad te attinet?*

SA. *Cupio, modo aequi aliquid.* AE. *vah, leno iniqua me non volt loqui.*

SA. *Leno sum, fateor, pernicies communis adolescentium,*

Per

Periurus, pestis; tamen tibi à me nulla est orta iniuria.
AE. *Nam hercle etiam id restat.* SA. *illuc quæso redi, quo cœpisti, Aeschine.*
AE. *Minus viginti tu illam emisti, quæ res tibi vortat malè:*
Argenti tantum tibi dabitur. SA. *quid si ego illam nolo vendere,*
Coges me? AE. *minimè.* SA. *namque id metui.* AE. *neque vendundam censeo,*
Quæ libera est: nam ego illam liberali assero causa, manu.
Nunc vide utrum vis, argentum accipere, an causam meditari tuam.
Delibera hoc, dum ego redeo, leno. SA. *prò supreme Iupiter:*
Minimè miror, qui insanire occipiunt ex iniuria.
Domo me eripuit, verberauit: me inuito abduxit meam:
Ob malefacta hæc tantidem emptam postulat sibi tradier.
Homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi.
Verum enim, quando bene promeruit, fiat: suum ius postulat.
Age iam cupio, modo si argentum reddat. sed ego hæc hariolor.
Vbi me dixero dare tanti, testeis faciet illicò,
Vendidisse me: de argento somnium: mox, cras redi.
Id quoque possum ferre, si modo reddat: quanquam iniurium est.

SY. *Metuisti, si nunc de tuo iure concessisses paululum,*
Atque adolescenti esses morigeratus: hominum homo stultissime,
Ne non tibi istuc feneraret? SA. *ego spem pretio non emo.*
SY. *Nunquam rem facies: abi, nescis inescare homines Sannio.*
SA. *Credo istuc melius esse: verùm ego nùnquam adeò astutus fui.*
Quin, quidquid possem, mallem auferre potius in præsentia.
S. *Age, noui tuum animum: quasi quidquam tibi sint viginti minæ,*
Dum huic obsequare: præterea autem te aiunt proficisci Cyprum. SA. *hem.*
S. *Coëmisse hinc, quæ illuc veheres, multa; nauem conductum: hoc scio,*
Animus tibi pendet: vbi illinc, spero, redieris, tamen hoc ages.
SA. *Nusquam pedem, perij hercle: hac illi spe hoc inceperunt.* SY. *timet:*
Inieci scrupulum homini. SA. *o scelera, illuc vide,*
Vt in ipso articulo oppreßit. emptæ mulieres
Complures, & item hinc alia, quæ porto Cyprum.
Ni eo ad mercatum venio, damnum maxumum est.
Nunc, si hoc omittam, vbi illinc rediero, actum agam.
Nihil est, refrixerit res. nunc demum venis?
Cur passus? vbi eras? vt sit satius perdere,
Quàm aut hic nunc manere tam diu, aut tum persequi.

S. Iámne enumerasti, quod ad te rediturum putes?
SA. Hoccine illo dignum est? hoccine incipere Æschinum?
Per oppreßionem vt hanc mihi eripere postulet?
S. Labascit. vnum hoc habeo: vide si satis placet;
Potius, quàm venias in periculum Sannio,
Seruésne, an perdas totum, diuiduum face.
Minas decem corradet, alicunde. SA. hei mihi,
Etiam de sorte nunc venio in dubium miser.
Pudet nihil: omnes dentes labefecit mihi:
Præterea colaphis tuber est totum caput.
Etiam insuper defraudet? nusquam abeo. S. vt lubet.
Nunquid vis, quin abeam? SA. imò hercle hoc quæso Syre,
Vt vt hæc sunt facta, potius, quàm lites sequar,
Meum mihi reddat, saltem quanti empta est Syre,
Scio tè non vsum antehac amicitia mea:
Memorem me dices esse, & gratum. S. sedulò
Faciam: sed Ctesiphonem video, lætus est
De amica. SA. quid, quod te oro? S. paulisper mane.

ACTVS II. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Ctesipho fratrem laudat, & commendat, agítque gratias absenti pro accepto beneficio.

Tetrametri Iambici.

CTE

CTESIPHO, SYRVS.

ABs quiuis homine,cùm est opus,beneficium accipere gaudeas:

Verùm enimuero id demum iuuat, si, quem æquom est benefacere,is facit.

O frater frater, quid ego nunc te laudem? satis certò scio,

Nunquam ita magnificè quidquam dicam, id virtus quin superet tua:

Itaque vnam hanc rem me habere præter alios præcipuam arbitror,

Fratrem homini nemini esse primarum artium magis principem.

S. O Ctesipho. C. ô Syre, Aeschinus vbi est? S. ellum te expectat domi. S. hem.

S. Quid est? C. quid sit? illius opera Syre nunc viuo: festiuum caput:

Omnia sibi qui postputarit esse præ meo commodo:

Maledicta,famam,meum amorem,& peccatum in se transtulit,

Nihil pote supra. sed quisnam foris crepuit? S. mane,ipse exit foras.

ACTVS II. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Colloquuntur fratres: agitur de pecunia reddenda lenoni,& paranda cœna.

Iambici Tetrametri.

AESC.

AESCHINVS, SANNIO, CTESIPHO, SYRVS.

VBi ille est sacrilegus? SA. mén' quærit? num quid nam effert? occidi:
Nihil video. AE. ehem: opportunè, te ipsum quærito: quid fit Ctesipho?
In tuto est omnis res: omitte verò tristitiam tuam.
C. Ego illam facilè verò omitto, qui quidem te habeam fratrem.
O mi germane, ah vereor corã in os te laudare amplius:
Ne id assentandi magis, quam quod habeam gratum facere existumes.
AE. Age ineptè, quasi nunc non norimus nos inter nos Ctesipho.
Sed hoc mihi dolet, nos pene serò scisse, & pene in eum locum
Rediisse, vt, si omnes cuperent, nihil tibi possent auxiliarier.
CT. Pudebat. AE. ah, stultitia est istac, non pudor, tam ob paruolam
Rem pene ex patria, turpe dictu. deos quæso vt istæc prohibeant.
CT. Peccaui. AE. quid ait tandem nobis Sannio? SY. iam mitis est.
AE. Ego ad forum ibo, vt hunc absoluam: tu intro ad illam Ctesipho.
SA. Syre insta. SY. eamus: namque hic properat in Cyprum. SA. ne tam quidem,

Quamuis

Quamuis etiam maneo otiosus hîc. S. *reddetur, ne time.*
SA. *At vt me omne reddat.* S. *omne reddet: tace modo, ac sequere hâc.* SA. *sequor.*
CT. *Heus heus Syre.* S. *hem quid est?* CT. *obsecro hercle hominem istum impurissimum*
Quamprimùm absoluitote, ne, si magis irritatus siet,
Aliqua ad patrem hoc permanet, atque ego tunc perpetuo perierim.
SY. *Non fiet: bono animo esto. tu cùm illa te intus oblecta interim,*
Et lectulos iube sterni nobis, & parari cætera.
Ego iam transacta re conuortam me domum cum obsonio.
CT. *Ita quæso: quando hoc bene successit, hilarem hunc sumamus diem.*

ACTVS III. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Solicitam inducit Sostratam, ob filiæ, quæ ex Æschino grauida est, vicinum partum.

Iambici & Trochaici permisti.

SOSTRATA, CANTARA.

O *Bsecro mea tu nutrix, quid nunc fiet?* C. *quid fiet rogas?*
Rectè *ædepol spero.* S. *modò dolores mea tu occipiunt primulum.*
C. *Iam nunc times, quasi nunquam adfueris, nunquam tute pepereris.*

Quam amabat: clamant omnes indignißimè
Factum esse. hoc aduenienti quot mihi Mitio
Dixere? in ore est omni populo. denique,
Si conferendum exemplum est, non fratrem videt
Rei dare operam, ruri esse parcum ac sobrium?
Nullum huius simile factum? hæc cùm illi Mitio
Dico, tibi dico: tu illum corrumpi sinis.
MI. *Homine imperito nunquam quidquam iniustius,*
Qui, nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.
DE. *Quorsum istuc?* MI. *quia tu Demea hæc male iudicas.*
Non est flagitium, mihi crede, adolescentulum
Scortari, neque potare, non est, neque fores
Effringere. hæc si neque ego, neque tu fecimus,
Non fuit egestas facere nos. tu nunc tibi
Id laudi ducis, quod tum fecisti inopia.
Iniurium est: nam si esset vnde id fieret,
Faceremus: & tu illum tuum, si esses homo,
Sineres nunc facere, dum per ætatem licet,
Potius quàm, vbi te exspectatum eiecisset foras,
Alieniori ætate pòst faceret tamen.
DE. *Prò Iupiter, rediges tu homo me ad insaniam.*
Non est flagitium facere hæc adolescentulum? MI. *ah,*
Ausculta, ne me obtundas de hac re sæpius.
Tuum filium dedisti adoptandum mihi:
Is meus est factus: si quid peccat Demea,
Mihi peccat: ego illi maxumam partem feram.
Obsonat, potat, olet vnguenta de meo.
Amat? dabitur à me argentum, vbi erit commodum,

Vbi non erit, fortasse excludetur foras.
Fores effregit? restituentur: discidit
Vestem? resarcietur. est (dîs gratia,)
Et vnde hæc fiant, & adhuc non molesta sunt.
Postremò aut desine, aut cedò quemuis arbitrum:
Te plura in hac re peccare ostendam. DE. *hei mihi:*
Pater esse disce ab aliis, qui verè sciunt.
MI. *Natura tu illi pater es, consiliis ego.*
DE. *Tun' consulis quidquam?* MI. *ah, si pergis, abiero.*
DE. *Siccine agis?* MI. *an ego toties de eadem re audiam?*
DE. *Curæ est mihi.* MI. *& mihi curæ est: verùm Demea*
Curemus æquam vterque partem, tu alterum,
Ego item alterum: nam ambos curare, propemodum
Reposcere illum est, quem dedisti. DE. *ah Mitio.*
MI. *Mihi sic videtur.* DE. *quid istuc? tibi si istuc placet,*
Profundat, perdat, pereat, nihil ad me attinet.
Iam si verbum vnum posthac. MI. *rursum Demea*
Irascere? DE. *an non credis? repetén' quem dedi?*
Ægrè est. alienus non sum. si obsto: hem desino.
Vnum vis curem: curo. & est, dîs gratia,
Cum ita, vt volo, est. iste tuus ipse sentiet
Posterius: nolo in illum grauius dicere.
MI. *Nec nihil, neque omnia hæc sunt, quæ dicit: tamen*
Nonnihil molesta hæc sunt mihi: sed ostendere,
Me ægrè pati illi nolui: nam ita est homo:

Cùm placo, aduorsor sedulò, & deterreo,
Tamen humanè vix patitur: verùm si augeam,
Aut etiam adiutor sim eius iracundiæ,
Insaniam profectò cum illo. etsi Aeschinus
Nonnullam in hac re nobis facit iniuriam:
Quam hic non amauit meretricem? aut cui non dedit
Aliquid? postremò nuper (credo iam omnium
Taedebat) dixit velle vxorem ducere.
Sperabam iam deferuisse adolescentiam:
Gaudebam. ecce autem deintegro: nisi, quidquid est,
Volo scire, atque hominem conuenire, si apud forum est.

ACTVS II. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Senibus omissis describitur AEschini factũ, iurgãtis cum lenone. Nec error est poëtæ quod hic fiant, quæ facta esse Demea dixit, qui fortasse rumore nuncio acceperat fecisse Æschinum, quod facturum ille se minatus fuerat.

Iambici Octonarii partim Catalectici, partim Acatalectici, & Trochaici Tetrametri Catalectici. Vnus præterea Dimeter.

SANNIO, ÆSCHINVS.

Obsecro populares ferte misero, atque innocenti auxilium:
Subuenite inopi. AE. otiosè, nunc iam illico hîc consiste:
Quid respectas? nihil pericli est: nunquam, dum ego adero, hic te

Tanget.

Tanget. SA. *ego istam inuitis omnibus.*

AE. *Quanquam est scelestus, non committet hodie vnquam iterum vt vapulet.*

SA. *Audi Aeschine, ne ignarum fuisse te dicas morum meorum,*

Ego leno sum. AE. *scio.* SA. *at ita, vt vsquam fuit fide quisquam optuma.*

Tu quòd te posterius purges, nolle hanc iniuriam mihi

Factam esse, huius non faciam: crede hoc, ego meum ius persequar:

Neque tu verbis solues vnquam, quod re mihi malefeceris.

Noui ego vestra hac: nollem factum: dabitur iusiurandum, esse te

Indignum iniuria hac; indignis cùm egomet sim acceptus modis.

AE. *Abi præstrenuè, ac fores aperi.* SA. *caterum hoc nihil facis.*

AE. *Intro nunc iam.* SA. *at enim non sinam.* AE. *accede illuc Parmeno,*

Nimiù abiisti istoc: hic propter hunc aßiste. hem, sic volo,

Caue nunc iam oculos à meis oculis quoquàm dimoueas tuos,

Ne mora sit, si innuerim, quin pugnus continuò in mala hæreat.

SA. *Istuc volo ergò ipsum experiri.* AE. *hem serua omitte mulierem.*

SA. *O facinus indignum.* AE. *geminabit, nisi caues.* SA. *hei misero mihi.*

AE. *Non innueram: verùm in istam partem potius peccato tamen.*

I nunc iam. SA. *quid hoc rei est? regnúmne Aeschine hic tu possides?*

AE. *Si possiderem, ornatus esses ex tuis virtutibus.*

SA. *Quid tibi rei mecum est?* AE. *nihil.* SA. *quid? nostin', qui sim?* AE. *non desidero.*

SA. *Tetigin' tui quidquam?* AE. *si attigisses, ferres infortunium.*

SA. *Qui tibi magis licet meam habere, pro qua ego argentum dedi?*

Responde. AE. *ante aedeis non fecisse erit melius hîc conuicium:*

Nam si molestus pergis esse, iam intrò arripiere, atque ibi

Vsque ad necem operiere loris. SA. *loris liber?* AE. *sic erit.*

SA. *O hominem impurum. hiccine libertatem aiunt aequam esse omnibus?*

AE. *Si satis iam debacchatus es leno, audi si vis nunc iam.*

SA. *Egon' debacchatus sum in te, an tu in me?* AE. *omitte ista, atque ad rem redi.*

SA. *Quam rem? quò redeam?* AE. *iámne me vis dicere, quod ad te attinet?*

SA. *Cupio, modo aequi aliquid.* AE. *vah, leno iniqua me non volt loqui.*

SA. *Leno sum, fateor, pernicies communis adolescentium,*

Per

Periurus, pestis; tamen tibi à me nulla est orta iniuria.
AE. *Nam hercle etiam id restat.* SA. *illuc quaeso redi, quo cœpisti, Aeschine.*
AE. *Minus viginti tu illam emisti, quae res tibi vortat malè:*
Argenti tantum tibi dabitur. SA. *quid si ego illam nolo vendere,*
Coges me? AE. *minimè.* SA. *namque id metui.* AE. *neque vendundam censeo,*
Quae libera est: nam ego illam liberali assero causa, manu.
Nunc vide vtrum vis, argentum accipere, an causam meditari tuam.
Delibera hoc, dum ego redeo, leno. SA. *prò supreme Iupiter:*
Minimè miror, qui insanire occipiunt ex iniuria.
Domo me eripuit, verberauit: me inuito abduxit meam:
Ob malefacta haec tantidem emptam postulat sibi tradier.
Homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi.
Verum enim, quando bene promeruit, fiat: suum ius postulat.
Age iam cupio, modo si argentum reddat. sed ego hoc hariolor.
Vbi me dixero dare tanti, testes faciet illicò,
Vendidisse me: de argento somnium: mox, cras redi.
Id quoque possum ferre, si modo reddat: quanquam iniurium est.

SY. *Metuisti, si nunc de tuo iure concessisses paululum,*
Atque adolescenti esses morigeratus: hominum homo stultissime,
Ne non tibi istuc fœneraret? SA. *ego spem pretio non emo.*
SY. *Nunquam rem facies: abi, nescis inescare homines Sannio.*
SA. *Credo istuc melius esse: verùm ego nunquam adeò astutus fui.*
Quin, quidquid possem, mallem auferre potius in præsentia.
S. *Age, noui tuum animum: quasi quidquam tibi sint viginti minæ,*
Dum huic obsequare: præterea autem te aiunt proficisci Cyprum. SA. *hem.*
S. *Coëmisse hinc, quæ illuc veheres, multa; nauem conductum: hoc scio,*
Animus tibi pendet: vbi illinc, spero, redieris, tamen hoc ages.
SA. *Nusquam pedem, perij hercle: hac illi spe hoc inceperunt.* SY. *timet:*
Inieci scrupulum homini. SA. *o scelera, illuc vide,*
Vt in ipso articulo oppreßit. emptæ mulieres
Complures, & item hinc alia, quæ porto Cyprum.
Ni eò ad mercatum venio, damnum maxumum est.
Nunc, si hoc omittam, vbi illinc rediero, actum agam.
Nihil, est, refrixerit res. nunc demum venis?
Cur passus? vbi eras? vt sit satius perdere,
Quàm aut hic nunc manere tam diu, aut tum persequi.

S. Iámne enumerasti, quod ad te rediturum putes?
SA. Hoccine illo dignum est? hoccine incipere Aeschinum?
Per oppreßionem vt hanc mihi eripere postulet?
S. Labascit. vnum hoc habeo: vide si satis placet;
Potius, quàm venias in periculum Sannio,
Seruésne, an perdas totum, diuiduum face.
Minas decem corradet, alicunde. SA. hei mihi,
Etiam de sorte nunc venio in dubium miser.
Pudet nihil: omnes dentes labefecit mihi:
Praeterea colaphis tuber est totum caput.
Etiam insuper defraudet? nusquam abeo. S. vt lubet.
Nunquid vis, quin abeam? SA. imò hercle hoc quaeso Syre,
Vtut haec sunt facta, potius, quàm lites sequar,
Meum mihi reddat, saltem quanti empta est Syre,
Scio te non vsum antehac amicitia mea:
Memorem me dices esse, & gratum. S. sedulò
Faciam: sed Ctesiphonem video, laetus est
De amica. SA. quid, quod te oro? S. paulisper mane.

ACTVS II. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Ctesipho fratrem laudat, & commendat, agítque gratias absenti pro accepto beneficio.

Tetrametri Iambici.

CTE

CTESIPHO, SYRVS.

ABs quiuis homine, cùm est opus, beneficium accipere gaudeas:
Verùm enimuero id demum iuuat, si, quem æquom est benefacere, is facit.
O frater frater, quid ego nunc te laudem? satis certò scio,
Nunquam ita magnificè quidquam dicam, id virtus quin superet tua:
Itaque vnam hanc rem me habere præter alios præcipuam arbitror,
Fratrem homini nemini esse primarum artium magis principem.
S. O Ctesipho. C. ô Syre, Aeschinus vbi est? S. ellum te expectat domi. S. hem.
S. Quid est? C. quid sit? illius opera Syre nunc viuo: festiuum caput:
Omnia sibi qui postputarit esse præ meo commodo:
Maledicta, famam, meum amorem, & peccatum in se transtulit,
Nihil pote supra. sed quisnam foris crepuit? S. mane, ipse exit foras.

ACTVS II. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Colloquuntur fratres: agitur de pecunia reddenda lenoni, & paranda cœna.

Iambici Tetrametri.

AESC.

ÆSCHINVS, SANNIO, CTESIPHO, SYRVS.

VBi ille est sacrilegus? SA. mén' quærit? num quid nam effert? occidi:

Nihil video. AE. ehem: opportunè, te ipsum quærito: quid fit Ctesipho?

In tuto est omnis res: omitte verò tristitiam tuam.

CT. Ego illam facilè verò omitto, qui quidem te habeam fratrem.

O mi germane, ah vereor corã in os te laudare amplius:

Ne id assentandi magis, quam quod habeam gratum facere existumes.

AE. Age ineptè, quasi nunc non norimus nos inter nos Ctesipho.

Sed hoc mihi dolet, nos pene serò scisse, & pene in eum locum

Rediisse, vt, si omnes cuperent, nihil tibi possent auxiliarier.

CT. Pudebat. AE. ah, stultitia est istac, non pudor, tam ob paruolam

Rem pene ex patria, turpe dictu. deos quæso vt istac prohibeant.

CT. Peccaui. AE. quid ait tandem nobis Sannio? SY. iam mitis est.

AE. Ego ad forum ibo, vt hunc absoluam: tu intro ad illam Ctesipho.

SA. Syre insta. SY. eamus: namque hic properat in Cyprum. SA. ne tam quidem,

Quamuis

Quamuis etiam maneo otiosus hic. S.*reddetur, ne time.*
SA. *At vt me omne reddat.* S.*omne reddet:tace modo, ac sequere hâc.* SA. *sequor.*
CT. *Heus heus Syre.* S.*hem quid est?* CT. *obsecro hercle hominem istum impurissimum*
Quamprimùm absoluitote,ne,si magis irritatus siet,
Aliqua ad patrem hoc permanet, atque ego tunc perpetuo perierim.
SY. *Non fiet:bono animo esto.tu cùm illa te intus oblecta interim,*
Et lectulos iube sterni nobis,& parari cætera.
Ego iam transacta re conuortam me domum cum obsonio.
CT. *Ita quæso:quando hoc bene successit,hilarem hunc sumamus diem.*

ACTVS III. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Solicitam inducit Sostratam,ob filiæ, quæ ex Æschino grauida est, vicinum partum.

Iambici & Trochaici permisti.

SOSTRATA, CANTARA.

O*Bsecro mea tu nutrix,quid nunc fiet?* C.*quid fiet rogas?*
Rect*è ædepol spero.* S. *modò dolores mea tu occipiunt primulum.*
C. *Iam nunc times,quasi nunquam adfueris,nunquam tute pepereris.*

S. *Mi*

Miseram me, neminem habeo: solæ sumus: Geta autem hîc non adest:

Nec habeo quem ad obstetricem mittam: nec qui accersat Aeschinum.

C. *Pol is quidem iam hîc aderit: nam nunquam vnum intermittit diem,*

Quin semper veniat. S. *solus mearum miseriarum est remedium.*

C. *E re nata melius fieri haud potuit, quam factum est hera:*

Oblatum quando vitium est, quod ad illum attinet potissimum,

Talem, tali genere, tali animo, natum ex tãta familia.

S. *Ita pol est, vt dicis: saluus nobis, deos quæso, vt siet.*

ACTVS III. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Geta Sostratæ seruulus commotior, heræ nuntiat AEschinum alio captum amore, puellam eripuisse lenoni.

Tetrametri partim Iambici, partim Trochaici, & Dimeter vnus.

GETA, SOSTRATA, CANTHARA.

N*Vnc illud est, quòd si omnes omnia sua consilia conferant,*

Atque huic malo salutem quærant, auxilij nihil afferant,

Quod mihique, heræque, filiæque herili est, væ misero mihi,

Tot res repentè circumuallant, vnde emergi non poteſt:
Vis, egeſtas, iniuſtitia, ſolitudo, infamia.
Hoccine ſeclum? ô ſcelera, ô genera ſacrilega, ô hominem impium.
S. *Me miſeram, quidnam eſt, quod ſic video timidum & properantem Getam?*
G. *Quem neque fides, neque iuſiurandum, neque vlla miſericordia*
Repreſſit, neque reflexit, neque quod partus inſtabat propè,
Cui miſera indignè per vim vitium obtulerat. S. *non intelligo*
Satis, quæ loquatur. C. *propius obſecro accedamus Soſtrata.* G. *ah,*
Me miſerum, vix ſum compos animi, ita ardeo iracundia.
Nihil eſt, quod malim, quàm illam totam familiam mihi obuiam
Dari, vt iram hanc in eos euomam omnem, dum ægritudo hæc eſt recens:
Satis mihi id habeam ſupplicij, dum illos vlciſcar modò.
Seni animam primum extinguerem ipſi, qui illud produxit ſcelus:
Tum autem Syrum impulſorem, vah, quibus illum lacerarem modis!
Sublimem medium arriperem, & capite primum in terram ſtatuerem,
Vt cerebro diſpergat viam:

Adẽ

Adolescenti ipsi oculos eriperem, post hæc præcipitem darem:

Ceteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, & prosternerem.

Sed cesso hoc malo heram impertiri propere? S. *reuocemus. Geta.* G. *hem,*

Quisquis es, sine me. S. *ego sum Sostrata.* G. *vbi ea est? te ipsam quæritio:*

Te expecto: oppido opportunè te obtulisti mihi obuiam Hera. S. *quid est? quid trepidas?* G. *hei mihi.* S. *quid festinas mi Geta?*

Animum recipe. G. *prorsus.* S. *quid istuc prorsus ergo est?* G. *periimus:*

Actum est. S. *eloquere obsecro, quid siet.* GE. *iam.* SO. *quid iam Geta?*

G. *Aeschinus.* S. *quid ergo is?* G. *alienu' est à nostra familia.* SO. *hem,*

Perij, quare? G. *amare occepit aliam.* S. *væ miseræ mihi.*

G. *Neque id occultè fert, à lenone ipsus eripuit palàm.*

S. *Satin' hoc certò?* G. *certè, hisce oculis egomet vidi Sostrata.* S. *ah,*

Me miseram, quid credas iam? aut cui credas? nostrúmne Aeschinum,

Nostram vitam omnium, in quo nostræ spes, opésque omnes sitæ erant,

Qui sine hac iurabat se vnum nunquam victurum diem?

Qui in suo gremio positurum puerum dicebat, patrem ita

Obsecra

Obsecraturum, vt liceret hanc vxorem ducere.

B. *Hera lacrumas mitte, ac potius, quod ad hanc rem opus porrò sit, prospice.*

Patiámurne, an narremus cuipiam? C. *au au, mi homo, sanúsn' es?*

An hoc proferendum tibi vsquam esse videtur? G. *mihi quidem non placet.*

Iam primùm, illum alieno animo à nobis esse res ipsa indicat.

Nunc si hoc palam proferemus, ille inficias ibit, sat scio:

Tua fama, & gnatæ vita in dubium veniet. tum si maxumè

Fateatur, cùm amet aliam, non est vtile hanc illi dari.

Quapropter quoquo pacto tacito est opus. S. *ah, minimè gentium*

Non faciam. G. *quid ages?* S. *proferam.* G. *hem, mea Sostrata vide quam rem agas.*

S. *Peiore res loco esse non potest, quàm in hoc, quo nũc sita est.*

Primum indotata est: tum præterea, quæ secunda ei dos erat,

Perijt: pro virgine dari nuptum non potest: hoc reliquom est,

Si inficias ibit, testis mecum est annulus, quem amiserat.

Postremò, quando ego conscia mihi sum, à me culpam hanc procul esse, nec

Pretium, neque rem vllam intercessisse illa aut me indignam, experiar Geta.

G. *Quid istuc? accedo, vt melius dicas.* S. *tu, quantum potes, abi,*
Atque Hegioni cognato huius, rem omnem narrato ordine.
Nam is nostro Simulo fuit summus, & nos coluit maxumè.
GE. *Nam hercle alius nemo respicit nos.* S. *propera tu mea Canthara,*
Curre, obstetricem accerse, vt, cùm opus sit, ne in mora nobis siet.

ACTVS III. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Male est Demeæ, quòd filium Ctesiphonem audiuerit vnà adfuisse cùm eriperet mulierem Æschinus.

Senarij.

DEMEA.

D*isperij: Ctesiphonem audiui filium*
Vnà affuisse in raptione cum Æschino.
Id misero restat mihi mali, si illum potest,
Qui alicuius rei est, etiam eum ad nequitiam abducere.
Vbi ego illum quæram? credo abductum in ganeum
Aliquò. persuasit ille impurus, sat scio.
Sed eccum ire Syrum video: hinc sciho iam, vbi siet.
Atque hercle hic de grege illo est: si me senserit
Eum quæritare, nunquam dicet carnufex.
Non ostendam me id velle.

ACTVS III. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Cõmendatur Ctesipho, vituperantur Mitio & Æschinus. callidè vtrunq; Syrus facit. Demea autem narratione virtutum Ctesiphonis plurimum gaudet.

Senarij.

SYRVS, DEMEA.

O *Mnem rem modò seni,*
Quo pacto haberet, enarramus ordine.
Nihil quidquam vidi lætius. DE. *prò Iupiter,*
Hominis stultitiam. S. *collaudauit filium:*
Mihi, qui dedissem consilium, egit gratias.
DE. *Disrumpor.* S. *argentum adnumerauit illicò:*
Dedit præterea in sumptum dimidium minæ:
Id distributum sanè est ex sententia. DE. *hem.*
Huic mandes, si quid rectè curatum velis.
S. *Hem Demea, haud aspexeram te: quid agitur?*
DE. *Quid agatur? vostram nequeo mirari satis*
Rationem. S. *est hercle inepta, ne dicam dolo, atque*
Absurda, pisces cæteros purga Dromo:
Congrum istum maxumum in aqua sinito ludere
Paulisper: vbi ego venero, exossabitur:
Prius nolo. DE. *hæccine flagitia?* S. *mihi quidem non placent:*
Et clamo sæpe: salsamenta hæc Stephanio
Fac macerentur pulchrè. DE. *dij vostram fidem:*
Vtrum studióne id sibi habet, an laudi putat
Fore, si perdiderit gnatum? væ misero mihi,

AE. *Non innueram: verùm in istam partem potius peccato tamen.*

I *nunc iam.* SA. *quid hoc rei est? regnúmne Aeschine hic tu poßides?*

AE. *Si poßiderem, ornatus esses ex tuis virtutibus.*

SA. *Quid tibi rei mecum est?* AE. *nihil.* SA. *quid? nostin', qui sim?* AE. *non desidero.*

SA. *Tetigin' tui quidquam?* AE. *si attigisses, ferres infortunium.*

SA. *Qui tibi magis licet meam habere, pro qua ego argentum dedi?*

Responde. AE. *ante ædeis non fecisse erit meliu' hîc conuicium:*

Nam si molestus pergis esse, iam intrò arripiere, atque ibi

Vsque ad necem operiere loris. SA. *loris liber?* AE. *sic erit.*

SA. *O hominem impurum. hiccine libertatem aiunt æquam esse omnibus?*

AE. *Si satis iam debacchatus es leno, audi si vis nunc iam.*

SA. *Egon' debacchatus sum in te, an tu in me?* AE. *omitte ista, atque ad rem redi.*

SA. *Quam rem? quò redeam?* AE. *iámne me vis dicere, quod ad te attinet?*

SA. *Cupio, modo æqui aliquid.* AE. *vah, leno iniqua me non volt loqui.*

SA. *Leno sum, fateor, pernicies communis adolescentium,*

Per

Periurus, pestis; tamen tibi à me nulla est orta iniuria.
AE. *Nam hercle etiam id restat.* SA. *illuc quaeso redi, quo cœpisti, Aeschine.*
AE. *Minus viginti tu illam emisti, quae res tibi vortat malè:*
Argenti tantum tibi dabitur. SA. *quid si ego illam nolo vendere,*
Coges me? AE. *minimè.* SA. *namque id metui.* AE. *neque vendundam censeo,*
Quae libera est: nam ego illam liberali assero causa, manu.
Nunc vide utrum vis, argentum accipere, an causam meditari tuam.
Delibera hoc, dum ego redeo, leno. SA. *prò supreme Iupiter:*
Minimè miror, qui insanire occipiunt ex iniuria.
Domo me eripuit, verberauit: me inuito abduxit meam:
Ob malefacta haec tantidem emptam postulat sibi tradier.
Homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi.
Verum enim, quando bene promeruit, fiat: suum ius postulat.
Age iam cupio, modo si argentum reddat. sed ego haec hariolor.
Vbi me dixero dare tanti, testem faciet illicò,
Vendidisse me: de argento somnium: mox, cras redi.
Id quoque possum ferre, si modo reddat: quanquam iniurium est.

SY. *Metuisti, si nunc de tuo iure concessisses paululum,*
Atque adolescenti esses morigeratus: hominum homo stultissime,
Ne non tibi istuc feneraret? SA. *ego spem pretio non emo.*
SY. *Nunquam rem facies: abi, nescis inescare homines Sannio.*
SA. *Credo istuc melius esse: verùm ego nunquam adeò astutus fui.*
Quin, quidquid possem, mallem auferre potius in præsentia.
S. *Age, noui tuum animum: quasi quidquam tibi sint viginti minæ,*
Dum huic obsequare: præterea autem te aiunt proficisci Cyprum. SA. *hem.*
S. *Coëmisse hinc, quæ illuc veheres, multa; nauem conductum: hoc scio,*
Animus tibi pendet: vbi illinc, spero, redieris, tamen hoc ages.
SA. *Nusquam pedem, perij hercle: hac illi spe hoc inceperunt.* SY. *timet:*
Inieci scrupulum homini. SA. *o scelera, illuc vide,*
Vt in ipso articulo oppressit. emptæ mulieres
Complures, & item hinc alia, quæ porto Cyprum.
Ni eo ad mercatum venio, damnum maxumum est.
Nunc, si hoc omittam, vbi illinc rediero, actum agam.
Nihil, est, refrixerit res. nunc demum venis?
Cur passus? vbi eras? vt sit satius perdere,
Quàm aut hic nunc manere tam diu, aut tum persequi.

S. *Iámne enumerasti, quod ad te rediturum putes?*
SA. *Hoccine illo dignum est? hoccine incipere Aeschinum?*
Per oppressionem ut hanc mihi eripere postulet?
S. *Labascit. unum hoc habeo: vide si satis placet;*
Potius, quàm venias in periculum Sannio,
Seruésne, an perdas totum, diuiduum face.
Minas decem corradet, alicunde. SA. *hei mihi,*
Etiam de sorte nunc venio in dubium miser.
Pudet nihil: omnes dentes labefecit mihi:
Praeterea colaphis tuber est totum caput.
Etiam insuper defraudet? nusquam abeo. S. *ut lubet.*
Nunquid vis, quin abeam? SA. *imò hercle hoc quaeso Syre,*
Vt ut haec sunt facta, potius, quàm lites sequar,
Meum mihi reddat, saltem quanti empta est Syre,
Scio tè non usum antehac amicitia mea:
Memorem me dices esse, & gratum. S. *sedulò*
Faciam: sed Ctesiphonem video, laetus est
De amica. SA. *quid, quod te oro?* S. *paulisper mane.*

ACTVS II. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Ctesipho fratrem laudat, & commendat, agítque gratias absenti pro accepto beneficio.

Tetrametri Iambici.

CTE

CTESIPHO, SYRVS.

ABs quiuis homine, cùm est opus, beneficium accipere gaudeas:
Verùm enimuero id demum iuuat, si, quem æquom est benefacere, is facit.
O frater frater, quid ego nunc te laudem? satis certò scio,
Nunquam ita magnificè quidquam dicam, id virtus quin superet tua:
Itaque vnam hanc rem me habere præter alios præcipuam arbitror,
Fratrem homini nemini esse primarum artium magis principem.
S. O Ctesipho. C. ô Syre, Aeschinus vbi est? S. ellum te expectat domi. S. hem.
S. Quid est? C. quid sit? illius opera Syre nunc viuo: festiuum caput:
Omnia sibi qui postputarit esse præ meo commodo:
Maledicta, famam, meum amorem, & peccatum in se transtulit,
Nihil pote supra. sed quisnam foris crepuit? S. mane, ipse exit foras.

ACTVS II. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Colloquuntur fratres: agitur de pecunia reddenda lenoni, & paranda cœna.

Iambici Tetrametri.

AESC.

Quamuis etiam maneo otiosus hic. S. *reddetur, ne time.*

SA. *At ut me omne reddat.* S. *omne reddet: tace modo, ac sequere hac.* SA. *sequor.*

CT. *Heus heus Syre.* S. *hem quid est?* CT. *obsecro hercle hominem istum impurissimum*

Quamprimum absoluito te, ne, si magis irritatus siet,

Aliqua ad patrem hoc permanet, atque ego tunc perpetuo perierim.

SY. *Non fiet: bono animo esto, tu cum illa te intus oblecta interim,*

Et lectulos iube sterni nobis, & parari cætera.

Ego iam transacta re conuortam me domum cum obsonio.

CT. *Ita quæso: quando hoc bene successit, hilarem hunc sumamus diem.*

ACTVS III. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Solicitam inducit Sostratam, ob filiæ, quæ ex Æschino grauida est, vicinum partum.

Iambici & Trochaici permisti.

SOSTRATA, CANTARA.

O*Bsecro mea tu nutrix, quid nunc fiet?* C. *quid fiet rogas?*

Recte ædepol spero. S. *modo dolores mea tu occipiunt primulum.*

C. *Iam nunc times, quasi nunquam adfueris, nunquam tute pepereris.*

Miseram me, neminem habeo: solæ sumus: Geta autem hîc non adest:
Nec habeo quem ad obstetricem mittam: nec qui accersat Aeschinum.
C. *Pol is quidem iam hîc aderit: nam nunquam vnum intermittit diem,*
Quin semper veniat. S. *solus mearum miseriarum est remedium.*
C. *E re nata melius fieri haud potuit, quam factum est hera:*
Oblatum quando vitium est, quod ad illum attinet potißimum,
Talem, tali genere, tali animo, natum ex tãta familia.
S. *Ita pol est, vt dicis: saluus nobis, deos quæso, vt siet.*

ACTVS III. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Geta Sostratæ seruulus commotior, heræ nuntiat AEschinum alio captum amore, puellam eripuisse lenoni.

Tetrametri partim Iambici, partim Trochaici, & Dimeter vnus.

GETA, SOSTRATA, CANTHARA.

N*Vnc illud est, quòd si omnes omnia sua consilia conferant,*
Atque huic malo salutem quærant, auxilij nihil afferant,
Quod mihique, heræque, filiæque herili est, væ miseræ mihi,

Tot res repentè circumuallant, vnde emergi non potest:
Vis, egestas, iniustitia, solitudo, infamia.
Hoccine seclum? ô scelera, ô genera sacrilega, ô hominem impium.
S. *Me miseram, quidnam est, quod sic video timidum & properantem Getam?*
G. *Quem neque fides, neque iusiurandum, neque vlla misericordia*
Repressit, neque reflexit, neque quod partus instabat propè,
Cui misera indignè per vim vitium obtulerat. S. *non intelligo*
Satis, quæ loquatur. C. *propius obsecro accedamus Sostrata.* G. *ah,*
Me miserum, vix sum compos animi, ita ardeo iracundia.
Nihil est, quod malim, quàm illam totam familiam mihi obuiam
Dari, vt iram hanc in eos euomam omnem, dum ægritudo hæc est recens:
Satis mihi id habeam supplicij, dum illos vlciscar modò.
Seni animam primum extinguerem ipsi, qui illud produxit scelus:
Tum autem Syrum impulsorem, vah, quibus illum lacerarem modis!
Sublimem medium arriperem, & capite primum in terram statuerem,
Vt cerebro dispergat viam:

Adô

Adolescenti ipsi oculos eriperem, post hac præcipitem darem:

Ceteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, & prosternerem.

Sed cesso hoc malo heram impertiri propere? S. reuocemus. Geta. G. hem,

Quisquis es, sine me. S. ego sum Sostrata. G. vbi ea est? te ipsam quærito:

Te exspecto: oppidò opportunè te obtulisti mihi obuiam

Hera. S. quid est? quid trepidas? G. hei mihi. S. quid festinas mi Geta?

Animum recipe. G. prorsus. S. quid istuc prorsus ergo est? G. periimus:

Actum est. S. eloquere obsecro, quid siet. GE. iam. SO. quid iam Geta?

G. Aeschinus. S. quid ergo is? G. alienus est à nostra familia. SO. hem,

Perij, quare? G. amare occepit aliam. S. væ miseræ mihi.

G. Neque id occultè fert, à lenone ipsus eripuit palàm.

S. Satin' hoc certò? G. certè, hisce oculis egomet vidi Sostrata. S. ah,

Me miseram, quid credas iam? aut cui credas? nostrúmne Aeschinum,

Nostram vitam omnium, in quo nostræ spes, opésque omnes sitæ erant,

Qui sine hac iurabat se vnum nunquam victurum diem?

Qui in suo gremio positurum puerum dicebat, patrem ita

Obsecra

Obsecraturum, vt liceret hanc vxorem ducere.
S. *Hera lacrumas mitte, ac potius, quod ad hanc rem opus porrò est, prospice.*
Patiámurne, an narremus cuipiam? C. *au au, mi homo, sanúsne es?*
An hoc proferendum tibi vsquam esse videtur? G. *mihi quidem non placet.*
Iam primùm, illum alieno animo à nobis esse res ipsa indicat.
Nunc si hoc palam proferemus, ille inficias ibit, sat scio:
Tua fama, & gnatæ vita in dubium veniet. tum si maxumè
Fateatur, cùm amet aliam, non est vtile hanc illi dari.
Quapropter quoquo pacto tacito est opus. S. *ah, minimè gentium*
Non faciam. G. *quid ag ?* S. *proferam.* G. *hem, mea Sostrata vide quam rem agas.*
S. *Peiore res loco esse non potest, quàm in hoc, quo nūc sita est.*
Primum indotata est: tum præterea, quæ secunda ei dos erat,
Perijt: pro virgine dari nuptum non potest: hoc reliquom est,
Si inficias ibit, testis mecum est annulus, quem amiserat.
Postremò, quando ego conscia mihi sum, à me culpam hanc procul esse, nec
Pretium, neque rem vllam intercessisse illa aut me indignam, experiar Geta.

p. G. Qui

G. *Quid istuc? accedo, ut melius dicas.* S. *tu, quantum potes, abi,*

Atque Hegioni cognato huius, rem omnem narrato ordine.

Nam is nostro Simulo fuit summus, & nos coluit maxumè.

GE. *Nam hercle alius nemo respicit nos.* S. *propera tu mea Canthara,*

Curre, obstetricem accerse, ut, cùm opus sit, ne in mora nobis siet.

ACTVS III. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Male est Demeæ, quòd filium Ctesiphonem audiuerit unà adfuisse cùm eriperet mulierem Æschinus.

Senarij.

DEMEA.

Disperij: Ctesiphonem audiui filium
Vnà affuisse in raptione cum Æschino.
Id misero restat mihi mali, si illum potest,
Qui alicuius rei est, etiam eum ad nequitiam abducere.
Vbi ego illum quæram? credo abductum in ganeum
Aliquò. persuasit ille impurus, sat scio.
Sed eccum ire Syrum video: hinc scibo iam, ubi siet.
Atque hercle hic de grege illo est: si me senserit
Eum quæritare, nunquam dicet carnufex.
Non ostendàm me id velle.

ACT

ACTVS III. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Cõmendatur Ctesipho, vituperantur Mitio & Æschinus. callidè vtrunq; Syrus facit, Demea autem narratione virtutum Ctesiphonis plurimum gaudet.

Senarij.

SYRVS, DEMEA.

O*Mnem rem modò seni,*
Quo pacto haberet, enarramus ordine.
Nihil quidquam vidi lætius. DE. *prò Iupiter,*
Hominis stultitiam. S. *collaudauit filium:*
Mihi, qui dedissem consilium, egit gratias.
DE. *Disrumpor.* S. *argentum adnumerauit illicò:*
Dedit præterea in sumptum dimidium minæ:
Id distributum sanè est ex sententia. DE. *hem.*
Huic mandes, si quid rectè curatum velis.
S. *Hem Demea, haud aspexeram te: quid agitur?*
DE. *Quid agatur? vostram nequeo mirari satis*
Rationem. S. *est hercle inepta, ne dicam dolo, atque*
Absurda, pisces cæteros purga Dromo:
Congrum istum maxumum in aqua sinito ludere
Paulisper: vbi ego venero, exossabitur:
Prius nolo. DE. *hæccine flagitia?* S. *mihi quidem non placent:*
Et clamo sæpe: salsamenta hæc Stephanio
Fac macerentur pulchrè. DE. *dij vostram fidem:*
Vtrum studióne id sibi habet, an laudi putat
Fore, si perdiderit gnatum? væ misero mihi,

Videre videor iam diem illum, cùm hinc egens
Profugiet aliquò militatum. S. *ô Demea,*
Istuc est sapere, non, quod ante pedes modò est,
Videre, sed etiam illa, quæ futura sunt,
Prospicere. DE. *quid? istæc iam penes vos psaltria*
est?
S. *Ellam intus.* DE. *eho, an domi est habiturus?* S. *credo,*
vt est
Dementia. DE. *hæccine fieri flagitia?* S. *inepta lenitas*
Patris, & facilitas praua. DE. *fratris me quidem*
Pudet, pigetq́;. S. *nimium inter vos Demea ac*
Non quia ades præsens dico hoc, pernimium interest,
Tu quantus quantus, nihil nisi sapientia es:
Ille futilis, somnium sineres verò illum tuum
Facere hæc? DE. *sinerem illum? aut non sex totis*
mensibus
Prius olfecissem, quàm ille quidquam cœperit?
S. *Vigilantiam tuam tu mihi narras?* DE. *sic siet*
Modò, vt nunc est. S. *vt quisque suum volt esse, ita*
est.
DE. *Quid eum? vidistin' hodie?* S. *tuúmne filium?*
(Abigam hunc rus) iam dudum aliquid ruri agere ar-
bitror.
DE. *Satis' scis ibi eum esse?* S. *oh, qui egomet produxi.*
DE. *optumè est.*
Metui, ne hæreret hic. S. *atque iratum admodum.*
DE. *Quid autem?* S. *adortus iurgio fratrem apud forum*
De psaltria istac. DE. *ain' vero?* S. *vah, nihil reticuit:*
Nam, vt numerabatur forte argentum, interuenit

Homo

Homo de improuiso, cœpit clamare, Æschine
Haccine flagitia facere te? hac te admittere
Indigna genere nostro? DE. *oh, lacrumo gaudio.*
S. *Non tu hoc argentum perdis, sed vitam tuam.*
DE. *Saluos sit: spero, est similis maiorum suûm.* S. *hui.*
DE. *Syre, præceptorum plenus istorum ille.* S. *phi,*
Domi habuit, vnde disceret. DE *fit sedulò:*
Nihil prætermitto: consuefacio: denique
Inspicere, tanquam in speculum, in vitas omnium
Iubeo, atque ex aliis sumere exemplum sibi.
Hoc facito S *rectè sanè.* DE. *hoc fugito.* S. *callidè.*
DE. *Hoc laudi est.* S *istæc res est.* DE. *hoc vitio datur.*
S. *Probissumè.* DE. *porrò autem.* S. *non hercle otium est*
Nunc mihi auscultandi: pisces ex sententia
Nactus sum: hi mihi ne corrumpantur, cautio est:
Nam id nobis tam flagitium est, quàm illa Demea
Non facere vobis, quæ modò dixti: & quod queo,
Conseruis ad eundem istum præcipio modum:
Hoc salsum est, hoc adustum est, hoc lautum est parum:
Illud rectè: iterum sic memento: sedulò
Moneo, quæ possum pro mea sapientia:
Postremò, tanquam in speculum, in patinas Demea
Inspicere iubeo, & moneo, quid facto vsus sit.
Inepta hæc esse, nos quæ facimus, sentio:
Verum quid facias? vt homo est, ita morem geras.
Nunquid vis? DE. *mentem vobis meliorem dari.*
S. *Tu rus abis hinc?* DE. *rectè* S. *nam quid tu hîc agas,*
Vbi, si quid bene præcipias, nemo obtemperat?

DE. *Ego verò hinc abeo, quando is, quamobrem huc veneram,*
Rus abijt: illum curo vnum: ille ad me attinet.
Quando ita volt frater, de istoc ipse viderit.
Sed quis illic est procul quem video? éstne hic Hegio
Tribulis noster si satis cerno, hercle is est.
Vah, homo amicus nobis iam inde à puero. dij boni,
Næ illiusmodi iam magna nobis ciuium
Penuria est. antiqua homo virtute, ac fide.
Haud citò mali quid ortum ex hoc sit publicè.
Quàm gaudeo, vbi etiam huius generis reliquias
Restare video. vah, viuere etiam nunc lubet.
Opperiar hominem hic, vt salutem, & conloquar.

ACTVS III. SCENA V.

ARGVMENTVM.

Hegio docet Sostratæ filiam iniquè ab Æschino tractatam, ac tandem vitiatam esse. id factum nunc Demeæ narrat.

Senarij.

HEGIO, GETA, DEMEA, PAMPHILA.

P*Rò dij immortales, facinus indignum, Geta.*
Quid narras? G. *sic est factum.* H. *ex illan' familia*
Tam illiberale facinus esse ortum? ô Æschine
Pol haud paternum istuc dedisti. D. *videlicet*
De psaltria hac audiuit, id illi nunc dolet

Alieno

Alieno:pater is nihil pendit:hei mihi,
Vtinam sic prope adesset alicubi,atque audiret hæc.
H.*Ni facient quæ illos æquom est,haud sic auferent.*
G. *In te spes omnis Hegio nobis sita est:*
Te solum habemus, tu es patronus,tu parens:
Ille tibi moriens nos commendauit senex.
*Si deseris tu, perijmus.*H. *caue dixeris:*
Nec faciam neque me satis piè posse arbitror.
D. *Adibo.saluere Hegionem plurimum*
Iubeo. H.*te quærebam ipsum,salue Demea.*
D.*Quid autem?*H. *maior filius tuus AEschinus.*
Quem fratri adoptandum dedisti,neque boni,
Neque liberalis functus officium viri est.
D. *Quid istuc?* H. *nostrum amicum noras Simulum, atque*
*AEqualem?*D. *quid ni?* H. *filiam eius virginem*
Vitiauit. D. *hem.* H. *mane. nondum audisti Demea*
*Quod est grauissimum.*D. *an.quidquam est etiam amplius?*
H. *Verò amplius:nam hoc quidem ferundum aliquo modo est.*
Persuasit nox,amor,vinum,adolescentia:
Humanum est:vbi scit factum,ad matrem virginis
Venit ipsus vltrò,lacrumans,orans,obsecrans,
Fidem dans,iurans se illam ducturum domum.
Ignotum est,tacitum est,creditum est:virgo ex eo
Compressu grauida facta est:mensis hic decimus est:
Ille bonus vir nobis psaltriam (si dijs placet,)
Parauit, qui cùm viuat,illam deserat.

D. *Pro certon' tu istæc dicis?* H. *mater virginis*
In medio est, ipsa virgo, res ipsa: hic Geta
Præterea, vt captus est seruolorum non malus,
Neque iners, alit illas, solus omnem familiam
Sustentat: hunc abducere, vinci: quare rem.
G. *Imò hercle extorque, nisi ita factum est Demea:*
Postremò non negabit coram ipso: cedo.
D. *Pudet: nec, quid agam, neque quid huic respōdeam,*
Scio. PAM. *miseram me, differor doloribus.*
Iuno Lucina fer opem, serua me obsecro. H. *hem.*
Númnam illa quæso parturit? GE. *certè Hegio.* HE. *hem.*
Illæc fidem nunc vostram implorat Demea:
Quod vos ius cogit, id voluntate impetret,
Hæc primum vt fiant, deos quæso, vt vobis decet.
Sin aliter animus voster est, ego Demea
Summa vi defendam hanc, atque illum mortuum.
Cognatus mihi erat: vna à pueris paruoli
Sumus educati: vna semper militiæ, & domi
Fuimus: paupertatem vna pertulimus grauem.
Quapropter nitar, faciam, experiar, denique
Animam relinquam potius, quàm illas deseram.
Quod mihi respondes? DE. *fratrem conueniam Hegio.*
S. *Quod mihi de hac re dederit consilium, id sequar.*
HE. *Sed Demea hoc tu facito cum animo cogites,*
Quàm vos facillimè agitis, quàm estis maxumè
Potentes, diuites, fortunati, nobiles,
Tam maxumè vos æquo animo æqua noscere

Oportet

Oportet, si vos vultis perhiberi probos.

DE. *Reddito: fient, quæ fieri æquom est, omnia.*

HE. *Decet te facere. Geta duc me intrò ad Sostratam.*

DE. *Non me indicente hæc fiunt: vtinam hoc sit modò Defunctum: verùm nimia illæc licentia Profectò euadet in aliquod magnum malum. Ibo, ac requiram fratrem, vt in eum hæc euomam.*

ACTVS III. SCENA VI.

ARGVMENTVM.

In hac Scena Hegio Sostratam cōsolatur, ac Mitio ni se narraturum, vt res gesta est, promittit.

Senarij.

HEGIO.

Bono animo fac sis Sostrata, & istam, quod potes, Fac consolère: ego Mitionem, si apud forum est, Conueniam, atque, vt res gesta est, narrabo ordine. Si est, vt facturus officium siet suum, Faciat: sin aliter de hac re eius sententia est, Respondeat mihi, vt quid agam, quamprimùm sciam.

ACTVS IIII. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Probi adolescētis ingenium, moresque hac scena exprimūtur. Syrus Ctesiphonem instituit, quēadmodum respōdere debeat patri. Initio scenæ ostendit non raro contingere, vt filij optēt parentum absentiam: si quando solutius viuere, ac genio indulgere statuerint.

Tetrametri Iambici, Trochaicis quibusdam admissis. Dimeter vnus.

CTESIPHO, SYRVS.

A *In patrem hinc abijsse rus?* SY. *iam dudum.* CT. *dic sodes.* SY. *apud*
Villam est. nūc eum maxumè operis aliquid facere credo. CT. *vtinam quidem:*
Quod cum salute eius fiat, ita se defatigarit velim,
Vt triduo hoc perpetuo è lecto prorsus nequeat surgere.
SY. *Ita fiat, & istoc si quid potis est rectius.* CT. *ita: nā hunc diem*
Miserè nimis perpetuum, vt cœpi, cupio in lætitia degere:
Et illud rus nulla alia causa tam malè odi, nisi quia
Prope est: quod si abesset longius,
Prius nox oppreßisset illic, quàm huc reuorti posset iterum.
Nunc, vbi me illic non videbit, iam huc recurret, sat scio:
Rogabit me, vbi fuerim: quem ego hodie toto non vidi die.
Quid dicam? SY. *nihilne in mente est?* CT. *nunquam quidquam.* SY. *tanto nequior.*
Cliens, amicus, hospes nemo est vobis? CT. *sunt: quid postea?*
SY. *Hisce opera vt data sit.* CT. *quæ non data sit? non potest fieri.* SY. *potest.*
CT. *Interdiu: sed si hic pernocto, causa quid dicā Syre?*

SY. Vah, quàm vellem etiam noctu amicis operam mos
esset dari:
Quin tu otiosus es: ego illius sensum pulchrè calleo.
Cùm feruit maxumè, tam placidum, quàm ouem, red-
do. CT. *quomodò?*
SY. *Laudarier te audit libenter: facio te apud illū deū:*
Virtutes narro. CT. *meas?* SY. *tuas. homini illicò lacru-*
mæ cadunt,
Quasi puero, gaudio. hem tibi autem. CT. *quidnam est?*
SY. *lupus in fabula.*
CT. *Paterne est?* SY. *ipsus.* CT. *Syre quid agimus?* SY.
fuge modò intrò: ego videro.
CT. *Si quid rogabit, núsquam tu me: audistin'?* SY. *po-*
tin' vt desinas?

ACTVS IIII. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Queritur Demea, quod fratrem non repererit: idē à Syro deluditur, locum in quo sit frater bifariam describente.

Trochaici Tetrametri, admistis Iambicis quibusdam.

DEMEA, CTESIPHO, SYRVS.

NÆ ego homo sum infelix. primum fratrem nus-
quam inuenio gentium:
Præterea autem, dum illum quæro, à villa mercenariū,
Vidi: is filium negat esse ruri: nec, quid agam, scio.
C. *Syre.* S. *quid ais?* C. *men' quærit?* S. *verum.* C. *perij.*
S. *quin tu animo bono es.*

D. *Quid*

D. Quid hoc,(malũ)infelicitatis?nequeo satis decernere
Nisi me credo huic esse natum rei,ferundis miserijs.
Primus sentio mala nostra:primus rescisco omnia:
Primus porrò obnuncio:ægre solus,si quid fit,fero.
S. Rideo hunc primùm ait se scire:is solus nescit omnia.
D. Nunc redeo: si forte frater redierit,viso C. Syre
Obsecro, vide ne ille huc prorsus se irruat. S. etiã taces?
Ego cauebo. C. nunquam hercle hodie ego istuc committam tibi.
Nam me iam in cellam aliquam cum illa concludam: id tutissimum est.
S. Age,tamen ego hunc amouebo. D. sed eccum sceleratum Syrum.
S. Non hercle hic quidem durare quisquam,si sic fit, potest.
Scire equidem volo,quot mihi sint domini. quæ hæc est miseria? D. quid
Ille gannit?quid volt?quid ais bone vir? hem,est frater domi?
S. Quid (malum) bone vir mihi narras?equidem perij. D. quid tibi est?
S. Rogitas? Ctesipho me pugnis miserum, & istam psaltriam
Vsque occidit. D. hem,quid narras? S. hem,vide vt discidit labrum.
D. Quamobrem? S. me impulsore hanc emptam esse ait. D. non tu eum rus hinc modò
Produxe aibas? S. factum. verum pòst venit insaniens:
Nihil pepercit. non puduisse verberare hominem senem,

Quem ego modò puerum tantillum in manibus gestaui meis?

D. *Laudo Ctesipho: patrissas: abi, virum te iudico.*

S. *Laudas? nae ille continebit posthac, si sapiet, manus.*

D. *Fortiter.* S. *perquam: quia miseram mulierem & me seruolum,*

Qui referre non audebam, vicit, hui, perfortiter.

D. *Non potuit melius: idem sensit quod ego te esse huic rei caput.*

Sed éstne frater intus? S. *non est.* D. *vbi illum, quonam cogito.*

S. *Scio vbi sit, verum hodie nũquam monstrabo.* D. *hẽ quid ais?* S. *ita.*

D. *Diminuetur tibi quidem iam cerebrum.* S. *at nomẽ nescio*

Illius hominis, sed locum noui vbi sit. D. *dic ergo locum.*

S. *Nostín' porticum apud macellum hanc deorsum?* D. *quid ni nouerim?*

S. *Praeterito hac recta platea sursum: vbi eò veneris,*

Cliuos deorsum vorsum est: hac te praecipitato. postea

Est ad hanc manum sacellum: ibi angiportum propter est.

D. *Quónam?* S. *illic, vbi etiam caprificu' magna est: nostin'?* D. *noui.* S. *hâc pergito.*

D. *Id quidem angiportum non est peruium.* S. *verum hercle, vah,*

Censén' hominem me esse? erraui, in porticum rursum redi.

Sanè hac multò propius ibis, & minor est erratio.
Scin' Cratini huius ditis ædes? D. *scio.* S. *vbi eas præterieris,*
Ad sinistram hac recta platea, vbi ad Dianæ veneris,
Ito ad dextram: prius, quam ad portam venias, apud ipsum lacum
Est pistrilla, & exaduorsum fabrica: ibi est. D. *quid ibi facit?*
S. *Lectulos in sole ilignis pedibus faciundos dedit,*
Vbi potetis vos. D. *sanè bene, sed cesso ad eum pergere?*
S. *I sanè: ego te exercebo hodie, vt dignus es, silicernium.*
Æschinus odiosè cessat: prandium corrumpitur:
Ctesipho autem in amore est totus, ego iam prospiciam mihi:
Nam iam adibo, atque vnum quodque, quod quidem erit bellissimum,
Carpam, & cyathos sorbillans paulatim hunc producam diem.

ACTVS IIII. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Rogat Mitionem Hegio, vt Sostratã adeat, narraturus illi suspiciõnem alienati à Pamphila Æschini, ortam esse propter ereptam Ctesiphoni psaltriam.

Iambici Tetrametri, & Trochaici quidam.

MITIO, HEGIO.

E*Go in hac re nihil reperio, quam ob rem lauder tantopere Hegio.*

Meum

Meum officium facio : quod peccatum à nobis ortum
est,corrigo:
Nisi si me in illo credidisti esse hominum numero, qui
ita putant,
Sibi fieri iniuriam,vltrò si quem facere ipsi expostulet:
Et vltrò accusant:id quia non est à me factum, agi'
gratias?
H. *Ah,minimè: nunquam te aliter, atque es, in ani-*
mum induxi meum.
Sed quæso, vt vna mecum ad matrem virginis eas
Mitio,
Atq; istæc eadem,quæ mihi dixti, tute dicas mulieri,
Suspicionem hanc propter fratrem eius esse, & illam
psaltriam.
M. *Si ita æquom censes,aut si ita opus est facto,eamus.*
H. *bene facit.*
Nam & illi animum iam releuabis,quæ dolore,ac mi
seria
Tabescit: & tu officio fueris functus.sed si aliter putas,
Egomet narrabo quæ mihi dixti. M. *imò ego ibo.* H.
bene facis:
Omnes,quibus res sunt minus' secundæ,magi' sunt nescio
quomodo
Suspiciosi:ad contumeliam omnia accipiunt magis:
Propter suam impotentiam,se semper credunt negligi.
Quapropter teipsum purgare ipsis coram, placabilius
est.
M. *Et rectè, & verum dicis.* H. *sequere me ergo hâc*
intrò. M. *maxumè.*

ACTVS

ACTVS IIII. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Dolet vehemēter AEschinus in suspicionem venisse se apud Sostratam & Pāphilam, quod amare psaltriam cœperit, quam non sibi, sed fratri vt gratum faceret, ab lenone eripuerat.

Iambici quadrati, & Trochaici Tetrametri.

AESCHINVS.

Discrucior animi. hoccine de improuiso mali mihi obijci
Tantum, vt neque quid de me faciam, neq; quid agam certum siet?
Membra metu debilia sunt: animus timore obstupuit: pectore
Consistere nihil consilij quicquam potest. Vah quomodo
Me ex hac turba expediam? tanta nunc suspicio de me incidit,
Neque ea immeritò. Sostrata credit, mihi me emisse hanc psaltriam:
Anus indicium id fecit mihi.
Nam vt hinc forte ea ad obstetricem missa erat, vbi eam vidi, illicò.
Accedo, rogito, Pamphila quid agat, iam partus adsiet:
Eóne obstetricem accersat: illa exclamat, abi, abi, iam AEschine
Satis diu verba dedisti: satis ad hoc tua nos frustrata est fides.

Hem

Hem, quod istuc obsecro inquam est? valeas, habeas illam quæ placet.
Sensi illicò id illas suspicari: sed me repreßi tamen,
Ne quid de fratre garrulæ illi dicerem, ac fieret palàm.
Nunc quid faciam? dicámne fratris esse hăc? quod minime est opus
Vsquam efferri. age, omitto: fieri potis est, vti ne qua exeant.
Ipsum id metuo vti credant: tot cōcurrunt verisimilia:
Egomet rapui: ipse, egomet solui argentum: ad me abducta est domum.
Hæc adeò mea culpa fateor fieri. non me hanc rem patri, vt vt
Erat gesta indicasse: exorassem vt eam ducerē domū.
Cessatum est vsque adhuc: nunc iam porrò Aeschine expergiscere.
Nunc hoc primum est: ad illas ibo, vt purgem me: accedam ad fores:
Perij, horresco semper, vbi pultare hasce occipio fores miser.
Heus, heus: Aschinus ego sum, aperite aliquis actutum ostium.
Prodit nescio quis, concedam huc.

ACTVS IIII. SCENA V.

ARGVMENTVM.

Mire faceto commento nouum incutit Æschino metum pater, ostendens alij viro nupturā Pamphilam. Tandem amoto ludo agere seriò incipiens, filij animum gaudio explet: futurū promittens, vt illam ipse ducat vxorem.

Partim Trochaici Tetrametri, partim Iambici Trimetri, in fine Quadrati quidam.

MITIO, ÆSCHINVS.

Ita vt dixi. Sostrata
Facile: ego Aeschinum conueniam vt, quo modo acta hæc sint, sciat.
Sed quis ostium hoc pultauit? AE. *pater hercle est: perij.* M. *Aeschine.*
AE. *quid huic negoti est?* M. *tu ne has pepulisti fores? tacet.*
cur hunc aliquantisper non ludo? melius est:
Quandoquidem hoc nunquam mihi ipse voluit credere.
Nihil mihi respondes? AE. *non equidem istas, quod sciam.*
M. *Ita? nam mirabar quid hic negoti esset tibi.*
Erubuit: salua res est. AE. *dic sodes pater,*
Tibi vero quid istic est rei? M. *nihil mihi quidem.*
Amicus quidem me a foro abduxit modò
Huc aduocatum sibi. AE. *quid?* M. *ego dicam tibi.*

Habi-

Habitant hîc quædam mulieres pauperculæ:
Opinor eas non nosse te, & certò scio:
Neque enim diu huc commigrarunt. AE. *quid tum postea?*
M. *Virgo est cum matre.* AE. *perge.* M. *hæc virgo orba est patre.*
Hic meus amicus illi genere est proximus:
Huic leges cogunt nubere hanc. AE. *perij.* M. *quid est?*
AE. *Nihil: rectè: perge.* M. *is venit, vt secum auehat:*
Nam habitat Mileti. AE. *hem, virginem vt secum auehat?*
M. *Sic est.* AE. *Miletum vsque obsecro?* M. *ita.* AE. *animo male est.*
Quid ipsæ? quid aiunt? M. *quid illas censes? nihil enim*
Commenta mater est, esse ex alio viro
Nescio quo puerum natum, neque eum nominat:
Priorem esse illum, non oportere huic dari.
AE. *Eho nonne hæc iusta tibi videntur postea?*
M. *Non.* AE. *obsecro non? an illam hinc abducet pater?*
M. *Quid ni illam abducat?* AE. *factum à vobis duriter,*
Immisericorditerque, atque etiam, si est, pater,
Dicendum magis apertè, illiberaliter.
M. *Quam ob rem?* AE. *rogas me? quid illi tandem creditis*
Fore animi misero, qui illi consueuit prius,
(Qui infelix, haud scio an illam misérè nunc amat)
Cùm hanc sibi videbit præsens præsenti eripi,
Abduci ab oculis? facinus indignum pater.

M. Qua ratione istuc? quis despondit? quis dedit?
Cui, quando nupsit? auctor his rebus quis est?
Cur duxit alienam? AE. an sedere oportuit
Domi virginem tam grandem, dum cognatus hic
Illinc veniret exspectantem? haec mi pater
Te dicere aequom fuit, & id defendere.
M. Ridiculè, aduersúmne illum causam dicerem,
Cui veneram aduocatus? sed quid Aeschine
Nostra? aut quid nobis cum illis? abeamus. quid est?
Quid lacrumas? AE. pater, obsecro, ausculta. M. Aeschine audiui omnia,
Et scio: nam amo te: quò magis, quae agis, curae sunt mihi.
AE. Ita velim me promerentem ames, dum viuas, mi pater,
Vt me hoc delictum admisisse in me id mihi vehementer dolet,
Et me tui pudet. M. credo hercle: nam ingenium noui tuum
Liberale: sed vereor ne indiligens nimium sies.
In qua ciuitate tandem te arbitrare viuere?
Virginem vitiasti, quam te ius non fuerat tangere
Iam id peccatum primum magnum, magnum, at humanum tamen.
Fecere alij saepe, item boni at postquam euenit, cedo,
Nunquid circunspexti? aut nūquid tute prospexti tibi,
Quid fieret? qua fieret? si te ipsum mihi puduit dicere,
Qua resciscerem? haec dum dubitas, menses abierunt decem.

Prodi

Prodidisti & te, & illam miseram, & gnatum, quod quidem in te fuit.
Quid? credebas, dormienti hæc tibi confecturos deos?
Et sine tu opera illam in cubiculum iri deductum domum?
Nolim ceterarum rerum te socordem eodem modo.
Bono animo es, duces vxorem hanc. AE. *hem.* M. *bono animo es, inquam.* AE. *pater*
Obsecro num ludis tu nunc me? M. *ego te? quamobrem?* AE. *nescio.*
Nisi, quia tam miserè hoc esse cupio verum, eò vereor magis.
M. *Abi domum, ac deos comprecare, vt vxorem accersas: abi.*
AE. *Quid? iámne vxorem?* M. *iam.* AE. *iam?* M. *iam quantum potes.* AE. *dij pater*
Omnes oderint, ni magis te, quàm oculos nunc amo meos.
M. *Quid? quam illam?* AE. *æquè.* M. *perbenigne.* AE. *quid? ille vbi est Milesius?*
M. *Abijt, perijt, nauem ascendit: sed cur cessas?* AE: *abi pater:*
Tu potius deos comprecare: nam tibi eos certè scio,
Quò vir melior multò es quam ego sum, obtemperaturos magis.
M. *Ego eò intro, vt, quæ opus sunt, parentur: fac tu, vt dixi, si sapis.*
AE. *Quid hoc negotî? hoc est patrem esse, aut hoc est filium esse?*

Si frater, aut sodalis esset. qui magis morem gereret?
Hic non amandus? hiccine non gestandus in sinu est? hem,
Itaque adeò magnam mihi iniecit sua commoditate curam,
Ne forte imprudens faciam, quod nolit sciens, cauebo.
Sed cesso ire intrò, ne mora meis nuptijs egomet sim?

ACTVS IIII. SCENA VI.

ARGVMENTVM.

Demea ambulando fatigatus, de Syro queritur, quod non apertè satis commostrauerit locum, vbi frater esset Mitio.

Senarij.

DEMEA.

Defessus sum ambulando. vt Syre te cum tua
Monstratione magnus perdat Iuppiter.
Perreptaui vsque omne oppidum, ad portam, ad lacum,
Quò non? neque fabrica vlla erat, neque fratrem homo
Vidisse aiebat quisquam. nunc verò domi
Certum obsidere est vsque, donec redierit.

ACT

ACTVS IIII. SCENA VII.

ARGVMENTVM.

Demea de vitio virgini oblato & nuptijs rescíscit is fingitur iam tumultuari, sed postea placatur.

MITIO, DEMEA.

IBo, illis dicam nullam esse in nobis moram.
D. *Sed eccum ipsum. te iam dudum quaero* Mitio.
MI. *Quidnam?* DE. *fero alia flagitia ad te ingentia*
Boni illius adolescentis. MI. *ecce autem.* DE. *noua,*
Capitalia. MI. *ohe, iam.* DE. *nescis qui vir sit.* MIT. *scio.*
DE. *Ah stulte, tu de psaltria me somnias*
Agere? hoc peccatum est in virginem ciuem. MIT. *scio.*
DE. *Eho, scis, & patere?* MI. *quid ni patiar?* D. *dic mihi,*
Non clamas? non insanis? MI. *non malim quidem.*
DE. *Puer natus est.* M. *dij bene vortant.* D. *virgo nihil habet.*
MI. *Audiui.* DE. *& ducenda indotata est?* MI. *scilicet.*
DE. *Quid nunc futurum est?* M. *id enim, quod res ipsa fert:*
Illinc huc transferetur virgo. D. *ô Iuppiter,*
Istoccine pacto oportet? MI. *quid faciam amplius?*
DE. *Quid facias, rogitas? si non re ipsa tibi dolet,*
Simulare certe est hominis. MI. *quin iam virginem*

Despondi: res composita est: fiunt nuptiæ:
Dempsi metum omnem: hæc magis sunt hominis. DE. *ceterum*
Placet tibi factum Mitio? MI. *non, si queam*
Mutare: nunc, cùm non queo, æquo animo fero.
Ita vita est hominum, quasi, cum ludas tesseris,
Si illud, quod est maxumè opus iactu, non cadit,
Illud, quod cecidit forte, id arte vt corrigas.
DE. *Corrector: nempe tua arte viginti minæ*
Pro psaltria periere, quæ, quantum potest,
Aliquo abijcienda est, si non pretio, at gratiis.
MI. *Neque est, neque illam sane studeo vendere.*
DE. *Quid igitur facies?* M. *domi erit.* D. *prò diuûm fidem!*
Meretrix, & mater familias vnà in domo?
MI. *Cur non?* DE. *sanúmne te credis esse?* MI. *equidem arbitror.*
DE. *Ita me dij ament, vt video ego tuam ineptiam,*
Facturum credo, vt habeas quicum cantites.
MI. *Cur non?* DE. *& noua nupta eadem hæc discet?* MI. *scilicet.*
DE. *Tu inter eas restim ductans saltabis.* MI. *probè:*
Et tu nobiscum vna, si opus sit. DE. *hei mihi,*
Non te hæc pudent? MI. *iam verò omitte Demea*
Tuam istanc iracundiam: atque ita, vti decet,
Hilarum, ac lubentem fac te in gnati nuptiis.
Ego hos conueniam, post huc redeo. DE. *ô Iupiter,*
Hanccine vitam? hoscine mores? hanc dementiam?
Vxor sine dote veniet: intus psaltria est:

Domus

Domu' sumptuosa: adolescens luxu perditus:
Senex delirans: ipsa, si cupiat, Salus
Seruare prorsus non potest hanc familiam.

ACTVS V. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Seruulorum licentiã in hac scena Terẽtius ostendit. Exit egregiè potus Syrus multum exultans lautè se ac oppiparè cœnatum esse. hunc Demea ob temulentiam impetit, & obiurgat.

Senarij.

SYRVS, DEMEA.

AEdopol Syrisce te curasti molliter,
Lautéque munus administrasti tuum:
Abi. sed postquam intus sum omnium rerum satur,
Prodeambulare huc libitum est. DE. *illud sis vide*
Exemplum disciplinæ. SY. *ecce autem hic adest senex*
Noster. quid fit? quid tu es tristis? DE. *ohe scelus.*
SY. *Eho iam tu verba fundis hic, sapientia?*
DE. *Tun' si meus esses.* S. *dis quidem esses Demea,*
Ac tuam rem constabilisses. D. *exemplum omnibus,*
Curarem, vt esses. S. *quamobrem? quid feci?* D. *rogas?*
In ipsa turba, atque in peccato maxumo,
Quod vix sedatum satis est, potastis scelus,
Quasi re bene gesta. S. *sanè nollem huc exitum.*

ACTVS V. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Exitu parasiti cuiuspiã Ctesipho Demeę proditur.

Senarij.

DROMO, SYRVS, DEMEA.

HEus Syre, rogat te Ctesipho vt redeas. SYR. abi.
DE. Quid, Ctesiphonem hic narrat? SY. nihil. DE. eho carnufex,
Est Ctesipho intus? SY. non est, D. cur hic nominat?
SY. Est alius quidam parasitaster paruolus,
Nostin'? D. iam scibo. S. quid agis? quò abis? D. mitte me.
SY. Noli inquam. DE. non manum abstines mastigia?
An tibi mauis cerebrum dispergi hîc? SY. abijt.
Aedepol commessatorem haud sanè commodum,
Praesertim Ctesiphoni. quid ego nunc agam?
Nisi, dum hae silescunt turbae, interea in angulum
Aliquò obeam, atque edormiscam hoc villi. sic agam.

ACTVS V. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Cognito Ctesiphonis amore Demea exclamat, & Mitionem iurgio adoritur, vt liberorum corruptelam: per quem placatur tandem & AEschino, & Ctesiphoni.

Senarij.

MITIO, DEMEA.

Parata à nobis sunt, vt dixi, Sostrata,
Vbi vis, quisnam à me pepulit tam grauiter fores?
D. *Hei mihi, quid faciam? quid agam? quid clamem, aut querar?*
O cœlum, ô terra, ô maria Neptuni. MI. *hem tibi.*
Resciuit omnem rem: id nunc clamat; ilicet:
Paratæ lites: succurrendum est. DE. *eccum adest.*
Communis corruptela nostrûm liberûm.
MI. *Tandem reprime iracundiam, atque ad te redi.*
DE. *Repressi, redij, mitto maledicta omnia:*
Rem ipsam putemus. dictum inter nos hoc fuit,
Ex te adeò est ortum, ne tu curares meum,
Néue ego tuum, responde! MI. *factum est, non nego.*
DE. *Cur nunc apud te potat? cur recipis meum?*
Cur emis amicam Mitio? nam qui minus
Mihi idem ius æquom est esse, quod mecum est tibi?
Quando ego tuum non curo, ne curas meum?
MI. *Non æquom dicis, non: nam vetus verbum hoc quidem est,*
Communia esse amicorum inter se omnia.
DE. *Facete: nunc demum istæc nata oratio est.*
MI. *Ausculta paucis, nisi molestum est, Demea.*
Principio, si id te mordet, sumptum filij
Quem faciunt, quæso facito hæc tecum cogites.
Tu illos duos olim pro re tollebas tua,
Quod satis putabas tua bona ambobus fore,
Et me tum vxorem credidisti scilicet
Ducturum: eandem illam rationem antiquam obtine:

Conserua, quære, parce, fac quamplurimum
Illis relinquas: gloriam tu istam obtine:
Mea, quæ præter spem euenere, vtantur sine.
De summa nihil decedet: quod hinc accesserit.
Id de lucro putato esse. omnia si hæc voles
In animo verè cogitare Demea,
Et mihi, & tibi, & illis dempseris molestiam.
D. Mitto rem: consuetudinem ipsorum. M. mane:
Scio: istuc ibam. multa in homine Demea.
Signa insunt, ex quibus coniectura facilè fit,
Duo cùm idem faciunt, sæpe vt possis dicere,
Hoc licet impunè facere huic, illi non licet:
Non quod dissimilis res sit, sed quod, qui facit:
Quæ ego esse in illis video: vt confidam fore ita,
Vt volumus. video eos sapere, intelligere, in loco
Vereri, inter se amare: scire est liberum
Ingenium, atque animum: quouis illos tu die
Reducas. at enim metuas, ne ab re sint tamen
Omißiores paulò. ô noster Demea,
Ad omnia alia ætate sapimus rectius:
Solum vnum hoc vitium adfert senectus hominibus,
Attentiores sumus ad rem omnes, quam sat est:
Quod illos sat ætas acuet. D. nimium modò
Bonæ tuæ istæ nos rationes Mitio
Et tuus iste animus æquus subuortat. M. tace,
Non fiet. mitte iam istæc: da te hodie mihi.
Exporge frontem. D. scilicet, ita tempus fert,
Faciundum est: cæterum rus cras cum filio
Cum prima luce. M. imò de nocte censeo:

Hodie

Hodie modò hilarum fac te. D. *& istam psaltriam*
Vnà illuc mecum hinc abstraham. M. *pugnaueris.*
Eo prorsus pacto illic alligaris filium,
Modo facito, vt illam serues. D. *ego istuc videro: atque*
Illi fauillæ plena, fumi, ac pollinis
Coquendo sit faxo, & molendo: præter hæc,
Meridie ipso, faciam, vt stipulam colligat:
Tam excoctam reddam, atque atram, quàm carbo est.
M. *placet.*
Nunc mihi videre sapere. atque equidem, filium,
Tum etiam si nolit, cogas, cum illa vna cubet.
D. *Derides? fortunatus, qui isto animo sies*
Ego sentio. M. *ah pergísne?* D. *iam iam desino.*
M. *I ergo intrò, &, cui opus rei est, hilarem hunc sumamus diem.*

ACTVS V. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Demea cùm videat non probari vulgò seueritatem in liberos, diuersam institutionis viã meditatur: in qua persona Terentius indicat mitioribus se fauere patribus, seculi sui moribus hoc magis concedens, quàm quod ita faciundum esse existimet.

Trochaici, Tetrametri, Catalectici.

DEMEA.

N*Vnquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit,*
Quin res, ætas, vsus semper aliquid apportet noui.

Aliquid moneat, vt illa, quæ te scire credas, nescias:
Et, quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.
Quod mihi euenit nunc: nam ego vitam duram, quam vixi vsque adhuc,
Prope iam excurso spatio mitto. id quamobrem? reipsa repperi,
Facilitate nihil homini esse melius: neque clementia. id
Esse verum ex me, atque ex fratre cuiuis facile est noscere.
Vitam ille suam semper egit in otio, in conuiuiis:
Clemens, placidus, nulli lædere os, arridere omnibus,
Sibi vixit: sibi sumptum fecit: omnes bene dicunt, amant.
Ego ille agrestis, sæuus, tristis, parcus, truculentus, tenax,
Duxi vxorem: quam ibi miseriam vidi! nati filij:
Alia cura: porrò autem, illis dum studeo vt quamplurimum
Facerem, contriui in quærundo vitam, atque ætatem meam:
Nunc exacta ætate hoc fructi pro labore ab ijs fero:
Odium: ille alter sine labore patria potitur commoda:
Illum amant, me fugitant: illi credunt consilia omnia:
Illum diligunt: apud illum sunt ambo, ego desertus sum.
Illum, vt viuat, optant, meam autem mortem exspectant scilicet:
Ita eos meo labore eductos maxumo, hic fecit suos

Paulo sumptu: miseriam omnem ego capio, hic potitur gaudio.
Age, age, nunc experiamur contra hæc ecquid ego possiem
Blandè dicere, aut benignè facere, quando eò prouocat.
Ego quoque à meis me amari, & magni pendi postulo.
Si id fit dando, atque obsequendo, non posterioreis ferā.
Deerit: id mea minimè refert, qui sum natu maxumus.

ACTVS V. SCENA V.

ARGVMENTVM.

Demea absurde contra ingenium suum blandus esse conatur.

Trimetri.

SYRVS, DEMEA.

HEus Demea, rogat frater, ne abeas longius.
Quis homo? ô Syre noster, salue, quid fit? quid agitur?
SYR. Rectè. DEM. *optume est. iam nunc hæc tria primùm addidi*
Præter naturam: ô noster, quid fit? quid agitur?
Seruum haud illiberalem præbes te, & tibi
Lubens bene faxim. S. *gratiam habeo.* D. *atqui Syre*
Hoc verum est, & ipsa re experiere propediem.

ACTVS V. SCENA VI.

ARGVMENTVM.

Demea noua quadam comitate Getā alloquitur.

Trimetri.

GETA

GETA, DEMEA.

HEra,ego hinc ad hos prouisam, quàm mox virginem
Accersant.sed eccum Demeam:saluos sies.
D.oh,qui vocare?G.Geta.D.Geta,hominem maxumi
Pretij esse hodie te iudicaui animo meo:
Nam is mihi est profectò seruus spectatus satis,
Cui dominus curæ est,ita vt tibi sensi Geta:
Et tibi ob eam rem,si quid vsus venerit,
Lubens bene faxim,meditor esse affabilis,
Et bene procedit.G.bonus es,cùm hæc existimas.
D.Paulatim plebem primulum facio meam.

ACTVS V. SCENA VII.

ARGVMENTVM.

Nuptiarum mora offenditur AEschinus. Hũc Demea blande alloquitur : & maceriam dirui iubet,qua puerperam traducat.

Trimetri.

AESCHINVS, DEMEA, SYRVS, GETA.

OCcidunt me,qui dum nimi' sanctas nuptias
Student facere,in apparando consumunt diem.
DE. Quid agitur Aeschine? AE.hem pater mi,tu hîc eras?
D.Tuus hercle vero & animo,& natura pater,
Qui te plus quàm oculos hosce:sed cur non domum
Vxorem accersis?AE.cupio, verùm hoc mihi moræ est,
Tibicina,& hymenæum qui cantent.D.eho,

Vin

Vin' tu huic seni auscultare? AE. *quid?* DE. *missa hac face,*
Hymenæum turbam, lampadas, tibicinas:
Atque hanc in horto maceriam iube dirui
Quantum potest, hanc transfer, vnam fac domum:
Traduc & matrem, & familiam omnem ad nos. AE. *placet*
Pater lepidißime. D. *euge: iam lepidus vocor.*
Fratri ædes fient peruiæ: turbam domum
Adducet, sumptum admittet multa: quid mea?
Ego lepidus ineo gratiam. iube nunc iam
Dinumeret illi Babyllo viginti minas.
Syre, cessas ire, ac facere? S. *quid ago?* D. *dirue:*
Tu, illas, abi, & traduce. G. *dij tibi Demea*
Bene faxint, cùm te video nostræ familiæ
Tam ex animo factum velle. D. *dignos arbitror.*
Tu quid ais? AE. *sic opinor.* D. *multo rectiu' est.*
Quam illam puerperam nunc duci huc per viam
Ægrotam. AE. *nihil enim vidi melius mi pater.*
D. *Sic soleo: sed eccum Mitio egreditur foras.*

ACTVS V. SCENA VIII.

ARGVMENTVM.

Mitioni suadetur, vt vxorem ducat Sostratam; ac vix tãdem persuadetur. Et non sine risu spectãtium Demea præter naturam facilis esse studet.

Trimetri & Tetrametri.

MITIO, DEMEA, AESCHINVS.

Ubi eo frater? vbi is est? tu iubes hoc Demea?
D. Ego verò iubeo, & in hac re, & alijs omnibus
Quàm maxumè vnam facere nos hanc familiam,
Colere, adiuuare, adiungere. AE. ita quæso pater.
M. Haud aliter censeo. D. imo hercle ita nobis decet.
Primùm huius vxoris est mater. M. est, quid postea?
D. Proba, & modesta. M. ita aiunt. D. natu grandior.
M. Scio. D. parere iamdiu hæc per annos non potest:
Nec, qui eam respiciat, quisquam est: sola est. M. quam hic rem agit?
D. Hanc te æquom est ducere, & te operam, vt fiat, dare.
M. Me ducere autem? D. te. M. me? D. te inquam. M. ineptis. D. si tu sis homo,
Hic faciat. AE. mi pater. M. quid? tu asine huic auscultas? D. nihil agis.
Fieri aliter non potest. M. deliras. AE. sine te exorem mi pater.
M. Insanis? aufer te. D. age, da veniam filio. M. satis' sanus es?
Ego nouus maritus anno demũ quinto & sexagesimo
Fiam, atque anum decrepitam ducam? idne estis auctores mihi?
AE. Fac: promisi ego illis. M. promisti autem? de te largiter puer.

D. *Age*

D. *Age, quid, si quid te maius oret?* M. *quasi non hoc sit maximum.*

D. *Age, da veniam.* AE. *ne grauare.* D. *fac, promitte.* M. *non omittis?* AE. *non,*

Nisi exorem. M. *vis haec quidem est.* D. *age, age, prolixè Mitio.*

M. *Etsi hoc mihi prauom, ineptum, absurdum, atque alienum à vita mea*

Videtur, si vos tantopere istuc voltis, fiat. AE. *bene facis:*

Meritò te amo. D. *verùm quid? quid ego dicam? hoc confit quod volo.*

Quid nunc quod restat? Hegio cognatus his est proxumus,

Affinis nobis, pauper, bene nos aliquid facere illi decet.

M. *Quid facere?* D. *agelli hic est sub vrbe paulum, quod locitas foras:*

Huic demus, qui fruatur. M. *paululum id autem?* D. *si multùm, tamen*

Faciundum est. pro patre huic est, bonus est, noster est, rectè datur.

Postremò non meum illud verbum facio, quod tu Mitio

Bene, & sapienter dixti dudum: vitium commune omnium est,

Quod nimium ad rem in senecta attenti sumus. hanc maculam nos decet

Effugere. dictum est verè, & re ipsa fieri oportet, Mitio.

M. *Quid istuc est? dabitur quidem, quando hic volt.* *AEschine.* AE. *mi pater.*

D. *Nunc tu mihi es germanus pariter corpore, & animo.* M. *gaudeo.*
D. *suo sibi hunc gladio iugulo.*

ACTVS V. SCENA IX.

ARGVMENTVM.

Seruis libertas, filijs dantur vxores. Mitioni narrat Demea, cur tã repente mores mutauerit. In cuius persona Terentius nobis ridicula prodigalitatis exempla proponit.

Tetrametri trochaici, admistis Iambicis quibusdam, qui & ipsi fere Trochaici potius videntur.

SYRVS, DEMEA, MITIO, ÆSCHINVS.

F*Actum est, quod iussi Demea.*
D. *Frugi homo es. ædepol hodie, mea quidem sententia,*
Iudico, Syrum fieri æquom liberum. M. *istunc liberum?*
Quodnam obfactum? D. *multa.* S. *ô noster Demea, æpol vir bonus es:*
Ego istos vobis vsque à pueris curaui ambos sedulò,
Docui, monui, bene præcepi semper quæ potui omnia.
D. *Res apparet. & quidem hæc porro obsonare, cũ fide*
Scortum adducere, apparare de die conuiuium:
Non mediocris hominis hæc sunt officia. S. *ô lepidum caput.*

D. *Postr.*

D. *Postremò, hodie in psaltria ista emunda hic adiutor fuit,*

Hic curauit: prodesse æquom est: alij meliores erunt:

Denique hic volt fieri. M. *vin' tu hoc fieri?* AE. *cupio.* M. *si quidem*

Tu vn, Syre eho accede huc ad me, liber esto. S. *bene facis:*

Omnibus gratiam habeo, & seorsum tibi præterea Demea.

D. *Gaudeo.* AE. *& ego.* S. *credo: vtinam hoc perpetuum fiat gaudium, vt*

Phrygiam vxorem meam vna mecum videã liberam. D. *optumam*

Mulierem quidem. S. *& quidem nepoti tuo, huius filio*

Hodie primam mammam dedit hæc. D. *hercle verò serio,*

Siquidem prima dedit, haud dubiũ quin emitti æquom siet.

M. *Ob eam rem?* D. *ob eam: postremò à me argentum, quanti est, sumito.*

S. *Dij tibi Demea omnes semper omnia optata adferant.*

M. *Syre, processisti hodie pulchrè.* D. *siquidem porrò Mitio*

Tu tuum officium facies, atque huic aliquid paulum præ manu

Dederis, vnde vtatur: reddet tibi citò. M. *istoc vilius.*

AE. *Frugi homo est.* S. *reddam hercle, da modò.* AE. *age pater.* M. *pòst consulam.*

D. *Faciet.* S. *ô vir optime.* AE. *ô pater mi festiuißime.*
M. *Quid istuc? quæ res tam repẽte mores mutauit tuos?*
Quod proluuium? quæ istæc subita est largitas? D. *dicam tibi:*
Vt id ostenderem, quod te isti facilem, & festiuũ putãt,
Id non fieri ex vera vita: neque adeò ex æquo & bono,
Sed ex assentando, indulgendo, & largiendo Mitio.
Nunc adeò si ob eam rem vobis mea vita inuisa est AEschine,
Quia nõ iusta, iniusta prorsus omnia omnino obsequor:
Missa facio, effundite, emite, facite quod vobis lubet.
Sed si id voltis potius, quæ vos propter adolescentiam
Minus videtis, magis impense cupitis, consulitis parum,
Hæc reprehendere, & corrigere me, obsecũdare in loco:
Ecce me, qui id faciam vobis. AE. *tibi pater permittimus:*
Plus scis, quid facto opus est. sed de fratre quid fiet? D. *sino*
Habeat: finem in istac faciat. M. *istuc rectè. Plaudite.*

FINIS ADELPHORVM.

Hecyram in suum, id est, in vltimum locum reiecimus.

IN PHORMIONEM TERENTII

ARGVMENTVM.

CHREMES & Demipho fratres Atheniēses erāt. Chremes Athenis vxorē diuitem, ac bene dotatam duxerat Nausistratam: & ex ea susceperat filium Phædriā. habebat Nausistrata, præter cæteras opes opima prædia in Lemno. eò igitur Chremes quotānis, ad ea locāda, capiendosq; fructus, cōmeabat. dū illic residet, pauperculæ cuiusdā mulieris amore correptus, eā quoq; duxit vxorem, & ex ea suscipit filiam Phaniū: ac, ne res emanaret, cōmutato nomine, Stilphonem se Lēni vocari iubet. detrahebat autē è fructibus prædiorū vxoris Atheniēsis, quātum satis esset ad illam alteram vna cum filia nutriendam. deinde Athenas reuersus, aut calamitatem, aut vilitatē, aut tale aliquid causabatur. Erat Demiphonis fili' Antipho. Cùm igitur Phanium quindecim iam haberet annos; conueniūt inter se Chremes & Demipho, vt Chremes quidem & Lemniam vxorem, & Phanium Athenas clanculum adduceret: Demipho verò Phanium filio suo vxorē daret. eius rei caussa proficiscitur in Lemnum Chremes. eodem tēpore accidit, vt Demiphoni quoque iter esset in Ciliciā. abeuntes ambo, Getę (is Demiphonis seruus erat) filios cōmittunt suos. profectis senibus, Phædria se statim citharistriæ cuiusdā amore implicat. Sed hoc erat incōmōdi, quod, qui à lenone amaret, quod daret, nihil habebat. interea vxor è Lēno, quæ propter paupertatem viri diutius forte; quàm solebat, morātis aduētum expectare nō posset, cōscēsa naui, Athenas vna cum filia, & nutrice ipsius venit. quærunt Stilphonem. frustra.

Athenis qui quenquã eo nomine nosset, reperiebatur nemo. ibi mater(tanta eam ęgritudo cœperat)moritur. ei funus vna cum nutrice procurãtē Phanium cùm aspexisset Antipho, subito amore illius exarsit, venit ad nutricem postridie, vt eius sibi copiam faceret, obsecrãs. illa se, nisi puellam vxorem duceret, facturam negat. illi, cùm & quiduis facere cuperet, & patrem absentem vereretur, parasitus Phormio hoc consilium dedit. lex erat Athenis, vt orbas puellas, qui eis genere proximi essent, ducere: aut, si id nollēt, dotē eis dare cogerētur. ego inquit parasitus, simulabo, me patri virginis amicum fuisse, ideoq; causam illius suscipere: vocabo te in iudiciũ, tanquam illius cognatum, tecumq; lege agã vt eam ducas. tu ita te defendes, vt mihi facilem victoriam prabeas: ita cōdē nabere. sic fiet, vt & tu potiaris tua, & patre reuerso, paratã excusationē habeas. ita fiũt omnia, vt parasitus suaserat, confectis iam nuptijs, eodē die ambo redeũt senes. turbari vterque: ille, quod filius indotatam vxorem se absente duxisset: hic, quod vereretur, ne, erepta sibi hac collocãdæ filiæ occasione, tota res fieret palam. eo ipso die, leno, cithariſtriæ, quã Phædria amabat, dominus, nisi sibi pro ea triginta minæ darentur, venditurũ se eã, minitabatur. ad eas conficiendas hanc fallaciam Geta cōfingit: ait senibus, se cum Phormione collocutum: Phormionem verò, si sibi dotis triginta minæ darentur, paratũ eam vxorem accipere, quã duxisset Antipho. eã pecuniam Demipho à Chremete sumptã numerat Phormioni. is eã Phædriæ; Phædria lenoni pro amica tradit. cúm hæc iam cō fecta essent, agnoscitur Phaniũ. ibi vero senes gaudere, quod, quas nuptias ipsi facere moliebantur,

ex ipſis abſentibus,atque inſciētibus factę eſſent. ſed dolebant ſibi periiſſe triginta minas.eas dum à Phormione,primo blāditijs,poſtea etiā per vim eripere conātur:Phormio,qui iā de duabus Chremetis vxoribus,déque tota re intellexerat,inclamat Nauſiſtratā,eíque aperit omnia.Illa, cùm aliquandiu de viro conqueſta eſſet,tādem placatur. filiíque ipſius iudicio omnia ſe permiſſuram pollicetur.

FABVLÆ INTERLOCVTORES.

PHORMIO,	paraſitus.
DEMIPHO,	ſenex.
ANTIPHO,	adoleſcens.
GETA,	ſeruus.
DORIO,	leno.
CHREMES,	ſenex.
PHÆDRIA,	adoleſcens.
DAVVS,	ſeruus.
SOPHRONA,	nutrix.
NAVSISTRATA,	matrona.
HEGIO,	
CRATINVS,	aduocati.
CRITO,	

PHORMIO TERENTII.

ACTA LVDIS ROMANIS, L. POSTHVMIO Albino, L. Cornelio Merula, ædil.cur. egêre L. Ambiuius Turpio, L. Atilius Prænestinus. Modos fecit Flaccus Claudij, tibijs imparib. tota Græca Apollodoru Epidicazomenos. Facta IIII. C. Fannio, M. Valerio Coss.

C. SVLPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

Senarij.

CHremetis frater aberat peregrè Demipho,
Relicto Athenis Antiphone filio.
Chremes clàm habebat Lemni vxorem, & filiam,
Athenis aliam coniugem, & amantem vnicè
Gnatum fidicinam. mater è Lemno aduenit
Athenas: moritur: virgo sola (aberat Chremes)
Funus procurat. ibi eam visam Antipho
Cùm amaret, opera parasiti vxorem accipit.
Pater, & Chremes reuersi fremère: dein minas
Triginta dant parasito, vt illam coniugem
Haberet ipse. argento hoc emitur fidicina.
Vxorem retinet Antipho à patruo agnitam.

PROL

PROLOGVS.

Senarij

Ostquam poëta vetus poëtam non potest
Retrahere à studio, & transdere hominem in otium,
Maledictis deterrere, ne scribat, parat:
Qui ita dictitat, quas antehac fecit fabulas,
Tenui esse oratione, & scriptura levi,
Quia nusquam scripsit insanum adolescentulum
Ceruam videre fugere, & sectari canes,
Et eam plorare, orare vt subueniat sibi.
Quod si intelligeret, olim cùm stetit noua,
Actoris opera magis stetisse, quàm sua,
Minus multò audaciter, quàm lædit, læderet:
Et magis placerent, quas fecisset fabulas.
Nunc si quis est, qui hoc dicat, aut sic cogitet,
Vetus si poëta non lacessisset prior,
Nullum inuenire prologum potuisset nouus
Quem diceret, nisi haberet, cui malediceret:
Is sibi responsum hoc habeat: in medio omnibus
Palmam esse positam, qui artem tractant musicam.
Ille ad famem, hunc ab studio studuit reijcere:
Hic respondere voluit, non lacessere.
Benedictis si certasset, audisset bene:
Quod ab ipso allatum est sibi esse id relatum putet.
De illo iam finem faciam dicundi mihi,
Peccandi cùm ipse de se finem non facit.
Nunc quid velim, animum attendite. apporto nouam

Epidic

Epidicazomenon quam vocant comœdiam
Græci, Latini Phormionem nominant:
Quia primas parteis qui aget, is erit Phormio
Parasitus: per quem res agetur maxumè.
Voluntas vostra si ad poëtam accesserit,
Date operam, adeste æquo animo per silentium:
Ne simili vtamur fortuna, atque vsi sumus,
Cum per tumultum noster grex motus loco est:
Quem actoris virtus nobis restituit locum,
Bonitásq; vostra adiutans atq; æquanimitas.

ACTVS I. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Dauus exiẽs dicit adferre se quam debet Getæ pecuniam:& hæc persona extra argumentũ inducitur, cui rem gestam narraturus est Geta.

Senarij.

DAVVS.

A*Micus summus meus, & popularis Geta*
Heri ad me venit: erat ei de ratiunculâ
Iampridem apud me relliquum pauxillulum
Nummorum: id vt conficerem. confeci: affero.
Nam herilem filium eius duxisse audio
Vxorem. ei credo munus hoc corraditur.
Quam inique comparatum est, ij qui minus habent,
Vt semper aliquid addant diuitioribus.
Quod ille vnciatim vix demenso de suo,
Suum defraudans genium, comparsit miser,

Id

Id illa vniuersum abripiet, haud existumans
Quanto labore partum. porrò autem Geta
Ferietur alio munere, vbi hera pepererit:
Porrò alio autem, vbi erit puero natalis dies,
Vbi initiabunt: omne hoc mater auferet:
Puer causa erit mittundi. sed videón' Getam?

ACTVS I. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Geta narrat quò sint profecti senes, Demipho & Chremes: qua occasione cœperit amare Demiphonis filius Antipho.

Trimetri Iambici.

GETA, DAVVS.

SI quis me quæret rufus. D. præsto est, desine. G. oh,
At ego obuiam conabar tibi Daue. DA. accipe, hem:
Lectum est, conueniet numerus, quantum debui.
G. *Amo te, & non neglexisse habeo gratiam.*
D. *Præsertim vt nunc sunt mores; adeò res redit:*
Si quis quid reddit, magna habenda est gratia.
Sed quid tu es tristis? G. ego ne? nescis quo in metu, &
Quanto in periclo sim. D. quid istuc est? G. scies,
Modò vt tacere possis. D. abi sis insciens:
Cuius tu fidem in pecunia perspexeris,
Vereri, es verba credere? vbi quid mihi lucri est
Te fallere? G. ergo ausculta. D. hanc operam tibi dico.
G. *Senis nostri Daue fratrem maiorem Chremem*
Nostin'? DA. quid ni? GE. quid? eius gnatum Phædriam?

D. *Tanq*

D. *Tanquam te.* G. *euenit,sensibus ambobus simul,*
Iter illi in Lemnum vt esset,nostro in Ciliciam
Ad hospitem antiquom : is senem per epistolas
Pellexit,modò non monteis auri pollicens.
D. *Cui tanta erat res,& supererat?* G. *desinas:*
*Sic est ingenium.*D.*oh,regem me esse oportuit.*
G.*Abeuntes ambo hinc tum senes me filijs*
*Relinquunt quasi magistrum.*D. *ô Geta,prouinciam*
*Cœpisti duram.*G. *mihi vsu venit hoc.scio:*
Memini relinqui me deo irato meo.
Cœpi aduorsari primò:quid verbis opu' est?
Seni fidelis dum sum,scapulas perdidi.
D.*Venêre in mentem istæc mihi:nam quæ inscitia est.*
Aduorsum stimulum calces? G. *cœpi his omnia*
*Facere,obsequi quæ vellent.*D. *scisti vti foro.*
G. *Noster mali nihil quidquam primo:hic Phædria*
Continuo quandam nactus est puellulam
Citharistriam:hanc amare cœpit perditè.
Ea seruiebat lenoni impurissimo:
Neque, quod daretur quidquam:id curarant patres.
Restabat aliud nihil,nisi oculos pascere,
Sectari,in ludum ducere,& reducere:
Nos otiosi operam dabamus Phædriæ.
In quo hæc discebat ludo,exaduorsum ei loco
Tonstrina erat quædam : hic solebamus ferè
Plerunque eam opperiri,dum inde iret domum.
Interea dum sedemus illi, interuenit
Adolescens quidam lacrumans:nos mirarier:
Rogamus,quid sit : nunquam æquè(inquit) ac modò
Paup

Paupertas mihi onus visum est & miserum, & graue.
Modò quandam vidi virginem hic viciniæ
Miseram, suam matrem lamentari mortuam.
Ea sita erat ex aduorso: neque illi beneuolens,
Neque notus, neque cognatus, extra vnam aniculam,
Quisquam aderat, qui adiutaret funus. miseritum est.
Virgo ipsa facie egregia. quid verbis opu'est?
Commorat omnes nos; ibi continuo Antipho,
Voltis ne eamus visere? alius, censeo,
Eamus, duc nos sodes: imus, venimus,
Videmus: virgo pulchra: & quò magi' diceres,
Nihil aderat adiumenti ad pulchritudinem:
Capillus passus, nudus pes, ipsa horrida:
Lacrumæ, vestitus turpis, vt, ni vis boni
In ipsa inesset forma, hæc formam extinguerent.
Ille, qui illam amabat fidicinam, tantummodo,
Satis, inquit, scita est: noster verò. DA. *iam scio:*
Amare cœpit. GE. *scin quam? quò euadat, vide.*
Postridie anum recta pergit: obsecrat,
Vt sibi eius faciat copiam. illa enim se negat:
Neque eum æquom ait facere: illam ciuem esse Atticam.
Bonam, bonis prognatam: si vxorem velit,
Lege id licere facere: sin aliter, negat.
Noster, quid ageret, nescire: & illam ducere
Cupiebat, & metuebat absentem patrem.
DA. *Non, si redijsset ei pater veniam daret?*
GE. *Illéne indotatam virginem, atque ignobilem*
Daret illi? nunquam faceret. DA. *quid fit denique?*

GE. *Quid*

D. Tanquam te. G. euenit, sensibus ambobus simul,
Iter illi in Lemnum vt esset, nostro in Ciliciam
Ad hospitem antiquom: is senem per epistolas
Pellexit, modò non monteis auri pollicens.
D. Cui tanta erat res, & supererat? G. desinas:
Sic est ingenium. D. oh, regem me esse oportuit.
G. Abeuntes ambo hinc tum senes me filijs
Relinquunt quasi magistrum. D. ô Geta, prouinciam
Cœpisti duram. G. mihi vsu venit hoc. scio:
Memini relinqui me deo irato meo.
Cœpi aduorsari primò: quid verbis opu' est?
Seni fidelis dum sum, scapulas perdidi.
D. Venère in mentem istæc mihi: nam quæ inscitia est.
Aduorsum stimulum calces? G. cœpi his omnia
Facere, obsequi quæ vellent. D. scisti vti foro.
G. Noster mali nihil quidquam primo: hic Phædria
Continuo quandam nactus est puellulam
Citharistriam: hanc amare cœpit perditè.
Ea seruiebat lenoni impurissimo:
Neque, quod daretur quidquam: id curarant patres.
Restabat aliud nihil, nisi oculos pascere,
Sectari, in ludum ducere, & reducere:
Nos otiosi operam dabamus Phædriæ.
In quo hæc discebat ludo, exaduorsum ei loco
Tonstrina erat quædam: hic solebamus ferè
Plerunque eam opperiri, dum inde iret domum.
Interea dum sedemus illi, interuenit
Adolescens quidam lacrumans: nos mirarier:
Rogamus, quid sit: nunquam æquè (inquit) ac modò

Paup

Paupertas mihi onus visum est & miserum, & graue.
Modò quandam vidi virginem hîc viciniæ
Miseram, suam matrem lamentari mortuam.
Ea sita erat ex aduorso: neque illi beneuolens,
Neque notus, neque cognatus, extra vnam aniculam,
Quisquam aderat, qui adiutaret funus. miseritum est.
Virgo ipsa facie egregia. quid verbis opus est?
Commôrat omnes nos; ibi continuo Antipho,
Voltis ne eamus visere? alius, censeo,
Eamus, duc nos sodes: imus, venimus,
Videmus: virgo pulchra: & quò magis diceres,
Nihil aderat adiumenti ad pulchritudinem:
Capillus passus, nudus pes, ipsa horrida:
Lacrumæ, vestitus turpis, vt, ni vis boni
In ipsa inesset forma, hæc formam extinguerent.
Ille, qui illam amabat fidicinam, tantummodo,
Satis, inquit, scita est: noster verò. DA. iam scio:
Amare cœpit. GE. scin quam? quò euadat, vide.
Postridie anum recta pergit: obsecrat,
Vt sibi eius faciat copiam. illa enim se negat:
Neque eum æquom ait facere: illam ciuem esse Atticam.
Bonam, bonis prognatam: si vxorem velit,
Lege id licere facere: sin aliter, negat.
Noster, quid ageret, nescire: & illam ducere
Cupiebat, & metuebat absentem patrem.
DA. *Non, si rediisset, ei pater veniam daret?*
GE. *Illéne indotatam virginem, atque ignobilem*
Daret illi? nunquam faceret. DA. *quid fit denique?*

GE. *Quid fiat? est parasitus quidam Phormio,*
Homo confidens: qui illum dij omnes perduint.
DA. *Quid is fecit?* GE. *hoc consilium quod dicã, dedit.*
Lex est, vt orbæ, qui sint genere proximi,
Iis nubant: & illos ducere eadem hæc lex iubet.
Ego te cognatum dicam, & tibi scribam dicam:
Paternum amicum me aßimilabo virginis:
Ad iudices veniemus: qui fuerit pater,
Quæ mater, qui cognata tibi sit, omnia hæc
Confingam: quod erit mihi bonum, atque commodum.
Cùm tu horum nihil refelles, vincam scilicet.
Pater aderit: mihi paratæ lites: quid mea?
Illa quidem nostra erit. DA. *iocularem audaciam.*
GE. *Persuasit homini, factum est: ventum est, vincimur:*
Duxit. D. *quid narras?* G. *hoc, quod audis.* D. *ô Geta,*
Quid te futurum est? G. *nescio hercle: vnum hoc scio:*
Quod fors feret, feremus æquo animo. D. *placet:*
Hem istuc viri est officium. G. *in me omnis spes mihi est.*
D. *Laudo.* G. *ad precatorem abeam credo, qui mihi*
Sic oret, nunc omitte quæso hunc: cæterum
Posthac, si quidquam, nihil precor. tantummodo
Non addas: vbi ego hinc abiero, vel occidito.
DA. *Quid ille pædagogus, qui citharistriam?*
Quid rei gerit? GE. *sic, tenuiter.* DA. *non multum habet*
Quod det fortasse. GE. *imò nihil, nisi spem meram.*
DA. *Pater eius rediit, an non?* GE. *nondum.* DA. *quid? senem.*

Quoad

Quòad exspectatis vostrum? GE. *non certum scio:*
Sed epistolam ab eo allatam esse audiui modò, &
Ad portitores esse delatam: hanc petam.
DA. *Nunquid Geta aliud me vis?* GE. *vt bene sit tibi.*
Puer heus, nemon' huc prodit? cape, da hoc Dortio.

ACTVS I. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Contendunt inter se adolescentes, vter eorum magis sit miser. Vnde tota hæc scena versatur in genere causæ demonstratiuo.

Trochaici, Iambicis permisti & confusi: Dimeter vnus.

ANTIPHO, PHAEDRIA.

A *Deon' rem redijsse, vt, qui mihi consultum esse optume velit,*
Phædria, patrem extimescam, vbi in mentem eius aduenti venit?
Quod ni fuissem incogitans, ita eum exspectarem, vt par fuit.
PH. *Quid istuc est?* AN. *rogitas? qui tam audacis facinoris mihi conscius*
Sis? quod vtinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset,
Neu me cupidum eò impulisset, quod mihi principium est mali.
Non potitus essem: fuisset tum mihi illos ægre aliquot dies:
At nõ quotidiana cura, hæc augeret animũ. PH. *audio.*

AN. *Dum expecto quam mox veniat, qui adimat hãc mihi consuetudinem.*

PH. *Aliis quia desit quod amant, ægre est: tibi, quia superest, dolet.*

Amore abundas Antipho.

Nam tua quidem herclè vita hac expetenda optandaque est.

Ita me dÿ bene ament? vt mihi liceat tam diu, quod amo, frui.

Iam depacisci mortem cupio. tu coniicito cetera,

Quid ego ex hac inopia nunc capiam, & quid tu ex istac copia.

Vt ne addam, quod sine sumptu, ingenuam, liberalem nactus es.

Quod habes, ita vt voluisti, vxorem, sine mala fama, palam

Beatus. ni vnum hoc desit, animus qui modestè istac ferat.

Et si tibi res sit cum eo lenone, quo cum mihi est, tum sentias.

Ita plerique ingenio sumus omnes: nostri nosmet pœnitet.

AN. *At tu mihi contra nunc videre fortunatus Phædria.*

Cui de integro est potestas etiam consulendi, quid velis,

Retinere, amare, amittere: ego in eum incidi infœlix locum,

Vt neque mihi eius sit, amittendi, nec retinendi copia.

Sed hoc quid est? videon' ego aduenire huc currentem Getam?

Is ipsus

Is ipsus est. timeo miser, quam nunc mihi hic rem nunciet.

ACTVS I. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Geta Antiphoni affert è Cilicia rediisse patrē, quo nuntio tantus iniicitur metus male sibi conscio adolescenti, vt subducat illicò sese.

Iambici Quadrati admistis Trochaicis. Senarii quidam, Dimeter item vnus, & Monometer Hypercatalecticus

GETA, ANTIPHO, PHAEDRIA.

NVllus es Geta, nisi aliquod iam tibi consilium celerè repereris:
Ita subitò nunc imparatum tanta te impendent mala:
Quæ neque vti deuitem scio, neque quo modo me inde extraham:
Nam non potest celari nostra diutius iam audacia:
Quæ si non astu prouidemur, me aut herū pessundabūt.
AN. *Quidnam ille commotus venit? G. tum temporis punctum mihi*
Ad hanc rem est: herus adest. AN. *qui istuc est mali?*
G. *Quod cùm audierit, quod eius remedium inueniam iracundiæ?*
Loquárne? incendam. taceam? instigem. purgem me? laterem lauem.
Eheu me miserum: cum mihi paueo, tum Antipho me excruciat animi:

Eius me miseret: ei nunc timeo: is nunc me retinet: nam absque eo

Esset, rectè ego mihi vidissem, & senis essem vltus iracundiam:

Aliquid conuasassem, atque hinc me conijcerem protinus in pedes.

AN. *Quam hic fugam, aut furtum parat?*

G. *Sed vbi Antiphonem reperiam? aut qua quaerere insistam via?*

PH. *Te nominat.* AN. *nescio quod magnum hoc nuncio expecto malum.*

PH. *Ah, sanus ne es?*

G. *Domum ire pergam: ibi plurimũ est.* PH. *reuocemus hominem.* AN. *sta illicò.* G. *hem,*

Satis pro imperio: quisquis es. AN. *Geta.* G. *ipse est, quem volui obuiam.*

AN. *Cedo, quid portas, obsecro? atque id, si potes, verbo expedi.*

G. *Faciam.* AN. *eloquere.* G. *modò apud portum.* AN. *meúmne?* G. *intellexti.* AN. *occidi.* PH. *hem.*

AN. *Quid agam?* PH. *quid ais?* G. *huius patrem vidisse me, patruum tuum.*

AN. *Nam quod ego huic nunc subitò exitio remedium inueniam miser?*

Quod si eò meae fortunae redeunt, Phanium abs te vt distrahar:

Nulla est mihi vita expetenda. G. *ergo istaec cùm ita sint Antipho,*

Tanto magis te aduigilare aequom est. Forteis fortuna adiuuat. AN. *Non*

AN. *Non sum apud me.* G. *atqui opus est nunc, cum maxumè, vt sis Antipho:*
Nam si senserit te timidum pater esse, arbitrabitur
Commeruisse culpam. PH. *hoc verum est.* AN. *non possum immutarier.*
G. *Quid si aliquid grauius tibi nunc faciundum foret?*
AN. *Cùm hoc non possum, illud minu' possem.* G. *hoc nihil est Phædria, ilicet:*
Quid conterimus operam frustrà, quin abeam? PH. *& quidem ego.* AN. *obsecro,*
Quid si aßimulabo? satin' est? G. *garris.* AN. *voltum contemplamini, hem,*
Satin' sic est? G. *non.* AN. *quid si sic?* G. *propemodum.* AN. *quid si sic?* G. *sat est:*
Hem istuc serua, & verbum verbo, par pari vt respondeas,
Ne suis te iratus sæuis dictis protelet. AN. *scio.*
GE. *Vi coactum te esse, inuitum, lege, iudicio, tenes?*
Sed quis hic est senex, quem video in vltima platea?
AN. *ipsus est:*
Non possum adesse. GE. *ah quid agis? quò abis Antipho? mane,*
Mane inquam. AN. *egomet me noui, & peccatum meum:*
Vobis commendo Phanium, & vitam meam.
PH. *Geta, quid nunc fiet?* GE. *tu iam lites audies:*
Ego plectar pendens, nisi quid me fefellerit.
Sed quod modo hic nos Antiphonem monuimus,
Id nosmet ipsos facere oportet Phædria.

PH. *Aufer mihi, oportet: quin tu, quod faciã, impera.*
GE. *Meministin' olim vt fuerit vostra oratio*
In re incipiunda ad defendendam noxiam?
Iustam illam causam, facilem, vincibilem, optumam.
PH. *Memini.* G. *hem nunc ipsa est opus, aut si quid potest,*
Meliore, & callidiore. PH. *fiet sedulò.*
GE. *Nunc prior adito tu: ego in insidiis hîc ero*
Succenturiatus, si quid deficies. PH. *age.*

ACTVS I. SCENA V.

ARGVMENTVM.

Filium Antiphonem se absente vxorẽ duxisse admodũ ægrè fert Demipho: à Phædria ille & Geta seruo defenditur. Ad postremum Demipho cõuenire Phormionẽ constituit, vt iniuriã cũ eo expostulet, qui ducendæ puellæ author fuerit.

Octonarii, Senarij, vnus Catalecticus, & vnus Hypermeter.

DEMIPHO, GETA, PHAEDRIA.

ITáne tandem vxorem duxit Antipho iniussu meo?
Nec meum imperium: age, mitto imperium: non simultatem meam
Reuereri? saltem non pudere? ô facinus audax, ô Geta
Monitor. GE. *vix tandem.* DE. *quid mihi dicent? aut quam causam reperient?*

De

Demiror. G. *atqui reperi iam: aliud cura.* D. *ánne hoc dicent mihi?*

Inuitus feci: lex coegit: audio, & fateor. G. *placet.*

D. *Verùm scientem; tacitū causam tradere aduersariis,*

Etiámne id lex coëgit? PH. *illud durum.* G. *ego expediam: sine.*

D. *Incertum est, quid agam, quia praeter spem, atque incredibile hoc mihi accidit.*

Ita sum irritatus, animum vt nequeam ad cogitādum instituere.

Quamobrem omnes, cùm secundae res sunt maxumè, tum maxumè

Meditari secum oportet, quo pacto aduorsam ærūnam ferant:

Pericla, damna: exilia pergrè rediens semper cogitet,

Aut filij peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filiae:

Communia esse haec, fieri posse: vt ne quid animo sit nouum:

Quidquid praeter spem eueniat, omne id deputare esse in lucro.

G. *O Phaedria, incredibile est, quanto herum anteo sapientia.*

Meditata mihi sunt omnia mea incommoda: herus si redierit,

Molendum vsque in pistrino: vapulandum: habendae compedes:

Opus ruri faciundum: horum nihil quidquam accidet animo nouum.

Quidquid præter spem eueniet, omne id deputabo esse in lucro.

Sed quid hominem cessas adire, & blandè in principio alloqui?

D. *mei fratris video filium ire mihi obuiam.*

PH. *Mi patrue salue.* D. *salue. sed vbi est Antipho?*

PH. *Saluom aduenire.* D. *credo hoc responde mihi.*

PH. *Valet: hic est: sed satin' omnia ex sententia?*

D. *vellem quidem.* PH. *quid istuc?* D. *rogitas Phædria?*

Bonas me absente hic confecistis nuptias.

PH. *Eho, an id succenses nunc illi?* G. *artificem probum.*

D. *Egóne illi non succenseam? ipsum gestio*

Dari mihi in conspectum, nunc sua culpa vt sciat

Lenem patrem illum factum me esse acerrimum.

PH. *Atqui nihil fecit patrue, quod succenseas.*

D. *Ecce autem similia omnia: omnes congruunt:*

Vnum cognoris, omnes noris. PH. *haud ita est.*

D. *Hic in noxa est, ille ad defendendam causam adest.*

Cùm ille est, hic præsto est: tradunt operas mutuas.

G. *Probè eorum facta imprudens depinxit senex:*

D. *Nam ni hæc ita essent, cum illo haud stares Phædria.*

PH. *Si est patrue, culpam vt Antipho in se admiserit*

Ex qua re minus rei foret, aut famæ temperans.

Non causam dico, quin, quod meritus est, ferat.

Sed si quis forte malitia fretus sua,

Insidias nostræ fecit adolescentiæ,

Ac vicit: nostráne ea culpa est, an iudicum?

Qui sæpe propter inuidiam adimunt diuiti,
Aut propter misericordiam addunt pauperi?
G. *Ni nossem causam, crederem vera hunc loqui.*
D. *An quisquam iudex est, qui possit noscere*
Tua iusta, vbi tute verbum non respondeas,
Ita vt ille fecit? PH. *functus adolescentuli est*
Officium liberalis: postquam ad iudices
Ventum est, non potuit cogitata proloqui:
Ita eum tum timidum obstupefecit pudor.
G. *Laudo hunc: sed cesso adire quamprimùm senem?*
Here salue: saluom te aduenisse gaudeo. D. *oh,*
Bone custos salue, columen verò familiæ,
Cui commendaui filium hinc abiens meum.
G. *Iam dudum te omnes nos accusare audio*
Immeritò, & horum me omnium immeritissimo:
Nam quid me in hac re facere voluisti tibi?
Seruom hominem causam orare leges non sinunt:
Neque testimonij dictio est. D. *mitto omnia: adde*
Istuc: imprudens timuit adolescens: sino:
Tu seruus: verùm si cognata est maxumè,
Non fuit necesse habere, sed, id quod lex iubet,
Dotem daretis; quæreret alium virum.
Qua ratione inopem potius ducebat domum?
G. *Non ratio, verùm argentum deerat.* D. *sumeret*
Alicunde. G. *alicunde? nihil est dictu facilius.*
D. *Postremò, si nullo alio pacto, vel fœnore.*
G. *Hui, dixti pulchrè, si quidem quisquam crederet*
Te viuo. D. *non, non sic futurum est, non potest.*
Egóne illam cum illo vt patiar nuptam vnum diem?

Nihil suaue meritum est. hominem commostrarier
Mihi istum volo, aut, vbi habitet, demonstrarier.
G. *Nempe Phormionem.* D. *istum patronum mulierū?*
G. *Iam faxo hic aderit.* D *Antipho vbi nunc est?* PH. *foris.*
D. *Abi Phadria, eum require, atque adduce huc.* PH. *eo*
Recta via equidem illuc. G. *nempe ad Pamphilam.* D. *at ego*
Deos penateis hinc salutatum domum
Diuortor. inde ibo ad forum, atque aliquot mihi
Amicos aduocabo, ad hanc rem qui adsient,
Vt ne imparatus sim cùm aduenies Phormio.

ACTVS II. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Adducitur Phormio vt factum defendat, qui hic se instruit cum sene litigaturus.

Trochaici, Tetrametri, Catalectici, vsque ad parascenem scenæ sequentis.

PHORMIO, GETA.

I*Táne patris aīs conspectum veritum hinc abiisse?* G. *admodum.*
PH. *Phanium relictam solam?* G. *sic.* P. *& iratum senem?*
G. *Oppidò.* PH. *ad te summa solùm Phormio rerum redit:*

Tute hoc intristi, tibi omne est exedendum: accingere.
*G. O bsecro te. PH. si rogitabit. G. in te spes est. PH. acce-
re.*
*Quid si reddet? G. tu impulisti. P. sic opinor. G. sub-
ueni.*
*PH. Cedo senem: iam instructa sunt mihi corde consi-
lia omnia.*
*G. Quid ages? P. quid vis? nisi vt maneat Phanium, at-
que ex crimine hoc*
*Antiphonem eripiam, atque in me omnem iram deri-
uem senis?*
G. O vir fortis, atque amicus: verum hoc sæpe Phormio
*Vereor, ne istæc fortitudo in neruum erumpat denique.
P. ah,*
*Non ita est: factum est periclum, iam pedum visa est
via.*
*Quot me censes homines iam deuerberasse vsque ad
necem*
Hospites? tum ciues? quò magis noui, tantò sæpius.
*Cedò dum, an vnquam iniuriarũ audisti me scriptam
dicam?*
*G. Qui istuc? PH. quia non rete accipitri tenditur, ne-
que miluio,*
Qui malè faciunt nobis: illis, qui nihil faciunt, tenditur:
Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur.
*Aliis aliunde est periclum, vnde aliquid abradi po-
test:*
*Mihi sciunt nihil esse. dices, ducent damnatum do-
mum:*

Alere

Alere nolunt hominem edacem: & sapiunt mea quidem sententia;

Pro maleficio si beneficium summum nolunt reddere.

G. Non potest sati' pro merito ab illo tibi referri gratia.

PH. Imò enim nemo sati' pro merito gratiam regi refert.

Te ne asymbolum venire, vnctum, atque lautum è balneis;

Otiosum ab animo; cùm ille & cura, & sumptu absumitur,

Dum tibi sit, quod placeat, ille ringitur, tu rideas:

prior bibas, prior decumbas: cœna dubia apponitur?

G. Quid istuc verbi est? PH. vbi tu dubites, quid sumas potissimum:

Hæc, quum ratione ineas, quam sint suauia, & quàm cara sint,

Ea qui præbet, non tu hunc habeas planè præsentem deum?

G. Senex adest: vide quid agas: prima coitio est acerrima:

Si eam sustinueris, post illa iam, vt lubet, ludas licet.

ACTVS II. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Hæc scena concertationem habet Demiphonis, & parasiti. Clam patre vxorem duxerat Antipho: domum reuersus pater illam vult eijcere: contradicit Phormio.

Senarij omnes.

DEMIPHO, GETA, PHORMIO.

EN, vnquam cuiquam contumeliosius
Audisti factam iniuriam, quàm hæc est mihi?
Adeste quæso. G.iratus est. PH. quin tu hoc age:
Iam ego hunc agitabo. prò deûm immortalium,
Negat Phanium esse hanc sibi cognatam Demipho?
Hanc Demipho negat esse cognatam? G.negat.
D. Ipsum esse opinor, de quo agebam. sequimini.
PH. Neque eius patrem se scire, qui fuerit? G.negat.
PH. Nec Stilphonem ipsum scire, qui fuerit? G.negat.
PH. Quia egens relicta est misera, ignoratur parens,
Negligitur ipsa: vide, auaritia quid facit.
G. Si herum insimulabis auaritiæ, malè audies.
D. O audaciam, etiam me vltrò accusatum aduenit.
PH. Nam iam adolescenti nihil est quod succenseam,
Si illum minus norat: quippe homo iam grandior,
Pauper, cui opera vita erat, ruri ferè
Se continebat: ibi agrum de nostro patre
Colendum habebat: sæpe interea mihi senex
Narrabat, se hunc negligere cognatum suum:
At quem virum? quem ego viderim in vita optumũ.
G. Videas tè, atque illum, vt narras. PH. abi in malam crucem:
Nam ni ita eum existumassem, nunquam tam graueis
Ob hanc inimicitias caperem in vostram familiam,
Quam is aspernatur nunc tam illiberaliter,
G. Pergin' hero absenti malè loqui impurissime?
PH. Dignum autem hoc illo est. G. ain' tandem carcer?
D. Geta.

G. *Bonorum extortor, legum contortor.* D. *Geta,*
PH. *Responde.* G. *quis homo est? ehem.* D. *tace.* G. *absenti tibi,*
Te indignas, séque dignas contumelias
Nunquam cessauit dicere hodie. D. *ohe? desine.*
Adolescens, primùm abs te hoc bona venia peto,
Si tibi placere potis est, mihi vt respondeas:
Quem amicum tuum ais fuisse istum, explana mihi,
Et qui cognatum me sibi esse diceret.
PH. *Proinde expiscare, quasi non nosses.* D. *nossem?* PH. *ita.*
D. *Ego me nego, tu, qui ais, redige ad memoriam.*
PH. *Eho, tu sobrinum tuum non noras?* D. *enecas:*
Dic nomen. PH. *nomen? maxumè.* D. *quid nunc taces?*
PH. *Perij hercle, nomen perdidi.* D. *hem, quid ais?* PH. *Geta,*
Si meministi id quod olim dictum est, subiice. hem,
Non dico: quasi non noris. tentatum aduenis.
D. *Egon' autem tento?* GE. *Stilpho.* PH. *atque adeo, quid mea?*
Stilpho est. D. *quem dixti?* PH. *Stilphonem inquam noueras?*
D. *Neque ego illum nòram, neque mihi cognatus fuit*
Quisquam isto nomine. PH. *itáne? non te horum pudet?*
At si talentum rem reliquisset decem.
D. *Dij tibi male faciant.* PH. *primus esses memoriter*
Progeniem vostram vsque ab auo atque atauo proferens.

D. Ita vt dicis, ego tum si aduenissem, qui mihi
Cognata ea esset, dicerem: itidem tu face:
Cedò, qui est cognata? G. heus noster, rectè: hem tu caue.
PH. Dilucidè expediui, quibus me oportuit
Iudicibus: tum, si id falsum fuerat, filius
Cur non refellit. D. filium narras mihi?
Cuius de stultitia dici, vt dignum est, non potest.
PH. At tu, qui sapiens es, magistratus adi,
Iudicium de eadem causa iterum vt reddant tibi:
Quandoquidem solus regnas, & soli licet
Hic de eadem causa bis iudicium adipiscier.
DE. Et si facta mihi iniuria est, verumtamen
Potius quàm lites secter, aut quàm te audiam,
Itidem vt cognata si sit, id quod lex iubet
Dotem dare, abduce hanc, minas quinque accipe.
PH. Ha, ha, ha, homo suauis. DE. quid est? num iniquom postulo?
An ne hoc quidem ego adipiscar, quod ius publicum est?
PH. Itáne tandem quaeso, ciuem vbi abusu' sis,
Mercedem dare lex iubet ei, atque amittere; an,
Vt ne quid turpe ciuis in se admitteret
Propter egestatem, proxumo iussa est dari,
Vt cum vno aetatem degeret; quod tu vetas?
D. Ita, proxumo quidem: at nos vnde? aut quã ob rem? P. obe,
Actum, aiunt, ne agas. DE. non agam? imò haud desinam,

Donec

Donec perfecero hoc. PH. *ineptis.* DE. *sine modo.*
PH. *Postremò tecum nihil rei nobis Demipho est:*
Tuus est damnatus gnatus, non tu: nam tua
Praeterierat iam ducendi aetas. DE. *omnia haec*
Illum putato, quae ego nunc dico, dicere:
Aut quidem cum vxore hac ipsum prohibebo domo.
GE. *Iratus est.* PH. *tute idem melius feceris.*
DE. *Itáne es paratus facere me aduorsum omnia*
Infelix? PH. *metuit hic nos, tametsi sedulo*
Dissimulat. GE. *benè habent tibi principia.* PH. *quin, quod est*
Ferundum fers? tuis factis dignum feceris,
Vt amici inter nos simus. DE. *egon' tuam expetam*
Amicitiam? aut te visum, aut auditum velim?
PH. *Si concordabis cum illa, habebis, quae tuam*
Senectutem oblectet: respice aetatem tuam.
DE. *Te oblectet: tibi habe.* P. *minue verò iram.* DE. *hoc age;*
Satis iam verborum est: nisi tu properas mulierem
Abducere, ego illam eijciam: dixi Phormio.
PH. *Si tu illam attigeris secus; quàm dignum est liberam,*
Dicam impingam tibi grandem: dixi Demipho.
Si quid opus fuerit, heus, domo me. GE. *intelligo.*

ACT

ACTVS II. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Consulit Demipho aduocatos super filij cõiugio; vnus suadet, dissuadet alter, tertius nihil dicit, qui se alterutri iungere debuit: versatur autem in deliberatiuo.

Senarij.

DEMIPHO, GETA, HEGIO, CRATINVS, CRITO.

Qvanta me cura, & solicitudine afficit
Gnatus, qui me & se hisce impediuit nuptijs!
Neque mihi in conspectum prodit, vt saltem sciam,
Quid de hac re dicat, quidue sit sententiæ.
Abi tu, vise redierítne iam, an nondum, domum.
HE. *Eo.* DE. *videtis quo in loco res hæc siet?*
Quid ago? dic Hegio. HE. *ego Cratinum censeo,*
Si tibi videtur. DE. *dic Cratine.* CRA. *méne vis?*
DE. *Te.* CRA. *ego, quæ in rem tuam sint, ea velim facias. mihi*
Sic hoc videtur: quod te absente hic filius
Egit, restitui in integrum æquom est, & bonum:
Et id impetrabis. dixi. DE. *dic nunc Hegio.*
H. *Ego sedulò hunc dixisse credo: verum ita est,*
Quot homines, tot sententiæ: suus cuique mos.
Mihi non videtur, quod sit factum legibus,
Rescindi posse: & turpe inceptu est. D. *dic Crito.*
CRI. *Ego amplius deliberandum censeo:*
Res magna est. H. *nunquid nos vis?* D. *fecistis probè:*
Incertior sum multò, quam dudum. G. *negant*

Redijſſe. D. *frater eſt exſpectandus mihi: is*
Quod mihi dederit de hac re conſilium, id exequar.
Percontatum ibo ad portum, quoad ſe recipiat.
G. *At ego Antiphonem quæram, vt, quæ acta hîc ſunt, ſciat.*
Sed eccum ipſum video in tempore huc recipere.

ACTVS III. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Antipho ſe vehemēter incuſat, quòd ita incōſulto patri ſe ſubduxerit, & cauſam ſuam alijs tutādam dederit. Rem totam denique ex Geta cognoſcit.

Iambici Tetrametri partim Catalectici, partim Acatalectici, admiſſis Trochaicis quibuſdam.

MITIO, GETA.

ENimuero Antipho multimodis cum iſtoc animo vituperandus es.
Itáne hinc abijſſe, & vitam tutandā dediſſe alijs tuā?
Alios tuam rem credidiſti, quàm te animaduerſuros magis?
Nam, vt erant alia, illi certè conſuleres, quæ nunc tua eſt domi:
Ne quid propter tuam fidem decepta pateretur mali:
Cuius nunc miſeræ ſpes, opéſque ſunt in te vno omnes ſitæ.
G. *Equidem here nos iamdudum hîc te abſentem incuſamus, qui abieris.*

AN. *Te*

AN. *Te ipsum quærebam.* G. *sed ea causa nihilo magis defecimus.*

AN. *Loquere obsecro, quonam in loco sunt res & fortunæ meæ?*

Nunquid patri subolet? G. *nihil etiam.* AN. *ecquid spei porrò est.* G. *nescio.* AN. *ah.*

G. *Nisi Phædria haud cessauit pro te eniti.* AN. *nihil fecit noui.*

G. *Tum Phormio itidem in hac re, vt in alijs strenuum hominem præbuit.*

AN. *Quid is fecit?* G. *confutauit verbis admodum iratum patrem.*

AN. *Heu Phormio.* G. *ego, quod potui porrò.* AN. *mi Geta, omnes vos amo.*

G. *Sic sese habent principia, vt dico: adhuc tranquilla res est;*

Mansurúsque patruum pater est, dum huc adueniat. AN. *quid eum?* G. *aiebat,*

De eius consilio velle sese facere, quod ad hanc rem attinet.

AN. *Quantus metus est mihi, venire huc saluom nunc patruum, Geta!*

Nam, vt audio, per vnam eius aut viuam, aut moriar sententiam.

G. *Phædria tibi adest.* AN. *vbinam?* G. *eccum à sua palæstra exit foras.*

ACTVS III. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Phędria lenonem orat, vt venditā militi Pāphilam non tam citò abducendā tradat: se intra triduū nummos adnumeraturū, quos pro illius redemptione sit pollicitus.

Trochaici Tetrametri Catalectici, admissis Iambicis Acatalecticis. Vnus Senarius Iambicus.

PHÆDRIA, DORIO, ANTIPHO, GETA.

D*Orio, audi obsecro.* DO. *non audio.* PH. *parumper.* DO. *quin omitte me.*

PH. *Audi, quod dicam.* DO. *at enim tadet iam audire eadem millies.*

PH. *At nunc dicam, quod lubenter audias.* D. *loquere, audio.*

PH. *Nequeo te exorare, vt maneas triduum hoc? quo nunc abis?*

DO. *Mirabar, si tu mihi quidquam afferres noui.*

AN. *Hei metuo lenonem, ne quid suo suat capiti.* G. *idē ego metuo.*

PH. *Non mihi credis?* DO. *hariolare.* PH. *sin, fidem do.* DO. *fabula.*

PH. *Fœneratum istuc beneficium tibi pulchre dices.* DO. *logi.*

PH. *Crede mihi, gaudebis facto: verum hercle hoc est.* DO. *somnium.*

PH. *Experire, non est longum.* DO. *cantilenam eandē canis.*

PH. *Tu*

PH. *Tu mihi cognatus, tu amicus, tu parens.* DO. *garris modo.*

PH. *Adeóne ingenio esse duro te, atque inexorabili;*
Vt neque misericordia, neque precibus molliri queas?
DO. *Adeón' te esse incogitantem atque impudentem Phædria;*
Vt phaleratis dictis ducas me, & meam ductes gratis?
AN. *Miseritum est.* PH. *hei veris vincor.* GE. *quam similis vterque est sui?*
PH. *Neque, alia Antipho cùm occupatus esse solitudine,*
Tum esse hoc mihi obiectum malum? AN. *ah, quid istuc autem est Phædria?*
PH. *O fortunatissime Antipho.* AN. *egóne?* PH. *cui quod amas, domi est:*
Nec cùm huiusmodi vnquam vsus venit vt conflictares malo.
AN. *Mihi domi est? imò, quod aiunt, auribus teneo lupum:*
Nam neque, vt amittam à me, inuenio, neque vti retineam scio.
DO. *Ipsum istuc mihi in hoc est.* AN. *eia, ne parum leno sies.*
Nam quid hic confecit? PH. *hiccine? quod homo inhumanissimus,*
Pamphilam meam vendidit. G. *quid? vendidit?* AN. *ain' vendidit?*
PH. *Vendidit.* DO. *quàm indignum facinus, ancillam ære emptam suo.*

PH. *Nequeo exorare, vt maneat, & illo cum vt mutet fidem,*
Triduum hoc, dum id, quod est promissum, ab amicis argentum aufero.
Si non tam dedero, vnam praeterea horam ne oppertus sies.
DO. *Obtundis.* AN. *haud longum est quod orat, Dorio: exoret, sine:*
Idem hoc tibi, quod bene promeritus fueris, conduplicauerit.
DO. *Verba istaec sunt.* AN. *Pamphilúmne hac vrbe priuari sines?*
Tum tu praeterea horum amorem distrahi poterin' pati?
DO. *Neque ego, neque tu.* G. *dij tibi omnes id, quod est dignum, duint.*
DO. *Ego te complureis aduorsum ingenium meum menses tuli*
Pollicitantem, & nihil ferentem, flentem: nunc contra, omnia
Repperi, qui det, neque lacrumet: da locum melioribus.
AN. *Certè hercle, satis si commemini; tibi quidem est olim dies,*
Quam addares huic, praestituta. PH. *factum.* DO. *num ego istuc nego?*
AN. *Iámne ea praeterijt?* DO. *non, verum ei hac antecessit.* AN. *non pudet*
Vanitatis? DO. *minimè, dum ob rem.* G. *sterquilinum.* PH. *Dorio,*

Itáne

Itáne tandem facere oportet? DO. *sic sum: si placeo, vtere.*

AN. *Siccine hunc decipis?* D. *imò enimuero Antipho hic me decipit:*

Nam hic me huiusmodi scibat esse: ego hunc esse aliter credidi.

Iste me fefellit: ego isti nihilo sum aliter, ac fui.

Sed vt vt hæc sunt, tamen hoc faciam: cras mane argentum mihi.

Miles se dare dixit: si mihi prior tu attuleris Phædria,

Mea lege vtar, vt potior sit, qui prior ad dandum est. vale.

ACTVS III. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Antipho Getā monet, vt argētum inueniat, quod detur lenoni à Phædria.

Tetrametri omnes, vt superiores, & Dimeter vnus.

PHÆDRIA, ANTIPHO, GETA.

QVid faciam? vnde ego nunc tam subitò huic argentum inueniam miser,

Cui minu' nihilo est? quod si hic potuisset nunc exorarier

Triduum hoc, promissum fuerat. AN. *itáne hunc patiemur Geta*

Fieri miserum, qui me dudum, vt dixti, adiuuerit comiter?

Quin, cùm opus est, beneficium rursum ei experimur reddere?

G. *Scio equidem hoc esse æquom.* AN. *age ergo, solus seruare hanc potes.*

G. *Quid faciam?* AN. *inuenias argentum.* G. *cupio, sed, id vnde, edoce.*

AN. *Pater adest hic.* G. *scio: sed quid tum?* AN. *ah, dictum sapienti sat est.*

G. *Itáne?* AN. *ita.* G. *sane hercle pulchrè suades: etiam tu hinc abis?*

Non triumpho, ex nuptijs tuis, si nihil nanciscor mali,

Ni etiam nunc me huius quærere causa in malo iubeas crucem?

AN. *Verum hic dicit.* PH. *quid? ego vobis Geta alienus sum?* G. *haud puto:*

Sed parúmne est omnibus quod nunc nobis succenset senex,

Ni instigemus etiam, vt nullus locus relinquatur preci?

PH. *Alius ab oculis meis illã in ignotum abducet locũ*

Hem, dum igitur licet, dúmque adsum, loquimini mecum Antipho:

Contemplamini me. AN. *quamobrem? aut quidnam facturus? cedo.*

PH. *Quoquo hinc asportabitur terrarum; certum est persequi,*

Aut perire. G. *dij bene vortant, quod agas: pedetentim tamen.*

AN. *Vide: si quid opis potes adferre huic.* G. *si quid? quid?* AN. *quære obsecro,*

Ne

Ne quid plus minúsue faxit, quod nos pòst pigeat Geta.

G. *Quæro: saluos est, vt opinor. verùm enim metuo malum.*

AN. *Noli metuere, vnà tecum bona, mala tolerabimus.*

G. *Quantum argenti opus est tibi? loquere.* PH. *solæ triginta minæ.*

G. *Triginta? hui, percara est Phædria.* PH. *istæc verò vilis est.*

G. *Age, age, inuentas reddam.* PH. *ô lepidum caput.*

G. *aufer te hinc.* PH. *iam opus est.*

G. *Iam feres. sed opus est mihi Phormionem adiutorem ad rem hanc dari.*

AN. *Præsto est: audacissime oneris quiduis impone & feret:*

Solus est homo amico amicus. G. *eamus ergo ad eum ocyus.*

PH. *Abi verò: dic, præsto vt sit domi.*

AN. *Nunquid est, quod mea opera vobis opus sit?* G. *nihil: verum abi domum, &*

Illam miseram, quam ego nũc intus scio esse exanimatam metu,

Consolare: cessas? A. *nihil est, æque quod faciam lubens.*

PH. *Qua via istuc facies?* G. *dicam in itinere: modò te hinc amoue.*

I 5 ACT

ACTVS IIII. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Demipho & Chremes colloquuntur, ambo natu grandes: narrat hic illi, cur in Lemno diutius hæserit: fit & mentio nuptiarum Antiphonis.

Senarij.

DEMIPHO, CHREMES.

QVid? quà profectus causa hinc es Lemnum Chremes?
Adduxtin' tecum filiam? CH. *non.* D. *quid ita non?*
CH. *Postquam videt me eius mater hîc esse diutius,*
Simul autem non manebat ætas virginis
Meam negligentiam: ipsam cum omni familia ad
Me profectam esse aiebant. D. *quid illic tam diu*
Quæso igitur commorabare, vbi id audiueras?
C. *Pol me detinuit morbus.* D. *vnde? aut qui?* C. *rogas?*
Senectus ipsa est morbus: sed venisse eas
Saluas audiui ex nauta, qui illas vexerat.
D. *Quid gnato obtigerit me absente, audistin' Chreme?*
CH. *Quod quidem me factum consilij incertum facit:*
Nam hanc conditionem si cui tulero extraneo,
Quo pacto, aut vnde mihi sit, dicendum ordine est.
Te mihi fidelem esse æquè, atque egomet sum mihi,
Scibam: ille si me alienus affinem volet,
Tacebit, dum intercedet familiaritas:
Sin spreuerit me: plus, quàm opus est scito, sciet.
Vereórque, ne vxor aliqua hoc resciscat mea.
Quod si fit, vt me excutiam, atque egrediar domo,
Id restat: nam ego meorum solus sum meus.

D. Scio

D. *Scio ita esse: & istac mihi res solicitudini est:*
Neque defetiscar vnquam adeò experirier,
Donec tibi, quod pollicitus sum, effecero.

ACTVS IIII. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Tota hæc scena est Getæ exultãtis duos sibi senes offerri quos fallere possit.

Senarij.

GETA.

E*Go hominem callidiorem vidi neminem,*
Quam Phormionem. venio ad hominem, vt dicerem
Argento opus esse, & id quo pacto fieret:
Vix dum dimidium dixeram, intellexerat:
Gaudebat: me laudabat: quærebat senem:
Dijs gratias agebat, tempus sibi dari,
Vbi Phadria se ostenderet nihilo minus
Amicum esse, quàm Antiphoni. hominem ad forum
Iussi opperiri: eò me esse adducturum senem.
Sed eccum: quis est vlterior? at at at, Phadria
Pater venit: quid pertimui autem bellua?
An quia, quos fallam, pro vno duo sunt mihi dati?
Commodius esse opinor duplici spe vtier.
Petam hinc, vnde à primo institui: is si dat, sat est:
Si ab hoc nihil fiat, tum hunc adoriar hospitem.

ACT

ACTVS IIII. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Geta cudit argentum Phædriæ.

Senarij.

ANTIPHO, GETA, CHREMES, DEMIPHO.

Exspecto, quàm mox recipiat sese Geta.
Sed patruum cum patre video astantem. hei mihi,
Quàm timeo aduentus huius quò impellat patrem.
G. *Adibo hosce. ô noster Chremes.* C. *salue Geta.*
G. *Venire saluom volupe est.* CH. *credo* G. *quid agitur?*
C. *Multa aduenienti, vt fit, noua hic compluria.*
G. *Ita de Antiphone audistin' quæ facta?* C. *omnia.*
G. *Tun' dixeras huic? facinus indignum Chreme,*
Sic circumiri. D. *cum hoc id agebam commodùm.*
G. *Nam hercle ego quoque id quidem mecum agitans sedulò,*
Inueni opinor, remedium huic rei. D. *quid Geta?*
Quod remedium? G. *vt abij abs te, fit forte obuiam*
Mihi Phormio. CH. *qui Phormio?* GE. *is, qui istanc.*
C. *scio.*
G. *Visum est mihi, vt eius tentarem sententiam:*
Prendo hominem solum: cur non, inquam, Phormio
Vides inter vos sic hæc potius cum bona
Vt componantur gratia, quàm cum mala?
Herus liberalis est, & fugitans litium:
Nam cæteri quidem hercle amici omnes modò

Vno ore auctores fuere, vt præcipitem hanc daret.
AN. *Quid hic cœptat? aut quò euadet hodie?* G. *an legibus*
Daturum pœnas dices, si illam eiecerit?
Iam id exploratum est: eia sudabis satis,
Si cum illa inceptas homine: ea eloquentia est.
Verùm pone esse victum eum: at tandem tamen
Non capitis eius res agitur, sed pecuniæ.
Postquam hominem his verbis sentio mollirier,
Soli sumus nunc, inquam, hic. eho dic, quid velis dari
Tibi in manum, vt herus his desistat litibus,
Hæc hinc facessat, tu molestus ne sies?
A. *Satin' illi dij sunt propitij?* G. *nam sat scio,*
Si tu aliquam partem æqui, boniq; dixeris,
Vt ille est bonus vir, tria non commutabitis
Verba hodie inter vos. D. *quis te isthæc iussit loqui?*
C. *Imò non potuit melius peruenirier*
Eò, quò nos volumus. A. *occidi.* CH. *perge eloqui.*
G. *At primò homo insanibat.* C. *cedo, quid postulat?*
G. *Quid? nimium: quantum libuit.* CH. *dic.* G. *si quis daret.*
Talentum magnum. CH. *imò malum hercle: vt nihil pudet.*
G. *Quod dixi adeò ei: quæso, quid si filiam*
Suam vnicam locaret? parui retulit
Non suscepisse: inuenta est, quæ dotem petat.
Vt ad pauca redeam, ac mittam illius ineptias,
Hæc denique eius fuit postrema oratio:
Ego, inquit, iam à principio amici filiam,

Ita

Ita vt aequom fuerat, volui vxorem ducere:
Nam mihi veniebat in mentem eiu' incommodum,
In seruitutem pauperem ad ditem dari:
Sed mihi opus erat, vt apertè tibi nunc fabuler,
Aliquantulum quae afferret, qui dissoluerem
Quae debeo: & etiam nunc, si volt Demipho
Dare quantum ab hac accipio, quae sponsa est mihi,
Nullam mihi malim, quàm istanc, vxorem dari.
AN. *Virum stultitia facere ego hunc, an malitia*
Dicam, scientem, an imprudentem, incertus sum.
DE. *Quid, si animã debet?* GE. *ager oppositu' est pignori*
Decem minas, inquit. D. *age, age, iam ducat: dabo.* (ob
GE. *AEdiculae item sunt ob decem alias.* DE. *hoi, hui,*
Nimium est. CH. *ne clama: petito hasce à me decem.*
GE. *Vxori emunda ancillula: tum autem pluscula*
Suppellectile opus est, opus sumptu ad nuptias:
His rebus pone sanè, inquit, decem minas.
DE. *Sexcentas proin' potius scribito iam mihi dicas*
Nihil do: impuratus me ille vt etiam irrideat?
CH. *Quaeso ego dabo, quiesce: tu modò filius*
Fac vt illam ducat, nos quam volumus. AN. *hei mihi*
Geta, occidisti me tuis fallacijs.
CH. *Mea causa eijcitur: me hoc aequom est amittere.*
GE. *Quantum potes, me certiorem, inquit, face,*
Si illam dant, hanc vt mittam, ne incertus siem:
Nam illi mihi dotem iam constituerent dare.
CH. *Iam accipies: illis repudium renunciet:*
Hanc ducat. DE. *quae quidem illi res vortat malè.*
CH. *Opportunè adeò nunc mecum argentum attuli,*

Fructum, quem Lemni vxoris reddunt prædia:
Id sumam: vxori, tibi opus esse, dixero.

ACTVS IIII. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Obiurgat Antipho Getam, cuius opera se in periculum venisse putat, ne extrudatur coniunx: idē ab eodem placatur.

Senarij.

ANTIPHO, GETA.

GEta. GE. *hem.* AN. *quid egisti?* GE. *emunxi argento senes.*
A. *Satin' est id?* G. *nescio hercle: tantum iussus sum.*
AN. *Eho verbero, aliud mihi respondes, ac rogo?*
GE. *Quid ergo narras?* AN. *quid ego narrem? opera tua ad*
Restim mihi quidem res rediit planissumè:
Vt te quidem omnes dij, deaq;, superi, inferi
Malũ exemplũ perdant. hem, si quid velis,
Huic mandes, qui te ad scopulum è tranquillo inferat.
Quid minus vtile fuit, quàm hoc vlcus tangere,
Aut nominare vxorem? iniecta est spes patri,
Posse illam extrudi. cedò, nunc porrò Phormio
Dotem si accipiet, vxor ducenda est domum:
Quid fiet? GE. *non enim ducet.* AN. *noui: cæterum*
Cum argentum repente, nostra causa scilicet
In neruom potius ibit. GE. *nihil est Antipho,*
Quin malè narrando possit deprauarier.

Tu id, quod boni est, excerpis: dicis, quod mali est.
Audi nunc contrà iam. si argentum acceperit,
Ducenda est vxor, vt ais; concedo tibi
Spatium quidem tandem apparandis nuptijs,
Vocandi, sacrificandi dabitur paulùlum:
Interea amici, quod polliciti sunt, dabunt:
Id ille istis reddet. A. *quam ob rem? aut quid dicet?*
G. *rogas?*
Quot res? post illa monstra euenerunt mihi:
Introijt in ædes ater alienus canis:
Anguis per impluuium decidit de tegulis:
Gallina cecinit, interdixit hariolus,
Haruspex vetuit ante brumam aliquid noui
Negoti incipere: quæ causa est iustissima.
Hæc fient. AN. *vt modò fiant:* GE. *fiet: me vide.*
Pater exit: abi, dic esse argentum, Phædriæ.

ACTVS IIII. SCENA V.

ARGVMENTVM.

Colloquuntur senes de tradēdo Phormioni argē- to. Chremes Demiphonem instigat, vt argētum soluere festinet.

Iambici Quadrati Acatalectici.

DEMIPHO, GETA, CHREMES.

Q*Vietus esto inquam: ego curabo, ne quid verborum duint.*
Hoc temere nunquam amittam ego à me, quin mihi testes adhibeam,
Cùm dem: & quam ob rem dem, commemorabo. G. *vt cautus est, vbi nihil opus est.*

C. *Atq*

C. *Atqui ita opus est facto: at matura, dum lubido eadem hæc manet:*

Nam si altera illa magis instabit, forsitan nos reiiciat.

G. Rem ipsam putasti. D. *duc me ad eum ergo.* G. *non moror.* C. *vbi hoc egeris,*

Transito ad vxorem meam; vt conueniat hanc prius, quam hinc abeat?

Dicat eam dare nos Phormioni nuptum, ne succenseat:

Et magis esse illum idoneum, qui ipsi sit familiarior;

Nos nostro officio nihil egressos esse; quantum is voluerit,

Datum esse dotis. D. *quid, malum, tua id refert?* C. *magni Demipho.*

D. *Non sat, tuum officium te fecisse, si non id fama approbat?*

C. *Volo ipsius quoque voluntate hoc fieri, ne se eiectam putet.*

D. *Idẽ ego istuc facere possum.* C. *mulieri mulier magis congruet.*

D. *Rogabo.* CH. *vbi nunc illas ego reperire possim, cogito.*

ACTVS

ACTVS V. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Hæc ſcena continet mutuam agnitionem Sophronæ nutricis & Chremetis. Chremes ex eadem nutrice diſcit, filiam ſuam Phanium nuptã eſſe Antiphoni, quæ res ingẽtem ei lætitiam affert: cauet item ne vxor hoc reſciſcat.

Octonarij, in quibuſdam penultima longa, & interdum Iãbici Trochaicis miſti: Dimeter vnus Catalecticus.

SOPHRONA, CHREMES.

Quid agam? quem amicum inueniam mihi miſera? aut cui conſilia
Hæc referam? aut vnde nunc mihi auxilium petam? nã vereor,
Hera ne ob meum ſuaſum indignè iniuria afficiatur:
Ita patrem adoleſcentis facta hæc tolerare audio violenter.
C. *Nam quæ hæc eſt anus exanimata, à fratre quæ egreſſa eſt meo?*
SO. *Quod vt facerem, me egeſtas impulit: cùm ſcirem infirmas*
Haſce eſſe nuptias, vt id conſulerem, interea vita
Vt in tuto foret. CH. *certè adepol, niſi me animus fallit,*
Aut parum oculi proſpiciunt, meæ nutricem gnatæ video.
S. *Neque ille inueſtigatur.* C. *quid agam?* S. *qui eſt eius pater.* C. *adeón'*

Ad-

An maneo, dum ea, quæ loquitur, magis cognosco? SO. *quod si eum nunc*
Reperire possim, nihil est, quod verear. CH. *ea ipsa est. colloquar.*
S. *Quis hîc loquitur?* C. *Sophrona.* S. *& meum nomen nominat?* C. *ad me respice.*
SO. *Dij obsecro vos: éstne hîc Stilpho?* CH. *non.* SO. *negas?*
C. *Concede hinc paululum à foribus istorsum, sedes Sophrona.*
Ne me istoc posthac nomine appellassis. SO. *quid? non is obsecro es,*
Quem semper te esse dictitasti? CH. *st.* SO. *quid has metuis fores?*
CH. *Conclusam hîc habeo vxorem sæuam: verùm istoc de nomine*
Eò perperam olim dixi, ne vos forte imprudentes foris
Effutiretis, atque id porrò aliquà vxor mea resciscerit.
SO. *Hem istoc pol nos te hic inuenire miseræ nunquam potuimus.*
CH. *Eho dic mihi, quid tibi rei est cum familia hac, vnde exeuntes vbi*
Illæ sunt? SO. *miseram me.* CH. *hem quid est? viuunt ne?* SO. *viuit gnata:*
Matrem ipsam ex ægritudine miseram mors consecuta est.
CH. *Malè factum.* SO. *ego autem, quæ essem anus deserta, egens, ignota,*
Vt potui virginem nuptum locaui huic adolescenti,

Harum qui est dominus ædium. CH. *Antiphonine?* S. *hem, isti ipsi.* CH. *quid?*
Duas ne is vxores habet? SO. *au obsecro, vnam ille quidem hanc solam.*
CH. *Quid illa altera, quæ dicitur cognata?* SO. *hæc ergo est.* CH. *quid ais?*
SO. *Composito est factum, quo modo hanc amans habere posset*
Sine dote. CH. *dij vostram fidem, quam sæpe forte temere*
Eueniunt, quæ non audeas optare? offendi aduenïens,
Qui cum volebam, atque vt volebã, conlocatã filiam.
Quod nos ambo opere maxumo dabamus operam, vt fieret.
Sine nostra cura maxuma, sua cura hæc sola fecit.
SO. *Nunc quid facto est opus, vide. pater adolescentis venit,*
Eúmque animo iniquo hoc oppido ferre aiunt. C. *nihil pericli est.*
Sed per deos atque homines, meam esse hanc, caue resciscat quisquam.
SO. *Nemo ex me scibit.* C. *sequere me: intus cætera audies.*

ACTVS V. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Demipho seipsum excusat, quod dũ auaritiæ maculam studet effugere, in stultitiæ reprehẽsionem inciderit. Dolet enim Phormioni datũ esse argentum. *Iambici Tetrametri Catalectici.*

DEMI

DEMIPHO, GETA.

Nos nostrapte culpa facimus, vt malos expediat esse,
Dum nimium dici nos bonos studemus, & benignos.
Ita fugias, ne præter causam, aiunt. nónne id sat is erat,
Accipere ab illo iniuriam? etiam argentum est vltrò obiectum ei,
Vt si qui viuat, dum aliquid aliud flagitij conficiat.
G. *Planißimè.* D. *his nunc præmium est, qui recta praua faciunt.*
G. *Verißimè.* D. *vt stultißimè quidem illi rem gesserimus.*
G. *Modò vt hoc consilio poßit discedi, vt istam ducat.*
D. *Etiámne id dubium est?* G. *haud scio hercle, vt homo est, an mutet animum.*
D. *Hem, mutet autem?* G. *nescio, verum, si forte, dico.*
D. *Ita faciam, vt frater censuit, vxorem huc eius adducam,*
Cum ista vt loquatur. abi Geta: prænuncia hanc venturam.
GET. *Argentum inuentum est Phædriæ: de iurgio siletur.*
Prouisum est, ne in præsentia hæc hinc abeat: quid nũc porro?
Quid fiet? in eodem luto hæsitas: vorsuram solues
Geta: præsens quod fuerat malum, in diem abiit: plagæ crescunt,
Nisi prospicis. nunc domum ibo, ac Phanium edocebo,

Ne quid vereatur Phormionem, aut eiu' orationem.

ACTVS V. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Apud Demiphonem queritur Nausistrata, suũ, viri Chremetis negligentia, minui patrimonium.

Octonarij, ex quibus alii Catalectici, alii Acatalectici.

DEMIPHO, NAVSISTRATA, CHREMES.

AGedum, vt soles Nausistrata, fac illa vt placetur nobis;

Vt sua voluntate id, quod est faciundum, faciat. N. *faciam.*

D. *Pariter nunc opera me adiuues, ac dudum re opitulata es.*

N. *Factum volo: ac pol queo minu' viri culpa, quàm me dignum est.*

D. *Quid autem?* N. *quia pol mei patris bene parta indiligenter*

Tutatur: nam ex his prædiis talenta argenti bina

Capiebat statim. hem, vir viro quid præstat. D. *bina quæso?*

N. *Ac rebus vilioribu' multo, tamen talenta bina.* D. *hui.*

N. *Quid hæc videntur?* D. *scilicet.* N. *virum me natam vellem:*

Ego ostenderem. D. *certè scio.* N. *quo pacto.* D. *parce sodes.*

Vt poßis cum illa; ne te adoleſcens mulier defatiget.
N. Faciam vt iubes: ſed meum virum abs te exire video. C. hem Demipho,
Iam illi datum eſt argentum? D. curaui illicò. CH. nollem datum.
Hei, video vxorem: pene plus, quàm ſat erat. D. cur nolles Chreme?
C. Iam rectè. D. quid tu? ecquid locutus cum iſta es, quamobrem hanc ducimus?
C. Transegi. D. quid ait tandem? C. adduci non poteſt. D. quid non poteſt?
C. Quia vterque vtrique eſt cordi. D. quid iſtuc noſtra? C. magni, præter hac,
Cognatam comperi eſſe nobis. D. quid? deliras? C. ſic erit:
Non temerè dico: redi mecum in memoriam. D. ſatis' ne ſanus es?
N. Au, obſecro vide, ne in cognatam pecces. D. non eſt. C. ne nega:
Patris nomen aliud dictum eſt: hoc tu erraſti. D. non norat patrem?
C. Norat. D. cur aliud dixit? C. nunquam hodie concedes mihi, neque
Intelliges? D. ſi tu nihil narres. C. pergis? N. miror quid hoc ſiet.
D. Equidem hercle neſcio. C. vin' ſcire? at ita me ſeruet Iupiter,
Vt propior illi quàm ego ſum, ac tu, nemo eſt homo. D. dij voſtram fidem:

Eamus ad ipsam vnà omnes: aut nos scire, aut nescire hoc volo. C. *ah.*

D. *Quid est?* C. *itáne paruam mihi fidem esse apud te?* D. *vin' me credere?*

Vin' satis quæsitum mihi istuc esse? age fiat, quid illa filia

Amici nostri, quid futurum est? C. *rectè.* D. *hanc igitur mittimus?*

C. *Quid ni?* D. *illa maneat?* C. *sic.* D. *ire igitur tibi licet Nausistrata.*

NA. *Sic pol commodiùs esse in omnes arbitror, quàm vt cæperas.*

Manere hanc: nam perliberalis visa est, cùm vidi, mihi.

D. *Quid istuc negotij est?* C. *iámne operuit ostium?* D. *iam.* C. *ô Iupiter,*

Dij nos respiciunt: gnatam inueni nuptam cùm tuo filio. D. *hem,*

Quo pacto id potuit? C. *non satis tutus est ad narrandum hic locus.*

D. *At tu intrò abi.* C. *heus, ne filij nostri quidem hoc rescíscant, volo.*

ACTVS V. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Antipho redemptam Phædriæ amicam gratulatur: séque inuolutum his malis queritur, vnde expediri nequeat.

Iambici Quadrati Catalectici.

ANTI

ANTIPHO.

LAetu' sum, vt vt mea res sese habent fratri obtigisse quod volt.
Quam scitum est, eiusmodi parare in animo cupiditates,
Quas, cum res aduorsæ fient, paulo mederi poßis!
Hic simul argentum reperit, cura sese expediuit:
Ego nullo possum remedio me euoluere ex his turbis,
Quin, si hoc celetur, in metu; sin patefit, in probro sim.
Neque me domum nunc reciperem, ni mihi esset spes ostensa
Huiusce habendæ. sed vbinam Getam inuenire possum, vt
Rogẽ, quod tẽpus conueniendi patris me capere iubeas?

ACTVS V. SCENA V.

ARGVMENTVM.

Adnumeratam esse lenoni pecuniam narrat Phormio, & quasi re bene gesta, nunc se curaturum cuticulam dicit.

Iambici Octonarij, Acatalectici.

PHORMIO, ANTIPHO.

ARgentũ accepi, tradidi lenoni: abduxi mulierem:
Curaui propria ea, Phædria vt potiretur: nam emissa est manu:
Nunc vna res mihi etiam restat, quæ est conficiunda, otium
A senibus ad potandum vt habeam: nam aliquot hos sumam dies.

A. *Sed Phormio est: quid ais?* P. *quid?* A. *quidnam nunc facturus Phaedria?*

Quo pacto satietatem amoris ait se velle sumere?

P. *Vicissim parteis tuas acturus est.* A. *quas?* P. *vt fugitet patrem:*

Te suam rogauit rursum vt ageres causam, vt pro se diceres:

Nam potaturus est apud me: ego me ire senibus Sunium

Dicam ad mercatum, ancillulam emptum, quam dudum dixit Geta?

Ne, cùm hic non videant me, conficere credant argentum suum.

Sed ostium concrepuit abs te. AN. *vide, quis egreditur.* P. *Geta est.*

ACTVS V. SCENA VI.

ARGVMENTVM.

Geta Antiphoni nunciat Phanium inuentam esse Chremetis filiam.

Trochaici Tetrametri Catalectici.

GETA, ANTIPHO, PHORMIO.

O *Fortuna, ó fors fortuna, quantis commoditatibus,*

Quàm subitò hero meo Antiphoni ope vestra hunc onerastis diem!

A. *Quidnam hic sibi volt?* G. *nósque amicos eius exonerastis metu?*

Sed ego nunc mihi cesso, qui non humerum hunc onero pallio;

Atque

Atque hominem propero inuenire, vt hæc, quæ contigerint, sciat?

A. *Num tu intelligis quid hic narret?* P. *num tu?* AN. *nihil.* P. *tantumdem ego.*

G. *Ad lenonem hinc ire pergam: ibi nunc sunt.* A. *heus Geta.* G. *hem tibi.*

Num mirum, aut nouum est, reuocari, cursum cùm instituerit? A. *Geta.*

G. *Pergit: hercle nunquam tu tuo odio vinces me.* AN. *non manes?*

G. *Vapulabis, curialis vernula est, qui me vocat.*

A. *Id tibi quidem iam fiet, nisi resistis, verbero.*

G. *Familiariorem oportet esse hunc, qui minitat malum:*

Sed ísne est, quem quæro, an non? ipsus est. P. *congredere actutum.* A. *quid est?*

G. *Omnium quantum est, qui viuant, hominum homo honoratissime:*

Nam sine controuersia à diis solus diligere Antipho.

AN. *Ita velim: sed qui istuc credam ita esse, mihi dici velim.*

GE. *Satin' est, si te delibutum gaudio reddo?* AN. *enecas.*

P. *Quin tu hinc pollicitationes aufer, & quod fers, cedo.* G. *oh,*

Tu quoque hîc aderas Phormio? PH. *aderã: sed cessas?* GE. *accipe, hem,*

Vt modò argentum dedimus tibi apud forum, recta domum

Sumus

Sumus profecti: interea mittit herus me ad vxorē tuā.
A. *Quamobrem?* G. *omitto prologui: nam nihil ad hanc rem est Antipho.*
Vbi in gynæceū ire occipio, puer ad me accurrit Mida:
Pone apprehendit pallio, resupinat: respicio: rogo,
Quamobrem retineat me: ait esse vetitum intrò ad heram accedere:
Sophrona modò fratrem huc, inquit, senis introduxit Chremem,
Eúmque nunc esse intus cum illis. hoc vbi ego audiui, ad fores
Suspenso gradu placidè ire perrexi: accessi: astiti:
Animam compressi: aurem admoui: ita animum cœpi attendere,
Hoc modo sermonem cœptans. A. *euge Geta.* G. *hîc pulcherrimum*
Facinus audiui: itaque pene hercle exclamaui gaudio.
P. *Quod?* G. *quodnam arbitrare?* AN. *nescio.* G. *atqui mirificissimum:*
Patruus tuus est pater inuentus Phanio vxori tuæ. A. *hem,*
Quid ais? G. *cum eius olim consueuit matre in Lemno clanculum.*
P. *Somnium: vtin' hæc ignoraret suum patrem?* G. *aliquid credito*
Phormio esse causa: sed me censes potuisse omnia
Intelligere extra ostiū, intus quæ inter sese ipsi egerint?
P. *Atqui hercle ego quoque illam audiui fabulam.* G. *imò etiam dabo,*

Quò magis credas. patruus interea inde huc egreditur foras:
Haud multò pòst cum pater idem recipit se intrò denuò:
Ait vterque tibi potestatem eius habendæ se dare:
Denique ego sum missus, te vt requirerem, atque adducerem.
A. *Hem, quin ergo? rape me: cessas?* GE. *fecero.* AN. *ô mi Phormio*
Vale. P. *vale Antipho: bene, ita me dij amãt, factum: gaudeo.*
P. *Tantam fortunam de improuiso esse his datam!*
Summa eludendi occasio est mihi nunc senes,
Et Phædriæ curam adimere argentariam,
Ne cuiquam suorum æqualium supplex siet:
Nam idem hoc argentum ita vt datum est ingratiis,
His datum erit: hoc qui cogam, re ipsa repperi.
Nunc gestus mihi, voltúsque est capiundus nouus.
Sed hinc concedam in angiportum hunc proxumum:
Inde hisce ostendam me, vbi erunt egreßi foras:
Quo me aßimularam ire ad mercatum, non eo.

ACTVS V. SCENA VII.

ARGVMENTVM.

Cognita Phanio, senes à Phormione pecuniam repetunt: Phormio negat se redditurum. Hinc contentio inter eos oritur.

Trimetri.

DE

DEMIPHO, PHORMIO, CHREMES.

Dis magnas meritò gratias habeo, atque ago,
Quando euenêre hæc nobis frater prosperè.
Quantum potest, nunc conueniendus Phormio est,
Priusquam dilapidet nostras triginta minas,
Vt auferamus. P. Demiphonem, si domi est,
Visam: vt quod. D. at nos ad te ibamus Phormio.
PH. De eadem hac fortasse causa? DE. ita hercle. PH. credidi.
Quid ad me ibatis? ridiculum: an veremini,
Ne non id facerem, quod recepissem semel?
Heus, quanta quanta hæc mea paupertas est, tamen
Adhuc curaui vnum hoc quidem, vt mihi esset fides.
C. Estne ea ita, vt dixi, liberalis? D. oppido.
P. Itaque ad vos venio nunciatum Demipho,
Paratum me esse: vbi voltis, vxorem date.
Nam omneis posthabui mihi res, ita vti par fuit,
Postquam, tantopere id vos velle, animū aduorteram.
D. At hic dehortatus est me, ne illam tibi darem:
Nam qui rumor erit populi, inquit, si id feceris?
Olim cùm honestè potuit, tum non est data:
Nunc viduam extrudi, turpe est. ferme eadem omnia,
Quæ tute dudum coram me incusaueras.
P. Satis' superbe inluditis me? D. quid? P. rogas?
Quia ne alteram quidem illam potero ducere.
Nam quo redibo ore ad eam, quam contempserim?
C. Tum autem Antiphonem video ab sese amittere
Inuitum eam, inque. D. tum autem video filium
Inuitum sanè mulierem ab se amittere.

Sed

Sed transi sodes ad forum, atque illud mihi
Argentum iube rursum rescribi Phormio.
P. *Quod? nae ego perscripsi porrò illis, quibus debui.*
D. *Quid igitur fiet?* P. *si vis mihi vxorem dare,*
Quam despondisti, ducam: sin est, vt velis
Manere apud te illam, hîc dos maneat Demipho:
Nam non est aequom me propter vos decipi:
Cùm ego vestri honoris causa repudium alteri
Remiserim, quae tantumdem dotis dabat.
D. *I hinc in malam rem cum istac magnificentia*
Fugitiue: etiam nunc credis te ignorarier,
Aut tua facta adeò? P. *irritor.* D. *túne hanc duceres,*
Si tibi data esset? P. *fac periclum.* D. *vt filius*
Cum illa habitet apud te, hoc vestrum consilium fuit.
PH. *Quaeso, quid narras?* D. *quin tu mihi argẽtũ cedò.*
P. *Imò verò tu vxorem cedò.* D. *in ius ambula.*
P. *In ius? enimuero si porrò esse odiosi pergitis.*
D. *Quid facies?* P. *egône? vos me indotatis modò*
Patrocinari fortasse arbitramini:
Etiam dotatis soleo. C. *quid id nostra?* P. *nihil.*
Hic quandam noram, cuius vir vxorem. CH. *hem.* DE. *quid est?*
PH. *Lemni habuit aliam.* CH. *nullus sum.* PH. *ex qua filiam*
Suscepit: & eam clàm educat. CH. *sepultus sum.*
P. *Haec adeò ego illi iam denarrabo.* C. *obsecro,*
Ne facias. P. *oh, tún' is eras?* D. *vt ludos facit.*
CH. *Missum te facimus.* PH. *fabulae.* CH. *quid vis tibi?*

At

Argentum quod habes, condonamus te. P. *audio:*
Quid vos (malum) ergo me sic ludificamini
Inepti vostra puerili sententia?
Nolo, volo. volo, nolo rursum: cedo, cape:
Quod dictum, indictum est: quod modo erat ratum, irritum est.
C. *Quo pacto, aut vnde haec hic resciuit?* D. *nescio,*
Nisi, me dixisse nemini, id certo scio.
C. *Monstri, ita me dij ament, simile.* P. *inieci scrupulum.* D. *hem,*
Hiccine vt à nobis hoc tantum argenti auferat,
Tam apertè irridens? emori hercle satius est:
Animo virili praesentíque vt sis, para:
Vides tuum peccatum esse elatum foras,
Neque iam id celare posse te vxorem tuam:
Nunc quod ipsa ex aliis auditura sit, Chreme.
Id nosmet indicare, placabilius est.
Tum hunc impuratum poterimus nostro modo
Vlcisci. P. *at at, nisi mihi prospicio, haereo:*
Hi gladiatorio animo ad me affectant viam.
C. *At vereor, vt placari possit.* D. *bono animo es:*
Ego redigam vos in gratiam, hoc fretus Chreme,
Cum è medio excessit, vnde haec suscepta est tibi.
P. *Itáne mecum agitis? satis astutè aggredimini:*
Non hercle ex re istius me instigasti Demipho.
An tu, vbi peregrè, tibi quod lubitum fuit, feceris,
Neque huius sis veritus faemina primariae,
Nouo modo ei quin faceres contumelias;
Venias nunc precibus lautum peccatum tuum?

Hisce

Hisce ego illam dictis ita tibi incensam dabo,
Vt ne restinguas, lacrumis si extillaueris.
D. *Malum, quod isti dii, deaque omnes duint.*
Tantáne affectum hominem quenquam esse audacia?
Nónne hec publicitus scelus hinc deportarier
In solas terras? C. *in id redactus sum loci,*
Vt nesciam prorsus, quid agam cum illo. D. *ego scio:*
In ius eamus. P. *in ius? huc, si quid lubet.*
D. *Assequere, ac retine, dum huc ego seruos euoco.*
C. *Enim solu' nequeo: accurre huc.* P. *vna iniuria est*
Tecum. C. *lege agito ergo.* P. *altera est tecum Chreme.*
DE. *Rape hunc.* PH. *itáne agitis? enimuerò voce est opus.*
Nausistrata, exi. CH. *os opprime.* DE. *impurum vide,*
Quantum valet. PH. *Nausistrata inquam.* CH. *non taces?*
PH. *Taceam?* DE. *ni sequitur, pugnos in ventrem ingere.*
P. *Vel oculum exsculpe: est, vbi vos vlciscar probè.*

ACTVS V. SCENA VIII.

ARGVMENTVM.

Phormio Chremetē prodit vxori de altera cōiuge: Chremes grauiter obiurgatur: Phormio exultat tam probè se vltū esse senes: Demipho pro fratre intercedit, & orat, vt huic vxor factū cōdonet. Ea neq; se ignoscere dicit, neq; promittere quicquam, sed filij iudicio permittere omnia.

Senarij & Octonarij.

NAVSISTRATA, CHREMES, PHORMIO, DEMIPHO.

QVi nominat me? C. hem. N. quid istuc turba est obsecro
Mi vir? P. hem quid nunc obticuisti? N. quis hic homo est?
Non mihi respondes? P. hiccine vt respondeat?
Qui hercle, vbi sit nescit. C. caue isti quidquam credas.
P. *Abi: tange: si non totus friget, me eneca.*
C. *Nihil est. N. quid ergo est? quid istic narrat? P. iam scies,*
Ausculta. CH. pergin' credere? NA. quid ego obsecro
Huic credam, qui nihil dixit? PH. delirat miser
Timore. N. non pol temere est, quod tu tam times.
C. *Ego timeo? P. rectè sanè: quando nihil times,*
Et hoc nihil est, quod dico ego, tu narra. D. scelus,
Tibi narret? P. eho tu. factum est abs te sedulò
Pro fratre. NA. mi vir non mihi narras? CH. at. NA. quid ai?
C. *Non opus est dicto. P. tibi quidem: at scito huic opus est.*
In Lemno. C. hem quid ais? D. non taces? P. clam te. C. hei mihi.
P. *Vxorem duxit. N. mi homo, dij melius duint.*
PH. *Sic factum est. NA. perij misera. PH. & inde filiam*
Suscepit iam vnam, dum tu dormis. CH. quid agimus?

N. Prò

N. Prò dij immortales, facinus indignum, & malum.
PH. Hoc actum est. NA. an quidquam hodie est factum indignius?
Qui mihi, vbi ad vxores ventum est, tum fiunt senes.
Demipho te appello: nam me cum hoc ipso distædet loqui.
Hæccine erant itiones crebræ, & mansiones diutinæ
Lemni? hæccine erat, quæ nostros fructus minuebat, vilitas?
D. Ego Nausistrata esse in hac re culpam meritam nō nego,
Sed eam, quæ sit ignoscenda. PH. verba fiunt mortuo.
DE. Nam neque negligentia tua, neque odio id fecit tuo.
Vinolētus ferè ab hinc annos quindecim mulierculam
Eam compreßit, vnde hæc nata est, neque post illa vnquam attigit.
Ea mortem obijt: è medio abijt: quî fit in re hac scrupulus?
Quam ob rem te oro, vt alia facta tua sunt, æquo animo hoc feras.
NA. Quid ego æquo animo? cupio misera in hac re iam defungier.
Sed quid sperem? ætate porrò minus peccaturum putē?
Iam tum erat senex. senectus si verecundos facit.
An mea forma, atque ætas nunc magis expetenda est Demipho?
Quid mihi affers, quam ob rem exspectem, aut sperem porrò non fore?

P. *Exsequias Chremeti, quibus commodum ire, hem tempus est.*
Sic dabo: age age nunc, Phormionẽ qui volet, lacessito:
Faxo tali eum mactatum, atque hic est, infortunio.
Redeat sanè in gratiam: iam supplicij satis est mihi.
Habet hac, ei quod, dum viuat, vsque ad aurem obganniat.
N. *At meo merito credo. quid ego nunc commemorem Demipho*
Sigillatim, qualis in istum fuerim? D. *noui aquè omnia.*
Tecum. NA. *meritón' meo hoc videtur factum?* D. *minimè gentium:*
Verùm, quãdo iam accusando fieri infectum nõ potest,
Ignosce: orat, confitetur, purgat: quid vis amplius?
P. *Enimuero, prius quam hac dat veniam, mihi prospiciam & Phadria.*
Heus Nausistrata, prius quam huic respondes temerè, audi. N. *quid est?*
P. *Ego minas triginta ab isto per fallaciam abstuli:*
Eas dedi tuo gnato. is pro sua amica lenoni dedit.
C. *Hem quid ais?* N. *adeon' indignum tibi videtur, filius*
Homo adolescẽs vnam si habet amicã? tu vxores duas.
Nihil pudere? quo ore illum obiurgabis? responde mihi.
D. *Faciet, vt voles.* N. *imo, vt iam scias meam sententiam,*
Neque ego ignosco, neque promitto quidquam, neque respondeo,

Prius quàm gnatum video: eius iudicio permitto omnia: &
Quod iubebit, faciam. PH. *mulier sapiens es Nausistrata.*
NA. *Satín' id est tibi?* PH. *imò verò pulchrè discedo, & probè,*
Et præter spem. NA. *tu tuum nomen dic quod est.* P. *min'? Phormio,*
Vestræ familiæ hercle amicus & tuo summus Phædriæ.
NA. *Phormio, at ego æcastor posthac tibi, quod potero, & quæ voles,*
Faciámque, & dicam. P. *benignè dicis.* NA. *pol meritum est tuum.*
PH. *Vin' primùm hodie facere, quod ego gaudeam Nausistrata,*
Et quod tuo viro oculi doleant? NA. *cupio.* PH. *me ad cœnam voca.*
NA. *Pol verò voco.* D. *eamus intrò hinc.* NA. *fiat: sed vbi est Phædria*
Iudex noster? PH. *iam hic faxo aderit. Vos valete, & plaudite.*

ARGVMENTVM.

PAMPHILVS, Phidippi è Sostrata vxore filius, Bacchidē meretricē deperibat, is cùm aliquādo noctu ad eam temulētus iret, in Philumenā, Lachetis, & Myrrhinę filiā, incidit, eamq́; in via per vim cōpressit: atq; ita effugit, vt neq; ipse eam, neq; puella ipsum cognoscere potuerit. in illa autē lucta etiā annulum ei detraxit. eumq́; Bacchidi dono dedit. paulò pòst pater eum, tum vt à meretricio amore auerteret, tum vt præsidiū suæ senectuti pararet, ad vxorē ducēdam perpulit. cōtigit, vt ea ipsa vxor ei daretur, quam ipse cōstuprauerat: gaudente admodū puellę matre, quæ, quia sola cōscia erat filiam è stupro grauidam esse, quāprimū eā collocare properabat: vt si forte post aliquot menses pareret, nuptijs, quemadmodū sæpe fit, obtegeretur stuprum. cecidit res lōgè aliter, ac putabatur. etenim Pāphilus, qui inuitissimus adiecisset animū ad rē vxoriam, quiq; auellere se derepente à Bacchidis amore non posset, ita dormijt cum vxore, vt eā ne attigerit quidē. Bacchis, quod eà viua nunquā se vxorē ducturum, sępe ei promiserat Pāphilus, non nullam sibi ab eo factā iniuriā putās, multò ei minus, quàm solebat, placida & obsequens esse cœpit. eò factum est, vt Pāphilus ei se paulatim subduxerit, quamq; prius spernebat vxorē, eius mirificū quēdam amorem animo conceperit. interea quiddam accidit, vt iter Pāphilo in Imbrum esset, profecto eo, Philumena, quę intumescere sibi vterum sentiret, cùm aliorū, tū socrus in primis suæ cōspectū refugiebat: tādē cū in eo esset, vt celare vix posse amplius videretur,

tur sumpta occasione per sacrificandi speciem ad matrem se vnam omnium rerum cōsciam,cōfert. post dies cōplusculos mttit Sostrata, qui eam accersserent. respondetur,ægrotā esse:is,vt eam saltē viseret:non admittitur.Phidippus accusare vxorē,&dicere, hæc omnia illius culpa cōtingere. illa contrà excusare se,& culpam deprecari:nullius se rei cōsciam esse,cur sua cōsuetudo nurui odiosa esse debeat. interea redit Pāphilus. atque ita sors tulit,vt quo die ipse Athenas appulit, eo ipso Philumena partu leuaretur.cùm igitur,vidēdi cupidus,(ægrotare enim acceperat,& ita amabat,vt qui vehemētissime)subitò ad eam ingressus esset, peperisse deprehēdit.ibi eum Myrrhina exeuntē prosecuta,lacrumās,obtestari cœpit, quando ea res nihil ipsi nocitura esset : ne reciperet quidem vxorē,si ita videretur:sed tamen ne famam illius proderet:ita se facturum recipit. cùm igitur neq; vellet vxorem recipere,neque rursum veram afferret causam:suspicati sunt senes, eum, Bacchidis adhuc amore impeditum,ea de causa ab vxore abhorrere. accersitam itaque Bacchidem obiurgat Phidippus : ea, cùm se illi purgasset, iubetur ad mulieres ingredi,&eis quoque illam suspicionem adimere:ingreditur annulum habens in digito, quem olim Philumenæ ereptum, sibi dederat Pāphilus,is annulus efficit, vt, vitiatam esse ab ipso Pamphilo Philumenam, cognosceretur. Lætus Pamphilus & vxorem & filium recipit.

FABVLÆ INTERLOCVTORES.	
PHILOTIS,	meretrix.
SYRA,	anus.
PARMENO,	ſeruus.
LACHES,	ſenex.
SOSTRATA,	mulier.
PHIDIPPVS,	ſenex.
PAMPHILVS,	adoleſcens.
MYRRHINA,	mulier.
SOSIA,	ſeruus.
BACCHIS,	meretrix.

HECYRA
TERENTII.

ACTA LVDIS ROMANIS, SEX. IVLIO Cæſ. Cn. Cornelio Dolabella, ædil. cur. non eſt peracta tota. Modos fecit Flaccus Claudij tibijs parilib. Cn. Octauio, T. Manlio Coſſ. Relata eſt iterum ludis funebribus. Relata eſt tertiò Q. Fuluio, L. Marcio ædilibus curulibus.

C. SVLPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

Senarij.

Vxorem duxit Pamphilus Philumenam,
Cui quondam ignorans virgini vitium obtulit:
Eiúſq

Eiúsque per vim quem detraxit annulum
Dederat amicæ Bacchidi meretriculæ:
Dein profectus in Imbrum est: nuptam haud attigit.
Hanc mater vtero grauidam, ne id sciat socrus,
Vt ægram ad se transfert: reuenit Pamphilus:
Deprehendit partum: celat: vxorem tamen
Recipere non volt. pater incusat Bacchidis
Amorem. dum se purgat Bacchis, annulum
Mater vitiatæ forte agnoscit Myrrhina.
Vxorem recipit Pamphilus cum filio.

PROLOGVS.

Senarij.

Hecyra est huic nomẽ fabulæ. hæc cũ data
Est noua, nouum interuenit vitium ; & calamitas,
Vt neq; spectari, neque cognosci potuerit:
Ita populus studio stupidus in funambulo
Animum occuparat. nunc hæc plane est pro noua:
Et is, qui scripsit hanc, ob eam rem noluit
Iterum referre, vt iterum possit vendere.
Alias cognostis eius: quæso hanc noscite.
Orator ad vos venio ornatu prologi,
Sinite exorator sim: eodem vt iure vti senem
Liceat, quo iure sum vsus adolescentior,
Nouas qui exactas feci vt inueterascerent,
Ne cum poëta scriptura euanesceret.
In his, quas primum Cæcilij didici nouas,

Partim sum earum exactus, partim vix steti.
Quia sciam dubiam fortunam esse scenicam,
Spe incerta, certum mihi laborem sustuli.
Easdem agere cœpi, vt ab eodem alias discerem
Nouas studiose, ne illum ab studio abducerem.
Perfeci, vt spectarentur. vbi sunt cognitæ,
Placitæ sunt ita poëtam restitui in locum,
Prope iam remotum iniuria aduorsarium
Ab studio, atque ab labore, atque ab arte musica.
Quod si scripturam spreuissem in præsentia, &
In deterrendo voluissem operam sumere,
Vt in otio esset, potius quam in negotio,
Deterruissem facilè, ne alias scriberet.
Nunc quid petam, mea causa, æquo animo attendite.
Hecyram ad vos refero, quam mihi per silentium
Nunquam agere licitum est, ita eā oppressit calamitas.
Eam calamitatem vestra intelligentia
Sedabit, si erit adiutrix nostræ industriæ.
Cùm primùm eam agere cœpi, pugilum gloria,
Funambuli eodem accessit exspectatio:
Comitum conuentus, studium, clamor mulierum
Fecêre, vt ante tempus exirem foras.
Vetere in noua cœpi vti consuetudine,
In experiundo vt essem: refero denuò,
Primo actu placeo: cùm interea rumor venit,
Datum iri gladiatores: populus conuolat:
Tumultuantur, clamant, pugnant de loco:
Interea ego meum non potui tutari locum.
Nunc turba nulla est: otium, & silentium est:

Agendi

Agendi tempus mihi datum est: vobis datur
Potestas condecorandi ludos scenicos.
Nolite sinere per vos artem musicam
Recidere ad paucos: facite, vt vestra auctoritas
Meæ auctoritati fautrix, adiutrixque sit.
Si nunquam auarè statui pretium arti meæ,
Et eum esse quæstum in animum induxi maxumum,
Quam maxumè seruire vostris commodis:
Sinite impetrare me, qui in tutelam meam
Studium suum, & se in vostram commisit fidem,
Ne eum circumuentum iniquè iniqui irrideant.
Mea causa causam hanc accipite, & silentium
Date, vt lubeat scribere aliis, mihiq; vt discere
Nouas expediat, posthac pretio emptas meo.

ACTVS I. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Philotis & Syra indignè ferunt Pāphilum vxorem duxisse, relicta quā amare videbatur Bacchide: & protaticæ sunt personæ: nam extra fabulę argumentum inducuntur, vt Parmenoni detur occasio commemorandi, argumenti.

Senarij.

PHILOTIS, SYRA.

PEr pol quam paucos reperias meretricibus
Fideles euenire amatores Syra.
Vel hic Pamphilus iurabat quoties Bacchidi,
Quàm sanctè, vt quiuis facilè posset credere,

Nunq

Nunquam illa viua ducturum vxorem domum.
Hem duxit. SY. *ergo propterea te sedulò*
Et moneo, & hortor, ne cuiusquam misereat,
Quin spolies, mutiles, laceres, quemquem nacta sis.
PH. *Vtin' eximium neminem habeam?* SY. *neminem:*
Nam nemo illorum quisquam, scito, ad te venit,
Quin ita paret sese, abs te vt blanditijs suis
Quamminimo pretio suam voluptatem expleat.
Hiscine tu amabo non contra insidiabere?
PH. *Tamen eandem pol esse omnibus, iniurium est.*
SY. *Iniurium est autem vlcisci aduorsarios?*
Aut qua via captent te illi, eadem ipsos capi?
Eheu me miseram, cur non aut istæc mihi
Aetas & forma est, aut tibi hæc sententia?

ACTVS I. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Redeunti peregrè Philoti Parmeno totius narrat argumentum fabulæ.

Senarij.

PARMENO, PHILOTIS, SYRA.

Senex si quaret me, modò isse dicito
Ad portum percontatum aduentum Pamphili.
Audin' quid dicam, Scirte? si quaret me, vti
Tum dicas: si non quaret, nullus dixeris:
Alias vt vti possim causa hac integra.
Sed videon' ego Philotium? vnde hæc aduenit?
Philotis, salue multum. PH. *ô salue Parmeno.*
SY. *Salue mecastor Parmeno.* PA. *& tu ædepol Syra.*
Dic

Dic mihi Philoti, vbi te oblectasti tam diu?
PH. *Minimè me quidem oblectaui, quæ cum milite*
Corinthum hinc sum profecta inhumanißimo
Biennium ibi perpetuum misera illum tuli.
PA. *Ædepol te desiderium Athenarum arbitror*
Philotium cœpisse sæpe, & te tuum
Consilium contempsisse. PH. *non dici potest,*
Quàm cupida eram huc redeundi, abeundi à milite,
Vósque hîc videndi, antiqua vt consuetudine
Agitarem inter vos liberè conuiuium:
Nam illi haud licebat nisi præfinito loqui
Quæ illi placerent. PA. *haud opinor commodè*
Finem statuisse orationi militem.
PH. *Sed quid negoti hoc? modo quæ narrauit mihi*
Hic intus Bacchis? quod ego nunquam credidi
Fore, vt ille hac viua posset animum inducere
Vxorem habere. PA. *habere autem?* PH. *eho tu, an nō habet?*
PA. *Habet, sed firmæ hæ vereor vt sint nuptiæ.*
PH. *Ita dij deæq; faxint, si in rem est Bacchidis.*
Sed qui istuc credam ita esse? dic mihi Parmeno.
PA. *Non est opus prolato: hoc percontarier*
Desiste. PH. *nempe ea causa, vt ne id fiat palàm.*
Ita me dii bene ament haud propterea te rogo, vt
Hoc proferam, sed tacita vt mecum gaudeam.
PA. *Nunquam dices tam commodè, vt tergum meum*
Tuam in fidem committam. PH. *ah noli Parmeno:*
Quasi non tu multò malis narrare hoc mihi,
Quàm ego, quæ percontor scire. PA. *vera hæc prædicat:*

Et mihi

Et mihi illud vitium maxumum est. si mihi fidem
Das te tacituram, dicam. PH. *ad ingenium redis.*
Fidem do, loquere. PA. *ausculta.* PH. *istic sum.* PA. *hãc Bacchidem*
Amabat, vt cùm maxumè, tum Pamphilus,
Cùm pater, vxorem vt ducat, orare occipit:
Et hæc communia omnium quæ sunt patrum,
Senem se dicere esse, illum autem esse vnicum;
Præsidium velle se senectuti suæ.
Ille primò se negare: sed postquam acrius
Pater instat, fecit animi vt incertus foret,
Pudorin' anne amori obsequeretur magis.
Tundendo, atque odio denique effecit senex:
Despondit gnatam ei huius vicini proxumi.
Vsque illud visum est Pamphilo neutiquam graue,
Donec iam in ipsis nuptijs. postquam videt
Paratas, nec moram vllam, quin ducat, dari,
Ibi demum ita ægrè tulit, vt ipsam Bacchidem,
Si adesset, credo ibi eius commiseresceret.
Vbicunque datum erat spatium solitudinis,
Vt conloqui mecum vna posset: Parmeno
Perij. quid ego egi? in quod me conieci malum?
Non potero hoc ferre Parmeno: perij miser.
PH. *At te dij deæq; perduint cum isto odio Laches.*
PA. *Ad pauca vt redeam, vxorem deducit domum.*
Nocte illa prima virginem non attigit:
Quæ consecuta est nox, eam nihilo magis.
PH. *Quid ais? cum virgine vna adolescens cubuerit,*
Plus potus, illa se abstinere vt potuerit?

Non

Non verisimile dicis: nec verùm arbitror.
PA. *Credo ita videri tibi: nam nemo ad te venit,*
Nisi cupiens tui: illi inuitus illam duxerat.
PH. *quid deinde fit?* PA. *diebus sanè pauculis*
Pòst Pamphilus me solum seducit foras,
Narratq;, vt virgo à se integra etiam tum siet:
Seq; antè eam quam vxorem duxisset domum,
Sperasse eas tolerare posse nuptias,
Sed quum decrerim me non posse diutius
Habere, eam ludibrio haberi Parmeno,
Quin integram itidem reddam, vt accepi à suis,
Neque honestum mihi, neque vtile ipsi virgini est.
PH. *Pium, ac pudicum ingenium narras Pamphili.*
PA. *Hoc ego proferre, incommodum esse mihi arbitror:*
Reddi patri autem, cui tu nihil dicas viti,
Superbum est: sed illam spero, vbi hoc cognouerit,
Non posse se mecum esse, abituram denique.
PH. *Quid interea? ibátne ad Bacchidē?* PA. *quotidie:*
Séd, vt fit, postquam hunc alienum ab sese videt,
Maligna multò, & magis procax facta illicò est.
PH. *Non aepol mirum.* PA. *atqui ea res multò maxumè*
Disiunxit illum ab illa, postquam & ipse se,
Et illam, & hanc, quae domi erat, cognouit satis,
Ad exemplum ambarum mores earum aestimans.
Haec, ita vti liberali esse ingenio decet,
Pudens, modesta, incommoda, atque iniurias
Viri omnes ferre, & tegere contumelias.
Hic animus partim vxoris misericordia
Deuictus, partim victus huius iniuria,

Paulat

P. Exsequias Chremeti, quibus commodum ire, hem tempus est.

Sic dabo: age age nunc, Phormionē qui volet, lacessito:

Faxo tali eum mactatum, atque hic est, infortunio.

Redeat sanè in gratiam: iam supplicij satis est mihi.

Habet hac, ei quod, dum viuat, vsque ad aurem obganniat.

N. At meo merito credo. quid ego nunc commemorem Demipho

Sigillatim, qualis in istum fuerim? D. noui aquè omnia.

Tecum. NA. meritón' meo hoc videtur factum? D. minimè gentium:

Verùm, quādo iam accusando fieri infectum nō potest,

Ignosce: orat, confitetur, purgat: quid vis amplius?

P. Enimuero, prius quam hac dat veniam, mihi prospiciam & Phadria.

Heus Nausistrata, prius quam huic respondes temerè, audi. N. quid est?

P. Ego minas triginta ab isto per fallaciam abstuli:

Eas dedi tuo gnato. is pro sua amica lenoni dedit.

C. Hem quid ais? N. adeon' indignum tibi videtur, filius

Homo adolescēs vnam si habet amicā? tu vxores duas,

Nihil pudere? quo ore illum obiurgabis? responde mihi.

D. Faciet, vt voles. N. imo, vt iam scias meam sententiam,

Neque ego ignosco, neque promitto quidquam, neque respondeo,

Prius quàm gnatum video : eius iudicio permitto omnia : u
Quod iubebit, faciam. PH. *mulier sapiens es Nausistrata.*
NA. *Satín' id est tibi?* PH. *imò verò pulchrè discedo, & probè,*
Et præter spem. NA. *tu tuum nomen dic quod est.* P. *min'? Phormio,*
Vestræ familiæ hercle amicus & tuo summus Phædriæ.
NA. *Phormio, at ego æcastor posthac tibi, quod potero, & quæ voles,*
Faciámque, & dicam. P. *benignè dicis.* NA. *pol meritum est tuum.*
PH. *Vin' primùm hodie facere, quod ego gaudeam Nausistrata,*
Et quod tuo viro oculi doleant? NA. *cupio.* PH. *me ad cœnam voca.*
NA. *Pol verò voco.* D. *eamus intrò hinc.* NA. *fiat : sed vbi est Phædria*
Iudex noster? PH. *iam hic faxo aderit. Vos valete, & plaudite.*

ARGVMENTVM.

PAMPHILVS, Phidippi è Sostrata vxore filius, Bacchidē meretricē deperibat, is cùm aliquādo noctu ad eam temulētus iret, in Philumenā, Lachetis, & Myrrhinę filiā, incidit, eamq; in via per vim cōpressit: atq; ita effugit, vt neq; ipse eam, neq; puella ipsum cognoscere potuerit. in illa autē lucta etiā annulum ei detraxit. eumq; Bacchidi dono dedit. paulò pòst pater eum, tum vt à meretricio amore auerteret, tum vt præsidiū suæ senectuti pararet, ad vxorē ducēdam perpulit. cōtigit, vt ea ipsa vxor ei daretur, quam ipse cōstuprauerat: gaudente admodū puellę matre, quæ, quia sola cōscia erat filiam è stupro grauidam esse, quāprimū eā collocare properabat: vt si forte post aliquot menses pareret, nuptijs, quemadmodū sæpe fit, obtegeretur stuprum. cecidit res lōgè aliter, ac putabatur. etenim Pāphilus, qui inuitissimus adiecisset animū ad rē vxoriam, quiq; auellere se derepente à Bacchidis amore non posset, ita dormijt cum vxore, vt eā ne attigerit quidē. Bacchis, quod eā viua nunquā se vxorē ducturum, sępe ei promiserat Pāphilus, non nullam sibi ab eo factā iniuriā putās, multò ei minus, quàm solebat, placida & obsequens esse cœpit. eò factum est, vt Pāphilus ei se paulatim subduxerit, quamq; prius spernebat vxorē, eius mirificū quēdam amorem animo conceperit. interea quiddam accidit, vt iter Pāphilo in Imbrum esset, profecto eo, Philumena, quę intumescere sibi vterum sentiret, cùm aliorū, tū socrus in primis suæ cōspectū refugiebat: tādē cū in eo esset, vt celare vix posse amplius videretur,

tur ſumpta occaſione per ſacrificandi ſpeciem ad matrem ſe vnam omnium rerum cõſciam,cõfert. poſt dies cõpluſculos mttit Soſtrata, qui eam accerſerent. reſpondetur,ægrotã eſſe:it,vt eam ſaltē viſeret:non admittitur.Phidippus accuſare vxorē,&dicere, hæc omnia illius culpa cõtingere. illa contrà excuſare ſe,& culpam deprecari:nullius ſe rei cõſciam eſſe,cur ſua cõſuetudo nurui odioſa eſſe debeat. interea redit Pãphilus. atque ita ſors tulit,vt quo die ipſe Athenas appulit, eo ipſo Philumena partu leuaretur.cùm igitur,vidēdi cupidus,(ægrotare enim acceperat,& ita amabat,vt qui vehemētiſſime)ſubitò ad eam ingreſſus eſſet, peperiſſe deprehēdit.ibi eum Myrrhina exeuntē proſecuta,lacrumãs,obteſtari cœpit, quando ea res nihil ipſi nocitura eſſet: ne reciperet quidem vxorē,ſi ita videretur:ſed tamen ne famam illius proderet:ita ſe facturum recipit. cùm igitur neq; vellet vxorem recipere,neque rurſum veram afferret cauſam:ſuſpicati ſunt ſenes, eum, Bacchidis adhuc amore impeditum,ea de cauſa ab vxore abhorrere. accerſitam itaque Bacchidem obiurgat Phidippus: ea, cùm ſe illi purgaſſet, iubetur ad mulieres ingredi,&eis quoque illam ſuſpicionem adimere:ingreditur annulum habens in digito, quem olim Philumenæ ereptum, ſibi dederat Pãphilus,is annulus efficit, vt, vitiatam eſſe ab ipſo Pamphilo Philumenam, cognoſceretur. Lætus Pamphilus & vxorem & filium recipit.

X 4 FAB.

FABVLÆ INTERLOCVTORES.

PHILOTIS,	meretrix.
SYRA,	anus.
PARMENO,	seruus.
LACHES,	senex.
SOSTRATA,	mulier.
PHIDIPPVS,	senex.
PAMPHILVS,	adolescens.
MYRRHINA,	mulier.
SOSIA,	seruus.
BACCHIS,	meretrix.

HECYRA TERENTII.

ACTA LVDIS ROMANIS, SEX. IVLIO Cæs. Cn. Cornelio Dolabella, ædil. cur. non est peracta tota. Modos fecit Flaccus Claudij tibijs parilib. Cn. Octauio, T. Manlio Coss. Relata est iterum ludis funebribus. Relata est tertiò Q. Fuluio, L. Marcio ædilibus curulibus.

C. SVLPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

Senarij.

V Xorem duxit Pamphilus Philumenam,
Cui quondam ignorans virgini vitium obtulit:
Eiúsq

Eiúsque per vim quem detraxit annulum
Dederat amicæ Bacchidi meretriculæ:
Dein profectus in Imbrum est: nuptam haud attigit.
Hanc mater vtero grauidam, ne id sciat socrus,
Vt ægram ad se transfert: reuertit Pamphilus:
Deprehendit partum: celat: vxorem tamen
Recipere non volt. pater incusat Bacchidis
Amorem. dum se purgat Bacchis, annulum
Mater vitiatæ forte agnoscit Myrrhina.
Vxorem recipit Pamphilus cum filio.

PROLOGVS.

Senarij.

HEcyra est huic nomẽ fabulæ. hæc cũ data
Est noua, nouum interuenit vitium; & calamitas,
Vt neq; spectari, neque cognosci potuerit:
Ita populus studio stupidus in funambulo
Animum occuparat. nunc hæc plane est pro noua:
Et is, qui scripsit hanc, ob eam rem noluit
Iterum referre, vt iterum possit vendere.
Alias cognostis eius: quæso hanc noscite.
Orator ad vos venio ornatu prologi,
Sinite exorator sim: eodem vt iure vti senem
Liceat, quo iure sum vsus adolescentior,
Nouas qui exactas feci vt inueterascerent,
Ne cum poëta scriptura euanesceret.
In his, quas primum Cæcilij didici nouas,

Partim sum earum exactus, partim vix steti.
Quia sciam dubiam fortunam esse scenicam,
Spe incerta, certum mihi laborem sustuli.
Easdem agere, cœpi, vt ab eodem alias discerem
Nouas studiose, ne illum ab studio abducerem.
Perfeci, vt spectarentur. vbi sunt cognitæ,
Placitæ sunt ita poëtam restitui in locum,
Prope iam remotum iniuria aduorsarium
Ab studio, atque ab labore, atque ab arte musica.
Quod si scripturam spreuissem in præsentia, &
In deterrendo voluissem operam sumere,
Vt in otio esset, potius quam in negotio,
Deterruissem facilè, ne alias scriberet.
Nunc quid petam, mea causa, æquo animo attendite.
Hecyram ad vos refero, quam mihi per silentium
Nunquam agere licitum est, ita eã oppressit calamitas.
Eam calamitatem vestra intelligentia
Sedabit, si erit adiutrix nostra industriæ.
Cùm primùm eam agere cœpi, pugilum gloria,
Funambuli eodem accessit exspectatio:
Comitum conuentus, studium, clamor mulierum
Fecère, vt ante tempus exirem foras.
Vetere in noua cœpi vti consuetudine,
In experiundo vt essem: refero denuò,
Primo actu placeo: cùm interea rumor venit,
Datum iri gladiatores: populus conuolat:
Tumultuantur, clamant, pugnant de loco:
Interea ego meum non potui tutari locum.
Nunc turba nulla est: otium, & silentium est:

Agendi tempus mihi datum est: vobis datur
Potestas condecorandi ludos scenicos.
Nolite sinere per vos artem musicam
Recidere ad paucos: facite, vt vestra auctoritas
Mea auctoritati fautrix, adiutrixque sit.
Si nunquam auarè statui pretium arti meæ,
Et eum esse quæstum in animum induxi maxumum,
Quam maxumè seruire vostris commodis:
Sinite impetrare me, qui in tutelam meam
Studium suum, & se in vostram commisit fidem,
Ne eum circumuentum iniquè iniqui irrideant.
Mea causa causam hanc accipite, & silentium
Date, vt lubeat scribere aliis, mihiq; vt discere
Nouas expediat, posthac pretio emptas meo.

ACTVS I. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Philotis & Syra indignè ferunt Pāphilum vxorem duxisse, relicta quā amare videbatur Bacchide: & protaticæ sunt personæ: nam extra fabulę argumentum inducuntur, vt Parmenoni detur occasio commemorandi argumenti.

Senarij.

PHILOTIS, SYRA.

PEr pol quam paucos reperias meretricibus
Fideles euenire amatores Syra.
Vel hic Pamphilus iurabat quoties Bacchidi,
Quàm sanctè, vt quiuis facilè posset credere,

Nunq

Nunquam illa viua ducturum vxorem domum.
Hem duxit. SY. *ergo propterea te sedulò*
Et moneo, & hortor, ne cuiúsquam misereat,
Quin spolies, mutiles, laceres, quemquem nacta sis.
PH. *Vin' eximium neminem habeam?* SY. *neminem:*
Nam nemo illorum quisquam, scito, ad te venit,
Quin ita paret sese, abs te vt blanditijs suis
Quamminimo pretio suam voluptatem expleat.
Hiscine tu amabo non contra insidiabere?
PH. *Tamen eandem pol esse omnibus, iniurium est.*
SY. *Iniurium est autem vlcisci aduorsarios?*
Aut qua via captent te illi, eadem ipsos capi?
Eheu me miseram, cur non aut istæc mihi
AEtas & forma est, aut tibi hæc sententia?

ACTVS I. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Redeunti peregrè Philoti Parmeno totius narrat argumentum fabulæ.

Senarij.

PARMENO, PHILOTIS, SYRA.

SEnex si quæret me, modò isse dicito
Ad portum percontatum aduentum Pamphili.
Audin' quid dicam, Scirte? si quæret me, vti
Tum dicas: si non quæret, nullus dixeris:
Alias vt vti possim causa hac integra.
Sed videon' ego Philotium? vnde hæc aduenit?
Philotis, salue multum. PH. *ô salue Parmeno.*
SY. *Salue mecastor Parmeno.* PA. *& tu adepol Syra.*

Dic

Dic mihi Philoti, vbi te oblectaſti tam diu?
PH. *Minimè me quidem oblectaui, quæ cum milite*
Corinthum hinc ſum profecta inhumaniſſimo
Biennium ibi perpetuum miſera illum tuli.
PA. *Aedepol te deſiderium Athenarum arbitror*
Philotium cœpiſſe ſæpe, & te tuum
Conſilium contempſiſſe. PH. *non dici poteſt,*
Quàm cupida eram huc redeundi, abeundi à milite,
Vóſque hîc videndi, antiqua vt conſuetudine
Agitarem inter vos liberè conuiuium:
Nam illi haud licebat niſi præfinito loqui
Quæ illi placerent. PA. *haud opinor commodè*
Finem ſtatuiſſe orationi militem.
PH. *Sed quid negoti hoc? modo quæ narrauit mihi*
Hic intus Bacchis? quod ego nunquam credidi
Fore, vt ille hac viua poſſet animum inducere
Vxorem habere. PA. *habere autem?* PH. *eho tu, an nō habet?*
PA. *Habet, ſed firmæ hæ vereor vt ſint nuptiæ.*
PH. *Ita dij deæq; faxint, ſi in rem eſt Bacchidis.*
Sed qui iſtuc credam ita eſſe? dic mihi Parmeno.
PA. *Non eſt opus prolato: hoc percontarier*
Deſiſte. PH. *nempe ea cauſa, vt ne id fiat palàm.*
Ita me dii bene ament haud propterea te rogo, vt
Hoc proferam, ſed tacita vt mecum gaudeam.
PA. *Nunquam dices tam commodè, vt tergum meum*
Tuam in fidem committam. PH. *ah noli Parmeno:*
Quaſi non tu multò malis narrare hoc mihi,
Quàm ego, quæ percontor, ſcire. PA. *vera hæc prædicat:*

Et mihi

Non verisimile dicis: nec verùm arbitror.
PA. *Credo ita videri tibi: nam nemo ad te venit,*
Nisi cupiens tui: illi inuitus illam duxerat.
PH. *quid deinde fit?* PA. *diebus sanè pauculis*
Post Pamphilus me solum seducit foras,
Narratq; vt virgo à se integra etiam tum siet:
Seq; antè, eam quam vxorem duxisset domum,
Sperasse eas tolerare posse nuptias,
Sed quum decrerim me non posse diutius
Habere, eam ludibrio haberi Parmeno,
Quin integram itidem reddam, vt accepi à suis,
Neque honestum mihi, neque vtile ipsi virgini est.
PH. *Pium, ac pudicum ingenium narras Pamphili.*
PA. *Hoc ego proferre, incommodum esse mihi arbitror:*
Reddi patri autem, cui tu nihil dicas viti,
Superbum est: sed illam spero, vbi hoc cognouerit,
Non posse se mecum esse, abituram denique.
PH. *Quid interea? ibátne ad Bacchidẽ?* PA. *quotidie:*
Sed, vt fit, postquam hunc alienum ab sese videt,
Maligna multò, & magis procax facta illicò est.
PH. *Non æpol mirum.* PA. *atqui ea res multò maxumè*
Disiunxit illum ab illa, postquam & ipse se,
Et illam, & hanc, quæ domi erat, cognouit satis,
Ad exemplum ambarum mores earum æstimans.
Hæc, ita vti liberali esse ingenio decet,
Pudens, modesta, incommoda, atque iniurias
Viri omneis ferre, & tegere contumelias.
Hic animus partim vxoris misericordia
Deuinctus, partim victus huius iniuria,

Paulat

Paulatim elapsus est Bacchidi, atque huic transtulit
Amorem, postquam par ingenium nactus est.
Interea in Imbro moritur cognatus senex:
Horum: ea ad hos redibat lege hæreditas.
Eo amantem inuitum Pamphilum extrudit pater.
Reliquit cum matre hic vxorem: nam senex
Rus abdidit se: huc rarò in vrbem commeat.
PH. *Quid adhuc habent infirmitatis nuptiæ?*
PA. *Nunc audies: primum dies complusculos*
Bene conueniebat sanè inter eas: interim
Miris modis odisse cœpit Sostratam,
Neque lites vllæ inter eas, postulatio
Nunquam. PH. *quid igitur?* PA. *si quando ad eam accesserat*
Confabulatum, fugere è conspectu illicò,
Videre nolle: denique, vbi non quit pati,
Simulabat se à matre accersi ad rem diuinam, abit.
Vbi ibi est dies complures, accersi iubet.
Dixêre causam tunc nescio quam. iterum iubet:
Nemo remisit. postquam accersunt sapius,
Ægram esse simulant mulierem. nostra illicò
It visere ad eam: admisit nemo. hoc vbi senex
Rescivit, heri ea causa rure aduenit huc,
Patrem continuò conuenit Philumenæ.
Quid egerint inter se, nondum etiam scio:
Nisi sane curæ est, quorsum euenturum hoc siet.
Habes omnem rem: pergam quo cœpi hoc iter.
PH. *Et quidem ego: nam cõstitui cum quodam hospite*
Me esse illum conuenturam. PA. *dij vortant bene*

Quod

Quod agas. PHI. *vale.* PAR. *& tu bene vale Philotium.*

ACTVS II. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Sostratam vxorem accusat Laches, quod nurum Philumenam duritie sua & morum incommoditate domo eiecerit: Socrus contrà nihil tale à se patratum esse contendit.

Tetrametri partim Iambici Acatalectici, partim Trochaici, Catalectici. Praeterea aliquot Senarij.

LACHES, SOSTRATA.

PRò deûm atque hominum fidem, quod hoc genus est, quae haec coniuratio,
Vt omnes mulieres eadem aequè studeant, nolintque omnia!
Neque declinatam quidquam ab aliarum ingenio vllam reperias:
Itaque adeo vno animo omnes socrus oderunt nurus, viris
Esse aduorsas, aequè studium est, similis est pertinacia.
In eodē omnes mihi videtur ludo doctae ad malitiā: &
Ei ludo, si vllus est, magistrā hanc esse satis certò scio.
SO. *Me miseram, quae nunc, quamobrem accuser, nescio* LA. *hem*
Tu nescis? SO. *non, ita me dij bene ament mi Laches,*
Itaque vna inter nos agere aetatem liceat. LA. *dij mala prohibeant.*

SO. Méque abs te immeritò esse accusatam, pòst modò rescisses. LA. scio,

Te immeritò? an quidquam pro istis factis dignum te dici potest,

Quæ me, & te, & familiã dedecoras, filio luctũ paras?

Tum autem, ex amicis inimici vt sint nobis affines, facis?

Qui illum decrerunt dignum, suos cui liberos committerent.

Tu sola exorêre, quæ perturbas hæc tua impudentia.

S. Egóne? L. tu inquã mulier, quæ me omnino lapidem, haud hominem putas.

An, quia ruri esse crebrò soleo, nescire arbitramini,

Quo quisque pacto hic vitam vostrorum exigat?

Multò meliùs, hìc quæ fiunt, quàm illic vbi sum assiduè, scio:

Ideò quia, vti vos mihi domi eritis, proinde ego ero foris.

Iampridẽ equidẽ audiui cepisse odiũ tui Philumenam

Miniméque adeò mirum: & ni id fecisset, magi' mirũ foret.

Sed non credidi adeò, vt etiam totam hanc odisset domum.

Quod si scissem, illa hìc maneret potius, tu hinc isses foras.

At vide, quam immeritò ægritudo hæc oritur mihi abs te Sostrata.

Rus habitatum abij concedens vobis, & rei seruiens:

Sumptus vestros, otiúmque vt nostra res posset pati,

Me-

Meo labori haud parcens, præter æquom atque ætatem meam,
Non te pro his curasse rebus, ne quid ægrè esset mihi?
S. Non mea opera, neque pol culpa euenit. L. imò maxumè.
Sola hîc fuisti: in te omnis hæret culpa sola Sostrata.
Quæ hîc erant, curares; cùm ego vos solui curis cæteris.
Cum puella anum suscepisse inimicitias non pudet?
Illius dices culpa factum. S. haud equidem dico mi Laches.
T. Gaudeo (ita me dij ament) gnati causa: nam de te quidem,
Satis scio, peccando detrimenti nihil fieri potest.
S. Quî scis, an ea causa mi vir, me odisse assimulauerit
Vt cū matre vna plus esset? L. quid ais? nō signi sat est,
Quod heri nemo voluit visentē te ad eā intromittere?
S. Enim lassam oppidò tum aiebant: eò ad eam non admissa sum.
L. Tuos esse illi mores morbum magis, quā vllā aliam rem arbitror:
Et meritò adeò: nam vostrarum nulla est, quin gnatum velit
Ducere vxorem: & quæ vobis placita conditio est, datur:
Vbi duxêre impulsu vostro, vostro impulsu easdem exigunt.

ACTVS II. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Laches remitti cupit nurum suam: pater Phidippus dicit non posse eam perdurare apud socrum absente Pamphilo.

Iambici Tetrametri Catalectici.

PHIDIPPVS, LACHES, SOSTRATA.

Etsi scio, Philumena, meum ius esse, vt te cogam,
Quae ego imperem facere: ego tamen patrio animo victus faciam
Vt tibi concedam, neque tuae libidini aduorsabor.
L. *Atque eccum Phidippum optume video: ex hoc iam scibo, quid sit.*
Phidippe, esse ego meis omnibus scio me apprimè obsequentem:
Sed nō adeò, vt facilitas mea illorum corrūpat animos.
Quod si tu idem faceres, magis in rem & nostram, & vostram id esset.
Nunc video in illarum potestate esse te. P. *eia verò.*
L. *Adij te heri de filia: vt veni, itidem incertū amisti.*
Haud ita decet, si perpetuam vis esse affinitatem hanc,
Celare te iras: si quid est peccatum à nobis, profer:
Aut ea, refellendo, aut purgando vobis, corrigemus,
Te iudice ipso. sin ea est causa retinendi apud vos,
Quia aegra est: te mihi iniuriam facere arbitror Phidippe,
Si metuis, satis vt mea domi curetur diligenter.

At,

At, ita me dij ament, haud tibi hoc concedo: etsi illi pater es,
Vt tu illam saluam magis velis, quàm ego: id adeò gnati causa,
Quam ego intellexi illam haud minus, quàm se ipsum magnificare.
Neque adeò me clam est, quàm esse eum grauiter laturum credam,
Hoc si resciuerit. eo, domum studeo hæc prius, quàm ille hinc redeat.
P. *Laches & diligentiam vostram, & benignitatem*
Noui: &, quæ dicis, omnia esse vt dicis animum induco:
Et te hoc mihi cupio credere. illã ad vos redire studeo,
Si facere possim vllo modo. L. *quæ res te facere id prohibet?*
Eho, nunquid nam accusat virum? P. *minimè: nam postquam attendi*
Magis, & vt cœpi cogere vt rediret, sanctè adiurat
Non posse apud vos Pamphilo se absente perdurare.
Aliud fortasse aliis vitij est: leni ego animo sum natus:
Non possum aduorsari meis. L. *hem Sostrata.* SO. *heu me miseram.*
L. *Certúmne est istuc?* P. *nunc quidem, vt videtur, sed nunquid vis?*
Nam est. quod me transire ad forum iam oportet. L. *eo tecum vna.*

ACTVS II. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Sostrata queritur genus mulierum nimis esse suspectum viris.

Trochaici, Catalectici.

SOSTRATA.

AEdepol nae nos aequo sumus omnes inuisae viris,
Propter paucas, quae omnes faciunt dignae vt videamur malo.
Nam, ita me ament dij, quòd me accusat nunc vir, sum extra noxiam.
Sed non facile est expurgatu: ita animum induxerunt, socrus
Omneis esse iniquas. haud pol me equidem: nam nunquam secus
Habui illam, ac si ex me esset nata: nec, quî hoc mihi eueniat, scio.
Nisi pol filiũ multimodis iam exspecto vt redeat domũ.

ACTVS III. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Pamphilus queritur se absente vxorem ad suos abiisse, relicta socru.

Tetrametri, & Iambici & Trochaici misti, vix vt discernere possis interdum. In fine Senarij aliquot.

PAM

PAMPHILVS, PARMENO, MYRRHINA.

Nemini ego plura acerba esse ex amore homini vnquam oblata credo,
Quam mihi: heu me infelicem, hăccine ego vitam parsi perdere?
Haccine ego causa eram tantopere cupidus redeundi domum?
Cui quantò fuerat præstabilius, vbiuis gẽtium ætatem agere,
Quàm huc redire? atque hæc ita esse miserum me rescire?
Nam nos omnes, quibus alicunde aliquis obiectus est labos,
Omne quod est interea tempus, prius quàm id rescitum est, lucro est.
PAR. *At sic, citius qui te expedias his ærumnis, reperies.*
Si non rediisses, hæ iræ factæ essent multò ampliores:
Sed nunc aduentum tuum ambas Pamphile scio reuerituras.
Rem cognosces, iram expedies: restitues rursum in gratiam.
Leuia sunt hæc, quæ tu pergrauia esse in animum induxti tuum.
PAM. *Quid consolare me? an quisquam vsquam gentium est æquè miser?*
Prius quam hanc vxorem duxi, habebam alibi animum amori deditum:

Iam in hac te vt taceam, cuius facile scitu quam fuerim miser,
Tamen nunquam ausus sum recusare eam, quam mihi obtulit pater.
Vix me illinc abstraxi, atque impeditum in ea expediui animum meum:
Vixque huc contuleram, hem noua res orta est, porrò ab hac quæ me abstrahat.
Tum matrem ex ea re me, aut vxorem in culpa inuenturum arbitror:
Quod cùm ita esse inuenero, quid restat, nisi porrò vt fiam miser?
Nam matris ferre iniurias me Parmeno pietas iubet:
Tum vxori obnoxius sum: ita olim suo me ingenio pertulit,
Tot meas iniurias quæ nunquam in vllo patefecit loco.
Sed magnum nescio quid necesse est euenisse Parmeno,
Vnde ira inter eas intercessit, quæ tam permansit diu.
PAR. *Hoc quidem hercle paruum est: si vis verò veram rationem exsequi,*
Non maxumas quæ maxumæ sunt interdum iræ, iniurias
Faciunt: nam sæpe est, quibus in rebus alius ne iratus quidem est,
Cum de eadē caūsa est iracundus factus inimicissimus.
Pueri inter sese quam pro leuibus noxiis iras gerunt?
Quapropter? quia enim qui eos gubernat animus, infirmum gerunt.
Itidem mulieres sunt ferme, vt pueri, leui sententia:

For

Fortaſſe vnum aliquod verbum hanc inter eas iram concinerit.

PAM. *Abi Parmeno intrò, ac me veniſſe nuncia.* PAR. *hem quid hoc?* PAM. *tace.*

Trepidare ſentio, curſari rurſum prorſum: agedum ad fores.

Accede propius. PAR. *hem, ſenſiſtin'?* PAM. *noli fabularier.*

Prò Iupiter, audio clamorem. PAR. *tute loqueris, me vetas?*

M. *Tace obſecro mea gnata.* PAM. *matris vox viſa eſt Philumenæ.*

Nullus ſum. PAR. *qui dum?* PAM. *perij.* PAR. *quam ob rem?* PAM. *neſcio quod magnum malum*

Profectò Parmeno me celas. PAR. *vxorem Philumenam*

Pauitare neſcio quid dixerunt, id ſi forte eſt, neſcio.

PAM. *Interij: cur mihi id non dixti?* PAR. *quia non poteram vna omnia.*

PAM. *Quid morbi eſt?* PAR. *neſcio.* PAM. *quid? nemóne medicum adduxit?* PAR. *neſcio.*

PAM. *Ceſſo hinc ire intro, vt hoc quamprimum, quidquid eſt, certum ſciam?*

Quonam modo Philumena mea nunc te offendam affectam?

Nam ſi periculum vllum in te eſt, periiſſe me vna haud dubium eſt.

PAR. *Non vſus factò eſt mihi nunc, hunc intro ſequi:*
Nam inuiſos omnes non eſſe illis ſentio.

Here nemo voluit Sostratam intro admittere.
Si forte morbus amplior factus siet,
Quòd sanè nolim, maxumè heri causa mei:
Seruom illicò introiisse dicent Sostratæ,
Aliquid tulisse comminiscentur mali,
Capiti, atque ætati illorum, morbus qui auctus sit:
Hera in crimen veniet, ego in magnum malum.

ACTVS III. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Pamphilus tristior egreditur à Philumena, deprehenso eius partu, quem modis omnibus celare conatur, ac tegere.

Iambici Tetrametri Catalectici.

SOSTRATA, PARMENO, PAMPHILVS.

N*Escio quid iam dudum hîc audio tumultuari misera:*
Malè metuo, ne Philumenæ magis morbus aggrauescat:
Quod te Aesculapi, & te Salus, ne quid sit huius oro.
Nunc ad eam visam. PAR. *hem Sostrata.* SO. *ehem.* PAR. *iterum istinc excludere.*
S. *Ehem Parmeno, túne hîc eras? perij, quid faciam misera?*
Non visam vxorem Pamphili, cùm in proxumo hîc sit ægra?
PAR. *Non visas, nec mittas quidem visendi causa quemquam.*

Nam

Nam qui amat cui odio ipsus est, bis facere stultè duco:
Laborem inanem ipsus capit, & illi molestiam affert.
Tum autem filius tuus introiit videre, ut venit, quid agat.
S. *Quid ais? an venit Pamphilus?* PAR. *venit.* S. *dijs gratiam habeo,*
Hem, istoc verbo animus mihi redijt, & cura ex corde excessit.
PAR. *Iam ea te causa maxumè huc nūc introire nolo:*
Nam si remittent quippiam Philumenam dolores,
Omnem rem narrabit, scito, continuò sola soli,
Quæ inter vos interuenit, vnde ortum est initium iræ.
Atque eccum video ipsum egredi: quàm tristi'est. SO. *ô mi gnate.*
PAR. *Mea mater salue.* SO. *gaudeo venisse saluom. saluáne*
Philumena est? PAM. *meliuscule est.* S. *vtinam istuc ita dij faxint.*
Quid tu igitur lacrumas? aut quid es tā tristis? PAM. *rectè mater.*
SO. *Quid fuit tumulti? dic mihi an dolor repente inuasit?*
PAM. *Ita factum est.* S. *quid morbi est?* PAM. *febris.*
SO. *quotidiana?* PAM. *ita aiunt.*
I sodes intrò, consequar iam te mea mater. S. *fiat.*
PAM. *Tu pueris curre Parmeno obuiam, atque his onera adiuta.*
PAR. *Quid? non sciunt ipsi viam, domum qua redeāt?*
PAM. *cessas?*

ACTVS III. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Deliberat Pamphilus, velit vxorem recipere, an repudiare.

Trochaici, Tetrametri, Catalectici, & in fine Senarij pauci,

PAMPHILVS.

NEqueo mearum rerum initium vllum inuenire idoneum,
Vnde exordiar narrare, quæ nec opinanti accidunt,
Partim quæ perspexi his oculis, partim quæ accepi auribus:
Qua me propter exanimatum citius eduxi foras.
Nam modò me intro vt corripui timidus, alio suspicans
Morbo me visurum affectam, ac sensi esse, vxorem: hei mihi,
Postquam me aspexêre ancillæ aduenisse, illicò omnes simul
Lætæ exclamant, venit, id quòd me repentè aspexerant.
Sed continuò voltum earum sensi immutari omnium,
Quia tam incommodè illis fors obtulerat aduentum meum.
Forte vna illarum interea properè præcurrit, nunciant
Me venisse: ego eius videndi cupidus rectà consequor.

Post

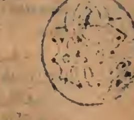
Postea quam introij, extemplò eius morbum cognoui miser.
Nam neque, vt celari posset, tempus spatium vllum dabat:
Neque voce alia, ac res monebat, ipsa poterat cõqueri.
Postquam aspexi, ô facinus indignum inquam: & corripui illicò
Me inde, lacrumans, incredibili re, atque atroci percitus.
Mater consequitur, iam vt limen exirem, ad genua, ad cidit,
Lacrumans misera: miseritum est. profectò hoc sic est, vt puto,
Omnibus nobis vt res dant sese, ita magni atque humiles sumus.
Hanc habere orationem mecum à principio institit:
O mi Pamphile, abs te quamobrem hæc abierit, causam vides:
Nam vitium est oblatum virgini olim ab nescio quo improbo.
Nunc huc confugit, te atque alios partum vt celaret suum.
Sed cùm orata eius reminiscor, nequeo quin lacrumem miser.
Quæque fors fortuna est, inquit, nobis quæ te hodie obtulit,
Per eam te obsecramus ambæ, si ius, si fas est, vti
Aduorsa eius per te tecta tacitaque apud omnes sient:

Si

Si vnquam erga te animo esse amico sensisti eam, mihi Pamphile,
Sine labore hanc gratiam, te, vti sibi des pro illa nunc, rogat:
Cæterum de reducenda id fac, quod in rem sit tuam,
Parturire eam, neque grauidam esse ex te, solus conscius:
Nam aiunt tecum post duobus concubuisse eam mensibus:
Tum, postquam ad te venit, mensis hic agitur iam septimus:
Quod te scire, ipsa indicat res. nunc si potis est Pamphile,
Maxumè volo, dóque operam, vt clàm partus eueniat patrem,
Atque adeò omneis: sed si fieri id non potest, quin sentiant,
Dicam abortum esse. scio nemini aliter suspectam fore,
Quin, quod verisimile est, ex te rectè eum natum putent.
Continuò exponetur: hic tibi nihil est quidquam incommodi: &
Illi miseræ indignè factam iniuriam contexeris.
Pollicitus sum, & seruare in eo certum est, quod dixi, fidem.
Num de reducenda, id verò neutiquam honestum esse arbitror:
Nec faciam: etsi amor me grauiter, consuetudóque tenet.

Lacri

Lacrumo, quæ posthac futura est vita, cùm in mentem venit,
Solitudóque. ô fortuna, vt nunquam perpetuò es bona!
Sed iam prior amor me ad hanc rem exercitatum reddidit.
Quem ego consilio missum feci, idem nunc operam huic dabo.
Adest Parmeno cum pueris: hunc minimè est opus
In hac re adesse, nam olim soli credidi,
Ea me abstinuisse in principio, cùm data est.
Vereor, si clamorem eius hic crebrò exaudiat,
Ne parturire eam intelligat: aliquò mihi est
Hinc ablegandus, dum parit Philumena.

ACTVS III. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Narrat Sosia quæ adierit maris pericula. Seruus Parmeno in arcem mittitur, ne parere Philumenam interim audiat.

Senarij & vnus Quadratus.

PARMENO, SOSIA, PAMPHILVS.

At tu tibi hoc incommodum euenisse iter?
Non hercle Parmeno verbis dici potest
Tantum, quam re ipsa nauigare incommodum est.
PAR. *Itáne est?* SO. *ô fortunate, nescis quid mali*
Præterieris, qui nunquam es ingressus mare.
Nam alias vt omittam miserias, vnam hanc vide:
Dies triginta, aut plus eò, in naui fui,

Cùm interea ſemper mortem exſpectabam miſer:
Ita vſque aduorſa tempeſtate vſi ſumus.
PAR. *Odioſum.* SO. *haud clam me eſt: denique hercle aufugerim*
Potius, quàm redeam, ſi eò mihi redeundum ſciam.
PAR. *Olim quidem te cauſæ impellebant leues,*
Quod nunc minitare facere, vt faceres Soſia.
Sed Pamphilum ipſum video ſtare ante oſtium:
Ite intrò: ego hunc adibo ſi quid me velit.
Here, etiam tu hic ſtas? PAM. *equidem te exſpecto.* PAR. *quid eſt?*
PAM. *In arcem tranſcurſo opus eſt.* PAR. *cui homini?* PAM. *tibi.*
PAR. *In arcem? quid eo?* PAM. *Callidemidem hoſpitem*
Myconium, qui mecum vnà aduectus eſt, conueni.
PAR. *Perij: vouiſſe hunc dicam, ſi ſaluus domum*
Rediſſet vnquam, vt me ambulando rumperet.
PAM. *Quid ceſſas?* PAR. *quid vis dicam? an cõueniam modo?*
PAM. *Imò, quod conſtitui me hodie conuenturũ eum,*
Non poſſe, ne me fruſtra illic exſpectet: vola.
PAR. *At non noui hominis faciem.* PAM. *at faciam vt noueris:*
Magnus, rubicundus, criſpus, craſſus, cæſius.
PAR. *Cadaueroſa facies. dij illum perduint.*
Quid, ſi non veniet; maneam ne vſque ad veſperum?
PAM. *Maneto: curre.* PAR. *non queo: ita defeſſus ſum.*

PAM.

PAM. *Ille abijt. quid agam infœlix? prorsus nescio*
Quo pacto hoc celem, quod me orauit Myrrhina.
Suæ gnatæ partum: nam me miseret mulieris:
Quod potero faciam: tamen vt pietatem colam:
Nam me parenti potius, quàm amori obsequi,
Oportet. at at at eccum Phidippum, & patrem
Video: horsum pergunt. quid dicam hisce, incertus sum.

ACTVS III. SCENA V.

ARGVMENTVM.

Dè reducenda Philumena inter senes agitur, Pamphilus reducturum se negat: fert eam rem indignè Phidippus.

Trochaici Octonarij Catalectici, & Senarij Iambici.

LACHES, PHIDIPPVS, PAMPHILVS.

D*Ixtin' dudum, dixisse illam se exspectare filium*
PH. *Factum.* LA. *venisse aiunt: redeat.* PAM. *quam causam dicam patri,*
Quamobrem non reducam, nescio. LA. *quem ego hic audiui loqui?*
PAM. *Certum obfirmare est viam me, quam decreui persequi.*
LA. *Ipsus est, de quo hoc agebam tecum.* PAM. *salue mi pater.*
LA. *Gnate mi, salue* PH. *benefactum te aduenisse Pamphile.*

Atque adeò, quod maxumum est, saluum atque validum. PAM. *creditur.*
LA. *Aduenis modò?* PAM. *admodum.* LA. *cedo, quid reliquit Phania*
Consobrinus noster? PA. *sanè hercle homo voluptati obsequens*
Fuit, dum vixit: & qui sic sunt, haud multum heredē adiuuant.
Sibi verò hanc laudem reliquit: vixit, dum vixit, bene.
LA. *Tum tu igitur nihil attulisti huc plus vna sententia?*
PAM. *Quidquid est id quod reliquit, profuit.* L. *imò obfuit:*
Nam illum viuom & saluom vellem. PH. *impunè optare istuc licet.*
Ille reuiuiscet iam nunquam: & tamen, vtrum malis scio.
L. *Here Philumenam ad se accersi hic iussit. dic iussisse te.*
PH. *Noli fodere. iussi.* LA. *sed iam eam remittet.* PH. *scilicet.*
PAM. *Omnem rem scio, vt sit gesta: aduenien audiui omnia.* LA. *at*
Istos inuidos dij perdant, qui hæc libenter nunciant.
PAM. *Ego me scio cauisse, ne vlla meritò contumelia*
Fieri à vobis posset: idque si nunc memorare hîc velim,
Quàm fideli animo & benigno in illam & clementi fui,
Verè possim: ni te ex ipsa id magis velim resciscere:
Namque eo pacto maxumè apud te meo erit ingenio fides

Cùm

Cùm illa, quæ nunc in me iniqua est, æqua de me dixerit.
Neque culpa hoc mea euenisse dißidium, id testor deos.
Sed quando sese esse indignam deputat matri meæ,
Cui concedat, cuius mores toleret sua modestia:
Neque alio pacto potest componi inter eas gratia:
Segreganda aut mater à me est Phidippe, aut Philumena:
Nũc me pietas matris potius commodum suadet sequi.
LA. *Pamphile, ad aures haud inuito sermo mihi accessit tuus,*
Cùm te postputasse omnes res præ parente intelligo.
Verùm vide, ne impulsus ira prauè insistas Pamphile.
PAM. *Quibus iris nunc in illam impulsus iniquus sim?*
Quæ nunquam quidquam ergà me cõmerità est pater?
Quòd nollem: & sæpe, quod vellem, meritam scio:
Amoq́; & laudo, & vehementer desidero:
Nam fuisse erga me miro ingenio, expertus sum:
Illiq́; exopto, vt reliquam vitam exigat
Cum eo viro, me qui sit fortunatior:
Quandoquidem illam à me distrahit necessitas.
PH. *Tibi id in manũ est, ne fiat.* LA. *si sanus sies,*
Iube illam redire. PAM. *non est consilium pater:*
Matris seruibo commodis. LA. *quò abis? mane:*
Mane inquam: quò vadis? PH. *quæ hæc pertinacia est?*
LA. *Dixin' Phidippe hanc rem ægrè laturum esse eum?*
Quamobrem te orabam, vt filiam remitteres.
PH. *Non credidi ædepol adeò inhumanum fore:*

Ita nunc sibi me supplicaturum putat.
Si est, vt velit reducere vxorem, licet:
Sin alio est animo, renumeret dotem huc, eat.
LA. *Ecce autem, tu quoque proterue iracundus es.*
PH. *Percontumax redisti huc nobis Pamphile.*
LA. *Decedet iam ira haec: etsi meritò iratus est.*
PH. *Quia paululum vobis accessit pecuniae,*
Sublati animi sunt. LA. *etiam mecum litigas?*
PH. *Deliberet, renuncietq; hodie mihi,*
Velitne, an non, vt alij, si huic non sit, siet.
LA. *Phidippe, ades, audi paucis. abijt: quid mea:*
Postremò inter se transigant ipsi, vt lubet:
Quando nec gnatus, neque hic mihi quidquam obtemperant:
Quae dico, paruipendunt. porto hoc iurgium ad
Vxorem: cuius fiunt consilio omnia haec:
Atque in eam hoc omne, quod mihi aegre est, euomam.

ACTVS IIII. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Obiurgat vxorem maritus ob celatum filiae partum: hoc etiam quod rescifcit de puero Phidippus, ad tumultum augendum facit, & vt Pamphilus vxorem recipere cogatur.

Tetrametri Iambici & Trochaici permisti, & Dimetri vnus.

MYRRHINA, PHIDIPPVS.

PErij, quid agam? quò me vortam? quid meo respondeo viro

Miseræ nam audisse vocem pueri visu' est vagientis:
Ita corripuit derepentè tacitus sese ad filiam:
Quod si resciuerit peperisse, id qua causa clàm habuisse me
Dicam, non edepol scio.
Sed ostium concrepuit: credo ipsum ad me exire: nulla sum.
P. *Vxor vbi me ad filiam ire sensit, se duxit foras.*
Atque eccam video. quid agis Myrrhina? hem, tibi dico. M. *mihíne*
Mi vir? P. *vir ego tuus? tu virum me, aut hominem adeò esse deputas?*
Nam si vtrumuis horum mulier vnquam tibi visus forem,
Non sic ludibrio tuis factis habitus essem. M. *quibus?*
P. *at rogas?*
Peperit filia? hem, taces? ex quo? M. *istuc rogare æquom est patrem?*
Perij: ex quo censes, nisi ex illo, cui data est nuptum, obsecro?
P. *Credo: neque adeo arbitrari patris est aliter, sed demiror,*
Quid sit, quam ob rem tantopere hunc omnes nos celare volueris
Partũ, præsertim cũ & rectè, & suo pepererit tẽpore.
Adeò ne peruicaci esse animo, vt puerum præoptares perire,
Ex quo inter nos scires posthac amicitiam fore firmiorem,

Ita nunc sibi me supplicaturum putat.
Si est, vt velit reducere vxorem, licet:
Sin alio est animo, renumeret dotem huc, eat.
LA. *Ecce autem, tu quoque proterue iracundus es.*
PH. *Percontumax redisti huc nobis Pamphile.*
LA. *Decedet iam ira haec: etsi meritò iratus est.*
PH. *Quia paululum vobis accessit pecunia,*
Sublati animi sunt. LA. *etiam mecum litigas?*
PH. *Deliberet, renuncietq; hodie mihi,*
Velitne, an non, vt alij, si huic non sit, siet.
LA. *Phidippe, ades, audi paucis. abijt: quid mea?*
Postremò inter se transigant ipsi, vt lubet:
Quando nec gnatus, neque hic mihi quidquam obtemperant:
Quae dico, paruipendunt. porto hoc iurgium ad
Vxorem: cuius fiunt consilio omnia haec:
Atque in eam hoc omne, quod mihi aegre est, euomam.

ACTVS IIII. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Obiurgat vxorem maritus ob celatum filię partũ: hoc etiam quod rescifcit de puero Phidippus, ad tumultum augendum facit, & vt Pamphilus vxorem recipere cogatur.

Tetrametri Iambici & Trochaici permisti, & Dimetrmus.

MYRRHINA, PHIDIPPVS.

Perij, quid agam? quò me vortem? quid meo respondeo viro

aduersa

Miseræ nam audisse vocem pueri visu' est vagientis:
Ita corripuit derepentè tacitus sese ad filiam:
Quod si rescierit peperisse, id qua causa clàm habuisse me
Dicam, non ædepol scio.
Sed ostium concrepuit: credo ipsum ad me exire: nulla sum.

P. *Vxor vbi me ad filiam ire sensit, se duxit foras.*
Atque eccam video. quid agis Myrrhina? heus, tibi dico. M. *mihíne*
Mi vir? P. *vir ego tuus? tu virum me, aut hominem adeò esse deputas?*
Nam si vtrumuis horum mulier vnquam tibi visus forem,
Non sic ludibrio tuis factis habitus essem. M. *quibus?*
P. *at rogas?*
Peperit filia? hem, taces? ex quo? M. *istuc rogare æquom est patrem?*
Perij: ex quo censes, nisi ex illo, cui data est nuptum, obsecro?
P. *Credo: neque adeo arbitrari patris est aliter, sed demiror,*
Quid sit, quam ob rem tantopere hunc omnes nos celare volueris
Partũ, præsertim cũ & recte, & suo pepererit tẽpore.
Adeò ne peruicaci esse animo, vt puerum præoptares perire,
Ex quo inter nos scires posthac amicitiam fore firmiorem,

Potius quàm esset cum illo nupta aduorsus animi lubidinem

Tui? ego etiam illorum esse hanc culpam credidi, quæ te est penes.

M. *Misera sum.* P. *Vtinam sciam ita esse istuc, sed nunc mihi in mentem venit,*

Ex hac re quod locuta es olim, cũ illũ generũ cœpimus:

Nam nuptam filiam negabas posse te pati tuam

Cum eo, qui meretrices amaret, qui pernoctaret foris.

M. *Quamuis causam hunc suspicari, quàm ipsam, verã, mauolo.*

P. *Multò prius sciui, quàm tu illum, amicam habere Myrrhina:*

Verùm id vitium ego nunquam decreui esse adolescentiæ:

Nam id omnibus innatum est. at pol iam aderit, cùm se quoque oderit.

Sed vt olim te ostendisti eandem esse, nihil cessasti vsq; adhuc,

Vt filiam ab eo abduceres, neu quod ego egissem, esset ratum.

Id nunc res indicium hæc facit, quo pacto factum volueris.

M. *Adeón' me esse peruicacem censes cui mater siem,*

Vt eo essem animo, si ex vsu esset nostro hoc matrimonium?

P. *Tun' prospicere, aut iudicare, nostram in rem quod sit, potes?*

Audisti ex aliquo fortasse, qui vidisse eum diceret

Exeunt

Exeuntem, aut introeuntem ad amicam, quid tum postea,
Si modestè ac rarò hoc fecit? nónne ea dißimulare nos
Magis humanum est, quàm dare operam id scire, qui nos oderit?
Nam si is posset ab ea sese derepentè auellere,
Qui eum tot consuesset annos, non eum hominem ducerem,)
Nec virum satis firmum gnatæ. M. *mitte adolescentem obsecro,*
Et quæ me peccasse ais: abi, solum solus conueni:
Roga, velit ne, an non vxorem. si est, vt dicat velle se,
Redde: sin est autem, vt nolit, rectè consului meæ:
P. *Siquidem ille ipse non volt, & tu sensti esse in eo Myrrhina*
Peccatum: aderam, cuius consilio ea par fuerat prospici.
Quam ob rem incendor ira, te esse ausam hæc facere iniussu meo.
Interdico, ne extulisse extra ædes puerum vsquam velis.
Sed ego stultior, meis dictis parere hanc qui postulem:
Ibo intrò, atque edicam seruis, ne quoquam efferri sinant.
M. *Nullam pol credo mulierem me miseriorem viuere.*
Nam vt hic laturus hoc sit, si ipsam rem, vt siet, resciuerit,

Non apol clam me est, cùm hoc, quod leuiu' est, tam animo iracundo tulit:
Nec qua via sententia eius mutari poßit, scio.
Hoc mihi vnum ex plurimis miserijs reliquom fuerat malum,
Si, puerum vt tollam, cogit, cuius qui sit nescimus pater:
Nam cùm compressa est gnata, forma in tenebris nosci non quita est:
Neque detractum ei tum quidquam est, qui pòst poßit nosci, qui siet:
Ipse eripuit vi, in digito quem habuit, virgini abiens annulum.
Simul vereor, Pamphilus ne orata nostra nequeat diutius
Celare, cùm sciet alienum puerum tolli pro suo.

ACTVS IIII. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Sostratę purgatio de Philumenæ abscessu. Eadem Sostrata rus abituram se filio pollicetur, ne impedimẽto sit, quominus redeat Philumena. Filius contrà matri, ne id faciat, dissuadere conatur.

Iambici Tetrametri Acatalectici.

SOSTRATA, PAMPHILVS.

Non clam me est mi gnate, tibi me esse suspectam, vxorem tuam

Prop

Propter meos mores hinc abijsse: etsi ea dißimulas sedulò:
Verùm ita me dij ament, itaque obtingant ex te, quæ exopto mihi, vt
Nunquam sciens commerui, meritò vt caperet odium illam mei:
Téque antequam me amare rebar, ei rei firmasti fidem:
Nam mihi intus tuus pater narrauit modò, quo pacto me habueris
Præpositam amori tuo: nunc tibi me certum est contra gratiam
Referre, vt apud me præmium esse positum pietatis scias.
Mi Pamphile, hoc & vobis & meæ commodum famæ arbitror:
Ego rus abiturā hinc cū tuo me esse certò decreui patre,
Ne mea præsentia obstet, neu causa vlla restet relliqua.
Quin tua Philumena ad te redeat. PAM. *quæso quid istuc consili est?*
Illius stultitia victa, ex vrbe tu rus habitatum migres?
Haud facies: neque sinam, vt qui nobis mater maledictum velit,
Mea pertinacia dicat esse factum, haud tua modestia.
Tum, tuas amicas te, & cognatas deserere, & festos dies
Mea causa, nolo. S. *nihil iam mihi istæc res voluptatis ferunt:*
Dum ætatis tempus tulit, perfuncta satis sum: satias iam tenet

Studiorum istorum: hæc mihi nunc cura est maxuma, vt ne cui meæ
Longinquitas ætatis obstet: mortémue exoptet meam.
Hîc video me esse inuisam immeritò: tempus est concedere:
Sic optumè, vt ego opinor, omnes causas præcidam omnibus,
Et me hac suspicione exoluam, & illis morem gessero.
Sine me obsecro effugere, volgus quod male audit mulierum.
P. *Quàm fortunatus cæteris sum rebus, absque vna hac foret,*
Hanc matrem habens talem, illam autem vxorem! S. *obsecro mi Pamphile,*
Non tute incommodam rem, vt quæque est, in animum inducas pati.
Si cætera sunt ita, vt tu vis, itaque vt esse ego illam existumo,
Mi gnate, da veniam hanc mihi, reduc illam. P. *væ misero mihi.*
S. *Et mihi quidem: nam hæc res non minus me malè habet, quàm te gnate mi.*

ACT

ACTVS IIII. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Reconciliantur,& omne bellum inter se componunt vir & vxor. Monetur Pamphilus vt vxorem reducat.

Iambici & Trochaici misti, Senarius vnus, Dimeter item vnus.

LACHES, SOSTRATA, PAMPHILVS.

Qvem cum istoc sermonem habueris, procul hinc stans accepi vxor:
Istuc est sapere, qui, vbicunque opus sit, animum possis flectere,
Quod faciendum fortasse sit post, idem hoc nunc si feceris.
S. *Fors pol fuat.* L. *abi rus ergo hinc: ibi ego te, & tu me feres.*
S. *Spero mecastor.* L. *i ergo intrò, & compone, quæ simul tecum*
Ferantur: dixi. S. *ita vt iubes, faciam.* PAM. *pater.*
L. *Quid vis Pamphile?* PAM. *abire hinc matrem? minime.* L. *quid ita istuc?* PAM. *quia*
De vxore incertus sum etiam, quid facturus siem. L. *quid est?*
Quid vis nisi reducere? PAM. *equidem cupio, & vix contineo: sed*
Non minuam meum consilium: ex vsu quod est, id persequar.
Credo, si non reducam, ea gratia concordes magis fore.

L. *Nesc*

L. *Nescias: verum id tua refert nihil vtrum illæ fecerint,*
Quando hæc abierit: odiosa hæc ætas est adolescentulis:
Et medio æquom excedere est: postremò iam nos fabula
Sumus Pamphile, senex, atque anus:
Sed video Phidippum per tempus egredi: accedamus.

ACTVS IIII. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Natum puerum Laches rescisci: Pāphilum ad recipiendam vxorem ambo senes hortantur: ille negat, meretricis amorem incusat pater.

Senarij.

PHIDIPPVS, LACHES, PAMPHILVS.

Tibi quoque edepol sum iratus Philumena
Grauiter quidem: nam hercle abs te factum est turpiter:
Etsi tibi causa est de hac re: mater te impulit:
Huic verò nulla est. L. *opportunè te mihi*
Phidippe in ipso tempore ostendis, PH. *quid est?*
PAM. *Quid respondebo his? aut quo pacto hoc operiā?*
L. *Dic filiæ, rus concessuram hinc Sostratam:*
Ne reuereatur minus iam, quò redeat domum. PH. *ah,*
Nullam de his rebus culpam commeruit tua:
A Myrrhina hæc sunt mea vxore exorta omnia.
PAM. *Mutatio fit.* PH. *ea nos perturbat Laches.*
PAM. *Dum ne reducam, turbent porrò, quam velint.*

PH. *Ego*

PH. Ego Pamphile esse inter nos, si fieri potest,
Affinitatem hanc sanè perpetuam voloe
Sin est, vt aliter tua siet sententia,
Accipias puerum. PAM. sensit peperisse: occidi.
LA. Puerum? quem puerum? PH. natus est nobis nepos:
Nam abducta à vobis prægnans fuerat filia,
Neq; fuisse prægnantem vnquam ante hūc sciui diem.
L. Bene, ita me dij ament, nuncias: & gaudeo
Natum illum, & tibi illam saluam: sed quid mulieris
Vxorem habes? aut quibus moratam moribus?
Nósne hoc celatos tandiu? nequeo satis,
Quam hoc mihi videtur factum prauè, proloqui.
PH. Non tibi illud factum minus placet, quàm mihi Laches.
PAM. Etsi iamdudum fuerat ambiguum hoc mihi,
Nunc non est, cùm eam consequitur alienus puer.
L. Nulla tibi Pamphile hîc iam consultatio est.
PAM. Perij. L. hunc videre sæpe optabamus diem,
Cùm ex te esset aliquis, qui te appellaret patrem:
Euenit: habeo gratiam dijs. PAM. nullus sum.
L. Reduc vxorem, ac noli aduorsari mihi.
PAM. Pater, si illa ex me liberos vellet sibi,
Aut se esse mecum nuptam, satis certò scio,
Non me clam haberet, quæ celasse intelligo.
Nunc, cùm eius alienum esse à me animum sentiam,
Nec conuenturum inter nos posthac arbitrer,
Quam ob rem reducam? L. mater quod suasit sua,
Adolescens mulier fecit: mirandúmne id est?
Censén' te posse reperire vllam mulierem,

Quæ

Quæ careat culpa? an quia non delinquunt viri?
PH. *Vosmet videte iam Lache, & tu Pamphile,*
Remissam opus sit vobis, an reductam domum:
Vxor quid faciat, in manu non est mea:
Neutra in re nobis difficultas à me erit.
Sed quid faciemus puero? L. *ridiculè rogas.*
Quidquid futurum est, huic reddas, suum scilicet,
Vt alamus nostrum. PAM. *quem ipsa neglexit, pater,*
Ego alam? L. *quid dixti? eho, an nõ alemus Pamphile?*
Prodemus quæso potius? quæ hæc amentia est?
Enimuerò prorsus iam tacere non queo.
Nam cogis ea, quæ nolo, vt præsente hoc loquar.
Ignarum censes tuarum lacrumarum esse me?
Aut quid sit id, quod solicitère ad hunc modum?
Primùm hanc vbi dixti caussam, te propter tuam
Matrem non posse habere hanc vxorem domi:
Pollicita est ea se concessuram ex ædibus.
Nunc, postquam ademptam hanc quoque tibi causam vides,
Puer quia clam te est natus, nactus alteram es.
Erras, tui animi si me esse ignarum putas.
Aliquando tandem huc animum vt adiungas tuum,
Quàm longum spatium amandi amicam tibi dedi?
Sumptus, quos fecisti in eam, quam animo æquo tuli?
Egi, atque oraui tecum vxorem vt duceres:
Tempus dixi esse: impulsu duxisti meo.
Quæ tum obsecutus mihi, fecisti vt decuerat.
Nunc animum rursum ad meretricem induxti tuum.
Cui tu obsecutus, facis huic adeò iniuriam.

Nam

Nam in eandem vitam te reuolutum denuò
Video esse. PAM. *mén'?* LA. *te ipsum: & facis iniuriã,*
Cùm fingis falsas causas ad discordiam,
Vt cum illa viuas, testem hanc cùm abs te amoueris:
Sensitq; adeò vxor: nam ei causa alia quæ fuit,
Quamobrem abs te abiret? PH. *planè hic diuinat: nam id est.*
PAM. *Dabo iusiurandũ nihil esse istorum tibi.* LA. *ah,*
Reduc vxorem, aut, quamobrem non opus sit, cedo.
PAM. *Non est nunc tempus.* LA. *puerum accipias: nam is quidem*
In culpa non est. pòst de matre videro.
PAM. *Omnibus modis miser sum: nec, quid agam, scio:*
Tot nunc me rebus miserum concludit pater.
Adibo hinc, præsens quando promoueo parum.
Nam puerum credo iniussu non tollent meo,
Præsertim in ea re cùm sit mihi adiutrix socrus.
LA. *Fugis? hem nec quidquam certi respondes mihi?*
Num tibi videtur esse apud sese? sine:
Puerum Phidippe mihi cedo, ego alam. PH. *maxumè.*
Non mirum fecit vxor, si hoc ægrè tulit:
Amaræ mulieres sunt, non facilè hæc ferunt.
Propterea hæc ira est: nam ipsa narrauit mihi:
Id ego præsente hoc tibi nolebam dicere:
Neque ei credebam primò: nunc verò palàm est.
Nam omnino abhorrere animum huic video à nuptijs.
LA. *Quid ergo agam Phidippe? quid das consili?*
PH. *Quid agas? meretricem hanc primum adeundam censeo:*

Ore

Oremus: accusemus grauius, denique
Minitemur, si cum illo habuerit rem postea.
LA. *Faciam ut mones puer eho, curre ad Bacchidem hanc*
Vicinam nostram: huc euoca verbis meis.
Et te oro porrò, in hac re adiutor sis mihi. PH. *ah,*
Iam dudum dixi, itidemq; nunc dico Lache,
Manere affinitatem hanc inter nos volo,
Si ullo modo est ut possit, quod spero fore.
Sed visne adesse me unà, dum istam conuenis?
L. *Imò verò abi, aliquam puero nutricem para.*

ACTVS V. SCENA I.

ARGVMENTVM.

Bacchis & Laches colloquũtur. Hic illam accusat, quod ad se recipiat filiũ: illa cõstanter negat. Mitem autem senem, & meretricem bonam inducit & occasio est catastrophes.

Iambici Tetrametri, partim Acatalectici partim Catalectici, admissi sunt Trochaici quidam & unus Dimeter Catalecticus.

BACCHIS, LACHES.

Non hoc de nihilo est, quòd Laches nunc me conuentam esse expetit:
Nec pol me multum fallit, quin, quod suspicor, sit quod velit.
LA. *Videndum est, ne minus propter iram hanc impetrem, quàm possim;*

Aut

Aut ne quid faciam plus, quod me post minus fecisse satius sit.

Aggrediar. Bacchis, salue. B. salue Lache. L. credo edepol te

Nonnihil mirari Bacchis, quid sit, quapropter te huc iussi

Foras puerum euocare.

B. Ego pol quoque etiam timida sum, cùm venit mihi in mentem, quæ sim,

Ne nomen mihi quæstus obstet apud te: nam mores facile tutor.

L. Si vera dicis, nihil tibi pericli à me est mulier: nam

Iam ætate ea sum, vt non siet peccato mihi ignosci æquom:

Quo magis, omnes res cautius, ne temerè faciã, accuro.

Nam si id nunc facis, facturáue es, bonas quod par est facere:

Inscitum offerre iniuriam tibi me immerenti, iniquom est.

B. Est magna æcastor gratia, de hac re quam tibi habeam. nam qui

Post factam iniuriam se expurget, mihi parum prosit. sed

Quid istuc est? L. meum receptas filium ad te Pamphilum. B. ah.

L. Sine dicam. vxorem hanc prius quam duxit, vostrum amorem pertuli.

Mane: nondum etiam dixi id quod volui. nunc hic vxorem habet:

Quare alium firmiorem tibi, dum consulendi tēpus est.
Nam ille neque animo hoc erit ætatem, neque pol eadem ista ætate tu.
B. *Quis id ait?* L. *socrus.* B. *mane.* L. *te ipsam & filiam abduxit suam,*
Puerúmque ob eam rem clàm voluit, qui natus est, extinguere.
B. *Aliud si scirem, quî firmare meam apud vos possem fidem,*
Sanctius quàm iusiurandum, id pollicerer tibi Laches,
Me segregatum habuisse, vxorem vt duxit à me Pamphilum.
LA. *Lepida es, sed scin' quid volo potius sodes facias?* BA. *quid cedo?*
LA. *Eas ad mulieres huc intro, atque istuc iusiurandum idem*
Pollicere illis: exple animum his, téque hoc crimine expedi.
BA. *Faciam: quod pol, si esset alia, ex hoc quæstu, haud faceret, scio,*
Vt de tali causa nuptæ mulieri se ostenderet.
Sed falsa famà esse nolo gnatum suspectum tuum,
Nec leuiorem vobis, quibus est minimè æquom, viderier
Immeritò: nam meritus de me est, quod queam, illi vt commodem.
LA. *Facilem, beneuolúmque lingua tua iam tibi me reddidit:*
Nā non sunt solæ arbitratæ hæ: ego quoque hoc etiam credidi.

Nunc

Nunc cùm ego te esse præter nostram opinionem comperi
Fac eadem vt sis porrò: nostra vtere amicitia, vt voles.
Aliter si faci' sed reprimam me, ne ægrè quidquã ex me audias.
Verùm te hoc moneo vnum, quali' sim amicus, aut quid possiem,
Potius quàm inimicus, periclum facias. B. *faciam sedulò.*

ACTVS V. SCENA II.

ARGVMENTVM.

Quæ dudum Lacheti, eadem hæc Phidippo Bacchis promittit, se intrò abituram ad Sostratam & Myrrhinam, vt illis purgetur.

Iambici Tetrametri Catalectici & vnus dimeter Catalecticus.

PHIDIPPVS, LACHES, BACCHIS.

Nihil apud me tibi desieri patiar, quin, quod opus sit.
Benignè præbeatur.
Sed cùm satura atque ebria eris, puer vt satur sit, facito.
LA. *Noster socer, video, venit: puero nutricem adduxit.*
Phidippe, Bacchis deierat persanctè. PH. *haccine ea est?*
LA. *hæc est.*

Nã nupta meretrici hostiu est, à viro vbi segregata est.

IA. At hæ amicæ erunt, vbi quamobrem adueneris, rescíscent. PH. atqui

Easdem amicas fore tibi promitto, rem vbi cognorint:

Nam illas errore, & te simul suspicione exolues.

BA. Perij, pudet Philumenæ: sequimini me intrò huc ambæ.

P. Quid mihi est, quod malim quàm quod huic intelligo euenire, vt

Gratiam ineat sine suo dispendio, & mihi vna prosit?

Nã si est, vt hæc nunc Pamphilũ verè ab se segregarit;

Scit sibi nobilitatẽ ex eo, & rem natã, & gloriã esse;

Referétque gratiam ei, vnáque opera nos sibi amicos iunget.

ACTVS V. SCENA III.

ARGVMENTVM.

Per annuli, quẽ Pãphil' dederat Bacchidi, cognitionẽ, Philumena ab eo compressa ostenditur.

Trochaici & Iambici Trimetri Catalectici.

PARMENO, BACCHIS.

AEdepol na esse meam herus operam deputat parui preti,

Qui ob rem nullam misit: frustrà vbi totum desedi diẽ,

Myconium hospitẽ dũ exspecto in arce Callidemidem.

Itaque ineptus hodie dum illic sedeo, vt quisque veneerat,

Accedebã: adolescens, dic dũ quæso, tún' es Myconius,

Non sum. at Callidemides? non hospitẽ equidẽ Pãphilũ

Hîc habes? omnes negabant: neque enim quenquã esse arbitror.

Denique hercle iam pudebat. abij. sed quid Bacchidem
Ab nostro affine exeũtem video? quid huic hîc rei est?

BA. *Parmeno, opportunè te offers, properè curre ad Pamphilum.*

P. *Quid eo?* B. *dic me orare, vt veniat.* P. *ad te?* B. *imò ad Philumenam.*

P. *Quid rei est?* B. *tua quod nihil refert, percõtari desinas.*

P. *Nihil aliud dicam?* B. *etiam cognosse annulum illum Myrrhinam*
Gnatæ suæ fuisse, quem mihi ipsu' olim dederat. P. *scio.*
Tantúmne est? B. *tantum. aderit continuò, hæc vbi ex te audiuerit.*
Sed cessas? P. *minimè equidem: nam hodie mihi potestas haud data est:*
Ita cursando, atque ambulãdo totũ hunc cõtriui diem.

B. *Quantam obtuli aduẽtu meo lætitiã Pãphilo hodie?*
Quot commodas res attuli? quod autem ademi curas?
Gnatũ ei restituo, qui pene harũ ipsiúsque opera perijt:
Vxorem quam nunquam est ratus posthac se habiturum, reddo:
Qua re suspectus suo patri, & Phidippo fuit, exsolui.
Hic adeò his rebus annulus fuit initium inueniundis.
Nã memini, abhinc mẽses decẽ fere ad me nocte prima
Confugere anhelantẽ domum, sine comite, vini plenum
Cũ hoc annulo. extimui illicò: mi Pãphile, inquã amabò,
Quid exanimatus es obsecro? aut vnde annulum istum nactus?
Dic mihi. ille alias res agere se simulare. postquam id video;

Ne

Nescio quid suspicarier magis cœpit instare, vt dicat:
Homo se fatetur vi in via nescio quam compreßisset
Dicitque sese illi annulum, dum luctat, detraxisse:
Eum cognouit Myrrhina in digito modò me habëtem:
Rogat, vnde sit narro oĩa hæc: inde est cognitio facta:
Philumenã esse cõpreßã ab eo, & filiũ inde hũc natũ.
Hæc tot propter me gaudia illi contigisse lætor:
Et si hoc meretrices aliæ nolunt: neque enim est in rem nostram,
Vt quisquam amator nuptiis lætetur, verùm ecastor
Nũquã animũ quæsti gratia ad malas adducã partes.
Ego dum illo, licitum est, vsa sum benigno & lepido & comi.
Incommodè mihi nuptiis euenit: factum fateor:
At pol me fecisse arbitror, ne id meritò mihi eueniret.
Multa ex quo fuerint cõmoda, eius incommoda æquom est ferre.

ACTVS V. SCENA IIII.

ARGVMENTVM.

Pamphilus multo gaudio perfunditur ex cognitione annuli quem olim dederat Bacchidi, eiusdem mirificè laudatur vxor.

Tetrametri & pauci Trimetri.

PAMPHILVS, PARMENO, BACCHIS.

Vide mi Parmeno etiam sodes, vt mihi hæc certa & clara attuleris;
Ne me in breue hoc coniicias tempus, gaudio hoc falso frui.

PAR. *Visum est.* PAM. *certóne?* PAR. *certè.* PAM. *deus sum, si hoc ita est.* PAR. *verum reperies.*

PAM. *Manedum sodes, timeo ne aliud esse credam, atque aliud nuncies.*

PA. Maneo. PAM. *sic te dixisse opinor, inuenisse Myrrhinam,*

Suum annulum habere Bacchidē. PAR. *factum.* PAM. *eum, quem ego olim ei dedi:*

Eáque hoc te nuntiare mihi iussit: itáne factum? PAR. *ita inquam.*

PAM. *Quis me est fortunatior, venustatísque adeò plenior? egón'*

Pro hoc nuncio quid te donem? quid? quid? nescio. PAR. *at ego scio.* PAM. *quid?*

PAR. *Nihil: nam neque etiam in nuntio, neque in me ipso quid sit boni,*

Scio. PAM. *egóne, qui ab Orco mortuum me reducem in lucem feceris,*

Sinam sine munere à me abire? ah nimium me ingratũ putas.

Sed Bacchidem eccam video stare ante ostium:

Me exspectat credo: adibo. B. *salue Pamphile.*

PAM. *O Bacchis, ô mea Bacchis, seruatrix mea.*

B. *Bene factũ, & volupe est.* PAM. *factũ, vt credā facis*

Antiquámque adeò tuam venustatem obtines,

Vt voluptati obitus, sermo, aduentus tuus, quocunque adueneris,

Semper siet. B. *at tu æcastor morem antiquum, atque ingenium obtines.*

Vt vnus hominum homo te viuat nunquam quisquam blandior.

PAM. *Ha, ha, ha, tunc mihi istuc?* B. *rectè amasti Pamphile vxorem tuam:*

Nam nunquam ante hunc diem meis oculis eam, quod nossem, videram:

Perliberalis visa est. PAM. *dic verum.* BA. *ita me dij ament Pamphile.*

PAM. *Dic mihi, harum rerum nunquid dixti iā patri?* B. *nihil.* PAM. *neque opus est,*

Adeò mutito: placet hoc nō fieri itidē, vt in comœdiis,

Omnia vbi oēs resciscūt. hic, quos par fuerat resciscere,

Sciunt; quos non autem scire æquum est, neque resciscēt, neque scient.

B. *Imò etiā, hoc qui occultari posse facilius credas, dabo:*

Myrrhina ita Phidippo dixit, iuri iurando se meo

Fidem habuisse, & propterea te sibi purgatum. PAM. *est optumè,*

Speróque rem hanc esse euenturam nobis ex sententia.

PAR. *Here, licet me scire ex te, hodie quid sit quod feci boni?*

Aut quid istuc est, quod vos agitis? PAM. *non* PAR. *suspicor tamen.*

Egóne ab Orco hunc mortuum? quo pacto? PAM. *nescis Parmeno, (extraxeris,*

Quantum hodie profueris mihi, & ex quanta ærumna

PAR. *Imò vero scio, neque hoc imprudens feci.* PAM. *ego istuc satis scio.* PAR. *an*

Temerè quidquam Parmenonem prætereat, quod facto vsus sit?

PAM. *Sequere me intro Parmeno.* PAR. *sequor equidem plus hodie boni*
feci imprudens, quam sciens ante hunc diem unquam.

INDEX VERBORVM VETERVM ET rarò vsitatorum apud Terentium.

Primus numerus paginam, secundus lineam indicat.

Abligurire 82.22.
Abſtete nobis 107.17
Abſtineo *cum accuſatiuo,* 160.3.
Bbutor *cum accuſatiuo,* 12.16.
Ad Dianæ, *elipticôs* 238.4.
Adtemperare 63.6.
Aduenti 273.18.
Aduorſum 14.16.
Æcere 283.2.
Æſculapius, & Salᵉ 394.3
Ætatem, *aduerbium* 112. 5.179. 20. Hecy. 5.1. 20.
Agellus 259.16.
Ago me 51.1.
Alteræ 155.11.
Alterco *actiuè* 48.3.
Amittere, *pro dimittere,* 165.13.
Andros 63.19.
Angiportus *maſc.* 337.18.
Anicula 271.5.
Anuis 155.29.
Apollinis reſponſum 50.14.
Appellere ſe 56.6.
Arrhabo 272.1.
Aſtu 128.11.
Aſymbolus 284.7.
Abylo 257.22.
Beneuolens 271.4.
Caluor 178.23.
Caprificus 237.24.
Careo *cum genitiuo* 162.3.
Caria 77.13.172.12.
Catus 59.8.
Caudex 189.15.
Cedere ſermones 153.18.
Cedo dum 283.20.
Celere 275.15.
Certè quidē pol 111.28.
Ciſtella 113.21.
Clanculum *cum accuſatiuo* 298.7.
Coitio 284.19.
Colaphus 215.19.
Columen 281.12.
Comare 153.1.
Commorat 271.8.
Cōmotus ī aliquā 101.1.
Comparari ad aliquem 108.

108.14.
Complacita est 47.18.
Complusculi 336.9.
Composito 308.7.
Compressus, *pro vitio* 231.27.
Concordare 288.15.
Condono *cum gem. accus.* 72.27.320.1.
Congrueo 166.7.
Consit 259.12.
Conger 227.22.
Cõsuescere, cum aliqua 316.22.
Conuasare 276.5.
Cœperet, *pro cœperit* 228.17.
Creduas 322.8.
Curriculo 181.5.
Cùm maximè 134.5.
Cyprus 217.15.& 24.
DAnaë 102.3.
Date bibere 38.9.
Debacchatus 214.20.
Decet *cum datiuo* 232.15. 258.8.
De die 260.27.
Deduce 98.20.
Deseruisse 12.9.
Deterifcar 299.2.
Delibutus 315.22.
Demensum 268.28.
Despicatus 91.15.
Diecula 51.5.
Diem *aduerbium* 243.19.
In diem 130.9.
Digitulus 85.20.
Diphilus 206.9.
Dis 249.22.
Discordare 42.22.
Dispudet 119.14.
Distædet 323.5.
Diuorticulum 105.14.
Diuiduum 218.7.
Diuitiores 268.27.
Duco me Hecy.4.1.7.
Duint 48.18.
ECca ipsa 112.13.
Educere 77.4.
Ehodũ 19.24.28.18.89.28
Elephanti Indici 93.6.
Emergo *actiuè* 42.8.
Emoriri 93.29.
Emungere 303.10.
Eni. 100.6.286.13.322.10.
Enim *in principio* 339.17.
Ergo 308.5.
Ergo propterea 332.2.
Ere natæ 222.9.
Erumpo *actiuè* 99.28.
Est vbi 321.20.
Exaduorsũ 238.7.270.24
Exossare 227.23.
Exporgere 252.27.
FAbrica, *pro fallacia* 168.13.
Facito dum 168.13.
Falsus animi 85.2.

Fame 195.14.
Fœnero 217.4.
Feruit 239.4.
Flabellum 102.20.
Fors fortuna 349.25.
Fors *nominat. singularis.* 219.21.
Fructi 254.21.
Fuat, Hecy. 4.3.3.
Fungor *cum accusat.* 170.15.231.13.381.6.

Gracilæ 87.23.
Gynæceum 316.4.

Hæc, prò hæ 101.28.
Hariolor 115.25.292.22.
Here, *pro heri* 89.23.
Hice *nominatiuus plur.* 84.20.
Hilarus 248.26.253.1.

Licet 74.18.
Illi, pro illic 270.27.333.11.35.52.22.
Iligenus 238.9.
Illuuies 156.28.
Imbrus Hec. 1.2.96.
Immisericorditer 243.22.
Impendere *cum gen. accus.* 275.16.
Indicente me 233.4.
Indulgeo *cū accus.* 81.15.195.9.
Inscitia 134.5.
In honorem esse 84.5.
In rem, 41.20.
Ingratiis 81.11.164.8.
Inludo aliquē 181.20.318.24. in aliquē 124.29.
In aliquo 54.4.318.28.
Inque 186.9.
Insisto *cum accus.* 86.17.
Intrò admittere 335.16.
Introspicere 31.9.
Interea loci 77.13.83.27.154.17.
Interloqui *cū accus.* 178.3.
Intuitur 162.8.
Irruo *actiuè* 236.7.
Iusta, *pro iure* 281.5.

Labos 343.14.
Latere tecto 176.18.
Lauatum 102.15.
Lemnus 270.2.
Liberum 252.5.
Licitum est 36.2.
Limis 102.29.
Logi 292.25.
Lucifcit 162.28.
Luctat, Hecy. 5.3.31.
Lucu, *pro luce* 252.29.
Ludere 227.22.

Magnificare 341.6.
Mansum 150.1.
Mastigia 250.14.
Mauolo Hecy. 4.1.25.
Maxumopere 98.12.
Mea tu 107.15.221.24.

Medita.

Meditata *passiuè* 279.24.
Mercenari' à villa 235.26
Miletum 243.10. & 12.
Milies 65.5. 93.18. 292.14.
Minerua 190.9.
Mirificissimus 316.19.
Miseritum 164.25. 293.8.
Misit orare 98.7.
Morigera 26.13.
Multare 115.18.
Multimodis 64.20. 157.14
Hecy. 2. 3.7.
Mussitare 216.3.
Mutire 39.16.
Nam quæ, *pro quænam* 306.20.
Nact', *vbi alij* nāct' 67.11.
Nisi si 24.11. 122.23.
Nulli *pro nullius* 45.11.
Nullus 31.16. 81.3. 332.25.
Obgannire 324.6.
Obitus, Hecy. 5.4.18
Obsitus annis pānisque 82.24.
Obsita pannis 157.7.
Odium, *pro odioso, vbi alij legunt* odio 64.24.
Oedipus 20.14.
Olet vnguenta 210.28.
an phalæ 13.1.
Ornare fugam 108.11.
Ornati *in genitiuo casu.* 31. 9.82.26.
Ossum 54.13.
Ostensa 313.11.
Pædagogus 272.24.
Papæ 81.29. 85.11.
Parcere 252.1.
Parsi 343.5.
Patrisso 237.3.
Pax 156.4. 178.22.
Pendeo animi 180.28.
Peniculus 115.24.
Penus masculinū 87.16.
Percussit animum 17.10.
Perduint 185.10. 272.2.
Perpetuum 234.13.
Pertēdere, al. perficere. 74.15.
Pessundare 275.20.
Phalerata dicta 293.7.
Phi 220.7.
Piræum 85.28.
Pistrilla 238.7.
Plerique omnes 14.15. 474.21.
Pluscula 302.15.
Postilla 64.15. 77.14. 164. 9. 254.21. 304.9.
Postremum 28.13.
Potis est 84.10.
Poteretur 313.24.
Potesse 107.19.
Potior *cum accus.* 254.22.
Præter 150.3.
Præut 86.28.
Precator 195.7. 272.20.
Primulū 221.27. 256.12.

Prodeambulare 249.15.
Produxe 236.28.
Proluuium 262.3.
Promittere, *pro minari* 180.26.
Pro patre 259.20.
Proruo *actiuè* 102.26.
Protelo 277.18.
Protinam, 276.5.
Publicitus 321.5.
Pudet *cum gemino accus.* 248.24.
Pulpamentum 93.22.
Pulto 155.17.162.28.
Puto 165.11.
Pyrrhus 116.7.
Q Væsti 369.5.375.11.
Quãt° quãt° 228.13.
Quemquem 332.4.
Qui, pro quis 322.3.
Quidẽ hercle certè 274.6
Quisquã *gener. fœm.* 90.25. 108.19.
Quita est. Hecy. 4.1.57.
Quiuis, *pro quouis* 219.1.
R Atio 227.22.
Referire 237.20.
Remitto 336.20.
Riscus 113.24.
Ruo *actiuè* 159.28.
S Æuidicta 277.18.
Salus 249.2.346.21.
Satagit 151.17.
Satias 127.21.
Satrapes 164.14.
Scibam 76.29.156.24.
Scibo 308.21.
Scire 63.17.155.21.
Scirpus 64.24.
Scirtus
Seniũ *cum accus. masc.* 87.1.
Sentus 2.24.
Seria 64.22.
Seruat domi 116.1.
Sibi *abundat* 260.3.
Silicernium 238.11.
Similis *cũ genitiuo* 96.23.
Socors rerum 245.6.
Solæ, *pro soli* 119.12.
Sorbillant 238.17.
Sperare, *pro timere vt quidã interpretantur* 33.9.
St, *silẽtij nota* 49.5.307.17.
Statim 310.22.
Sterquilinium 294.28.
Subfarcinata 54.17.
Subagitare 169.21.
Succenturiatus 278.9.
Sunium 77.2.97.27.
Sycophanta 56.14.
Symbolum 16.2.
De symbolis esse 99.3.
T Antidem 215.20.
Techna 110.22.
Templa cœli 102.12.
Tetulit 56.7.
Traducere 257.14.
Transdere 267.14.
Tumulti

Tumulti 31.93.47.21.
VEcti 115.19.
Ventulus 102.20.
Videre somnum. 165.24. 229.24.
Villum 250.20.
Volupe Hecy. 5.4.16.
Vsus, *pro opus* 144.15.

FINIS.

VOLCATII SEDIGITI DE COMICIS LATINIS IAMBI.

MVltos incertos certare hanc rẽ vidimus.
Palmam poëtæ comico cui deferant:
Hunc, meo iudicio, errorem dissoluam tibi:
Vt, contrà si quis sentiat, nihil sentiat.
Cæcilio palmam Statio do comico:
Plautus secundus facile exsuperat ceteros:
Dein' Næuius, qui feruet pretium tertiu' est.
Pòst insequi Licinium facio Atilium.
Si erit quod quarto detur: dabitur Licinio:
Sexto consequitur loco hos Terentius:
Turpilius septimum, Trabea octauum obtinet.
Nono loco esse facile, facio Lucium:
Decimum addo, caussa antiquitatis, Ennium.

ANTONIVS

GRYPHIVS.

